

รายงานการวิจัย

การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา

Enforcing Alternative Justice Administration

in The Higher Education Institution

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล พิชญ์ไพบูลย์

โครงการวิจัยทุนสนับสนุนงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

งบประมาณผลประโยชน์ ปี พ.ศ. 2554

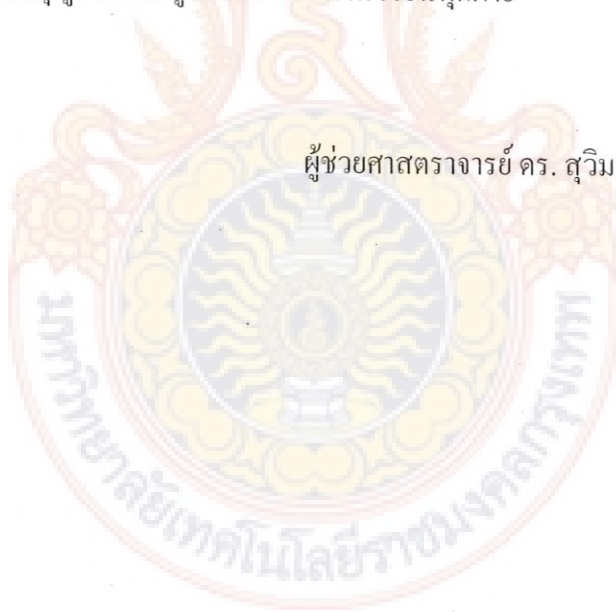
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัย เรื่อง “การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณผลประโยชน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ปีงบประมาณ 2554 ด้านการสร้างองค์ความรู้ เพื่อนำแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในคดีอาญาที่เกิดจากการกระทำความผิดของนิสิต นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในด้านการอำนวยความสะดวกยุติธรรม พนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้เกี่ยวข้องในคดีความทุกฝ่าย ประการสำคัญ คือ ทำให้ผู้เสียหายและผู้ต้องหาได้รับความยุติธรรมในวิธีการที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นิสิต นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่กระทำความผิดได้รับโอกาสในการถูกบังคับใช้ด้วยกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ได้รับการปฏิบัติด้วยแนวทางของทางเลือกในมิติทางสังคมต่อไป อันส่งผลดีต่ออนาคตในภายหน้า

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิสองท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชาญ อมรากุล และรองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี พิริยะกุล ที่กรุณาให้คำปรึกษา และตรวจสอบงานวิจัยนี้จนเป็นที่ประจักษ์ อันยังผลก่อเกิดเป็นคุณภาพการแก่ผู้เกี่ยวข้องจากงานวิจัยนี้ทุกฝ่าย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล สายสวัสดิ์ พิษณุไพบูลย์

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา และศึกษาลักษณะความผิดทางอาญาด้านความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดลหุโทษ รวมถึงการศึกษาลักษณะความผิดทางอาญาที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาโดยการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรเป้าหมาย คือ นักศึกษา และคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ด้วยการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการของยามาเน่ (Yamane) การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ และความโด่ง ของตัวแปรเชิงประจักษ์ต่าง ๆ พร้อมทั้งวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง ด้วยโปรแกรม PLS – Graph

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ทุกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก สำหรับลักษณะความผิดทางอาญา ด้านความผิดต่อร่างกาย ความผิดฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา ความผิดฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์ หรืออาวุธในการลักทรัพย์ ความผิดฐานลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์ ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ และความผิดลหุโทษ มีอิทธิพลโดยตรงต่อการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก ดังนั้น ลักษณะการกระทำผิดทางอาญาดังกล่าว หากจะดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ควรจัดให้มีกฎหมายรองรับในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ดังกล่าว

Abstract

A research of "Enforcing Alternative Justice Administration in The Higher Education Institution" was to investigate the general condition of criminal offense against body, liberty, defamation, crime against property and petty offense and to investigate criminal offense affecting the alternative justice administration system.

This was a quantitative and qualitative research. The targeted population for the quantitative research was the high education students and lecturers using questionnaire as an instrument for data collection. The sample size was based on Yamane's. Data analyses were mean, standard deviation, skewness and kurtosis of the empirical data with the structural model by applying the PLS-Graph program. The qualitative data were collected through in-depth interview.

The results revealed that all groups are knowledgeable about the process of choice in moderate to good. For the crime, offense against body. Guilty of burglary over time. Guilty of theft of equipment. Or armed burglary. Guilty of theft by means of the acquisition of the property. Offences relating to loss of property and petty offenses. Have a direct influence on the process, so the choice of such a criminal offense. If the choice process. Should provide enabling legislation to implement such a process.

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อที่ใช้ในการวิจัย	ฏ
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.4.1 ด้านประเด็นการศึกษา	4
1.4.2 ด้านขอบเขตและประชากร	4
1.4.3 ด้านเวลา	4
1.5 กรอบแนวคิดและสมมติฐาน	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.6.1 เชิงบริหาร	6
1.6.2 เชิงวิชาการ	6
2 การทบทวนวรรณกรรม	
2.1 ความนำ	7
2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	7
2.2.1 แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก	7
2.2.2 แนวคิดของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในศตวรรษที่ 21	10
2.2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก	15

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.3	วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	21
2.3.1	การบังคับใช้กฎหมาย	21
2.3.2	กระบวนการยุติธรรมทางเลือก	21
2.3.9	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
2.4	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	33
2.4.1	ทฤษฎีการควบคุม (control theory)	33
2.4.2	ทฤษฎีความละอายเชิงบูรณาการ (theory of reintegrate shaming)	33
2.4.3	ทฤษฎีการพรรณนาความรู้สึก (narrative theory)	35
2.5	ประเด็นความเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก	36
2.5.1	ลักษณะความขัดแย้งและกิจกรรมในสถานศึกษาที่สามารถใช้ ยุติธรรมทางเลือกได้	36
2.5.2	กลไกและบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการความขัดแย้ง เชิงสมานฉันท์ในสถานศึกษา	38
2.5.3	หลักการสำคัญของยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในสถานศึกษา	38
2.5.4	การนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกสู่ “สถานศึกษา”	41
2.5.5	การนำยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในสถานศึกษา	45
3	ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1	แนวทางที่ใช้ในการศึกษาวิจัย	49
3.2	ประชากรเป้าหมาย การคำนวณกลุ่มตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง	49
3.2.1	ประชากรเป้าหมายในการวิจัย	49
3.2.2	การคำนวณกลุ่มตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง	50
3.3	เครื่องมือ และวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	51
3.4	นิยามปฏิบัติการ การสร้างมาตรวัด และการทดสอบความเชื่อถือได้ ของมาตรวัด	52
3.4.1	นิยามปฏิบัติการ	52
3.4.2	การสร้างมาตรวัด	53
3.5	การวิเคราะห์ข้อมูล	63

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.5.1	สถิติเชิงพรรณนา	63
3.5.2	สถิติที่ใช้วิเคราะห์	64
3.5.3	สมการโครงสร้างและสมการมาตรวัด	64
3.6	สรุป	69
4	ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก ในสถาบันอุดมศึกษา	
4.1	ผลการวิเคราะห์สภาพข้อมูลทั่วไป	70
4.2	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของตัวแปรเบื้องต้น	72
4.2.1	ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรม ทางเลือก	72
4.2.2	ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความผิดทางอาญาที่เห็นควรนำ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้	75
4.3	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	102
4.4	สรุป	103
5	ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา	
5.1	ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงประจักษ์	105
5.1.1	กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่เป็นผู้เสียหาย	105
5.1.2	กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่เป็นผู้กระทำผิด	107
5.1.3	กลุ่มตัวอย่างอาจารย์	110
5.2	ผลการวิเคราะห์สมการ โครงสร้าง	112
5.2.1	กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่เป็นผู้เสียหาย	113
5.2.2	กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่เป็นผู้กระทำผิด	116
5.2.3	กลุ่มตัวอย่างอาจารย์	119
5.3	ผลการวิเคราะห์สมการมาตรวัด	123
5.3.1	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ตัวแปรเชิงประจักษ์ปัจจัยแฝงภายนอก	123
5.3.2	ผลการวิเคราะห์อิทธิพลปัจจัยแฝงภายใน	126

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

5.4	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	126
5.5	สรุป	128
6	สรุปผลและข้อเสนอแนะ	
6.1	ความนำ	130
6.2	สรุปข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย	130
6.2.1	สรุปข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อ 1	130
6.2.2	สรุปข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อ 2	134
6.3	ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	135
6.3.1	ประโยชน์ด้านระเบียบวิธีวิทยาวิจัย (research methodology)	135
6.3.2	ประโยชน์ทางด้านทฤษฎี (theory)	135
6.3.3	ประโยชน์ทางด้านนโยบาย (Policy)	135
6.4	ข้อเสนอแนะ	136
	บรรณานุกรม	138
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	143
	ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์	150
	ประวัติผู้วิจัย	153

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
3.1 จำนวนประชากรและตัวอย่างของงานวิจัย เรื่อง การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา	50
3.2 มาตรฐานของการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา	54
3.3 ค่าอำนาจจำแนก และสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้รายข้อ ของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ วิธีดำเนินการ วิธีการในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก	59
3.4 ค่าอำนาจจำแนกและสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้รายข้อ ของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความผิด และผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก	60
4.1 จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (n= 565 ตัวอย่าง)	70
4.2 ข้อมูลทั่วไปจำแนกตามเพศและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (n= 565 ตัวอย่าง)	71
4.3 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ และความโด่งของข้อมูลความคิดเห็น เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมทางเลือกของผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)	73
4.4 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่งของข้อมูลความคิดเห็นตามลักษณะความผิดต่อร่างกาย ของผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)	76
4.5 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่งของข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดต่อเสรีภาพ จากผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)	79

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.6 คະແນເຈລີ້ຍ ສ່ວນເບິ່ງເບນມາຕຣາຊານ ການເບິ່ງແລະການໂດ່ງຂໍ້ມູນ ການຄິດເຫັນຕາມລັກສະນະການພິດຊາຊານພົ້ນປະມາທ ຈາກຜູ້ຕອບແບບສອບຖາມ ການບັງຄັບໃຊ້ກະບວນການຍຸຕິຮຽນທາງເລືອກໃນສະຖາບັນອຸດມສຶກສາ (ຈຳນວນ 565 ຕົວຢ່າງ)	82
4.7 ຄະແນເຈລີ້ຍ ສ່ວນເບິ່ງເບນມາຕຣາຊານ ການເບິ່ງແລະການໂດ່ງຂໍ້ມູນ ການຄິດເຫັນເທິງການພິດຊາຊານລັກທຣີພີຕາມຈຳນວນທຣີພີ ຈາກຜູ້ຕອບ ແບບສອບຖາມການບັງຄັບໃຊ້ກະບວນການຍຸຕິຮຽນທາງເລືອກໃນສະຖາບັນອຸດມສຶກສາ (ຈຳນວນ 565 ຕົວຢ່າງ)	84
4.8 ຄະແນເຈລີ້ຍ ສ່ວນເບິ່ງເບນມາຕຣາຊານ ການເບິ່ງແລະການໂດ່ງຂໍ້ມູນ ການຄິດເຫັນເທິງການພິດຊາຊານລັກທຣີພີຕາມໄລຍະເວລາ ຈາກຜູ້ຕອບ ແບບສອບຖາມການບັງຄັບໃຊ້ກະບວນການຍຸຕິຮຽນທາງເລືອກໃນສະຖາບັນອຸດມສຶກສາ (ຈຳນວນ 565 ຕົວຢ່າງ)	86
4.9 ຄະແນເຈລີ້ຍ ສ່ວນເບິ່ງເບນມາຕຣາຊານ ການເບິ່ງແລະການໂດ່ງຂໍ້ມູນ ການຄິດເຫັນເທິງການພິດຊາຊານລັກທຣີພີກຣິນໃຊ້ອຸປະກອນຫຼືອາວຸ ໄນໃນການລັກທຣີພີ ຈາກຜູ້ຕອບແບບສອບຖາມການບັງຄັບໃຊ້ກະບວນການຍຸຕິຮຽນ ທາງເລືອກໃນສະຖາບັນອຸດມສຶກສາ (ຈຳນວນ 565 ຕົວຢ່າງ)	87
4.10 ຄະແນເຈລີ້ຍ ສ່ວນເບິ່ງເບນມາຕຣາຊານ ການເບິ່ງແລະການໂດ່ງຂໍ້ມູນ ການຄິດເຫັນເທິງການພິດຊາຊານລັກທຣີພີຕາມລັກສະນະການກະທຳເພື່ອໄດ້ມາ ຈັດທຣີພີ ຈາກຜູ້ຕອບແບບສອບຖາມການບັງຄັບໃຊ້ກະບວນການຍຸຕິຮຽນ ທາງເລືອກໃນສະຖາບັນອຸດມສຶກສາ (ຈຳນວນ 565 ຕົວຢ່າງ)	88
4.11 ຄະແນເຈລີ້ຍ ສ່ວນເບິ່ງເບນມາຕຣາຊານ ການເບິ່ງແລະການໂດ່ງຂໍ້ມູນ ການຄິດເຫັນເທິງການພິດຊາຊານລັກທຣີພີຕາມວິທີການທີ່ໄດ້ມາຈັດທຣີພີ ຈາກຜູ້ຕອບແບບສອບຖາມການບັງຄັບໃຊ້ກະບວນການຍຸຕິຮຽນທາງເລືອກ ໃນສະຖາບັນອຸດມສຶກສາ (ຈຳນວນ 565 ຕົວຢ່າງ)	90

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.12 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่งของข้อมูล ความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิฐานทำให้เสียทรัพย์ จากผู้ตอบแบบสอบถาม การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)	92
4.13 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่งของข้อมูล ความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิฐานลักทรัพย์กรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์ จากผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกใน สถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)	93
4.14 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่งของข้อมูล ความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิฐานลหุโทษ จากผู้ตอบแบบสอบถาม การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)	95
4.15 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ และความโด่งของข้อมูล ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก จากผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก ในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)	100
5.1 ค่าสถิติความเที่ยงตรงเชิงเหมือนของมาตรวัดตัวแปรแฝงแบบ reflective model ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาผู้เสียหาย	107
5.2 ค่าสถิติความเที่ยงตรงเชิงเหมือนของมาตรวัดตัวแปรแฝงแบบ reflective model ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาผู้กระทำผิด	109
5.3 ค่าสถิติความเที่ยงตรงเชิงเหมือนของมาตรวัดตัวแปรแบบ reflective model ของกลุ่มตัวอย่างอาจารย์	112
5.4 อิทธิพลทางตรงลักษณะความผิทางอาญาที่สนับสนุนต่อการบังคับใช้กระบวนการ ยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาผู้เสียหาย	114
5.5 แสดงค่าสถิติทดสอบสมมติฐานของลักษณะความผิทางอาญาที่สนับสนุนต่อการบังคับ ใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาของนักศึกษาผู้เสียหาย	115

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
5.6 อิทธิพลทางตรงลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรม ทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาผู้กระทำผิด	117
5.7 แสดงค่าสถิติทดสอบสมมติฐานของลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้ กระบวนการยุติธรรม ทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษา ผู้เสียหาย	118
5.8 อิทธิพลทางตรงลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรม ทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างอาจารย์	120
5.9 แสดงค่าสถิติทดสอบสมมติฐานของลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้ กระบวนการยุติธรรม ทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาของกลุ่มอาจารย์	121
5.10 แสดงการเปรียบเทียบอิทธิพลของปัจจัยลักษณะความผิดทางอาญามีอิทธิพล ทางตรงที่สนับสนุนต่อการบังคับใช้ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกใน สถาบันอุดมศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาผู้เสียหาย นักศึกษาผู้กระทำผิด และกลุ่มอาจารย์	122
5.11 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของแต่ละตัวแปรเชิงประจักษ์ในแต่ละปัจจัยแฝงภายนอก เกี่ยวกับลักษณะความผิดทางอาญาที่มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการบังคับใช้ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาทั้งสามกลุ่มตัวอย่าง	124
5.12 ค่า Loadings ของแต่ละตัวแปรเชิงประจักษ์ในแต่ละปัจจัยแฝงภายใน เกี่ยวกับ ลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งสามกลุ่มตัวอย่าง	126

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1.1 กรอบแนวความคิด	5
3.1 โครงสร้างสมการและสมการมาตรฐานการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก ในสถาบันอุดมศึกษา	68
5.1 ความสัมพันธ์ของลักษณะความผิดทางอาญาเกี่ยวกับปัจจัยความผิดต่อร่างกาย (BODY) ความผิดต่อเสรีภาพ (FREEDOM) ความผิดฐานหมิ่นประมาท (DEFAMAT) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์สิน (VPROP) ฐานลักทรัพย์ตาม ช่วงเวลา (TPROP) ฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ (OPROP) ฐานลักทรัพย์ตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สิน (APROP) ฐานลักทรัพย์ตาม วิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์สิน (MPROP) ฐานลักทรัพย์ทำให้เสียทรัพย์สิน (IPROP) ฐานลักทรัพย์ กรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน (NPROP) ความผิดลหุโทษ (MISDEM) และ ผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ในสถาบันอุดมศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่เป็นผู้เสียหาย	113
5.2 ความสัมพันธ์ของลักษณะความผิดทางอาญาเกี่ยวกับปัจจัยความผิดต่อร่างกาย (BODY) ความผิดต่อเสรีภาพ (FREEDOM) ความผิดฐานหมิ่นประมาท (DEFAMAT) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์สิน (VPROP) ฐานลักทรัพย์ตาม ช่วงเวลา (TPROP) ฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ (OPROP) ฐานลักทรัพย์ตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สิน (APROP) ฐานลักทรัพย์ตาม วิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์สิน (MPROP) ฐานลักทรัพย์ทำให้เสียทรัพย์สิน (IPROP) ฐานลักทรัพย์ กรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน (NPROP) และความผิดลหุโทษ (MISDEM) และ ผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ที่มีต่อ การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา ของกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาผู้กระทำความผิด	116
5.3 ความสัมพันธ์ของลักษณะความผิดทางอาญาเกี่ยวกับปัจจัยความผิดต่อร่างกาย (BODY) ความผิดต่อเสรีภาพ (FREEDOM) ความผิดฐานหมิ่นประมาท (DEFAMAT) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์สิน (VPROP) ฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา (TPROP) ฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธ	

สารบัญภาพ

ภาพ

หน้า

ในการลักทรัพย์ (OPROP) ฐานลักทรัพย์ตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์ (APROP) ฐานลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์ (MPROP) ฐานลักทรัพย์ทำให้เสียทรัพย์ (IPROP) ฐานลักทรัพย์กรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์ (NPROP) ความผิดลหุโทษ (MISDEMEANOR) และผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างอาจารย์

120

คำอธิบายสัญลักษณ์ และคำย่อที่ใช้ในการวิจัย

คำย่อที่ใช้ในการวิจัย

ชื่อย่อ	ชื่อเต็ม	ความหมาย
ตัวแปรแฝงภายนอก 5 ตัว และตัวแปรแฝงภายใน 1 ตัว ดังนี้		
1. BODY	offences against body	ความผิดต่อร่างกาย
2. FREEDOM	offences against freedom	การกระทำผิดต่อเสรีภาพ
3. DEFAMAT	defamation	ความผิดฐานหมิ่นประมาท
4. PROPERTY	offences against property	ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน
5. MISDEMEA	misdemeanor	ความผิดสุหุโทษ
6. OUTCOME	results of the alternative justice	ผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรม ทางเลือก
ตัวแปรประจักษ์ หรือตัวแปรสังเกตได้ 15 ตัว ดังนี้		
1. BODY1	offences against body1	ทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย
2. BODY2	offences against body2	ทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่จิตใจ
3. BODY3	offences against body3	ทำร้ายร่างกายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิด อันตราย แก่กายถึงสาหัส
4. BODY4	offences against body4	กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับ อันตรายแก่กาย
5. BODY5	offences against body5	กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับ อันตรายสาหัส
6. BODY6	offences against body6	เข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้ระหว่างบุคคลแต่สาม คนขึ้นไป เป็นเหตุให้บุคคลที่เข้าร่วมได้รับ อันตรายแก่กาย
7. BODY7	offences against body7	เข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้ระหว่างบุคคลแต่สาม คนขึ้นไป เป็นเหตุให้บุคคลที่เข้าร่วมได้รับ อันตรายแก่กายถึงสาหัส
8. FREEDOM1:X ₈	offences against freedom1:X ₈	ข่มขืนใจผู้อื่นให้กระทำการหรือ ไม่กระทำการ หรือจำยอม หรือโดยใช้กำลังประทุษร้ายโดยทำให้ กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกายเสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน

คำย่อที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

ชื่อย่อ	ชื่อเต็ม	ความหมาย
9. FREEDOM2:X ₉	offences against freedom2:X ₉	หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่น ปราศจากเสรีภาพในร่างกาย
10. FREEDOM3:X ₁₀	offences against freedom3:X ₁₀	หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่น ปราศจากเสรีภาพในร่างกาย เพื่อให้กระทำการ แก่ตนหรือบุคคลอื่น
11. FREEDOM4:X ₁₁	offences against freedom4:X ₁₁	กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกหน่วงเหนี่ยว ถูกกักขัง หรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกาย
12. FREEDOM5:X ₁₂	offences against freedom5:X ₁₂	เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่มีควรได้จากผู้กระทำความผิด เพื่อให้ได้มาซึ่งค่าไถ่
13. FREEDOM6:X ₁₃	offences against freedom6:X ₁₃	พราดเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล
14. FREEDOM7:X ₁₄	offences against freedom7:X ₁₄	พราดผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล โดยผู้เยาว์นั้นไม่เต็มใจไปด้วย
15. FREEDOM8:X ₁₅	offences against freedom8:X ₁₅	พราดผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล เพื่อหากำไรหรือเพื่อการอนาจารโดยผู้เยาว์นั้นเต็มใจไปด้วย
16. DEFAMAT1:X ₁₆	defamation1:X ₁₆	ใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม ทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง
17. DEFAMAT2:X ₁₇	defamation2:X ₁₇	ใส่ความผู้ตายต่อบุคคลที่สาม เป็นเหตุให้บิดามารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง
18. DEFAMAT3:X ₁₈	defamation3:X ₁₈	หมิ่นประมาทโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร หรือสื่อต่าง ๆ

คำย่อที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

ชื่อย่อ	ความหมาย
VPROP	ความผิดฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์สิน
19. VPROP1:X ₁₉	ลักทรัพย์มูลค่าไม่เกินหนึ่งพันบาท
20. VPROP2:X ₂₀	ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าหนึ่งพันบาทแต่ไม่เกินห้าพันบาท
21. VPROP3:X ₂₁	ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าห้าพันบาทแต่ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท
22. VPROP4:X ₂₂	ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าหนึ่งหมื่นบาทขึ้นไป
TPROP	ความผิดฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา
23. TPROP5:X ₂₃	ลักทรัพย์ในเวลากลางวัน
24. TPROP6:X ₂₄	ลักทรัพย์ในเวลากลางคืน
OPROP	ความผิดฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์
25. OPROP1:X ₂₅	ลักทรัพย์ปราศจากอุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์
26. OPROP2:X ₂₆	ลักทรัพย์มีอุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์
APROP	ลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สิน
27. APROP1:X ₂₇	วิ่งราวทรัพย์สิน
28. APROP2:X ₂₈	ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์สิน
29. APROP3:X ₂₉	ความผิดฐานรีดเอาทรัพย์สิน
30. APROP4:X ₃₀	ความผิดฐานชิงทรัพย์สิน
MPROP	วิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์สิน
31. MPROP1:X ₃₁	กระทำความผิดฐานฉ้อโกง
32. MPROP2:X ₃₂	กระทำความผิดฐานโกงเจ้าหนี้
33. MPROP3:X ₃₃	กระทำความผิดฐานยักยอก
34. MPROP4:X ₃₄	กระทำความผิดฐานรับของโจร
IPROP	กระทำความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สิน
35. IPROP1:X ₃₅	ทรัพย์สินที่เป็นของส่วนบุคคล
36. IPROP2:X ₃₆	ทรัพย์สินที่เป็นของสาธารณประโยชน์
NPROP	กระทำความผิดฐานบุกรุก
37. NPROP1:X ₃₇	เข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น เพื่อถือการครอบครอง อสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมด หรือบางส่วน หรือเข้าไปกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของเขาโดยปกติสุข

คำย่อที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

ชื่อย่อ	ความหมาย
38. NPROP2:X ₃₈	ถือเอาสิ่งห้ามรัพย์ของผู้อื่นเป็นของตน หรือของบุคคลที่สาม ยักย้ายหรือทำลายเครื่องหมายเขตแห่งสิ่งห้ามรัพย์นั้นทั้งหมด หรือแต่บางส่วน
39. NPROP3:X ₃₉	ซ่อนตัวอยู่ในสถาน อาการเก็บรักษาทรัพย์ หรือสำนักงานในความ ครอบครองของผู้อื่น หรือไม่ยอมออกไปจากสถานที่เช่นนั้น โดยไม่ มีเหตุอันสมควรเข้าไป เมื่อผู้มีสิทธิที่จะห้ามมิให้เข้าไปได้ไล่ให้ออก
MISDEMEA ความผิดลหุโทษ	
40. MISDEM01:X ₄₀	ไม่ยอมบอกหรือเกลี้ยบอกชื่อ หรือที่อยู่เป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานที่ ปฏิบัติการตามกฎหมาย
41. MISDEM02:X ₄₁	ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานที่สั่งการตามกฎหมายโดยไม่มี เหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร
42. MISDEM03:X ₄₂	ส่ง เสียง ทำให้เกิดเสียง หรือกระทำความอื้ออึงโดย ไม่มีเหตุอัน สมควร
43. MISDEM04:X ₄₃	พกอารุไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะโดยเปิดเผย หรือโดยไม่มี เหตุสมควร หรือพาไปในชุมนุมชน
44. MISDEM05:X ₄₄	ทะเลาะอย่างอื้ออึงในทางสาธารณะ หรือสาธารณสถาน หรือกระทำ ให้เสียความสงบเรียบร้อยในทางสาธารณะ หรือสาธารณสถาน
45. MISDEM06:X ₄₅	ยิงปืนโดยใช้ดินระเบิด เข้าไปในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมนุมชน
46. MISDEM07:X ₄₆	เสพยาสุรา หรือของเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้มาประพฤดิ์วนวาย หรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะ หรือสาธารณสถาน
47. MISDEM08:X ₄₇	ชัก หรือแสดงอาารุในการวิวาทต่อสู้
48. MISDEM09:X ₄₈	กระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตราย แก่กายหรือจิตใจ
49. MISDEM10:X ₄₉	ใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ
50. MISDEM11:X ₅₀	ทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว หรือความตกใจโดยการขู่เข็ญ
51. MISDEM12:X ₅₁	ดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้า หรือด้วยการโฆษณา
52. MISDEM13:X ₅₂	กระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการรังแกหรือข่มเหงผู้อื่น หรือ กระทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญในที่ สาธารณสถานหรือต่อหน้าธารกำนัล

คำย่อที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

ชื่อย่อ	ชื่อเต็ม	ความหมาย
53. OUTCOME 1:Y ₁		กระทำความผิดได้สำนึกผิด / ผู้เสียหายได้ให้อภัย
54. OUTCOME 2:Y ₂		ผู้กระทำความผิดให้คำมั่นว่าจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก/ ผู้เสียหายได้รับคำมั่นว่าผู้กระทำความผิดจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำ อีก
55. OUTCOME 3:Y ₃		ผู้กระทำความผิดได้รับรู้ถึงความรู้สึกของผู้เสียหาย / ผู้เสียหายมี โอกาสระบายความรู้สึกที่เป็นผู้ถูกกระทำ
56. OUTCOME 4:Y ₄		ผู้กระทำความผิดมีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเอง / ผู้เสียหายมอบ โอกาสให้ผู้กระทำความผิดปรับปรุงตนเอง
57. OUTCOME 5:Y ₅		ผู้กระทำความผิดไม่ถูกตีตราจากสังคมว่าต้องคดีอาญา

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

สัญลักษณ์	ความหมาย
$\bar{X}$	mean ค่าเฉลี่ย
SK	skewness ความเบ้
KU	kurtosis ความโด่ง
DE	Direct Effect อิทธิพลทางตรงของตัวแปรแฝงตัวหนึ่งที่มีต่อตัวแปรแฝงอีกตัวหนึ่ง
IE	Indirect Effect อิทธิพลทางอ้อมที่ตัวแปรแฝงตัวหนึ่งมีต่อตัวแปรแฝงอีกตัวหนึ่ง โดยส่งผ่านอิทธิพล ผ่านตัวแปรแฝงตัวอื่น
TE	Total Effect อิทธิพลรวมที่ตัวแปรแฝงตัวหนึ่งมีต่อตัวแปรแฝงอีกตัวหนึ่ง ทั้งทางตรงและทางอ้อม
χ^2	Chi-Square ดัชนีตรวจสอบความกลมกลืนประเภทค่าสถิติไค-สแควร์
α	Alpha ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ
r	Correlation Coefficient สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
minimize $\sum e_i^2$	minimize Sigma e_i^2 ผลรวมค่าความคลาดเคลื่อนยกกำลังสองน้อยที่สุด
ζ	Zeta ค่าคงที่ในสมการโครงสร้าง η
ξ	Xi ตัวแปร exogenous
η	Eta ตัวแปร endogenous
γ	Gamma ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุของตัวแปรแฝง

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

สัญลักษณ์		ความหมาย
β	Beta	ค่าสัมประสิทธิ์ของสมการโครงสร้างแบบ reduced form
$\hat{\beta}$	Beta hat	ค่าสัมประสิทธิ์จากการประมาณค่าของ β
δ	Delta	ค่าความคลาดเคลื่อนที่เหลือ
Λ	Lambda	ค่าสัมประสิทธิ์ของสมการในรูปแบบในการวิเคราะห์เป็นแบบ reflective
λ	Lambda	ค่าน้ำหนักปัจจัย (loading) ของแต่ละดัชนีชี้วัด
ε	Epsilon	ค่าคงที่ของสมการในรูปแบบการวิเคราะห์แบบ reflective
$\hat{\pi}_{hx}$	Pi hat hx	สัมประสิทธิ์การถดถอยพหุของแต่ละดัชนีชี้วัด
R^2	Coefficient of determination	ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์/ความเที่ยง
df	Degrees of Freedom	ชั้นความอิสระ
t	t-test	ค่าจากการทดสอบแบบ t
CFI	Comparative Fit Index	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ
NFI	Normed Fit Index	ดัชนีวัดความเป็นปกติ
GFI	Goodness of Fit Index	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน
AGFI	Adjusted Goodness of Fit Index	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว
CN	Critical N	ค่าขนาดตัวอย่างวิกฤติ
CV	Coefficient of variance	ค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรผัน
RMSR	Root Mean Square Residual	ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือ
RMR		
RMSEA	Root Mean Square Error of Approximation	ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ
ρ_v	Average Variance extracted: AVE	ค่าความแปรปรวนเฉลี่ยของตัวแปรที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบ
ρ_c	Construct Reliability: CR	ค่าความเชื่อถือได้ของโครงสร้าง

บทที่ 1

บทนำ

สภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมเช่นปัจจุบัน ทำให้เด็กและเยาวชน โดยเฉพาะ นักศึกษาที่จะเป็นกำลังสำคัญในอนาคตของชาติบ้านเมืองซึมซับค่านิยมทางวัตถุจากสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และเครื่องมือสื่อสารที่ก้าวหน้าและทันสมัย และเลียนแบบผู้คนในสังคมนำมาประพฤติปฏิบัติทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่ดี หรือค่านิยมที่ไม่เหมาะสม จนเป็นกลายเป็นปัญหาสังคมและนำไปสู่ปัญหาการกระทำผิดทางอาญาของนักศึกษาใน สถานับการศึกษาซึ่งพบได้บ่อยในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการกระทำผิดต่อทรัพย์ การกระทำผิดต่อ ร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหมิ่นประมาท หรือความผิดลหุโทษ เป็นต้น ซึ่งบางครั้ง ทั้งสองฝ่ายอาจจะได้รับบาดเจ็บ หรืออาจมีบุคคลที่สามได้รับบาดเจ็บ หรือเสียชีวิต เป็นการสร้างความเดือดร้อนแก่ตัวผู้ก่อเหตุ ผู้ร่วมก่อเหตุ ผู้เสียหายผู้ปกครอง อาจารย์ในสถาบัน เจ้าหน้าที่ตำรวจ และประชาชนทั่วไป ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ก็ได้พยายามหาแนวทางป้องกัน และ แก้ไขปัญหานี้มาโดยตลอด เพื่อลด และป้องกันการกระทำผิดอันมาจากสาเหตุต่าง ๆ กัน

ด้วยเหตุที่ผู้กระทำความผิดอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญต่ออนาคต หากจะต้องได้รับโทษทางอาญาจะทำให้การศึกษา การประกอบอาชีพในภายหน้าต้องสะดุดหยุดลง ดังนั้น จึงเห็นควรที่จะหาวิธีที่จะช่วยให้ผู้กระทำผิดไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่ เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือกเพื่อสู่ความพึงพอใจในทุกฝ่าย

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันกระแสความรุนแรงที่เยาวชนกระทำความผิดมีให้เห็นมากมาย และแตกต่างกันไป ส่วนหนึ่งรับจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เกมส์ รวมถึงพฤติกรรมเลียนแบบ ส่งผลให้ เยาวชนบางกลุ่มใช้ความรุนแรงก่อให้เกิดปัญหาสังคม รวมถึงการทะเลาะวิวาทอย่างต่อเนื่อง โดยมาจากหลากหลายสาเหตุ ตั้งแต่ขาดจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อน้ำที่ การลอกเลียนแบบพฤติกรรม ความหึงหวง ความต้องการเป็นใหญ่เหนือผู้อื่น ความอยากเด่นอยากดัง การรักศักดิ์ศรีสถาบัน การ ถ้ายทอดจากรุ่นพี่ การยุยงปลุกปั่นของศิษย์เก่า และรุ่นพี่บางกลุ่ม บางคน ความถือคะนอง การสร้าง ปมแค้นให้ตนเองและกลุ่ม จนทำให้บาดเจ็บ เสียทรัพย์สิน หรือแม้กระทั่งเสียชีวิต ซึ่งส่งผลต่อความ เสียหายต่อบุคคล และสังคม

แม้ว่ารัฐจะมีมาตรการทางกฎหมาย หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามหาวิถีทางป้องกัน มี บทลงโทษต่าง ๆ อาทิ เครือข่ายในการเฝ้าระวังและป้องปรามนักเรียนนักศึกษาก่อเหตุทะเลาะวิวาท

ในช่วงของการเปิดภาคการศึกษา หรือหน่วยงานของตำรวจเตรียมรับมือเฝ้าระวัง ทั้งประสานกับสถาบันการศึกษา และมีปฏิทินวันสำคัญของสถาบันการศึกษาทุกแห่ง มาตรการเฝ้าระวังที่ดำเนินการตามมาตรการในประกาศกระทรวงศึกษาธิการ มาตรการสร้างความเข้มแข็งทางคุณธรรม จริยธรรม และการ บูรณาการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน ฯลฯ แต่สถานการณ์กระทำความผิดของนักศึกษาก็ยังคงมีอย่างต่อเนื่อง และความรุนแรงที่เกิดขึ้นแต่ละปีก็มีได้ลดน้อยลง ดังจะเห็นได้จากสถิติการรับแจ้งเหตุศูนย์วิทยุ 191 รับแจ้งเหตุนักเรียนนักศึกษาจากทุกสังกัดกำลังก่อเหตุด้วยกัน และนักเรียนจับกลุ่มจะก่อเหตุตลอดช่วง 3 ปีที่ผ่านมา เพิ่มสูงขึ้นทุกกรณีเกือบเท่าตัว ตั้งแต่มกราคมถึงเดือนมิถุนายน 2552 รับแจ้งนักเรียนก่อเหตุด้วยกัน 1,010 ครั้ง ขณะที่ในครั้งแรกของปี 2551 และ 2552 มียอดนักเรียนก่อเหตุ 718 และ 639 ครั้งตามลำดับ พื้นที่ สน.เพชรเกษม มีสถิติก่อเหตุสูงสุด ช่วงเวลาก่อเหตุมากที่สุดคือ 15.00-18.00 น. รองลงไปคือ 12.00-15.00 น. ที่น่าห่วงคือ การก่อเหตุมีพัฒนาการความรุนแรงเพิ่มขึ้น

ดังนั้น ภาครัฐในทุกภาคส่วนจึงต้องเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการตั้งแต่ระดับหน่วยงานอบรม จนถึงหน่วยงานระดับป้องกัน และแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงที่ให้การศึกษากกระทรวงที่ดูแลป้องกัน และแก้ไขบำบัด เฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ชั้นตำรวจ อัยการ ศาล และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งต่างก็มีเป้าหมายเดียวกัน คือ หาหนทางลดปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน และดำเนินการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาที่มาสู่กระบวนการยุติธรรมด้วยวิธีการลงโทษ แก้ไขฟื้นฟู หรือบำบัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งยังคงกระทำความผิดและก่อคดีต่าง ๆ ตั้งแต่ลหุโทษจนถึงชั้นอุกฉกรรจ์ อย่างไรก็ตามการดำเนินการดังกล่าวตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ก็ได้ทำให้คดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดลดน้อยลง แต่พบว่ามีรูปแบบที่สลับซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดียาเสพติด (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2554)

แม้ว่า แนวคิดภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมไม่ได้มองว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดเป็นอาชญากร แต่เป็นเพียงผู้กระทำความผิด กฎเกณฑ์ของสังคม หรือพฤติกรรมเบี่ยงเบน (delinquency) เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด (delinquent child, juvenile delinquent) เป็นผู้ที่ยังอ่อนต่อโลก ไม่สมควรจะได้รับการลงโทษทัณฑ์เพราะการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนแตกต่างจากการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ทั้งด้านความรุนแรง ขั้นตอน และวิธีการกระทำความผิด สังคมจึงมักให้อิสรภาพแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เพราะมีความเชื่อพื้นฐานว่าเด็กและเยาวชนสามารถกลับตัว ประพฤติดนเป็นคนดีของสังคมได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ที่กระทำผิด แต่จากอดีตที่ผ่านมากระบวนการยุติธรรมไทยยังขาดการพัฒนาที่สมดุลย์

ขาดการเชื่อมโยง และบูรณาการร่วมกัน ทำให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม การดำเนินคดี ตลอดจนการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดถูกแยกออกจากกัน และแยกออกจากสังคม ทำให้การแก้ไขฟื้นฟูขาดประสิทธิภาพ (ณัฐฐา กิณะพันธ์, 2550)

กระบวนการยุติธรรมในฐานะเป็นเครื่องมือที่ป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำความผิดว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด โดยเฉพาะกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีแนวคิดและวิธีปฏิบัติที่ต่างจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่ (พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช 2553) ความพยายามในแสวงหามาตรการทางเลือกอื่นมาทดแทนกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลักจึงเกิดขึ้น จนทำให้มีแนวคิดที่จะหันเหคดีเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก โดยการระงับข้อพิพาทด้วยกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ซึ่งไม่ใช่วิธีการฟ้องร้องคดีต่อศาลตามระบบการดำเนินคดีอาญาอย่างเป็นทางการโดยทั่วไป แต่อาจให้ผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และชุมชนได้เข้ามาส่วนร่วมกำหนดโทษ หรือมาตรการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะความผิดเล็กน้อย หรือความผิดที่ผู้เสียหายยินยอมให้ใช้วิธีการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนเป็นผู้กระทำความผิด และคู่กรณีเป็นผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาด้วยเช่นกัน กระบวนการยุติธรรมทางเลือกจึงเป็นหนทางที่อาจสามารถนำไปสู่การยุติข้อพิพาทได้เป็นอย่างดี พร้อมทั้งคืนความเข้าใจ และความสำนึกในสิ่งที่กระทำด้วยการยินยอมรับผิดชอบในสิ่งที่กระทำไป

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเยาวชนซึ่งเป็นนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จะมีอายุเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดว่า หากกระทำความผิดไม่สามารถใช้มาตรการสำหรับเด็กได้ แต่ด้วยวุฒิภาวะ กอปรกับการศึกษา และอนาคต แนวทางหนึ่งที่จะช่วยมิให้มีตราบาปติดตัว คือ การนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้กับเยาวชนกระทำความผิดอาญา เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการลดพฤติกรรมเกรงของนักศึกษาด้วยการปรับพฤติกรรม เปลี่ยนทัศนคติ และเพิ่มพูนความตระหนักรู้ถึงเห็นถึงผลเสียหายที่เกิดตามมาจากการกระทำใด ๆ ก็ตาม ทั้งนี้เพื่อบ่มเพาะประสงฆ์ให้ผู้กระทำความผิด กล้าเผชิญหน้า แสดงความรับผิดชอบ และเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหายและประชาคมในสถาบันอุดมศึกษาที่ตนได้ละเมิด ทำให้เกิดการฟื้นฟูสัมพันธภาพ นำไปสู่การให้อภัยและสังคมมีความปรองดอง และความสงบ โดยมีหลักการสำคัญ คือคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งผู้ได้รับความเสียหาย ผู้กระทำให้เกิดความเสียหาย สถาบันอุดมศึกษาชุมชน และสังคมส่วนรวม

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 ผู้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษามีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมากน้อยเพียงใด

1.2.2 การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาสามารถนำไปใช้กับการกระทำความผิดทางอาญาของเยาวชนในระดับอุดมศึกษาลักษณะใดบ้าง

1.2.3 กระบวนการยุติธรรมทางเลือกสามารถนำมาสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก สำหรับการกระทำความผิดทางอาญาของเยาวชนในระดับอุดมศึกษาได้อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ การกระทำความผิดกฎหมายอาญาด้านความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดลหุโทษของนักศึกษา ภายใต้บริบทของสถาบันอุดมศึกษา

1.3.2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของลักษณะความผิดทางอาญา ที่มีการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา อันว่าด้วยความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดลหุโทษ ที่มีการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

1.4 ขอบเขตของการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1.4.1 ด้านประเด็นการศึกษา เป็นการศึกษาในด้านต่างๆ ดังนี้

1.4.1.1 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

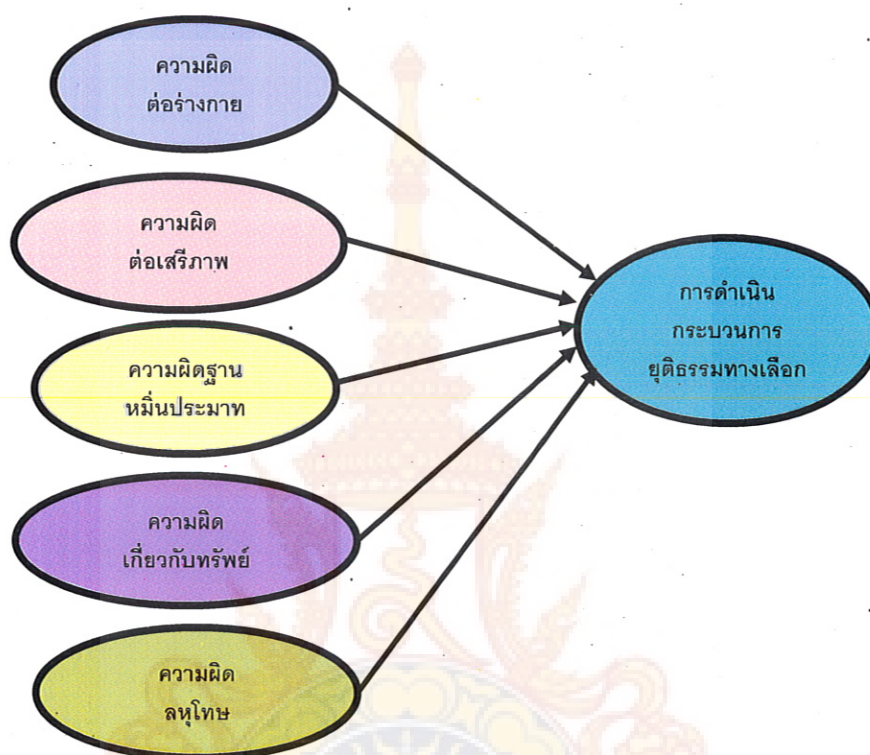
1.4.1.2 ด้านลักษณะความผิดอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา ที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ที่สามารถนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาบังคับใช้ ประกอบด้วย ลักษณะความผิดต่อร่างกาย ลักษณะความผิดต่อเสรีภาพ ลักษณะความผิดฐานหมิ่นประมาท ลักษณะความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ลักษณะความผิดลหุโทษ

1.4.2 ด้านขอบเขตและประชากร โดยหน่วยวิเคราะห์ คือ นักศึกษา อาจารย์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พื้นที่เทคนิครุงเทพ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย

1.4.3 ด้านเวลา เป็นการศึกษาในปีงบประมาณ 2554 ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2553 – 30 กันยายน 2554

1.5 กรอบแนวความคิดและสมมติฐาน

ผู้วิจัยได้ออกแบบจำลองโครงสร้างตามกรอบแนวความคิดในการศึกษาอิทธิพลของลักษณะความผิดทางอาญา ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา

ภาพ 1.1 กรอบแนวความคิด

ประกอบด้วย สมมติฐานการวิจัย 5 ข้อ ดังนี้

สมมติฐานข้อ 1 ความผิดต่อร่างกายมีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (H_1)

สมมติฐานข้อ 2 ความผิดต่อเสรีภาพมีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (H_2)

สมมติฐานข้อ 3 ความผิดฐานหมิ่นประมาทมีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (H_3)

สมมติฐานข้อ 4 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์มีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (H_4) ประกอบด้วย

ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์ อิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ($H_{4.1}$)

ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักทรัพย์สินตามช่วงเวลา มีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ($H_{4.2}$)

ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักทรัพย์สินกรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ มีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ($H_{4.3}$)

ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักทรัพย์สินตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สิน มีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ($H_{4.4}$)

ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักทรัพย์สินตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์สิน มีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ($H_{4.5}$)

ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักทรัพย์สินทำให้เสียทรัพย์สิน มีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ($H_{4.6}$)

ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักทรัพย์สินกรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน มีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ($H_{4.7}$)

สมมติฐานข้อ 5 ความผิดหลัไทยมีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (H_5)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เชิงบริหาร

1.6.1.1 ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้สามารถเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อนำไปกำหนดนโยบาย และวางแผนบริหารจัดการเพื่อยุติข้อพิพาท หรือยุติการกระทำความผิดอาญา

1.6.1.2 ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำผลที่ได้รับเพื่อหาแนวทางของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกด้วยวิธีการที่เหมาะสมเพื่อยุติข้อพิพาท หรือยุติการกระทำความผิดอาญา

1.6.2 เชิงวิชาการ

1.6.2.1 ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาที่เป็นข้อพิพาท หรือการกระทำความผิดอาญาในสถาบันอุดมศึกษา

1.6.2.2 ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในสถาบันอุดมศึกษา

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

2.1 ความนำ

บทนี้เป็นการกล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวมถึงวรรณกรรมต่าง ๆ โดยผู้วิจัยได้จัดลำดับการทบทวนวรรณกรรมซึ่งเริ่มจากแนวความคิดของตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา และนำมาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา จากนั้นเป็นการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับตัวแปรแต่ละตัวตามลำดับ ประกอบด้วย (1) ความผิดต่อร่างกาย (2) ความผิดต่อเสรีภาพ (3) ความผิดต่อฐานหมิ่นประมาท (4) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ (5) ความผิดลหุโทษ และ (6) การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก โดยมีลำดับการนำเสนอ ดังนี้

2.2 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกมีแนวความคิดพื้นฐาน และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่สำคัญหลายประการที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก ดังนี้

2.2.1 แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

1) แนวคิดพื้นฐานด้านกฎหมาย

แนวคิดพื้นฐานด้านกฎหมายที่จะนำมาสู่มาตรการทางเลือกในคดีอาญามีทั้งในส่วนที่เป็นกฎหมายสารบัญญัติ และกฎหมายวิธีสบัญญัติ กล่าวคือ

(1) กฎหมายสารบัญญัติ แนวความคิดพื้นฐานตามกฎหมายสารบัญญัติที่จะนำมาสู่มาตรการทางเลือกสำหรับระงับข้อพิพาททางอาญา คือ พื้นฐานการแบ่งแยกประเภทความผิดทางอาญาออกเป็นความผิดอันยอมความได้ หรือที่เรียกว่า ความผิดต่อส่วนตัว และความผิดอาญาแผ่นดิน อันเป็นความผิดอันยอมความไม่ได้ พื้นฐานของการแบ่งแยกประเภทความผิดเช่นนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาว่าความผิดประเภทใดที่จะสามารถนำเข้ามาสู่กระบวนการประนอมข้อพิพาททางอาญาอันเป็นมาตรการทางเลือกได้ โดยที่ไม่ขัดแย้งกับเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งถือเป็นกฎหมายมหาชนที่รัฐมีหน้าที่ต้องดูแลให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย

ปัจจัยและเหตุผลที่มีส่วนในการกำหนดให้ความผิดอาญาบางประเภทเป็นความผิดประเภทยอมความได้ มาจากปัจจัยและเหตุผลดังต่อไปนี้ คือ

1) ลักษณะของความผิดอาญาแต่ละฐานความผิดจะต้องมีสิ่งที่กฎหมายประสงคจะคุ้มครองเป็นสิ่งที่แผ่อยู่ สิ่งที่ถูกกฎหมายประสงคจะคุ้มครองนี้ คณิต ณ นคร เรียกว่า

คุณธรรมทางกฎหมาย (rechtsgut) การพิจารณาและแบ่งแยกประเภทความผิดอาญาจะต้องพิจารณาถึงส่วนที่เป็นคุณธรรมทางกฎหมายในมาตรานั้น ๆ ด้วย ถ้าหากคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดใดเป็นคุณธรรมที่มุ่งคุ้มครองถึงประโยชน์ที่เป็นส่วนรวม (universal rechtsgut) ต้องถือว่าสังคมส่วนรวมเสียหายจากการกระทำผิดนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐเท่านั้นที่จะเข้าดำเนินการใด ๆ เพื่อระงับข้อพิพาทและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น โดยลักษณะเช่นนี้ความผิดประเภทดังกล่าวจะเป็นความผิดประเภทที่ไม่สามารถยอมความได้ หากมีการยอมความกันโดยคู่กรณีพิพาทตกลงยอมความกันเอง การตกลงดังกล่าวจะไม่มีผล เป็นการระงับข้อพิพาททางอาญา อันจะมีผลให้ข้อพิพาทระงับลงตามกฎหมาย

สำหรับคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดลักษณะนั้นเป็นคุณธรรมที่มุ่งจะคุ้มครองประโยชน์ของเอกชน (individual rechtsgut) จะต้องพิจารณาต่อไปอีกว่าผลของการกระทำความผิดนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชนหรือสังคมส่วนรวมมากกว่ากัน ถ้าสังคมส่วนรวมได้รับความเสียหายมากกว่า ก็ต้องถือว่ามีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน แต่หากผลจากการกระทำความผิดดังกล่าวกระทบกระเทือนต่อเอกชนผู้เสียหายโดยตรงมากกว่าความเสียหายที่สังคมได้รับ รัฐก็ต้องปล่อยให้ เป็นสิทธิของผู้เสียหายที่จะตัดสินใจเองว่าสมควรจะเอาโทษผู้กระทำความผิดหรือไม่ รัฐมีหน้าที่เพียงให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ความประสงค์ของผู้เสียหายสำเร็จเท่านั้น ความผิดในลักษณะเช่นนี้จะถูกแบ่งแยกออกมาเป็นความผิดประเภทที่ยอมความได้

2) ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม แต่ก็ยังเป็นพื้นฐานที่สำคัญของสังคม บุคคลในครอบครัวเดียวกันบางครั้งอาจมีการกระทำความผิดอาญาระหว่างกันเอง ซึ่งหากการกระทำและผลของการกระทำใดไม่มีพฤติการณ์ร้ายแรง กฎหมายก็จะไม่ถือเป็นความผิด และบางกรณีก็บัญญัติให้สามารถยอมความกันได้ เนื่องจากบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันในครอบครัวนั้น อย่างไรก็ตามก็มีความสัมพันธ์ และภาระหน้าที่ที่จะดูแลอุปการะกันอยู่ และย่อมจะให้อภัยกันได้อยู่เสมอ หากกฎหมายไม่มีการผ่อนปรนก็อาจทำให้ความสัมพันธ์ในสถาบันครอบครัวเสียไปได้ ดังนั้น โดยทั่วไปแล้วหากการกระทำผิดของบุคคลในครอบครัวดังกล่าวไม่ได้สร้างความเสียหายแก่ส่วนรวม ความผิดอาญากรณีดังกล่าวก็จะบัญญัติให้สามารถยอมความกันได้เป็นกรณีพิเศษ

(2) กฎหมายวิธีสบัญญัติ แนวความคิดพื้นฐานตามกฎหมายวิธีสบัญญัติที่นำมาสู่การใช้มาตรการประนอมข้อพิพาททางอาญาจะมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องมาจากการที่กฎหมายสารบัญญัติ บัญญัติให้ความผิดบางประเภทเป็นความผิดที่ยอมความได้ ความผิดประเภทที่ยอมความได้นี้ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เรียกว่า ความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งคณะกรรมการ

กฎหมายมีความเห็นว่า ความผิดอันยอมความได้ในประมวลกฎหมายอาญา ก็คือความผิดต่อส่วนตัว ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ความผิดประเภทนี้จะมีขั้นตอนและกระบวนการที่แตกต่างกันไปจากกระบวนการทั่วไป กล่าวคือ การที่ข้อพิพาทจะเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายได้จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขในการใช้อำนาจดำเนินการตามกฎหมายของผู้เสียหายก่อน ก็จะต้องมีการร้องทุกข์ มิฉะนั้น รัฐจะไม่มีอำนาจในการที่จะเข้าไปดำเนินการใด ๆ

ความผิดอันยอมความได้ หรือความผิดต่อส่วนตัว ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดสามารถที่จะเจรจาและยอมความกันได้ตลอด แม้จะได้มีการร้องทุกข์ การฟ้องคดีต่อศาลแล้วก็สามารถที่จะถอนคำร้องทุกข์ และถอนฟ้องได้เสมอจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด ส่งผลให้ผลสิทธิในคดีอาญามหาฟ้องระงับไปตามกฎหมาย ความผิดประเภทนี้จึงสามารถที่จะเข้ามาสู่ระบบการประนอมข้อพิพาททางอาญาได้โดยไม่มีข้อจำกัดมากนัก

2) แนวคิดพื้นฐานด้านสังคมวิทยากฎหมาย

แนวคิดนี้หมายความว่า การอาศัยกฎหมายเพื่อเสริมสร้างและจัดระเบียบภายในสังคมที่เป็นความจำเป็นที่กฎหมายจะต้องมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพของสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและปฏิบัติตามของสมาชิกในสังคมอันจะเป็นการนำมาซึ่งความสุขสงบอย่างแท้จริง

เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นไม่ว่าทางแพ่งหรืออาญา เจ้าหน้าที่บ้านเมืองผู้รับผิดชอบจะวิเคราะห์ถึงตัวบทกฎหมายว่าการกระทำผิดนั้น ๆ ผิดกฎหมายเรื่องอะไร และจะต้องดำเนินการกระบวนการฟ้องร้องอย่างไร หากเป็นคดีอาญา กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การสืบสวนสอบสวน ฟ้องร้องคดีไว้อย่างไร ส่วนนักสังคมวิทยาจะมองปัญหาข้อพิพาทในสังคมกว้างกว่านั้น เนื่องจากการดำรงชีวิตของมนุษย์ต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลของสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ตลอดจนค่านิยมของท้องถิ่น สภาวะแวดล้อมต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อความประพฤติของมนุษย์ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของมนุษย์จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่มีอยู่โดยธรรมชาติ รวมกับความคิด ความเชื่ออันเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มหรือของชุมชนหรือสังคม ซึ่งอาจจะเหมือนหรือแตกต่างจากกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่กำหนดและควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมได้ โดยเหตุนี้เมื่อมีข้อพิพาทขัดแย้งในชุมชนชนบท คู่พิพาทหรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทมีแนวโน้มที่จะดำเนินการระงับข้อพิพาทตามวิธีการและกระบวนการปฏิบัติตามที่ตนมีความคุ้นเคย และสะดวกในท้องถิ่น ได้แก่ การประนอมข้อพิพาทมากกว่าจะดำเนินการตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติไว้

3) แนวคิดพื้นฐานด้านการบริหารงานยุติธรรม

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ได้อธิบาย “กระบวนการยุติธรรมทางเลือก” ในกรอบแนวคิดทางการบริหารงานยุติธรรมไว้ ดังนี้

(1) แนวคิดการบริหารงานยุติธรรมเชิงระบบ การบริหารงานยุติธรรมในภาพรวมทั้งระบบ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานย่อยสำคัญ ๆ อาทิ ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ และ ทนายความ ล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน (ultimate goal) ในการป้องกันสังคม ให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (social security) ซึ่งบางครั้งมีการเพิ่มเติมเป้าหมายในการ แก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำผิดและธำรงรักษาเสรีภาพส่วนบุคคลไว้ด้วย กรอบแนวความคิดนี้จึงมองว่ากระบวนการยุติธรรมทางเลือกมีแนวคิดพื้นฐานที่นำไปสู่การลดคดีเข้าสู่ระบบ หมายความว่า ระบบนี้มีคดีจำนวนมากอยู่แล้ว ถ้ามีกระบวนการยุติธรรมทางเลือกไม่ว่าจะในขั้นตอนใดของ กระบวนการยุติธรรม ย่อมจะช่วยลดคดีความที่เข้าสู่ระบบให้น้อยลงได้ ซึ่งขณะนี้มีมีการดำเนินการ อยู่หลายส่วนที่ชัดเจนที่สุด คือการดำเนินการที่ได้ผลอย่างดียิ่งของศาลยุติธรรมที่จะลดปริมาณคดีสู่ ศาลโดยให้มีการประนอมข้อพิพาทในศาล

(2) แนวคิดที่มุ่งสร้างกลไกที่มีประสิทธิภาพมาเสริมการจัดการความ จัดแย้งในสังคมที่มีรูปแบบเฉพาะ กรอบแนวความคิดนี้มุ่งมองถึงประสิทธิภาพใน “กระบวนการยุติธรรม ทางเลือก” ว่าถ้ามีการใช้แต่กระบวนการยุติธรรมหลักกันจะไม่ได้ผล ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร แต่ถ้ามีกระบวนการทางเลือกที่เหมาะสมเฉพาะกรณี จะทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น เรื่อง อนุญาโตตุลาการทางการค้า เรื่องการแก้ไขความขัดแย้งเชิงนโยบาย หรือการจัดการปัญหาในเรื่อง ความขัดแย้งเชิงนโยบาย (policy conflict) เป็นต้น และถ้าสร้างกลไกใหม่ ๆ ขึ้นมา ย่อมจะช่วยให้ การดำเนินการมีประสิทธิภาพมากขึ้น

(3) แนวคิดที่มุ่งขยายช่องทาง “การเข้าถึงความยุติธรรม” (access to justice) กรอบแนวความคิดกระบวนการยุติธรรมในทัศนะนี้เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดสำหรับ กระบวนการยุติธรรมในสังคม . เนื่องจากในสังคมหนึ่ง ๆ มีกระบวนการยุติธรรมเพื่อทำหน้าที่ ให้บริการด้านความยุติธรรมแก่ประชาชน ซึ่งหากประชาชนในสังคมไม่สามารถเข้าถึงเพื่อใช้ บริการด้านความยุติธรรมตามระบบหลักได้สะดวก รวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรมแล้ว ย่อมเกิด ความจำเป็นในการแสวงหา “ทางเลือก” เพื่อเป็นทางออกที่เหมาะสมเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวอย่าง เร่งด่วน (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2549)

2.2.2 แนวคิดของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในศตวรรษที่ 21

แนวคิดกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ได้รับการพัฒนาขึ้นใหม่ในศตวรรษที่ 21 ที่ น่าสนใจ ได้แก่ แนวคิดยุติธรรมชุมชน (community justice) แนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิง

สมานฉันท์(restorative justice) แนวคิดเรื่องมาตรการลงโทษระดับกลาง (intermediate punishments) มีรายละเอียด ดังนี้

1) แนวคิดยุติธรรมชุมชน (community justice)

ชุมชนในยุคดั้งเดิมจะมีระบบหรือรูปแบบสำหรับการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเอง รูปแบบหรือแนวทางการแก้ปัญหาจึงมีความหลากหลายตามวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และภูมิหลังของแต่ละท้องถิ่น ต่อมารัฐได้เข้ามาจัดการควบคุมดูแลชุมชนโดยรัฐมีอำนาจสั่งการ ส่วนชุมชนมีหน้าที่ปฏิบัติตามและรอรับความช่วยเหลือจากรัฐ เมื่อเกิดปัญหาข้อพิพาทในชุมชนรัฐก็จะนำกระบวนการยุติธรรมหลักเข้าไปเพื่อช่วยแก้ไขปัญหานั้น แต่กระบวนการยุติธรรมของรัฐนั้นเป็นรูปแบบเดียว ไม่มีความหลากหลาย และไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของท้องถิ่น ทางเลือกใหม่ของกระบวนการยุติธรรมอย่างหนึ่งก็คือ การคืนอำนาจการแก้ไขปัญหาดังกล่าวกลับไปสู่ชุมชน โดยที่รัฐยังมีหน้าที่ให้การสนับสนุนชุมชนให้เกิดความแข็งแกร่งเพียงพอที่จะดูแลแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ ขณะเดียวกันรัฐควรเปิดช่องทางให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากขึ้นในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ก่อนการดำเนินคดี และภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลยแล้ว

ยุติธรรมชุมชน หมายถึง ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีส่งเสริม สนับสนุน หรือกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเป็นหุ้นส่วนในการป้องกัน ควบคุม จัดการความขัดแย้ง เจริญสมานฉันท์ ลดและเยียวยาความเสียหายหรือความรุนแรงที่เกิดจากอาชญากรรมหรือการกระทำผิด ตลอดจนคืนคนดีกลับสู่ชุมชนด้วยการฟื้นฟูระบบยุติธรรมเชิงจารีตและ/หรือพัฒนาระบบยุติธรรมชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและเข้าถึงความยุติธรรม เพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพและความสมานฉันท์ และมีกลไกการทำงานตามระบบยุติธรรมชุมชนที่เชื่อมโยงกับระบบยุติธรรมหลักผ่านกระบวนการประสานงานของหน่วยงานยุติธรรมจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงยุติธรรมได้นำแนวคิดยุติธรรมชุมชนมาปรับใช้บ้างแล้ว คือ การจัดตั้งเครือข่ายยุติธรรมชุมชนขึ้น เป็นกลุ่มคนหรือองค์กรที่มีความสนใจและสมัครใจที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประสานความร่วมมือในการป้องกัน ฝ่าละอองพิวหาอาชญากรรม ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ของกระทรวงยุติธรรม เพื่อตอบสนองความต้องการเสริมสร้างความยุติธรรม และความสงบสุขในชุมชน การจัดตั้งเครือข่ายยุติธรรมนั้นเป็นการดำเนินการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ “ยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาชนมีส่วนร่วม” (Justice for all, all for justice)

2) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice)

เป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในการยุติความขัดแย้งหรือระงับข้อพิพาทที่เชื่อว่าการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเหยื่ออาชญากรรม จะทำให้เกิดความยุติธรรมและนำมาซึ่งความสงบสุขในชุมชน เพราะเหยื่ออาชญากรรมเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงอาจนำมาใช้กับการไกล่เกลี่ย หรือประนอมข้อพิพาทในคดีได้ทั้งในระดับชุมชนและในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ เมื่อนำแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนหรือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว การไกล่เกลี่ยดังกล่าวจะไม่เพียงมุ่งเน้นเพื่อให้ข้อพิพาทนั้นระงับลงเท่านั้น แต่ต้องการให้คู่พิพาทเกิดความพึงพอใจ มีการยอมรับความผิดและการให้อภัย พร้อมทั้งมีวิธีการป้องกันแก้ไขความผิดที่อาจเกิดขึ้นอีก และการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย โดยให้บุคคลอื่นในชุมชนมีส่วนร่วมกับการป้องกันและเยียวยาความเสียหายนั้นด้วย การนำแนวกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไปใช้กับแนวคิดยุติธรรมชุมชนในส่วนของการระงับปัญหาหรือข้อพิพาทก็จะเป็นการส่งเสริมให้การเข้าถึง การสร้างความเป็นธรรม และความสงบสุขในชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

รูปแบบของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การนำแนวคิดยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการแก้ไขปัญหาล้วนๆจะมีลักษณะของการเจรจาไกล่เกลี่ยระหว่างคู่กรณีหรือผู้เกี่ยวข้องที่มีประโยชน์ได้เสีย เช่น

1) Victim - Offender Mediation (VOM) เป็นการประชุมระหว่างผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหาย

2) Family Group Conferences (FGCs) เป็นการประชุมระหว่างผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหาย และครอบครัวของคู่กรณี

3) sentencing circles เป็นการประชุมของคู่กรณีกับสมาชิกในชุมชน เช่น บุคคลที่เคยดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา อัยการ หรือตำรวจ เป็นต้น

4) community reparative boards เป็นการประชุมคณะกรรมการชุมชนเพื่อเยียวยาความเสียหาย การประชุมรูปแบบของ FGCs เป็นแบบที่นิยมใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัวโดยทั่วไป ส่วนการประชุมไกล่เกลี่ยทางแพ่ง และการประชุมประนอมข้อพิพาททางอาญาของศาล (healing conference) จะใช้รูปแบบ VOM ทั้งหมด เนื่องจากความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มีการใช้ในรูปแบบของการประชุม ความสมัครใจในการเจรจากัน รวมทั้งกระบวนการที่ดำเนินไปโดยชุมชนและปราศจากการแทรกแซงจากรัฐจึงเป็นเรื่องสำคัญ

3) แนวคิดเรื่องมาตรการลงโทษระดับกลาง (intermediate punishments)

วัตถุประสงค์ในการลงโทษตามแนวคิดด้านอาชญาวิทยาที่สำคัญมี 3 ประการ ได้แก่ เพื่อแก้แค้นทดแทนความผิดที่ได้กระทำ เพื่อข่มขู่ยับยั้งมิให้มีการกระทำความผิดอีก และเพื่อ บำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เมื่อพิจารณาในแง่มุมของศาลซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักใน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่มีหน้าที่กำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมและ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม ศาลจึงต้องคำนึงถึง วัตถุประสงค์ในการลงโทษโดยพิจารณาลักษณะของจำเลยและพฤติกรรมแห่งคดีประกอบ และต้อง กำหนดความรุนแรงของโทษหรือลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดที่จำเลยกระทำด้วย อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 กำหนดโทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดเพียง 5 สถาน ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน และเมื่อพิจารณาฐานความผิดที่มีโทษทาง อาญาในพระราชบัญญัติ หรือในกฎหมายอาญาต่าง ๆ แล้ว จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่กฎหมาย กำหนดให้ศาลลงโทษได้เพียงสองสถาน คือ โทษจำคุกและโทษปรับเท่านั้น ดังนั้น แม้ว่าศาลจะได้ คำนึงถึงพฤติกรรมแห่งคดีและวัตถุประสงค์ในการลงโทษแล้ว เห็นว่าการลงโทษจำคุก หรือโทษ ปรับที่กฎหมายกำหนดไว้จะไม่เหมาะสมแก่จำเลยหรือไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ และการบังคับโทษรูปแบบอื่นนั้นอาจจะเกิดประโยชน์ต่อผู้เสียหาย จำเลย และสังคมมากกว่าก็ตาม แต่ศาลก็ไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากการลงโทษสองประการดังกล่าว

นอกจากนี้ ในปัจจุบันสภาพสังคมมีพัฒนาการที่หลากหลายและเป็นไปอย่าง รวดเร็ว สาเหตุแห่งการกระทำความผิดมีลักษณะซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แต่ปรากฏว่าการลงโทษของ ศาลบางครั้งไม่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดและพฤติกรรมแห่งคดี ทำให้สังคมย่อมเกิดความ เคลือบแคลงสงสัยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาว่าจะเกิดผลดีต่อสังคมจริงหรือไม่ เช่น คดีที่ ผู้กระทำความผิดทำร้ายภริยาจนถึงแก่ความตาย และศาลได้พิพากษาให้รอการลงโทษ โดยให้ ทำงานบริการสังคมเป็นเงื่อนไขของการคุมความประพฤติ สังคมบางส่วนอาจเห็นว่าเป็นการลงโทษ จำเลยที่เบาเกินไป ไม่ได้สัดส่วนกับความผิด เป็นต้น

ดังนั้น การกำหนดให้มีประเภทของโทษให้มากขึ้น โดยเฉพาะมาตรการลงโทษ ระดับกลาง (intermediate punishments) ที่ไม่รุนแรงเท่าโทษจำคุก แต่ก็ไม่เบาเหมือนการปรับ และ รอการลงโทษ เพื่อให้ศาลมีเครื่องมือในการกำหนดโทษจำเลยได้อย่างเหมาะสมให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์เพื่อการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ตัวอย่างของมาตรการลงโทษ ระดับกลาง (intermediate sanction) ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

1) การคุมประพฤติแบบเข้มงวด (intensive probation) มีลักษณะเช่นเดียวกับ เงื่อนไขการคุมประพฤติเมื่อศาลรอการลงโทษ แต่คุมประพฤติแบบเข้มงวดนี้ถือว่าเป็นโทษและมี

ข้อกำหนดให้จำเลยต้องปฏิบัติซึ่งกระทบต่อเสรีภาพของจำเลยมากขึ้น เช่น ต้องรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ทุกวัน ต้องแจ้งตำแหน่งที่อยู่ต่อเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

2) การทำงานบริการสังคม (community service) มีลักษณะคล้ายกับการทำงานบริการสังคมที่ศาลกำหนดเป็นเงื่อนไขของการคุมประพฤติ แต่การทำงานบริการสังคมในกรณีนี้ถือว่าเป็นโทษ และอาจเป็นการบังคับใช้แรงงานให้แก่หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรไม่แสวงหากำไรก็ได้ ถือว่าเป็นการทำงานชดเชยให้แก่ชุมชนโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน อาจเป็นการทำงานใช้แรงงาน (hard labor) ก็ได้ การลงโทษประเภทนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน และทำให้จำเลยได้เรียนรู้สำนึกรับผิดชอบต่อชุมชนโดยรัฐไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบังคับโทษ โดยประเทศไทยมีการนำวิธีการนี้มาใช้ในการคุมประพฤตินานพอสมควรแล้ว

3) ศูนย์เลี้ยงโทษจำคุก (probation diversion center) เป็นการเข้าอยู่ในสถานที่ที่กำหนดคล้ายหอพักที่ผู้กระทำความผิดสามารถออกไปศึกษาเล่าเรียน หรือทำงานอาชีพตามปกติได้ แต่จะต้องชำระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าเช่าห้อง และค่าอาหาร โดยอาจใช้เป็นเงื่อนไขหนึ่งของการคุมประพฤติ ซึ่งหากจะนำมาใช้ในประเทศไทยอาจใช้ในลักษณะของบ้านกึ่งวิถี (halfway house)

4) ศูนย์กักกัน (detention center) คือ การจำกัดเสรีภาพมีระบบป้องกันการหลบหนี และอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่อย่างเข้มงวด มีการนำมาใช้ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้จำคุกเป็นระยะๆ ตามช่วงเวลา หรือในวันที่กำหนด เช่น ถูกควบคุมในศูนย์กักกันเฉพาะวันหยุด เป็นต้น

5) การควบคุมตัวไว้ในที่พักอาศัย (home detention หรือ house arrest) เป็นการจำกัดเสรีภาพในการเดินทางโดยมีคำพิพากษาห้ามมิให้ออกนอกที่พักอาศัยที่กำหนด แต่ศาลอาจอนุญาตให้ออกนอกที่พักไปประกอบอาชีพ หรือศึกษาเล่าเรียน หรือมีข้อยกเว้นเรื่องระยะทางหรือระยะเวลาได้ และให้ติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (electronic monitoring) เพื่อติดตามตำแหน่งที่อยู่ไว้กับตัวในรูปของกำไลข้อมือหรือข้อเท้าที่ส่งสัญญาณแจ้งตำแหน่งไปยังเครื่องรับเพื่อเฝ้าดูและตรวจสอบตำแหน่งที่อยู่ หากฝ่าฝืนคำสั่งศาล เจ้าหน้าที่จะรายงานศาลเพื่อดำเนินการต่อไป

6) การเข้าค่ายแบบทหาร (boot camp) หรือการคุมประพฤติแบบให้ตกใจกลัว (shock probation) เป็นวิธีการที่ใช้กับการกระทำความผิดอุกฉกรรจ์แทนการลงโทษระยะยาว อาจใช้ต่อเนื่องหลังจากการจำคุกก่อนระยะหนึ่ง จึงเรียกอีกอย่างว่า การพิพากษาแบบแยกส่วน (split sentence) ภายในค่ายจะมีการฝึกฝนแบบทหารเป็นเวลา 90 วัน ซึ่งในความเป็นจริงได้มีการนำแนวคิดนี้มาปรับใช้ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบของค่ายวิวัฒน์พลเมืองอยู่แล้ว หากแต่เมื่อนำมาใช้เป็นมาตรการลงโทษระดับกลางนั้น ผู้ปฏิบัติงานที่เป็นครูฝึกต้องมีความรู้ ทักษะ และทักษะในการแก้ไขฟื้นฟูชนิดเข้มอย่างแท้จริง

7) การลงโทษโดยวิธีการผสมผสาน (combined sentence) เป็นการกำหนดโทษหลายรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษและเหมาะสมแก่ลักษณะของจำเลยแต่ละราย เช่น การฝึกอบรมอาชีพ และทำงานบริการสังคม ในขณะที่ควบคุมตัวไว้ในศูนย์กักกันหรือปรับและควบคุมตัวไว้ในที่พักอาศัย เป็นต้น

2.2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

1) กลุ่มทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม มีแนวคิดและทฤษฎีที่สนับสนุนกลุ่มทฤษฎีนี้ คือ

(1) แนวคิดวัฒนธรรมกับการควบคุมสังคม

Edward B. Tylor นักมนุษยวิทยาชาวอังกฤษ ให้นิยาม “วัฒนธรรม” หมายถึง สิ่งจับต้อง ซึ่งรวมถึง ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรมจรรยา กฎหมายจารีตประเพณี และสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่มีขึ้น รวมถึงความเคยชินต่าง ๆ ที่ได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม (Edward, 1877)

วัฒนธรรมควบคุมสังคมได้โดยส่งอิทธิพลผ่านทางเครื่องมือต่าง ๆ เช่น บรรทัดฐาน (norms) หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ และความคาดหวังของสังคมซึ่งเป็นแนวทางกำหนดแบบแผนความประพฤติของสมาชิกสังคม ทั้งในลักษณะห้ามทำและให้ทำ สังคมใช้บรรทัดฐานเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อลดการตัดสินใจ เพราะบรรทัดฐานจะบอกให้ทราบว่าควรปฏิบัติอย่างไรในสถานการณ์ต่างๆ จึงทำให้บรรทัดฐานถูกนำมาใช้ควบคุมสังคมในระดับต่าง ๆ กัน แต่หากบรรทัดฐานล่มสลายลง คือไม่สามารถปกป้องคุ้มครองความต้องการพื้นฐานของสมาชิกหรือเป้าหมายของกลุ่มได้ คนก็จะเลิกใช้บรรทัดฐาน

บรรทัดฐาน แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1) วิถีประชา (folkway) เป็นบรรทัดฐานที่ยอมรับปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยทั่วไปจนเกิดความเคยชินไม่รู้สึกรู้สึเป็นภาระเมื่อปฏิบัติ หากผู้ใดฝ่าฝืนก็ไม่มีผลลงโทษอย่างรุนแรง วิถีประชา หมายรวมถึง การใช้ภาษา การใช้ระบบเงินตรา การใช้ระบบดวงวัด การฉลองวันเกิด ชั่วโมงทำงาน หรือเวลาราชการ สิ่งที่ดีเป็นงานสำหรับผู้ชาย ผู้หญิง ความประพฤติอันเหมาะสมแก่การเป็นสุภาพบุรุษ การสวัสดีเพื่อนฝูง สวัสดิการแต่งงาน วิธีการเลี้ยงเด็ก การสละเก้าอี้ให้สุภาพสตรีนั่งในรถประจำทาง และรวมถึงแบบแผนการใช้ชีวิตในชุมชนด้วย

2) จารีต หรือขนบประเพณี (mores) เป็นบรรทัดฐานที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม (moral) และข้อห้ามทางสังคม (taboo) ใช้กับการแต่งงาน ความสัมพันธ์ทางเพศ ฯลฯ โดยการบังคับให้กระทำหรือห้ามกระทำหนักแน่นกว่าวิถีประชา ใครที่ฝ่าฝืนจะได้รับการตอบโต้ด้วยความรู้สึกที่รุนแรงกว่า

3) กฎหมาย (law) เป็นบรรทัดฐานที่มีการกำหนดกฎเกณฑ์อย่างเป็นระบบและเป็นทางการ เพื่อควบคุมความประพฤติสังคมให้อยู่ในกฎ กติกา มารยาทที่กำหนด ผู้ประพฤติเบี่ยงเบนหรือผู้ฝ่าฝืนกฎหมายจะถูกลงโทษโดยผู้ที่ทำหน้าที่บังคับอย่างเป็นทางการ คือ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ดังนั้น กฎหมายเป็นแนวทางปฏิบัติของสังคมที่มีสถาบันการเมือง การปกครองเป็นหน่วยสนับสนุนตามกระบวนการนิติบัญญัติแห่งรัฐ จึงเป็นสถาบันควบคุมสังคมอย่างเป็นทางการที่มีอำนาจและอิทธิพลสูงมาก แต่เมื่อใดก็ตามที่ “กฎหมาย” ในฐานะวิธีการและรูปแบบหนึ่งซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ควบคุมสังคมถูกฝ่าฝืน สังคมก็จะนำเอา “เรือนจำ” หรือ “คุก” มาทำหน้าที่แทนเพื่อกักขังผู้กระทำความผิดกฎหมายหรืออาชญากรไว้มิให้ออกไปทำอันตรายต่อสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง

(2) ทฤษฎีพันธะทางสังคม (social bonding theory)

Hirschi Travis นักอาชญาวิทยาชาวอเมริกัน ได้เสนอทฤษฎีควบคุมการเกิดอาชญากรรม โดยเชื่อว่าถ้าบุคคลมีความผูกพันกับองค์กรหรือกลุ่มในสังคม ซึ่งได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และเพื่อนฝูง มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ประกอบอาชญากรรม หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้คือ พันธะทางสังคมหรือความผูกพันกับสังคม ซึ่งอธิบายการเกิดอาชญากรรมได้ว่า “พฤติกรรมอาชญากรรมเป็นผลมาจากพันธะของบุคคลที่มีต่อสถาบันทางสังคมได้อ่อนแอหรือถูกทำลาย” (Hirschi, 1969) ซึ่งองค์ประกอบของพันธะทางสังคม มี 4 ประการ คือ

1) ความผูกพัน (attachment) หมายถึง การที่บุคคลมีความผูกพันหรือความรักใคร่กับบุคคลอื่น หรือมีความสนใจกับความรู้สึนึกถึงของบุคคลอื่น ซึ่งความผูกพันนี้เป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีการพัฒนาการยอมรับค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม ส่งผลให้บุคคลสร้างความรู้สึกรู้สึกหรือสำนึกขึ้นที่จะควบคุมตนเองให้เป็นบุคคลที่ดีในสังคม ดังนั้น ความผูกพันจึงเป็นองค์ประกอบด้านอารมณ์หรือด้านความรักของพันธะหรือสัญญาผูกมัดที่บุคคลมีต่อสังคม

2) ข้อผูกมัด (commitment) หมายถึง การที่บุคคลถูกผูกมัดกับการดำเนินชีวิตตามทำนองคลองธรรมของสังคม กล่าวคือ การได้ศึกษาเล่าเรียนเพื่อที่จะประกอบอาชีพโดยสุจริตและเพื่อที่จะได้ประสบความสำเร็จในชีวิตซึ่งจะส่งผลให้บุคคลไม่อยากกระทำความผิดกฎหมาย เนื่องจากจะเป็นการเสี่ยงต่อการสูญเสียความสำเร็จในชีวิต ดังนั้น ข้อผูกพันจึงเป็นองค์ประกอบด้านความมีเหตุมีผลของพันธะหรือสัญญาผูกมัดที่บุคคลมีต่อสังคม

3) การเข้าร่วม (involvement) หมายถึง การที่บุคคลได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคม เป็นเหตุให้บุคคลถูกจำกัดเวลาที่จะไปประกอบอาชญากรรม เนื่องจากเวลา

ส่วนมากได้ถูกใช้ให้หมดไปกับกิจกรรมของสังคม ดังนั้น การเข้าร่วมถือว่าเป็นองค์ประกอบด้านกิจกรรมของพันธะหรือสัญญาผูกมัดที่บุคคลมีต่อสังคม

4) ความเชื่อ (belief) หมายถึง ระดับของความเชื่อถือที่บุคคลมีต่อค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม หากบุคคลมีระดับความเชื่อต่อค่านิยมและบรรทัดฐานในสังคมสูงก็จะมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำผิดกฎระเบียบของสังคม ดังนั้น ความเชื่อจึงเป็นองค์ประกอบด้านจริยธรรมของพันธะหรือสัญญาผูกมัดที่บุคคลมีต่อสังคม

ด้วยเหตุนี้ การมีอารมณ์ความรู้สึกรักและผูกพัน รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีความสำคัญเช่นเดียวกับส่วนอื่น ๆ ในชุมชน ประกอบกับการมีพันธะสัญญาเชิงเหตุผล มีกิจกรรมร่วมกันและมีความเชื่อมั่นต่อการรวมพลังสามัคคีเพื่อการป้องกันชุมชนของตนจากอาชญากรรมตามทฤษฎีนี้

2) กลุ่มทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรมชุมชน มีแนวคิดและทฤษฎีที่สนับสนุนกลุ่มทฤษฎีนี้คือ

(1) ทฤษฎีการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชน (community empowerment and participation)

เป็นทฤษฎีที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า “การที่ชาวชุมชนร่วมกันมีส่วนในการป้องกันอาชญากรรม และแสดงความพยายามฟื้นฟูสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเพื่อนบ้านของตนนั้นจะช่วยลดอาชญากรรมและความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรมได้โดยตรง รวมทั้งเพิ่มปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการควบคุมสังคมทางอ้อมได้” ดังนั้น หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการเสริมพลังชุมชน จึงควรทำงานกับชุมชนในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม โดยควรมีการกำหนดเป้าหมายเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์กับชุมชนและเพื่อเพิ่มความพึงพอใจของสาธารณชนต่อการทำงานของหน่วยงาน เพราะในทางปฏิบัติ หากผู้ปฏิบัติไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทชุมชนแล้ว จะเป็นการยากที่จะสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนขึ้นมา เพราะประชาชนทั่วไปมักจะมีโอกาสน้อยมากที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือดำเนินการ

(2) ทฤษฎีการแก้ปัญหา (problem solving theory)

Goldstein เป็นผู้นำเสนอทฤษฎีการแก้ปัญหา เมื่อปี ค.ศ. 1979 โดยครั้งแรกใช้ทฤษฎีการแก้ปัญหาในมิติของกิจการตำรวจ ซึ่งเป็นการเริ่มต้นเปิดฉากการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่าง ๆ เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อที่จะลดโอกาสในการที่ปัญหาเหล่านั้นอาจถูกلامขยายตัวเกิดเป็นอาชญากรรมต่อไปในบริบทของยุติธรรมชุมชน (Goldstein, 1973) การแก้ปัญหามีความหมายกว้างขวาง คือ

1) เป็นนัยบ่งบอกความพยายามร่วมมือกันในการสร้าง “หุ้นส่วน” (partnerships) ระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกับหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ และระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกับชุมชนท้องถิ่น

2) ต้องตระหนักว่าอาชญากรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากสถานะเงื่อนไขทางสังคมที่ซับซ้อน และพยายามที่จะกำหนดปัญหาสังคมบางปัญหาที่สำคัญออกมาเพื่อจัดการให้เข้าที่เข้าทางตั้งแต่ต้น เช่น การบังคับใช้กฎหมายป้องปรามการเตร็ดเตร่ กฎหมายปรามการส่งเสียงเอะอะอึกทึกบริเวณชุมชน กฎระเบียบในการรักษาความสะอาดถนนหนทางที่สาธารณะ หรืออำนาจในการออกใบอนุญาตต่าง ๆ รวมทั้งใบอนุญาตขับขี่ยานพาหนะ เป็นต้น ส่วนแนวคิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ได้แก่ การสร้างโปรแกรมการป้องกันอาชญากรรมในครอบครัวที่เน้นการฝึกหัดทักษะแก่แม่และเด็กตั้งแต่เริ่มแรก เป็นต้น

(3) กลุ่มแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐและการบริหารจัดการ มีแนวคิดและทฤษฎีที่สนับสนุนกลุ่มทฤษฎีนี้ คือ

1) แนวคิดชุมชนนิยม (communitarianism)

แนวคิดกระบวนการยุติธรรมทางเลือกได้รับอิทธิพลจากแนวคิดชุมชนนิยม ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นหลังจากมีการฟื้นฟูอุดมคติ small town American values, civic virtues และ moral consensus ขึ้นในสหรัฐอเมริกา ซึ่งให้ความสำคัญกับความเป็น “ชุมชน” มากขึ้น

2) แนวคิดการถ่ายโอนความรับผิดชอบกิจการภาครัฐ (responsibilization strategy) แนวคิดกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการถ่ายโอนความรับผิดชอบในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมจากรัฐบาลกลางไปยังท้องถิ่น ในลักษณะการส่งเสริมความร่วมมือ และการเป็นหุ้นส่วนระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง และระหว่างหน่วยงานของรัฐกับภาคเอกชน ผลของการผลักดันนโยบายดังกล่าวทำให้เกิดองค์กรใหม่ ๆ ในกระบวนการยุติธรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากมาย อาทิ community safety partnerships, referral order panels ใน อังกฤษและเวลส์ เป็นต้น

3) แนวคิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของรัฐจากรัฐสวัสดิการสู่รัฐจัดระเบียบ (from welfare state to regulatory state)

แนวคิดกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเกิดขึ้นท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงบทบาทของรัฐจากรัฐสวัสดิการ “รัฐสวัสดิการ” ซึ่งรัฐมีบทบาทสำคัญเป็นผู้ดำเนินการเองทุกเรื่อง แต่ไม่มีบทบาทมากนักในการกำหนดทิศทางของประชาสังคมไปสู่ “รัฐจัดระเบียบ” ซึ่งรัฐมีบทบาทสำคัญเฉพาะในการกำหนดทิศทางและนโยบายแต่ปล่อยให้ประชาสังคมเป็นผู้ดำเนินการเรื่องต่าง ๆ เอง เช่น ภายใต้อิทธิพลของแนวคิดรัฐจัดระเบียบ รัฐบาลอังกฤษได้มีนโยบาย “tough on crime and

tough on the causes of crime” และได้จัดตั้งองค์กรใหม่ ๆ ขึ้นมากมายในช่วงปลายทศวรรษที่ 1990 อาทิ inter-agency youth offending teams และ drug action teams โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระจายอำนาจ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแนวคิดนี้กลับเป็นเครื่องมือส่งเสริมการรวมศูนย์อำนาจของรัฐ มีการใช้โทษจำคุกอย่างฟุ้งเฟ้อ และมีผลเป็นการกีดกันประชาชนออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น มีการยกเลิกศาลเล็ก ๆ ในท้องถิ่นและให้ศาลในส่วนกลางแทน

4) แนวคิดแปลงความขัดแย้งให้เป็นทรัพย์สิน (conflict as property)

แนวคิดกระบวนการยุติธรรมทางเลือกได้รับการสนับสนุนบนพื้นฐานของแนวคิดเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งให้เป็นทรัพย์สิน ของคริสตี้ (Christie) นักอาชญวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยออกัสโต ประเทศนอร์เวย์ ซึ่งกล่าวไว้ว่าการเกิดความขัดแย้งระหว่างเอกชนไม่ใช่สิ่งไม่ดีเสมอไป โดยในแง่ด้นนั้น Christic มองว่าการเกิดความขัดแย้งระหว่างเอกชนเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาช่วยปรับปรุงความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ฝ่าย แต่ Christic มองว่าการเข้าแทรกแซงโดยใช้วิธีการของยุติธรรมตามธรรมเนียมนั้นอาจไม่ใช่วิธีการที่ดีที่สุด เพราะกระบวนการยุติธรรมตามธรรมเนียมมีลักษณะส่งเสริมความแปลกแยก กีดกัน ลึกกลับ น่าเกรงกลัว มีกฎเกณฑ์เฉพาะที่ยากแก่การเข้าใจสำหรับคนทั่วไปและส่งเสริมการพึ่งพาเมื่ออาชีพ (เช่น ทนายความ ผู้พิพากษา) ในกระบวนการระงับข้อพิพาทมากเกินไป Christic เห็นว่าวิธีการที่ดีกว่าและควรได้รับการสนับสนุนคือ “victim-oriented court” และ “lay-oriented court” เพื่อตอบสนองความต้องการของเหยื่อและลดการพึ่งพาเมื่ออาชีพในกระบวนการระงับข้อพิพาท แนวคิดดังกล่าวของ Christie เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้เหยื่ออาชญากรรมเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับบริการจากภาครัฐมากขึ้น (Christie, 1982)

5) แนวคิดวิธีการปฏิบัติต่อคนโดยไม่ใช้คุก

รู้จักกันในนามที่เป็นทางการว่า วิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ (non-custodial treatment) หรือวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยใช้ชุมชน (community-based correction) เกิดขึ้นจริงจึงเมื่อมีการเคลื่อนไหวในปี 1960 ในสหรัฐอเมริกา โดยการเคลื่อนไหวนี้เกิดขึ้นเมื่อแนวคิดการใช้คุกเริ่มประสบปัญหา “คนล้นคุก” และความนิยมในการใช้คุกลดลงในประเทศตะวันตก บรรดานักอาชญวิทยาและงานยุติธรรมเริ่มคิดถึงทางเลือกที่คุ้มค่าในการลงทุน นำวิธีการแก้ไขฟื้นฟูมาใช้แทนโทษจำคุกและเป็นแนวคิดที่มีมนุษยธรรมมากกว่า โดยมีการเสนอความคิดว่า ถ้าสังคมไม่ยอมปรับเปลี่ยน “ผู้กระทำความผิด” ให้กลายเป็น “ผู้ที่ไม่กระทำ

ความผิด” หรือ “พลเมืองดี” สังคมเองก็จะกลายเป็นผู้ผลิตประชากร “ผู้กระทำผิด” ให้ทวีจำนวนเพิ่มมากขึ้นโดยอัตโนมัติ

ด้วยเหตุนี้ จึงมีการปฏิรูประบบงานราชทัณฑ์ครั้งใหญ่เพื่อให้คนบางกลุ่มออกมารับการบำบัดรักษาอาการเสพติด อาการเจ็บป่วยทางกาย หรือทางจิต รวมถึงคิดค้นมาตรการในการป้องกันไม่ให้คนที่ไม่สมควรเข้าคุกมีช่องทางที่เหมาะสมในการแก้ไขฟื้นฟูในชุมชนโดยไม่ต้องเข้าไปอยู่ในคุก ซึ่งรูปแบบการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมผู้กระทำผิดมีความหลากหลายสามารถใช้ได้ทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ การใช้ศูนย์ฟื้นฟูบำบัดรักษา ยาเสพติด การคุมประพฤติ การพักการลงโทษ การทำงานบริการสังคม เป็นต้น

(4) กลุ่มทฤษฎีการใกล้เคียงของความ

มีแนวคิดและทฤษฎีที่สนับสนุนกลุ่มทฤษฎีนี้ คือ

1) ทฤษฎีการแข่งขัน (competitive theory)

ทฤษฎีนี้ถือหลักว่าผู้เจรจาที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมายและรักษาผลประโยชน์ของลูกความ โดยได้รับผลออกมาเป็นรูปธรรมซึ่งอาจเป็นเงินตราหรือวัตถุ และเข้าใจถึงอำนาจที่ตนมีอยู่และได้ใช้โดยไม่ชักช้าเพื่อประโยชน์ของลูกความ ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่าสังคมอยู่ภายใต้การปกครองหรือการครอบงำ โดยผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ในสถานการณ์ของการเจรจาแต่ละฝ่ายทั้งนักกฎหมายและลูกความต่างมีความประสงค์บรรลุความต้องการของตนมากที่สุด ทฤษฎีการแข่งขันมองโลกในแง่ที่ว่าทรัพยากรในโลกนี้มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งต้องแบ่งปันโดยการแข่งขันเพื่อให้ประสบความสำเร็จในแต่ละเรื่อง ระบบการแบ่งปันทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ได้แก่ การเจรจาแจกจ่ายโดยอีกฝ่ายหนึ่งได้ และอีกฝ่ายหนึ่งสูญเสีย

ทฤษฎีการแข่งขันยอมรับว่านักกฎหมายบางคนมีความประสงค์ให้ลูกความของตนได้รับความยุติธรรม ความชอบธรรม ความปรารถนาดี ความไว้วางใจจากผู้อื่น และการตอบสนองที่มีจริยธรรม ตามทฤษฎีนี้รูปแบบการเจรจากำหนดขึ้นโดยถือผลประโยชน์ของตนเป็นสำคัญเพื่อให้ตนได้รับประโยชน์มากที่สุดและอีกฝ่ายหนึ่งต้องสูญเสียผลประโยชน์

2) ทฤษฎีการแก้ปัญหา (problem-solving theory)

ในมิติของการเจรจาต่อรอง ทฤษฎีการแก้ปัญหาเชื่อว่าผู้เข้าร่วมเจรจาทุกคนมีผลประโยชน์บางประการร่วมกัน ถ้าไม่มีสิ่งอื่นเข้ามาแทรกแซง เช่น บางคนเข้าร่วมเจรจาแต่ไม่มีความจริงใจในการที่จะแก้ปัญหา แต่เข้ามาเพื่อประวิงการเจรจาให้ช้าออกไป ดังนั้นทุกคนที่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมของสังคมเดียวกัน และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาาร่วมกันเพื่อทำข้อตกลงด้วยความสมัครใจ ภายใต้ทฤษฎีนี้ข้อขัดแย้งเป็นปัญหาที่ต้องศึกษาและแก้ไขร่วมกันโดยคู่ความทั้งสองฝ่ายเพื่อประโยชน์ร่วมกัน

การนำทฤษฎีการแก้ปัญหามาใช้ มีหลักสำคัญ 5 ประการ คือ

1) แยกปัญหาความสัมพันธ์ส่วนตัวออกจากข้อขัดแย้ง และแก้ไขแต่ละปัญหาแยกต่างหากจากกัน

2) เน้นความสำคัญของประโยชน์ได้เสียและความต้องการของกลุ่มความซึ่งไม่ใช่ฐานะของกลุ่มความ การเน้นถึงฐานะที่แตกต่างกันของกลุ่มความจะทำให้การเจรจาประนีประนอมยอมความยากขึ้น กลุ่มความจะต้องการทางประสานผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายและเน้นถึงผลประโยชน์ร่วมกัน

3) คิดหาทางเลือกหลายวิธีซึ่งกลุ่มความจะได้ประโยชน์ร่วมกัน

4) ยืนยันการใช้องค์ประกอบต่างๆ ที่ต้องนำมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อประเมินทางเลือก

5) เข้าใจและแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการเจรจาตกลงทำสัญญา

2.3 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 การบังคับใช้กฎหมาย

ลักษณะของการบังคับใช้กฎหมายที่มีในสังคมทั่วไป มี 2 ลักษณะใหญ่ คือ

1. Crime Control เหมาะสำหรับสังคมที่มีอาชญากรรมสูง เน้นการควบคุมอาชญากรรมมุ่งเน้นผลสำเร็จของการบังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจมาก ส่วนผู้ต้องหา, จำเลยมีสิทธิไม่มาก สังคมมักลงความเห็นว่าผู้กระทำความผิดควรถูกลงโทษ แต่มีประเด็นสำคัญ คือ สิทธิมนุษยชนของผู้กระทำผิดได้รับการคุ้มครองหรือไม่

2. Due Process เน้นความชอบด้วยกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชน ทุกขั้นตอนต้องโปร่งใส และตรวจสอบได้ ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหา

2.3.2 กระบวนการยุติธรรมทางเลือก

1) แนวคิดของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสามารถแยกแนวทางของการดำเนินการได้ 2 แนวทาง ได้แก่

แนวทางที่หนึ่ง แบบที่เป็นทางการ (formal justice) คือ การดำเนินกระบวนการตามขั้นตอนของกฎหมายทุกขั้นตอนอย่างเคร่งครัด โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดำเนินการและมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการดำเนินการทุกขั้นตอน โดยที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการแสวงหาความยุติธรรมนั้น

แนวทางที่สอง แบบที่ไม่เป็นทางการ (non-formal justice) คือ การดำเนินกระบวนการที่พยายามยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นโดยคู่กรณีและผู้เกี่ยวข้อง หลีกเลี่ยงการนำข้อพิพาทนั้นเข้าสู่กระบวนการแบบเป็นทางการ วิธีดำเนินคดีอาญาอย่างไม่เป็นทางการถูกนำมาใช้เพื่อผ่อนคลายผลกระทบอันเกิดจากความเคร่งครัดของการดำเนินคดีอย่างเต็มรูปแบบ และพยายามหลีกเลี่ยงผลร้ายที่เกิดจากความบกพร่องของการดำเนินคดีตามกฎหมายและระเบียบวิธีพิจารณาความที่เคร่งครัดของระบบกล่าวหา จึงมีแนวคิดที่จะสร้างทางเลือกในการระงับข้อพิพาทขึ้น

ทางเลือกในการระงับข้อพิพาท (Alternative Dispute Resolutions) โดยหลักการทั่วไปหมายถึง วิธีการหรือมาตรการหลากหลายรูปแบบที่นำมาใช้ในการยุติปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทนอกเหนือจากการดำเนินกระบวนการฟ้องร้องคดี ทางเลือกในการระงับข้อพิพาทแม้จะไม่ใช่วิธีที่เพิ่งริเริ่มขึ้นมาใหม่ แต่ทางเลือกในการระงับข้อพิพาทกลับได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในสังคมโลกมาอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (alternatives to justice) เป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลอย่างมากในประเทศตะวันตก ซึ่งมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินคดีบางประเภท และมีการสร้างมาตรการทางเลือกต่าง ๆ ขึ้นมาใช้กันอย่างแพร่หลาย รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบและวิธีการใหม่ ๆ ขึ้นในประเทศต่าง ๆ โดยแนวคิด “alternatives to justice” ในคดีอาญาปรากฏขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย บนพื้นที่ทางวิชาการ เริ่มจากการที่ ประชัช เปี่ยมสมบูรณ์ และคณะ อธิบาย “Diversion”¹ ว่า คือ กระบวนการยุติธรรมคู่ขนาน หมายถึง วิธีดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้วิธีตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การลดขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมตามปกติ อันได้แก่ การจับกุม สอบสวน ฟ้องร้อง และลงโทษ ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐที่ดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และมีจุดมุ่งหมายในการยับยั้งป้องกันและแก้ไขอาชญากรรมพื้นฐานของสังคมไทย

แผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2552 - 2555 ได้ให้นิยามว่า “ยุติธรรมทางเลือก หมายถึง งานการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม (social justice) ที่เปิดโอกาสให้หน่วยงาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประชาชน ชุมชน ฯลฯ มีบทบาทและส่วนร่วมกำหนดแนวทาง หลักเกณฑ์ กลไก วิธีการ และร่วมปฏิบัติงานการป้องกันควบคุมอาชญากรรม จัดระเบียบชุมชน แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาเด็กเยาวชนกระทำความผิด และการกระทำความผิดกฎหมายระดับที่ไม่ซับซ้อนรุนแรง เยียวยาเสริมพลังเหยื่ออาชญากรรม และแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชน โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการยุติธรรมหลัก หรือส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมหลัก เพื่อมุ่งสู่ผลลัพธ์สุดท้ายร่วมกัน คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ความสงบสุขสมานฉันท์ของสังคม และความมั่นคงของประเทศชาติเป็นสำคัญ”

เวทีสัมมนาการพัฒนากรอบแนวทางการวิจัยชุดโครงการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสังคมไทย สร้างช่องทางที่หลากหลายในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่กระทรวงยุติธรรมจัดขึ้น ได้ให้ความหมายของ “กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (Alternatives to Justice) คือ วิธีดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้วิธีตามที่เป็นบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 หรือการไม่ทำตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมตามปกติ ได้แก่ การจับกุม สอบสวน ฟ้องร้อง และลงโทษ ซึ่งเป็นบทบาทของภาครัฐที่ดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดที่ไม่เป็นไปตามกฎหมาย โดยมีจุดมุ่งหมายในการป้องกันและแก้ไขอาชญากรรมพื้นฐานของสังคมไทย”

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในความหมายของกิตติพงษ์ กิตยารักษ์ หมายถึง “ทางเลือกในการยุติข้อพิพาทโดยไม่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ด้วยการใช่วิธีการไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมยอมความ หรือระบบอนุญาโตตุลาการนอกศาล” และได้ให้ความหมายของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในมิติ ขอบเขตและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องว่า “กระบวนการยุติธรรมทางเลือก หมายถึง กิจกรรมหลายประเภทซึ่งมีความหลากหลาย เช่น การให้ความรู้ทางกฎหมายกับประชาชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะลดข้อขัดแย้งเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย การมีกระบวนการทางเลือกอื่น ๆ แม้กระทั่งทางเลือกในชั้นศาลเอง เมื่อเรื่องมาถึงศาล เมื่อมีการประนีประนอมยอมความไม่ต้องไปถึงศาลก็เป็นอีกกิจกรรมหนึ่ง ทำให้ไม้อาจจะกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนได้ว่าแต่ละกิจกรรมนั้นมีส่วนใดที่ควรที่จะเชื่อมโยงและเสริมกันอย่างไร อยู่ภายใต้กรอบปรัชญาอะไร”

ดังนั้น ความหมายของ กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (alternatives to justice) จึงหมายถึง กระบวนการหรือมาตรการใด ๆ ที่ใช้สำหรับแสวงหาความยุติธรรมที่มีรูปแบบการปฏิบัติ นอกเหนือจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ซึ่งหากมองในบริบทของคดีอาญาแล้ว กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในคดีอาญาจึงมีใช่วิธีการฟ้องร้องคดีต่อศาลเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามระบบการดำเนินคดีอาญาอย่างเป็นทางการทั่วไปเพียงอย่างเดียว แต่อาจจะให้ผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดโทษหรือมาตรการที่เหมาะสมอื่น ๆ มาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างความยุติธรรมตามทัศนคติของผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และชุมชน โดยกระบวนการหรือมาตรการใด ๆ เหล่านั้นจะต้องสามารถนำมาให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ตลอดจนคู่ความและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เลือกใช้ปฏิบัติ กล่าวคือ จะมีกระบวนการหลักที่ใช้สำหรับคดีโดยทั่วไป แต่หากคดีใดเข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดก็สามารถนำเอากระบวนการหรือมาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมมาใช้ในการแสวงหาความยุติธรรมนั้น

ลักษณะสำคัญที่เป็นองค์ประกอบของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก คือ

1) องค์ประกอบด้านลักษณะข้อพิพาทหรือความขัดแย้งเกิดขึ้น (dispute) (ทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครอง)

2) องค์ประกอบด้านความจำเป็นและความต้องการใช้กระบวนการยุติธรรมรูปแบบเฉพาะสำหรับข้อพิพาทและคดีความบางลักษณะ

3) องค์ประกอบด้านรูปแบบวิธีการจัดการความขัดแย้ง ความขัดแย้ง/ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นต้องการมาตรการหรือกลไกวิธีการชุดหนึ่งหรือลักษณะใดลักษณะหนึ่งมาใช้จัดการยุติหรือแก้ไข ปัญหาความขัดแย้ง/ข้อพิพาท ได้แก่ (1) ลักษณะที่เป็นทางการ (formal) หรือไม่เป็นทางการ (non-formal) (2) ลักษณะที่มุ่งแก้แค้นทดแทน (retribution) ด้วยการลงโทษ (punishment) หรือมุ่งชดใช้ เยียวยา (restitution) ด้วยการฟื้นฟูสัมพันธภาพ (restoration) และ (3) ลักษณะที่เป็นกระบวนการหันเหออกจากขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก หรือเป็นกระบวนการที่มีพื้นฐานมาจากการลงโทษโดยชุมชน (community sanction) รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลายรูปแบบ ผสมผสานกัน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนและชุมชนบรรลุเป้าหมายแห่งการเข้าถึงความยุติธรรมและความสงบสุขของสังคมได้อย่างรวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรม

4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในความขัดแย้ง/ข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ได้แก่ คู่กรณีในกรณีข้อพิพาท ผู้กระทำผิดและเหยื่ออาชญากรรมในกรณีความขัดแย้ง/ข้อพิพาททางอาญา และชุมชนหรือผู้แทนชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมหรือผู้เกี่ยวข้องที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการมีส่วนร่วม (participation) ระดับต่างๆ หรือการเป็นหุ้นส่วน (partnership) ล้วนแต่เป็นองค์ประกอบส่วนที่สำคัญที่จะช่วยแก้ไขปัญหความขัดแย้งหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน โดยแก้ไขที่รากเหง้าอันเป็นต้นทางแห่งปัญหาอย่างตรงจุดมากที่สุดทางหนึ่ง

5) องค์ประกอบด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ มาตรการและวิธีดำเนินการทางเลือกต่าง ๆ จะต้องมีการพัฒนากฎหมายรองรับหรือมีหน่วยงานของรัฐรองรับการดำเนินงาน

2) ความมุ่งหมายของการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ การนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มีความมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อแก้ปัญหาบางประการของการดำเนินการอำนวยความยุติธรรมโดยรัฐ และเพื่อแสวงหารูปแบบ กลไก ขั้นตอน และมาตรการของการอำนวยความยุติธรรมที่มีข้อบกพร่องน้อยที่สุด ได้แก่

(1) เพื่อลดข้อเสียและผลกระทบของการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก จากเดิมที่มีความเชื่อว่าการนำตัวผู้ที่กระทำความผิดมาลงโทษให้เป็นแบบอย่างกับสังคม จะทำให้เกิดการยับยั้งคนในสังคมไม่ให้กระทำความผิดหรือฝ่าฝืนกฎหมาย โดย

ถือว่ารัฐเป็นศูนย์กลางของกระบวนการยุติธรรมมีอำนาจสามารถให้ความเสมอภาค สร้างความเป็นธรรม และสามารถทำให้เกิดความสงบสุขในสังคมได้ด้วยศักยภาพของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว รัฐจึงสร้างเครื่องมือ สร้างมาตรการต่าง ๆ โดยการบัญญัติกฎหมายขึ้นรองรับ เพื่อที่จะใช้ควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม และกำหนดโทษทางอาญาที่มีความรุนแรงสำหรับบุคคลที่ฝ่าฝืน แนวคิดนี้ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีเป้าหมายหลักในการสร้างกระบวนการ และองค์กรขึ้นมาเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ กระบวนการสร้างความเป็นธรรมที่มุ่งเน้นการลงโทษนี้ ทำให้กฎหมายกำหนดโทษส่วนใหญ่เป็นโทษจำคุกเพื่อแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคม ซึ่งมีได้มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูในผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทุกฝ่าย ไม่มีโอกาสสำหรับผู้กระทำความผิดด้วยความพลาดพลั้งได้กลับคืนสู่สังคมอีกครั้ง ด้วยเหตุนี้ ทำให้เกิดผลกระทบต่างๆ กับสังคมสร้างปัญหาอย่างมากมาย เช่น การกระทำความผิดซ้ำที่มีลักษณะร้ายแรงกว่าเดิมเป็นผลมาจากการหล่อหลอมในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่ในคุก

ดังนั้น การนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้จึงเป็นทางออกของปัญหาที่จะช่วยบรรเทาผลร้ายจากข้อเสียของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยรัฐที่มุ่งเน้นแต่การลงโทษผู้กระทำความผิดเพียงอย่างเดียว

(2) เพื่อลดต้นทุนของความยุติธรรม อาชญากรรมทำให้เกิดความสูญเสียอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นความสูญเสียแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน ของเหยื่ออาชญากรรม รวมทั้งผู้ที่กระทำความผิดเองด้วย รัฐจึงต้องหามาตรการ กลไก และจัดสรรทรัพยากรเพื่อขับเคลื่อนมาตรการ กลไกเหล่านั้นให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อชุมชนและสังคมส่วนรวมที่ต้องอยู่ท่ามกลางความขัดแย้งและความรุนแรงในลักษณะต่าง ๆ นอกจากนี้ เหยื่ออาชญากรรมซึ่งเป็นผู้เสียหายต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ก่อให้เกิดความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ สิ้นเปลืองทั้งค่าใช้จ่ายและระยะเวลา ผู้กระทำความผิดเองก็มีค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีตามมาอีกมากมายเช่นกัน เป็นเหตุให้การขอความยุติธรรมมีต้นทุนสูงกว่าที่ควรจะเป็น ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้

(3) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารงานยุติธรรม การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด คือ หลักการทั่วไปในการบริหารงานยุติธรรม คดีความที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมีจำนวนที่มากเกินไปกว่าความสามารถของกระบวนการยุติธรรมที่มีทรัพยากรอยู่อย่างจำกัด ผลที่ตามมาคือ ความล่าช้าของการดำเนินคดี ซึ่งภาระต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้มาตรการกลไกที่มีอยู่ไม่สามารถรับมือกับอาชญากรรมและคดีความที่มีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การหาช่องทางเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้มีความสามารถในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ จึงมีความสำคัญและจำเป็น

3) กระบวนการยุติธรรมทางเลือกกับมาตรการที่หลากหลาย ในการเผชิญกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหรือที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่วิธีการจัดการความขัดแย้งหรือป้องกันความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องมีกลไกการดำเนินการที่เป็นระบบ เพื่อที่จะเข้าใจสภาพปัญหาความขัดแย้งนั้น ๆ ด้วยการเรียนรู้วิเคราะห์ปัญหาจากปัจจัยหลาย ๆ ด้าน จนนำไปสู่การเลือกช่องทางที่เหมาะสมสำหรับเยียวยาปัญหาของความขัดแย้ง (สุทธิพล ทวีชัยการ, 2548) แนวคิดกระบวนการยุติธรรมทางเลือกจึงเหมาะสมกับการจัดการกับปัญหาที่หลากหลายด้วยวิธีการที่เหมาะสม เช่น การเจรจา การต่อรอง การไกล่เกลี่ย เป็นต้น

แนวคิดของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกได้รับการพัฒนา และสร้างมาตรการที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน โดยผสมผสานระหว่างฐานคติที่สนับสนุนแนวคิด มาตรการที่ใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ และสภาพบังคับทางแพ่งหรือทางอาญา อันได้แก่ การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolutions หรือ ADRs) การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยชุมชน (community-base correction) การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ (noncustodial treatment of offender) การหันเหผู้กระทำความผิดออกจากกระบวนการเรือนจำ (diversion from custodial) การใช้ทางเลือกอื่นแทนการกักขัง (alternatives to incarceration) การใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก (alternatives to prison) การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้ระบบที่เป็นทางการ (non-institutional treatment of offender) และการดำเนินคดีอาญาอย่างไม่เป็นทางการ (informal justice) ซึ่งต่อมาเมื่อแนวคิดใหม่เกิดขึ้นและได้รับการจัดเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเช่นกัน ได้แก่ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) ยุติธรรมชุมชน (community justice) และมาตรการลงโทษระดับกลาง (intermediate sanction)

สำหรับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในทางอาญาที่มีการเรียกชื่อต่าง ๆ ข้างต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดประเภทต่าง ๆ ทั้งการบำบัด การสนับสนุนให้มีส่วนร่วม และการสอดส่องดูแลให้คำแนะนำในการปฏิบัติตามมาตรการเหล่านี้

แม้ว่าประเทศไทยจะมีการนำมาตรการและวิธีดำเนินการต่าง ๆ ของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้คู่ขนานกับกระบวนการยุติธรรมหลักมาระยะหนึ่งเป็นเวลากว่า 30 ปี และตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจะมีการศึกษาวิจัยจำนวนหนึ่งเกี่ยวกับแนวคิด กลไก มาตรการและวิธีดำเนินการต่าง ๆ ของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาแล้วก็ตาม แต่องค์ความรู้เหล่านั้นมักจะมีลักษณะเป็นเรื่องราว ตามความจำเป็นที่ต้องทบทวนวรรณกรรมสำหรับเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัยทำให้ไม่สามารถมองเห็นภาพรวมขององค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกทั้งระบบทั้งที่สังคมไทยเคย

มีการดำเนินการตามภูมิปัญญาท้องถิ่น และที่ดำเนินการในปัจจุบัน และที่มีการดำเนินการในต่างประเทศได้อย่างชัดเจน ประกอบกับประเด็นเกี่ยวกับสถานะองค์ความรู้นี้เป็นประเด็นที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์และใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในเครือข่ายของกระบวนการยุติธรรมซึ่งเข้าร่วมระดมความคิดเห็นแสดงความประสงค์ให้มีการสำรวจสถานะองค์ความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมทางเลือกอีกครั้ง เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีข้อมูลจากการศึกษาวิจัยสนับสนุน

การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งไม่ว่าจะเป็นข้อพิพาทในทางอาญาหรือทางแพ่งนั้น โดยทั่วไปจะมีด้วยกันหลายวิธี ตั้งแต่วิธีที่มีข้อกฎหมายมาเกี่ยวข้องน้อยที่สุด ตั้งแต่การใช้วิธีการแก้แค้น ตาต่อตา ฟันต่อฟัน การใช้วิธีการให้ชุมชนเข้าจัดการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง โดยใช้ประเพณีท้องถิ่น ตั้งแต่ในยุคศักดินาบรรพ หรือในยุคที่ยังไม่มีรัฐ (Stateless) จนถึงวิธีการทางการฟ้องร้องทางศาลอย่างเป็นทางการที่มีข้อผูกพันตามกฎหมาย ในยุคของรัฐสมัยใหม่ (Modern state) ซึ่งอาจกล่าวสรุปถึงวิธีการระงับข้อพิพาท ได้ดังต่อไปนี้

1. วิธีการ G0-Between ซึ่งเน้นการเจรจาระหว่างสองฝ่ายผ่านสื่อกลางเพื่อมิให้ปัญหาคความขัดแย้งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น โดยทั้งสองฝ่ายไม่ต้องเจอกันเลย

2. วิธีการ Mediation ซึ่งการไกล่เกลี่ย โดยมีสื่อกลาง และให้ผู้ที่ทำหน้าที่ประนีประนอมมีอำนาจในการตัดสินข้อพิพาทในระดับหนึ่ง โดยทั้งสองฝ่ายต้องสมัครใจเข้าร่วมกระบวนการและยอมรับการตัดสินโดยผู้เจรจาไกล่เกลี่ย (Mediator or facilitator) หากคู่กรณีไม่มีความสมัครใจที่เข้าร่วมกระบวนการระงับข้อพิพาทแล้ว กระบวนการระงับข้อพิพาทย่อมไม่อาจประสบผลสำเร็จได้

3. วิธีการ Arbitration ซึ่งให้อนุญาโตตุลาการในการตัดสินคดี โดยแต่ละฝ่ายจะเลือกผู้แทนของตนมาทำหน้าที่ตัดสินความขัดแย้ง ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องยอมรับตัวผู้ตัดสินคดีและผลการตัดสินข้อพิพาทนั้น โดยทั่วไปแล้ว คำวินิจฉัยของอนุญาโตตุลาการนั้นถือว่าเป็นที่สุดตามกฎหมาย และศาลมักจะบังคับให้เสมอ เว้นแต่ กระบวนการวินิจฉัยข้อพิพาทนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือมีข้อบกพร่องบางประการเกี่ยวกับผู้วินิจฉัยข้อพิพาทนั้น

4. วิธีการฟ้องร้อง (Litigation) อย่างเป็นทางการต่อศาล ซึ่งจะเป็นวิธีการที่เป็นการบังคับ และมีผลผูกพันที่สุด โดยหลักการคำพิพากษาของศาลย่อมผูกพันคู่กรณีเป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตามวิธีการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการฟ้องร้องคดีต่อศาลอย่างเป็นทางการนี้ นักปราชญ์ ท่านว่าไม่ได้เน้นการประนีประนอม และไม่อาจที่จะแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางจิตใจของคู่พิพาทลงไปได้

วิธีการที่รัฐจะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทนั้น รัฐอาจจะกระทำได้หลายวิธีการ โดยในแต่ละประเทศก็ใช้วิธีการระงับข้อพิพาทที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ ก็เนื่องมาจากองค์ประกอบหรือปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นมูลเหตุทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม หรือ กระบวนการรับเอากฎหมาย

ต่างประเทศมาใช้ในสมัยอาณานิคม บางประเทศจะเน้นวิธีการทางกฎหมายซึ่งดำเนินการผ่านโดยองค์กรของรัฐเป็นสำคัญ ในขณะที่บางประเทศจะเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการจัดการแก้ไขปัญหาของชุมชนนั้น ๆ เอง ดังเช่นสังคมของประเทศญี่ปุ่น ด้วยมูลเหตุทางประวัติศาสตร์ ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนในการแก้ไขป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในชุมชนของตนเอง สังคมญี่ปุ่นเป็นสังคม Homogeneous ซึ่งยึดถือพวกพ้องหรือชาตินิยม และมีเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่ไม่เป็นทางการอย่างมากมายและหลากหลาย เช่น การใช้วิธีการตำรวจชุมชน (Community Policing) และเพื่อนบ้านสัมพันธ์ (Neighborhood Association)

ประชาชนญี่ปุ่นไม่มีแนวคิดในเรื่องการเคารพและเรียกร้องสิทธิของตนเองตามกฎหมายเป็นใหญ่ แต่จะเน้นการปฏิบัติหน้าที่ต่อกัน ทำให้สังคมญี่ปุ่นจึงเน้นการประนีประนอม และไม่ต้องการที่ฟ้องร้องคดีต่อกัน เมื่อมีข้อขัดแย้งหรือกรณีพิพาทก็จะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทแบบที่ไม่ใช้วิธีการอย่างเป็นทางการหรือทางศาล (Alternative Dispute Resolution: ADR) โดยเฉพาะข้อพิพาทในทางแพ่ง คำรับสารภาพในญี่ปุ่น เป็นสิ่งสำคัญมาก หากผู้กระทำผิดสำนึกผิด และครอบครัวพร้อมที่จะรับสมาชิกกลับไปดูแลแล้ว โทษที่ผู้กระทำผิดจะได้รับก็จะเบาลง หากไม่มียอมรับผิด โทษที่จะได้รับก็จะหนักมากเช่นเดียวกัน

ประเทศนิวซีแลนด์ เลือกที่จะให้อำนาจตำรวจในการดำเนินการตัดสินและทำทัณฑ์บนผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ได้อย่างเป็นการทั่วไป ซึ่งประเทศนิวซีแลนด์ มีโครงการที่จะดำเนินการอย่างจริงจังมาตั้งแต่ ค.ศ.2003 เป็นต้นมา โดยมีการทดลองใช้วิธีการนี้ เป็นระยะเวลา 2 ปี และจะนำมาใช้อย่างจริงจังในปี ค.ศ.2005 นี้ การดำเนินการของประเทศนิวซีแลนด์ ตามข้อเสนอของคณะกรรมการกฎหมาย ของกระทรวงยุติธรรม ได้ให้ข้อเสนอแนะบางประการ ดังนี้

1. การพิจารณากำหนดกรอบของกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ชัดเจน
2. การกำหนดกรอบการกระทำผิด เพื่อใช้ในการกระบวนยุติธรรมทางเลือก

อย่างไรก็ตามนิวซีแลนด์ ยังจะไม่นำวิธีการฟื้นคดีโดยกระบวนการเตือนหรือทัณฑ์บนโดยตำรวจมาใช้ในการกระทำผิดของผู้ใหญ่ในทันที ทั้งนี้ เนื่องจากจะต้องมีการทบทวนมาตรการที่จะนำมาใช้ให้เหมาะสม ก่อนการดำเนินการเกี่ยวกับการฟื้นคดีไม่ให้ขึ้นสู่ศาลนี้ รัฐบาลจะต้องมีการเตรียมการในการพัฒนาจากระบบในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่า จะเกิดผลดี และการดำเนินการของตำรวจนั้นเป็นไปในลักษณะที่มั่นคงเหมือนกัน ในกรอบของระดับชาติ โดยจะต้องมีการกำหนดกรอบการดำเนินการให้เสร็จภายในปลายปี 2003 โดยนำเอาวิธีการปฏิบัติของทั้งประเทศและของสากลมาสร้างกรอบการดำเนินการให้ดีที่สุด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติทั่วประเทศต่อไป โดยกำหนดให้มีการทดลองหรือโครงการนำร่องในปี 2004 - 2005 ก่อนที่จะนำไป

ปฏิบัติเป็นการทั่วไปทั้งประเทศ ซึ่งตำรวจจะต้องนำผลการปฏิบัติมาพิจารณาความเพิ่มเติมถึงความสัมฤทธิ์ผลนั้น

การดำเนินคดีโดยการฟ้องร้องคดีตามวิธีการของรัฐนั้น ไม่ได้มีส่วนช่วยให้เกิดการสมานฉันท์ และความเข้าใจอันดีระหว่างตัวผู้กระทำผิดและเหยื่ออาชญากรรม นอกจากนี้ รัฐยังต้องระดมทรัพยากรมาใช้ในการจัดการกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรที่มีจำกัดนั้นเป็นอย่างมาก หลายประเทศจึงได้มองหาวิธีการจัดการเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในรูปแบบใหม่ โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางทางเลือกนั้นด้วย ทั้งนี้ การนำระบบกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้นั้น จะก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ เช่น การลดปริมาณคดีที่เป็นข้อพิพาทเล็กน้อยขึ้นสู่ศาล ประหยัดค่าใช้จ่าย และช่วยให้การระงับข้อพิพาทในทางอาญารวดเร็วยิ่งขึ้น หรือ อย่างน้อยก็สามารถทำให้การพิจารณาคดีอาญาในศาลรวดเร็วยิ่งขึ้นได้

การนำรูปแบบการจัดการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในทางอาญามาใช้ในปัจจุบัน ยังถูกโต้แย้งความชอบธรรมในทางกฎหมาย หากจะไม่ให้นาคดีอาญาที่เกิดขึ้นเข้าสู่กระบวนการทางศาล ซึ่งถือว่าเป็นกลาง และปราศจากอคติ ทั้ง ๆ ที่ข้อเท็จจริง เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ใช้วิธีการในการจัดการและระงับข้อพิพาทในทางข้อเท็จจริงมาเป็นระยะเวลายาวนาน แม้จะไม่ได้เรียกชื่อว่าเป็นการระงับข้อพิพาทแบบกระบวนการยุติธรรมทางเลือก และยังเข้าสู่กระบวนการทางศาลตามปกติ เช่น กระบวนการเจรจาต่อรองตัวประกัน (hostage negotiation) การดำเนินการเกี่ยวกับความผิดที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว (domestic violence) ปกติตำรวจจะดำเนินการในฐานะที่เป็นคนกลาง (facilitator or mediator) ในการเจรจาไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทเป็นประจำ หรือการดำเนินการเกี่ยวกับการต่อรองคำสารภาพ (plea bargaining) ในประเทศสหรัฐ ซึ่งจัดเป็นกระบวนการในการระงับข้อพิพาทและนำไปสู่ข้อยุติทางกฎหมายอีกประการหนึ่ง รวมไปถึงวิธีการที่เกี่ยวกับการกำหนดโทษภายหลังจากกระบวนการกำหนดค่าทดแทนโดยชุมชน (restitution and community sentencing) เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดโทษผู้กระทำและสร้างความสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นในสังคมในที่สุด

ไม่ว่าจะนำวิธีการใดมาใช้ในการระงับข้อพิพาทก็ตาม การระงับข้อพิพาทในทางอาญาจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำผิด เพราะผู้กระทำผิดละเมิดต่อบรรทัดฐานของสังคม (social norms) โดยจะต้องมีการลงโทษผู้กระทำโดยวิธีการใดวิธีทางหนึ่งให้เหมาะสมกับความร้ายแรงการกระทำผิด หรือเพื่อฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับเข้าสู่สังคมได้

2.3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยหลายแหล่ง ต่างเห็นว่าการนำกระบวนการยุติธรรมเสริม ซึ่งอาจเรียกเป็นกระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ กระบวนการยุติธรรมทางเลือก สมควรอย่างยิ่งที่จะนำมาใช้กับการ

กระทำความผิดที่มุ่งหวังความปรองดอง และอนาคตของผู้กระทำความผิด อาทิ งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการระงับข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน” ซึ่งมีหลักการอยู่ที่ผู้เสียหายและผู้ต้องหาได้มีโอกาสประนีประนอมยอมความกัน ขณะเดียวกันผู้เสียหายได้รับการเยียวยา และได้รับค่าชดเชยค่าเสียหาย ซึ่งเป็นไปตามหลักนิติสมบัติ (rechtgut) หรือหลักคุณธรรมทางกฎหมาย เพราะสามารถลดระยะเวลา และความยุ่งยากซับซ้อนในกระบวนการยุติธรรม ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล ลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ลดการทุจริตของเจ้าพนักงาน และลดงบประมาณภาครัฐ (สิทธิกร สักดิ์แสง และคณะ, 2553; Amstutz, & Mullet, 2005)

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการยุติธรรมทางเลือก: ศึกษากรณีกติกาสุมชนกับการสร้างความสมานฉันท์ใน 4 ภูมิภาค” เป็นการศึกษาศึกษาที่มาของกระบวนการสร้างกติกาสุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ผลของการนำกติกาสุมชนไปบังคับใช้ ผลกระทบของกติกาสุมชนที่มีต่อการบังคับใช้ของกฎหมายบ้านเมือง และผลที่เกิดขึ้นจากการนำกติกาสุมชนไปใช้ในการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย (เนาวรัตน์ พลายน้อย, มปป)

นอกจากนี้ งานวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ต่อผู้เสียหาย: การวิเคราะห์แบบ Meta analysis” พบว่า งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบของการประชุมกลุ่มครอบครัว และการไกล่เกลี่ย ส่งผลกระทบต่อผู้เสียหายอย่างชัดเจนในทุกด้านที่ศึกษา และแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญจากกลุ่มที่ได้รับการปฏิบัติในรูปแบบเดิมที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมแบบกระแสหลัก (The convention criminal justice system) ผู้เสียหายที่เข้าร่วมในงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีโอกาสที่จะได้รับความพึงพอใจต่อการดำเนินคดีและผลของคดี ผลของการวิเคราะห์ทาง Meta-analysis แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยบางด้านมีความสัมพันธ์กับผลกระทบของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ต่อผู้เสียหาย เมื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ในขั้นต่อมา และพบว่า ความรุนแรงของคดี (Seriousness of case) และความคิดเห็นต่อการดำเนินคดีหรือผลของคดี (Attitude toward the way their cases were handled or case outcomes) มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและการรับรู้ถึงความเป็นธรรมของผู้เสียหายอย่างมีนัยสำคัญ คือ ผู้เสียหายในคดีที่มีความรุนแรง ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านจิตใจ ทรัพย์สิน และร่างกาย เป็นต้นมากกว่าผู้เสียหายในคดีที่ไม่รุนแรง (ยศวินต์ บริบูรณ์ธนา, มปป)

ส่วนงานวิจัยเรื่อง “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลกับการช่วยลดภาระการบริหารจัดการคดี” พบว่า คดีที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนวันนัดสืบพยานไม่กลับเข้าสู่การสืบพยาน จึงเป็นการลดภาระการบริหารจัดการคดีได้ คดีมีแนวโน้มจะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเพิ่มมากขึ้น เพราะทนายความเกือบทั้งหมดเห็นว่าการไกล่เกลี่ยมีประโยชน์ต่อคู่ความและในอนาคตจะแนะนำให้คู่ความใช้วิธีการไกล่เกลี่ย รวมทั้งคู่ความเกือบทั้งหมดจะใช้วิธีการไกล่เกลี่ยอีก หากมีคดีข้อพิพาท

สำหรับปัจจัยที่ทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสำเร็จ ตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย กระบวนการไกล่เกลี่ยที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนและใช้เวลาไม่มาก ให้ความสำคัญการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ย ข้อเรียกร้องที่คู่ความแต่ละฝ่ายเสนอเป็นที่ยอมรับของกันและกัน รวมทั้งผู้ไกล่เกลี่ยช่วยให้คู่ความตกลงกันได้ ทูททรัพย์เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ย กล่าวคือ คดีที่มีทูททรัพย์ไม่สูง มีโอกาสไกล่เกลี่ยสำเร็จมากกว่าคดีที่มีทูททรัพย์สูง สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่มมีความพึงพอใจต่อการไกล่เกลี่ยคดี และคู่ความมีความพึงพอใจต่อผู้ไกล่เกลี่ย ทั้งที่เป็นผู้พิพากษาและบุคคลภายนอกในระดับ “พอใจ” (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2546).

โครงการวิจัยเรื่อง “โครงการศึกษาและพัฒนาระบบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท กรณีศึกษาพัฒนาต้นแบบชุมชนสมานฉันท์” พบว่า การที่จะสร้างต้นแบบความเข้มแข็งของชุมชนในด้านสิทธิและเสรีภาพและการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในรูปแบบของชุมชนสมานฉันท์ กระบวนการที่ได้มาซึ่งต้นแบบ เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เริ่มจากสร้างระบบการเรียนรู้ภายในชุมชน ให้รู้จักตนเอง ปัญหาของตนเอง อันจะทำให้เห็นสาเหตุ และวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง (ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาชีวศึกษาและกระบวนการยุติธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546)

รวมทั้งงานวิจัยเรื่อง “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในสังคมไทย” พบว่า ความเป็นไปได้ของการที่จะนำเอาผลการนำแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในโครงการทดลองในงานคุมประพฤติขยายไปสู่ระบบและรูปแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่สามารถนำมาใช้ได้เหมาะสมในคดีความอาญาทั่วไปในสังคมไทยได้นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญที่งานคุมประพฤติจะสามารถสร้างระบบและกลไกในด้านความพร้อมในการตรวจสอบและรับผิดชอบ (Accountability) ต่อคดีความอาญาที่เข้าสู่การพิจารณาในงานคุมประพฤติได้มากน้อยแค่ไหน (เดชฯ สังฆวรรณ และคณะ, 2548)

สำหรับการศึกษาเรื่อง “การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน : หนทางสู่ความเป็นธรรมทางสังคมอย่างยั่งยืน” (ขัตติยา รัตนดิลก, 2554) ได้กล่าวถึงกระบวนการยุติธรรมทางเลือกสำหรับเด็กและเยาวชนกระทำผิดโดยเฉพาะเรื่องของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกไว้อย่างน่าสนใจว่า กระบวนการยุติธรรมทางเลือกสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมไทยนั้น มีให้เห็นได้ในลักษณะของการหันเหคดี หากพิจารณาตามคำจำกัดความของการหันเหคดีหรือการเบี่ยงเบนคดีนั้น ในคดีเด็กและเยาวชนมีการหันเหคดีหรือเบี่ยงเบนคดีได้หลายวิธีและหลายขั้นตอน เช่น เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด พนักงานสอบสวนอาจใช้วิธีว่ากล่าวตักเตือนเด็กเยาวชนและ/หรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน โดยไม่นำตัวเด็กไปดำเนินคดีหรือเมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกนำตัวส่งดำเนินคดี แต่ใช้มาตรการทางเลือกอื่นแทนการฟ้อง

คดีทั้งนี้หลักเกณฑ์วิธีการและขั้นตอนของการหันเหคดีหรือเบี่ยงเบนคดีเด็กและเยาวชนนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น ระดับความรุนแรงของคดี ระดับความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหาของเด็กและเยาวชน และความเห็นของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

การหันเหคดีที่ถูกนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน โดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยจะอธิบายถึงหลักการและเหตุผล รวมถึงแนวทางการหันเหคดีที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเลือกใช้ ผลการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องและข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาแนวทางการหันเหคดีที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน การหันเหคดีหรือการเบี่ยงเบนคดี ถูกนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2546 โดยทางกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ได้นำหนึ่งในแนวทางของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ได้แก่ การประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน มาใช้ในการหันเหคดีเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรม

ความสนใจในการใช้การหันเหคดีในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนของไทยมีพื้นฐาน มาจากการพยายามแก้ปัญหาจำนวนเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อหน่วยงานที่มีสถานที่และจำนวนบุคลากรในการรองรับเด็กและเยาวชนที่ไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้มีการศึกษาหาแนวทางและรูปแบบการดำเนินการเพื่อลดปริมาณเด็กเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม อีกทั้งยังเห็นว่าเด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งที่กระทำความผิดในข้อหาที่เป็นการกระทำผิดเล็กน้อย มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองมีความสนใจและเอาใจใส่ดูแล กอปรกับปรัชญาแนวความคิดของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนที่มุ่งให้การแก้ไข ฟื้นฟู และให้โอกาสเด็กและเยาวชนในการปรับตัวให้ดีขึ้น โดยยึดหลักการที่สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rule) ที่เป็นมาตรฐานของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชน โดยการเสนอให้ใช้วิธีการเลือกอื่นแทนการควบคุมตัวและให้ใช้การควบคุมตัวเป็นทางเลือกสุดท้าย

นักวิชาการหลายคนอาจมองการหันเหคดีว่าสามารถเกิดได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่ขั้นตอนก่อนการดำเนินคดี ระหว่างการดำเนินคดี หรือการพิพากษาและหลังจากการพิพากษา แม้ในขั้นตอนก่อนการดำเนินคดีก็อาจแบ่งได้เป็น ขั้นตอนการจับกุมการตั้งข้อหา และขั้นตอนก่อนการฟ้องคดี แต่หลายคนมองว่าการหันเหคดีเป็นแนวทางการดำเนินงานกับผู้ต้องหาเพื่อเป็นการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม ซึ่งการให้คำจำกัดความของคำว่า การหันเหคดีจะมีความแตกต่างกันไปแล้วแต่แนวคิดทฤษฎีความเชื่อและวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ แม้แต่คำว่า การหันเหคดีก็มีการใช้ปะปนกับคำว่ากระบวนการยุติธรรมทางเลือก (alternative justice) ซึ่งใน

หลายกรณีการหันเหคดีเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกชนิดหนึ่ง โดยเลือกที่จะใช้การหันเหคดีแทนการดำเนินการตามปกติ

2.4 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกเป็นกระบวนการโดยใช้วิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่นำคดีขึ้นสู่ศาล หลักเบื้องการปฏิบัติตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก โดยมีแนวคิดตามทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.4.1 ทฤษฎีการควบคุม (control theory) ทฤษฎีการควบคุมเป็นทฤษฎีที่สนใจเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดกับแรงจูงใจในการกระทำความผิดโดย Hirschi (1969) ตั้งคำถามว่า “ทำไมผู้คนส่วนใหญ่จึงปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมและกฎหมาย” ซึ่งคำตอบที่ได้รับก็คือผู้คนส่วนใหญ่ได้รับการขัดเกลาให้เชื่อในระบบคุณธรรมและความถูกต้องชอบธรรมของระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมและกฎหมายและเลือกที่จะไม่ทำอะไรใด ๆ อันเป็นการฝ่าฝืนเพราะเขามีทุนทางสังคมที่ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ และมีโอกาสทางสังคมในเรื่องต่าง ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งปัจเจกบุคคลเหล่านี้เชื่อมั่นในความถูกต้องชอบธรรมของกฎหมายและมีพันธะผูกพันกับครอบครัวที่เข้มแข็งรวมทั้งผูกพันกับสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ที่รัดตรึงรอบตัว พวกเขาจึง “ถูกควบคุม” และจะไม่กระทำความผิดใด ๆ ในทางตรงกันข้าม ถ้าปัจเจกบุคคลไม่มีความเชื่ออย่างเหนียวแน่นเกี่ยวกับความถูกต้องชอบธรรมของระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมและกฎหมายและไม่ใส่ใจกับสายใยทางครอบครัวหรือไม่กลัวเสียโอกาสชีวิตหากกระทำความผิดเสียแล้วพวกเขาก็จะรู้สึกเป็นอิสระที่จะกระทำการใด ๆ เพื่อสนองความต้องการของตนโดยปราศจากการบังคับควบคุมและความคาดหวังว่าจะต้องตัวเป็นเด็กดีหรือเป็นคนดีของใคร ๆ

ทฤษฎีนี้สอดคล้องกับรูปแบบกระบวนการยุติธรรม ที่เรียกว่า การควบคุมอาชญากรรม (crime control model) ของ เซอร์เบิร์ต แพคเกอร์ (Packer, 1968) โดยมุ่งเน้น การควบคุม ระงับ และปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก ซึ่งการที่เจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถควบคุมและติดตามจับกุมอาชญากรรมลงโทษได้ ย่อมเป็นการกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริตถูกคุกคามจากภัยอาชญากรรม ความสงบเรียบร้อยของสังคม

อย่างไรก็ตามตามหลักการของทฤษฎีดังกล่าว การควบคุมอาชญากรรมมิได้เกิดจากควบคุมอยู่แต่เพียงรูปแบบของการปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก แต่การควบคุมยังไม่รวมถึงการสามารถยับยั้งมิให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ ด้วยวิธีการทางเลือกต่าง ๆ ที่รัฐพยายามหารูปแบบที่เหมาะสมแต่ละบริบทของสังคมนั้น ๆ มาใช้

2.4.2 ทฤษฎีความละอายเชิงบูรณาการ (theory of reintegrate shaming) Braithwaite (1989) นักอาชญาวิทยาชาวออสเตรเลีย อธิบายว่า โดยทั่วไปผู้คนยังยังซังใจไม่ลงเมื่อกระทำความผิด

เนื่องจากใช้วิธีการควบคุมสังคมแบบไม่เป็นทางการ 2 วิธี คือ วิธีแรก ใช้ความกลัวการไม่ยอมรับของสังคม (fear of social disapproval) และวิธีที่สอง ใช้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี หรือ หิริโอตตัปปะ (conscience) หลักการสำคัญของการควบคุมสังคมแบบไม่เป็นทางการทั้ง 2 วิธี เชื่อว่าการลงโทษและการชดใช้ คำทำขวัญโดยบิดามารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงหรือคนอื่น ๆ ที่มีความสำคัญต่อผู้กระทำผิดแล้วแต่มีผลกระทบต่อจิตใจของผู้กระทำผิดมากกว่าการลงโทษอย่างเป็นทางการโดยหน่วยงานยุติธรรม

สำหรับคนส่วนใหญ่แล้วความกลัวที่จะต้องละอายใจต่อคนที่เขารักใคร่ห่วงใยนั้น เป็นสิ่งยับยั้ง ป้องกันไม่ให้กระทำผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากความคิดเห็นและสายตาของครอบครัวและเพื่อนที่มีต่อเขามีความหมายมากกว่าความคิดเห็นและสายตาของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในกระบวนการยุติธรรมที่เขาไม่รู้จักมากมายนัก ในทำนองเดียวกัน ใครก็ตามซึ่งใกล้ชิดสนิทสนมกับเยาวชนผู้กระทำผิดหรือเป็นผู้ที่เขาให้ความเคารพยำเกรง ย่อมจะเป็นผู้ที่สามารถสอดแทรก “ความรู้สึกละอายใจ” เกี่ยวกับพฤติกรรมกระทำผิดของเขาให้แก่เขาได้อย่างแนบเนียนมากที่สุด “ความรู้สึกละอายใจ” เกิดขึ้นได้หลายทาง หลายรูปแบบ และหลากหลายวิธีการความละอายสามารถถ่ายทอดจากพ่อแม่หรือเพื่อนฝูงสู่กันและกันได้ด้วยการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถถ่ายทอดได้ราวกับภาษา ๆ หนึ่ง ด้วยวิธีการง่าย ๆ คือการปฏิบัติตามกัน นอกจากนี้ ความละอายสามารถตีพิมพ์เป็นเรื่องราวในหนังสือหรือถ่ายทอดผ่านวงสนทนาระหว่างกลุ่มเพื่อนฝูงในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการได้อีกด้วยทั้งอาจถ่ายทอดในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การร่วมใจกันตราหน้าผู้กระทำผิดว่าเป็นอาชญากร คนหนักแผ่นดิน ฯลฯ เป็นต้น ดังนั้น ความละอายจึงมีลักษณะเป็น “วัฒนธรรมเฉพาะ” (culturally specific) รูปแบบหนึ่งเมื่อเชื่อมโยงข้อสังเกตจาก “การควบคุมและการยับยั้ง” เหล่านี้กับแนวคิดเรื่อง “รอยมลทิน” (stigmatization) จะพบความแตกต่างกันระหว่างการใช้การควบคุมทางสังคมแบบไม่เป็นทางการที่ทำให้เกิด ผลลัพธ์เป็น “ความรู้สึกละอายใจเชิงแตกแยก” (disintegrative shaming) กับ “ความรู้สึกละอายใจเชิงบูรณาการ” (reintegrative shaming) ดังนี้

1. ความรู้สึกละอายใจเชิงแตกแยก เมื่อมีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นและมีการจัดการความขัดแย้งตามมา แต่กลุ่มรวมทั้งผู้คนในประชาคมนั้นได้แสดงอาการ ดูหมิ่น เหยียดหยามต่อผู้กระทำผิด รวมทั้งบางกรณีอาจกระทำกรับไล่บุคคลที่ไม่ควรคบหาสมาคมด้วยออกไปจากประชาคมในสถานศึกษาหรือชุมชนของเขา ผลการตอบสนองของการใช้วิธีการนี้ต่อผู้กระทำผิดปรากฏว่ามีผลในการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิดกับบุคคลอื่นๆ ทัวไป ทำให้สัมพันธ์ภาพทางสังคมระหว่างบุคคลนั้นกับกลุ่มและคนอื่นๆ ในสังคมหยุดยั้งลง หรือขาดสะบั้นไป ผลต่อมาก็คือทำให้พันธะทางสังคม (social bonds) ของประชาคมในสถานศึกษา หรือชุมชนในภาพรวมอ่อนแอลงไป

2. ความรู้สึกละอายใจเชิงบูรณาการ ในทางตรงกันข้าม เมื่อมีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นมี การจัดการความขัดแย้งตามมาในรูปแบบที่ความพยายามทำให้ผู้กระทำผิดใช้จิตสำนึกอย่างมีสติใน การตระหนักถึงความรู้สึกละอายใจต่อ “การกระทำผิดของตน” แต่มีใช้ต่อ “ตัวผู้กระทำผิดเอง” โดย ประชาคมมีการแสดงความไม่พอใจหรือแสดงอาการรังเกียจต่อ “การกระทำ” มีใช้ต่อ “ตัวบุคคล” และยังคงให้การเคารพนับถือต่อตัวตนของผู้กระทำผิดในระดับเดิมทฤษฎีการละอายใจเชิงบูรณาการนี้ ยังเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับเรื่องของการแสดงความรับผิดชอบ (accountability) และการยก ย่องนับถือ (respect) ซึ่งเป็นกุญแจในการโยยียัดและบูรณาการผู้กระทำผิดไว้กับประชาคมในสถาน ศึกษาและชุมชนโดยไม่ผลักไสผู้ที่กระทำผิดพลัดไปให้กลายเป็นคนนอกประชาคมอีกด้วย

กุญแจสำคัญที่ทำให้ความรู้สึกละอายใจทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การทำให้เกิด ความละอายและเกรงกลัวต่อความผิดบาปที่กระทำแต่มีใช้ต่อบุคคลผู้กระทำซึ่งสอดคล้องกับหลัก พุทธปรัชญา คือ การมี หิริโอตตัปปะ และสอดคล้องกับปรัชญาความยุติธรรมของชาวเมารี ชาว พื้นเมืองในประเทศนิวซีแลนด์ ที่มีการใช้คำว่า “shame” (whanau) ในการเยียวยาหรือทำให้เกิด ความละอายใจในการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ที่ชาวเมารีเรียกว่า “whanau conference”

หากเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดกลับมาเป็นบุคคลที่เคารพกฎระเบียบของสังคมใหม่ อีกครั้งโดยทุกฝ่ายพร้อมที่จะให้อภัย วิธีการให้อภัยหรือทำให้บุคคลไม่รู้สึกละอายใจ (Reintegrative) และยินดีรับกลับคืนสู่สังคม เด็กและเยาวชนนั้นก็จะรู้สึกสำนึกผิด และงดเว้น หรือพฤติกรรมกระทำ ผิด (Braithwaite, 1989) ซึ่งนำไปสู่การขอยกย และให้อภัยแก่กัน (Braithwaite, 2002)

การบูรณาการความละอายมีลักษณะที่เป็นทั้ง “การสร้างสรรค์” (constructive) และ “การทำลาย” (destructive) อยู่ในตัวเอง ลักษณะสร้างสรรค์ คือ การที่ยินยอมให้สมาชิกแสดงความรู้สึก ออกมา และได้อภิปรายถึงผลกระทบของการกระทำผิดที่มีต่อสังคม ผลลัพธ์ที่ได้คือการที่ผู้กระทำ ผิดยอมรับผิดชอบต่อผลแห่งความเสียหายที่ตนได้กระทำลงไป ยอมขอยกยต่อผู้เสียหาย ครอบครัว และชุมชน รวมทั้งประพฤติดนเหมาะสมยิ่งขึ้น และปฏิเสธที่จะกระทำพฤติกรรมเช่นเดิมอีก ส่วน ลักษณะของการทำลาย คือ เป็นการสร้างรอยมลทิน (stigmatizing) เมื่อผลจากการบูรณาการความ ละอายกลับกลายเป็นการทำให้ผู้กระทำผิดแยกตัวเองออกจากชุมชน เกิดความรู้สึกแปลกแยก (Braithwaite, 1989)

2.4.3 ทฤษฎีการพรรณนาความรู้สึก (narrative theory) John Gehm (1998) นำทฤษฎีการ พรรณนาความรู้สึกมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการอธิบายการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเล่าเรื่องราวที่ ตกเป็นผู้เสียหายซึ่งเกิดขึ้นแก่พวกเขาโดย “การเล่าเรื่อง” ซึ่งเป็นกระบวนการบำบัดเยียวยาอย่างหนึ่ง และเป็นสื่อไปสู่การตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง (self-awareness) ซึ่งสอดคล้องกับ หลักการทฤษฎี จิตวิเคราะห์ของ Freud และ Jung ในกรณีที่ผู้เสียหายได้มีโอกาสพรรณนาเรื่องราวและระบาย

ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในกระบวนการวิเชิงสมานฉันท์นั้นทำให้ผู้เสียหายรู้สึกได้รับ “อำนาจ” ที่สูญเสียไป กลับคืนมาอีกครั้งเพราะการตกเป็นผู้เสียหายทำให้เขารู้สึกสูญเสียการควบคุมไป ดังนั้น การพูดถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นอีกครั้งจึงทำให้ผู้เสียหายเรียนรู้ที่จะคิดถึงเรื่องที่เกิดขึ้นใหม่อีกครั้งในมุมที่แตกต่างออกไปจากเดิม คือในฐานะ “ผู้เล่าเรื่อง” มิใช่ฐานะ “เหยื่อผู้ถูกกระทำ” โดยเรียนรู้จากปฏิกิริยาตอบสนองของกลุ่มผู้ฟังที่ร่วมแบ่งปันและเยียวยาความรู้สึกแก่กัน

2.5 ประเด็นความเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

2.5.1 ลักษณะความขัดแย้งและกิจกรรมในสถานศึกษาที่สามารถใช้ยุติธรรมทางเลือกได้

ในการจัดกลุ่มความขัดแย้ง (conflict) เพื่อให้เข้าใจตรงกันและสามารถเข้าไปจัดการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งได้อย่างเป็นระบบนั้น ผู้เขียนขออธิบายว่า ความขัดแย้ง หมายถึง กระบวนการทางสังคมซึ่งเกิดขึ้นเมื่อแต่ละฝ่ายมีจุดมุ่งหมายที่ไม่สามารถไปด้วยกันได้และ/หรือมีค่านิยมที่แตกต่างกัน โดยความแตกต่างนี้มักเกิดจากการรับรู้ของแต่ละบุคคลมากกว่าที่จะเป็นความแตกต่างที่เกิดขึ้นจริงๆ ความขัดแย้งมีหลายประเภท ได้แก่

- (1) ความขัดแย้งระหว่างบุคคล/กลุ่มบุคคลด้วยกัน เช่น การทะเลาะวิวาท การแย่งพื้นที่ในสนามเด็กเล่น ฯลฯ
- (2) ความขัดแย้งระหว่างบุคคล/กลุ่มบุคคลกับระเบียบกฎเกณฑ์ของสถานศึกษา เช่น ห้ามสูบบุหรี่ ห้ามเล่นการพนัน ห้ามไว้ผมยาวเกินเกณฑ์ที่กำหนด ฯลฯ
- (3) ความขัดแย้งระหว่างบุคคล/กลุ่มบุคคลกับระเบียบกฎเกณฑ์หรือกฎหมายของรัฐ ได้แก่ อาชญากรรม และการกระทำความผิด (crime and delinquency)

อาชญากรรม หมายถึง การกระทำที่ผิดกฎหมายและบรรทัดฐานของสังคมซึ่งรัฐกำหนดว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและกำหนดบทลงโทษไว้ ขณะเดียวกันอาชญากรรมก็มีลักษณะเป็นความขัดแย้งรูปแบบหนึ่ง คือความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับระเบียบกฎเกณฑ์หรือกฎหมายของรัฐ ซึ่งมี 2 ระดับ คือ

1. ความผิดตามกฎหมายที่รัฐกำหนด (mala prohibita) ความผิดตามที่กฎหมายกำหนดว่าเป็นความผิด แม้ว่าการกระทำดังกล่าวสมาชิกสังคมโดยทั่วไปจะไม่ตระหนักว่าเป็นความผิดก็ตาม ซึ่งแตกต่างกันไปตามที่แต่ละสังคมจะกำหนดกฎเกณฑ์ในเรื่องนั้นๆ ขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นอาชญากรรมไม่มีผู้เสียหาย (victimless crime) ได้แก่ การค้าประเวณี การเล่นการพนัน การทำแท้ง และการเสพยาเสพติดบางประเภท การขับรถเร็วเกินอัตราที่กำหนด การสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ ฯลฯ ซึ่งบางประเทศหรือบางมลรัฐในประเทศเดียวกันอาจกำหนดว่าการกระทำนั้นถูกกฎหมายขณะที่อีกสังคมหนึ่งอาจกำหนดว่าการกระทำเดียวกันนั้นผิดกฎหมายขึ้นกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมและกรอบทัศนคติที่แตกต่างกัน

2. ความผิดที่เห็นได้ในตัวเอง (mala in se) คือ ความผิดที่เห็นได้ชัดเจนในตัวเอง เช่น ลักทรัพย์ ข่มขืน โทรมหญิง ฆ่า ปล้น ฯลฯ ซึ่งสมาชิกสังคมโดยทั่วไปเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นอาชญากรรม

การกระทำผิด หมายถึง การที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดกฎหมายอาญา (เช่นเดียวกับผู้ใหญ่) และรวมทั้งการกระทำอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาต่าง ๆ ด้วย

(4) ความขัดแย้งระหว่างชุดระเบียบกฎเกณฑ์ของชุมชนกับระเบียบกฎเกณฑ์ของรัฐ กรณีนี้เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจริงในสังคมและเป็นกรณีที่มีขอบเขตอำนาจเหลื่อมซ้อนกันระหว่างอำนาจของรัฐกับอำนาจของชุมชน เช่น กรณีการวางท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย กรณีมาบตาพุด เป็นต้น สำหรับในสถานศึกษาอาจหมายถึงความขัดแย้งระหว่างชุดกฎเกณฑ์ของกลุ่มนักเรียน/นักศึกษาส่วนใหญ่กับชุดกฎเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดขึ้น ซึ่งหากสามารถทำให้ชุดกฎเกณฑ์ทั้งสองชุดรวมกันกลายเป็นชุดกฎเกณฑ์ของทุกคนในประชาคมสถานศึกษาจะทำให้ความขัดแย้งนี้ยุติลงได้

อนึ่ง ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สามารถใช้จัดการความขัดแย้งลักษณะต่าง ๆ ในสถานศึกษาและใช้เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้ดังนี้

1. ใช้จัดการกับพฤติกรรมเกรในห้องเรียน
2. ใช้จัดการกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและการกระทำผิดต่าง ๆ ได้แก่

พฤติกรรมแผลง ทำตัวเป็น นักเลง เกร ลักขโมย ทำให้ทรัพย์สินเสียหาย เช่น ชิดเขียนผนังตึกเรียน ฯลฯ
3. ใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสนามกีฬา บริเวณพื้นที่ทางสังคมที่ใช้ร่วมกันของประชาคมในสถานศึกษา
4. ใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างครูอาจารย์และเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับวิถีการใช้ชีวิตร่วมกันในประชาคมสถานศึกษาหรือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง
5. ใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสถานศึกษา หรือระหว่างเด็ก นักเรียน/นักศึกษาต่างโรงเรียน
6. ใช้เป็นเวทีแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิถีชีวิตประชาคมสถานศึกษาแบบไม่เป็นทางการ เช่น เรื่องส่วนตัว สังคม สุขภาพ และการศึกษา รวมทั้งกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ
7. ใช้พัฒนากระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา เช่น สภานักเรียน/นักศึกษา

นอกจากนี้ ยังสามารถนำยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับสถานการณ์ที่มีระดับความรุนแรงสูงในกรณีที่อาจารย์ใหญ่/อาจารย์ฝ่ายกิจการนักศึกษาอาจถูกพิจารณาถอนออกไปอยู่นอกวง เพราะเกี่ยวข้องกับกรณีที่ต้องพิจารณาว่านักเรียน/นักศึกษาควรจะต้องยังคงเรียนอยู่ในสถานศึกษา และการ

ตัดสินใจของอาจารย์ใหญ่/อาจารย์ฝ่ายกิจการนักศึกษาอาจจะส่งผลกระทบทางลบต่อโอกาสทางการศึกษาของนักเรียน/นักศึกษาตามมา ขณะเดียวกันประชาคมสถานศึกษาจะต้องได้รับหลักประกันที่เชื่อถือได้ด้วยว่านักเรียน/นักศึกษาที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสัมพันธภาพทางสังคมและกล้าเผชิญหน้ากับพฤติกรรมเหล่านั้นของเขามีก่อนหน้าจะมีโอกาสน้อยมากที่จะกลับมากระทำผิดซ้ำอีก

2.5.2 กลไกและบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ในสถานศึกษา

คำถามที่น่าสนใจเมื่อนำยุทธธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในสถานศึกษาก็คือ ใครคือผู้มีส่วนได้เสียที่จะเข้ามาจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ในสถานศึกษาและจะใช้กลไกการจัดการอย่างไร คำถามดังกล่าวมีคำตอบ คือ

1. ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงสมานฉันท์ : โดยทั่วไปผู้เข้าร่วมการประชุมประกอบด้วย คู่กรณี (ถ้ากรณีที่เกิดขึ้นมีผู้กระทำและผู้เสียหาย) พ่อแม่ผู้ปกครองของทั้งสองฝ่าย ผู้แทนประชาคมสถานศึกษา และผู้ประสานงาน

2. ผู้ประสานงาน : บุคลากรผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน อาจเป็นครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ หรือ นักเรียน/นักศึกษาที่ได้รับการฝึกหัดอบรมหลักสูตรการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์

3. สถานที่ : สามารถใช้มุมใดมุมหนึ่งในห้องสมุด ห้องแนะแนวการศึกษาหรืออื่น ๆ ที่เหมาะสมโดยจัดทำป้ายแสดงมุมยุทธธรรมเชิงสมานฉันท์ในสถานศึกษาพร้อมทั้งแนะนำให้ผู้รู้จักทั่วกัน

4. การบริหารจัดการ โครงการ : จัดวางระบบทางเดินของกรณีปัญหาความขัดแย้งที่เข้าสู่การประชุม ทั้งกรณีที่เป็นทางการและกรณีที่ไม่เป็นทางการตลอดจนกำหนดระเบียบแบบแนวทางการปฏิบัติงานตามความเหมาะสมจำเป็น

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : ควรประสานงานกับสถานพินิจ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัด และตำรวจ ชุมชนสัมพันธ์เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กรณีที่เป็นอันตรายหรือเกิดความเสียหายร้ายแรงแล้วแต่กรณี

2.5.3 หลักการสำคัญของยุทธธรรมเชิงสมานฉันท์ในสถานศึกษา

การนำยุทธธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้จัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาควรคำนึงถึงหลักการสำคัญดังนี้

ประการแรก หลักคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

1.1 ผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงสมานฉันท์ต้องสมัครใจและต้องได้รับทราบทางเลือกต่างๆ ในการแก้ปัญหาที่มีช่องทางใดบ้างอย่างครบถ้วนก่อน

- 1.2 หลีกเลี่ยงการเลือกปฏิบัติโดยไม่คำนึงถึงธรรมชาติของกรณีขัดแย้งที่เกิดขึ้น
- 1.3 เข้าถึงและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และพร้อมที่จะให้คำแนะนำช่วยเหลือ
- 1.4 มีเทคนิควิธีการหลากหลายในการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์
- 1.5 พยายามใช้วิธีการจัดการความขัดแย้งทางเลือกอื่นๆ ก่อนที่จะใช้วิธีดำเนินการตามกฎหมาย
- 1.6 ให้ความมั่นใจว่าจะไม่ใช่ข้อมูลข่าวสารไปในทางอคติต่อผลประโยชน์ของผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการเชิงสมานฉันท์
 - 1.7 ปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยของบุคคล
 - 1.8 คุ้มครองและให้การสนับสนุนผู้สมัครใจเข้ามีส่วนร่วม
 - 1.9 เคารพต่อสิทธิพลเมืองและรักษาเกียรติของบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- ประการที่สอง หลักการปฏิบัติต่อผู้ได้รับความเสียหายและอันตราย
 - 2.1 เคารพต่อประสบการณ์ ความจำเป็น และความรู้สึกส่วนตัว
 - 2.2 ตระหนักถึงอันตรายและความสูญเสียที่เขาได้รับอย่างจริงจัง
 - 2.3 ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียกร้องและการชดเชยเยียวยาความเสียหาย
 - 2.4 เปิดโอกาสให้สื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้องที่กระทำความเสียหายหรือละเมิดสัมพันธ์ภาพถ้าผู้ได้รับความเสียหายและอันตรายเต็มใจ
 - 2.5 เป็นคนแรกที่ดีควรได้รับการคำนึงถึงว่าควรได้รับการเยียวยาและการชดเชยความเสียหายก่อนผู้อื่น
- ประการที่สาม หลักการปฏิบัติต่อผู้กระทำให้เกิดความเสียหายหรือทำอันตรายต่อผู้อื่น
 - 3.1 เปิดโอกาสให้เสนอการขออภัยและเยียวยาชดเชย
 - 3.2 จัดให้มีการเยียวยาชดเชยอย่างเหมาะสมแก่ความเสียหายที่ได้กระทำลงไปอย่างเต็มกำลังความสามารถ
 - 3.3 เคารพต่อเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้ที่รับผิดชอบชดเชยเยียวยา
- ประการที่สี่ หลักความสัมพันธ์แห่งประโยชน์ของสถานศึกษา ชุมชน และสังคมส่วนรวม
 - 4.1 การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้ปลอดภัยและการสร้างความสมานฉันท์ในชุมชนเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้จาก “กระบวนการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์” และวัดผลลัพธ์ได้จากอัตราการลดลงของพฤติกรรมต่อต้านสังคมอาชญากรรม หรือ ความรุนแรงของอันตรายที่ได้รับ
 - 4.2 ให้การส่งเสริมสนับสนุนความสมานฉันท์ของชุมชนพร้อม ๆ กับการให้ความเคารพต่อวัฒนธรรมที่หลากหลาย สิทธิส่วนบุคคล ความรับผิดชอบต่อสังคมและหลักนิติธรรม

4.3 เปิดโอกาสให้ทุกคนเรียนรู้เกี่ยวกับยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และการจัดการความขัดแย้งเชิงสันติวิธี หรือวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงอื่น ๆ

ประการที่ห้า หลักการทำงานร่วมเป็นเครือข่ายยุติธรรมชุมชนของสถานศึกษา

5.1 ความขัดแย้งเกือบทุกกรณีสามารถใช้วิธีการเชิงสมานฉันท์จัดการความขัดแย้งเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกได้ ยกเว้นกรณีที่มีความเสียหายร้ายแรงหรือเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายซ้ำอีก หรือ เป็นประเด็นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะที่รัฐ/สังคมกำหนดไว้ หรือ เป็นกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้ ในสาระสำคัญอันเป็นข้อเท็จจริงหรือความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือครอบครัวของคู่กรณี

5.2 หลีกเลี่ยงการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยคำนึงถึงสิทธิตามกฎหมายประกอบ

5.3 แสวงหาโอกาสทุกวิถีทางเพื่อให้ผู้กระทำความเสียหายหรือทำให้เกิดอันตรายขึ้นนั้นได้มีช่องทางขอใช้เยียวยาแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้นก่อนส่งต่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

ประการที่หก หลักการปฏิบัติของโรงเรียน

6.1 ตั้งเป้าหมายเบื้องต้นไว้ที่การเยียวยาขอใช้ความเสียหาย

6.2 ใช้ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อย่างเสมอภาคเป็นธรรม เหมาะสม และจริงจัง

6.3 เมื่อใดก็ตามที่เห็นว่าควรใช้ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์แต่ผู้เสียหายปฏิเสธที่จะรับการชดเชยเยียวยาหรือไม่อยู่ในสภาพที่จะรับการชดเชยเยียวยาได้ ก็ควรจัดให้ผู้ทำความเสียหายขอใช้เชิงสมานฉันท์แก่สถานศึกษา หรือแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ร่วมได้รับความทุกข์ทรมานจากความเสียหายที่เกิดขึ้นแทน

6.4 การสมัครใจแสดงความรับผิดชอบขอใช้เยียวยาความเสียหายหรืออันตรายที่ก่อขึ้นของผู้กระทำเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง

6.5 พึงรักษาความลับของเรื่องราวที่ได้รับทราบมาจากการประชุมเชิงสมานฉันท์อย่างเคร่งครัด

ประการที่เจ็ด หลักการสำหรับเครือข่ายยุติธรรมชุมชนที่ทำงานกับสถานศึกษา

7.1 ต้องมีการฝึกหัดอบรมเจ้าหน้าที่ก่อนลงมือปฏิบัติ

7.2 คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

7.3 ฝึกหัดบุคลากรผู้มีความสมบัติเหมาะสมเป็นกลางและยุติธรรมเพื่อปฏิบัติงาน

7.4 ให้นักกลางผู้ปฏิบัติหน้าที่ผู้ประสานงานหรือคนกลางคงความเป็นกลางและยุติธรรมในเวทีประชุมเพื่อจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์โดยต้องไม่แสดงบทบาทอื่นๆ นอกจากนี้

7.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ต้องให้คำมั่นที่จะรักษาความลับที่ได้ล่วงรู้มาจากการประชุมเชิงสมานฉันท์ รวมทั้งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานที่ใช้ในการดำเนินคดีตามกฎหมาย

7.6 มีส่วนร่วมสนับสนุนการรักษาความลับเกี่ยวกับสาระจากการประชุมเชิงสมานฉันท์

7.7 ประสานงานและเสริมพลังคู่กรณีฝ่ายที่อ่อนด้อยกว่าในการเจรจาต่อรอง

7.8 ส่งเสริมสนับสนุนพฤติกรรมที่ทำให้เกียรติต่อกระบวนการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์

7.9 ส่งเสริมสนับสนุนการให้เกียรติอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันแก่คู่กรณีในกระบวนการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ โดยแยก “บุคคล” ออกจาก “การกระทำ”

7.10 สนับสนุนการฝึกหัดอบรมและให้บริการแก่ผู้มีส่วนร่วมนำยุทธธรรมเชิงสมานฉันท์ไปใช้ตลอดจนชุมชนโดยรวม

2.5.4 การนำกระบวนการยุทธธรรมทางเลือกลูก “สถานศึกษา”

การนำกระบวนการยุทธธรรมทางเลือกลูกมาใช้ในสถาบันการศึกษา ต้องคำนึงเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ภาษาที่ใช้ (language)

เนื่องจากกระบวนการยุทธธรรมเชิงสมานฉันท์เริ่มต้นนำมาใช้ในแวดวงของกระบวนการยุทธธรรม ดังนั้น เมื่อเคลื่อนแนวคิดนี้เข้าสู่อาณาเขตสถานศึกษาย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษาถ้อยคำที่เรียกขานแนวคิดนี้ให้แตกต่างไปจากเดิม คือใช้คำศัพท์ใหม่ๆ ตามแบบที่บรรดาครูอาจารย์ถนัดและเห็นว่าเหมาะสมกับนักเรียน/นักศึกษามากกว่าที่ผู้ประกอบวิชาชีพในกระบวนการยุทธธรรมเคยใช้อยู่ บรรดาครูอาจารย์ในสถานศึกษาเหล่านี้ต้องการเรียกขานและใช้งาน “ยุทธธรรมเชิงสมานฉันท์” ในวิธีการและวิถีทางที่แตกต่างออกไป โดยจะต้องไม่มีลักษณะเป็นปรัชญาลึกซึ้งที่ยากแก่การเข้าใจ และควรนำเสนอหลักการและแนวคิดบางประเด็นที่สามารถปฏิบัติและเห็นผลแห่งความเสมอภาคเป็นธรรมได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น ประเด็นท้าทายประการแรกนี้ คือการที่จะต้องดัดแปลงปรับแต่งภาษาและแนวคิดจากที่ใช้ในกระบวนการยุทธธรรมให้ห่างไกลจากกระบวนการยุทธธรรมและเหมาะสมกับการนำไปใช้ในสถานศึกษา ภายใต้บรรยากาศและสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่อไป

2. การเป็นผู้นำ และการเป็นผู้ประสานงาน (leadership and facilitation)

เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาร่วมกันว่า จะอนุญาตให้เยาวชนจัดการกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นโดยวิธีการเชิงสมานฉันท์ได้มากน้อยเพียงไร หรือจัดการความขัดแย้งที่มีความรุนแรงระดับใด ควรยินยอมให้เยาวชนจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ได้ทุกกรณีมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ดังนั้น เราจะสามารถให้บทบาทการจัดการความขัดแย้งแก่เยาวชนสูงสุดและให้

บทบาทแก่ครู/อาจารย์น้อยที่สุดได้อย่างไร” และนักเรียน/นักศึกษาจะสามารถเข้ามารับผิดชอบ
ดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของพวกเขาเองได้เพียงใด

3. “อำนาจ” (authority)

เมื่อลดทอนบทบาทของครูให้เหลือน้อยที่สุดในการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์แล้ว
จำเป็นต้องคิดต่อไปว่า “ภาพลักษณ์ของอำนาจ” (authority figures) จะมีการเปลี่ยนแปลงไปจนมี
ลักษณะเป็นอย่างไร ควรจะถูกจัดวางไว้อย่างไร บรรดาผู้มีอำนาจเหล่านี้จะยังคงแสดงความเป็น
ผู้นำอยู่ หรือควรจะเปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงความเป็นผู้นำของตนออกมา หรือควรให้บรรดา
ครูอาจารย์แสดงบทบาทเป็นผู้สนับสนุนอยู่ข้างหลัง หรือควรให้บรรดาครูอาจารย์ เหล่านี้แสดง
บทบาทเป็นผู้ประสานงานในการประชุม และถ้าอนุญาตให้ชุมชนแสดงบทบาทเป็นผู้ประสานงาน
ในการประชุมแทนแล้วจะมีอะไรเป็นหลักประกันความปลอดภัย หรือสนับสนุนอยู่เบื้องหลังใน
กรณีที่ทำเป็น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือครู/อาจารย์จะยินยอมลดทอนอำนาจลงมาน้อยเพียงใดเพื่อการ
นี้

4. กรณีความขัดแย้งที่เกิดขึ้น (cases)

ความขัดแย้งประเภทใด ลักษณะใด หรือกรณีใดที่ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สามารถจัดการ
รับมือได้เป็นอีกกรณีที่ต้องพิจารณาหาข้อสรุป ร่วมกัน เช่น จะสามารถรับมือกับความขัดแย้งที่เข้า
ข่ายรอลงอาญาเท่านั้นหรือไม่ รวมทั้งผลลัพธ์ที่ตามมาจะมีระดับความรุนแรงมากน้อยเพียงใดที่ยอม
ให้ตัดสินใจกันเองได้ และประเด็นเหล่านี้ควรกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ทางด้านวินัยหรือควรกำหนด
เป็นเพียงข้อควรระวังหรือกำหนดไว้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาเท่านั้น ใครควรเป็นผู้กำหนด
หลักเกณฑ์เหล่านี้ รวมทั้งกำหนดว่าใครควรเป็นผู้กำกับดูแลรักษากฎ กติกา มารยาท และกลไกการ
ทำหน้าที่ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย เหล่านี้เป็นประเด็นที่ทำทนายการนำยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
มาใช้ในสถานศึกษาในทุกสังคมทั่วโลก

5. “ช่วงชั้นการปกครอง” (hierarchy)

สถานศึกษา เป็นสถาบันที่มีช่วงชั้นการปกครองระหว่างครู/อาจารย์กับนักเรียน/นักศึกษา
ดังนั้น คำถามที่ทำทนายก็คือ ผู้เสียหายที่เป็นครู/อาจารย์จะสามารถลดทอนอำนาจของตนลงได้
หรือไม่ ครู/อาจารย์จะสามารถนั่งรวมอยู่ในการประชุมกลุ่มเพื่อรับฟังเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยมี
บทบาทเป็นเพียงส่วนหนึ่งของ “กระบวนการเชิงสมานฉันท์” ในฐานะที่มีใช้ “ครู/อาจารย์” ซึ่งเป็น
สถานภาพที่มีบทบาทในการตัดสินใจหรือเปลี่ยนแปลงกรอบความคิดเพื่อจัดการเรื่องราวนั้น ๆ ได้
เพียงใดครู/อาจารย์จะยอมให้นักเรียน/นักศึกษาตัดสินใจปัญหาของพวกเขาเองได้อย่างไร แม้แต่ใน
กรณีที่ครู/อาจารย์เป็นฝ่ายผิดนั้น ครู/อาจารย์จะยอมลดทอนบทบาทลงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของ
กระบวนการเชิงสมานฉันท์ได้หรือไม่เพียงใดเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่ง

6. ความรู้สึกละอายใจ” (shame)

ความรู้สึกละอายใจ หรือ หิริโอตตัปปะ เป็นปัญหาประการหนึ่งที่พบเห็นได้จากประสบการณ์ของการร่วมในกระบวนการเคลื่อนไหวเพื่อนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมากล่าวคือ ควรจะต้องสร้าง หรือรื้อฟื้นวัฒนธรรมการมีหิริโอตตัปปะ หรือความรู้สึกละอายใจในการคิด พูด ทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และต้องมีลักษณะที่ใช้กันอย่างแพร่หลายกว้างขวางเป็นวัฒนธรรมองค์กร หรือวัฒนธรรมในโรงเรียนที่ใช้กันทั้งสถานศึกษา (whole school approach) และเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องขับเคลื่อนกันต่อไปเพื่อที่ผู้คนจะได้มีโอกาสเรียนรู้จากบทเรียนที่ผิดพลาดบกพร่องที่เกิดขึ้นจนกลายเป็นความขัดแย้งนั้น ๆ ยิ่งกว่านั้น เป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องเรียกร้องให้เกิดความรู้สึกละอายใจก่อนลงมือกระทำการพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมบางอย่างแทนที่จะเรียนรู้เพียงจากบทเรียนในกระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อขัดล้างเคลื่อนย้ายความละอายออกไปภายหลังเกิดความละอายแล้ว

นอกจากนี้ ยังเป็นเรื่องของการสร้างคนในอนาคตโดยเฉพาะที่ผู้ทรงภาพลักษณ์ของ “อำนาจ” ที่สามารถจะแสดงความละอายต่อประชาคมได้เมื่อกระทำความผิดพลาดไป ดังนั้น เราควรขยายโอกาสด้วยการกำหนดหลักสูตรให้มีการเรียนรู้ องค์ความรู้เรื่องความรู้สึกละอายใจและวิธีการจัดการกับความรู้สึกละอายใจที่เหมาะสม โดยเริ่มจาก “สถานศึกษา” ในฐานะสถาบันหลักที่ให้การขัดเกลาทางสังคมได้อย่างไร เหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องที่ท้าทายอย่างยิ่ง

7. การกระทำผิดกฎระเบียบของสถาบัน (victimless offences)

โดยปกติวิธีการสมานฉันท์จะใช้ได้ดีกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคล แต่เราจะทำอย่างไรเมื่อมีการกระทำผิดระเบียบกฎเกณฑ์ใด ๆ เกิดขึ้นซึ่งความขัดแย้งระหว่างบุคคลต่อกฎกติกา มารยาทของสถาบัน และเป็นกรณีที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ยากที่สุด ตัวอย่างเช่น การดื่มสุราในโรงเรียน/สถานศึกษา หรือในห้องเรียนหลังเลิกเรียน เพราะเป็นเรื่องที่ชุมชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจว่าการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายได้อย่างไร และที่สำคัญกว่านั้น พวกเขาไม่ได้มีส่วนร่วมในการออกระเบียบกฎเกณฑ์ดังกล่าวขึ้นมา กรณีนี้จะแตกต่างออกไปหากสถานศึกษาดังกล่าวเป็นสถานศึกษาที่คริสตจักรให้การอุปถัมภ์ หรือ โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามที่ถือว่าสมาชิกทุกคนเป็นคริสต์ศาสนิกชนหรือมุสลิมและเป็นผู้มีส่วนได้เสียในสถาบันการศึกษาดังกล่าวร่วมกัน เมื่อกฎกติกาที่ใช้ในการปกครองสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ทั่วไปไม่ได้ถูกนำมาตีแผ่รับรองร่วมกันอย่างเปิดเผยบนโต๊ะจึงเป็นการยากที่จะจัดการกับกรณีการกระทำผิดกฎระเบียบที่ไม่กระจ่างชัดเหล่านั้น เราจะทำอย่างไรเมื่อกฎกติกาที่ไม่มีความชัดเจนดังกล่าวไปมีผลกระทบต่อผู้คนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎกติกาเหล่านั้น

8. การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม (culture change)

เราจะสามารถเปลี่ยนแปลง “วัฒนธรรมการลงโทษ” ที่ครอบครองธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิมของสถาบันได้หรือไม่ กรณีนี้เป็นกรณีปัญหาเดียวกับที่ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เคยเผชิญหน้ามาแล้ว เมื่อนำมาใช้ในระบบงานยุติธรรมกระแสหลัก เพราะ ผู้พิพากษาอาจคิดว่า ท้ายที่สุดแล้วเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิดต่างก็เข้าใจกันได้เองในที่สุด รวมทั้งผู้กระทำผิดได้ยอมรับผิดต่อการกระทำของตนแล้ว ผู้กระทำผิดก็ควรจะได้รับ การลงโทษเป็นลำดับถัดมา ซึ่งบรรดาครูอาจารย์ทั้งหลายก็คิดทำนองนี้เช่นเดียวกัน เพราะเราต่างก็ใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางวัฒนธรรมที่เชื่อว่า “การลงโทษคือ คำตอบสุดท้ายที่ทำให้มั่นใจได้ว่าผู้คนสมควรจะได้รับเมื่อกระทำผิด” จึงเป็นเรื่องท้าทายอีกประการหนึ่งว่าเราจะสามารถเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนี้ได้หรือไม่เพียงไร

9. การบริหารจัดการ” (administration implementation)

ความท้าทายเรื่องนี้อยู่ตรงที่ว่า “ใครควรเป็นคนทำหน้าที่สร้างและบริหารจัดการกลไกและระบบสมานฉันท์ในสถานศึกษาให้เกิดขึ้น และต้องการทรัพยากรสนับสนุนใดบ้าง ใครจะเป็นคนจัดหาและจัดการทรัพยากรเหล่านั้นเราจะปรับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการโรงเรียนไปสู่ “โรงเรียน/สถานศึกษาร่วมใจ” (school accord) ซึ่งเหมาะสมกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งทุกชนิดอย่างมีหลักปฏิบัติเป็นขั้นตอนจากการนำเรื่องราวความขัดแย้งเข้าสู่กระบวนการ การกำหนดโครงสร้างถ้อยคำที่ใช้สนทนาโต้ตอบกัน จนกระทั่งมีการจัดการประชุมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำลายให้เรากำหนดกระบวนการเหล่านั้นขึ้นและเป็นประเด็นที่มีความยากมากพอสมควร โดยเฉพาะเมื่อพูดถึงการนำไปใช้กับเยาวชนวัยรุ่นอายุประมาณ 16-21 ปี และเด็กที่อายุต่ำกว่านั้นซึ่งกำลังเป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีปัญหาในโลกปัจจุบัน

10. การสมานฉันท์ความขัดแย้งระหว่างสถานศึกษากับสถาบันอื่นๆ ในบริบทแวดล้อม

(restorative justice for schools and their context)

กรณีนี้เกิดขึ้นเมื่อสถานศึกษามีการนำยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไปใช้ในสถานศึกษาและประสบความสำเร็จแล้วระยะหนึ่ง แต่เนื่องจากสถานศึกษามีได้ตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยวในสังคม และเยาวชนที่เรียนอยู่ในสถานศึกษาหนึ่งๆ ต่างก็มีชีวิตอีกส่วนหนึ่งอยู่นอกสถานศึกษาในชุมชนต่างๆ ตามสภาพ “ชุมชนทางภูมิศาสตร์” (geography community) ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น ชุมชนแวดล้อมละแวกโรงเรียน/สถานศึกษาที่ค้าขายขนม ของเล่น ต้องห้ามหรือไม่เหมาะสมบางอย่าง หรือ การเปิดร้านเกมส์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ บริการทางธุรกิจสำหรับเยาวชนเหล่านี้ล้วนท้าทายให้เกิดการสมานฉันท์เชิงรุกระหว่างสถานศึกษากับชุมชนเหล่านั้นเพื่อให้ชุมชนได้แสดงบทบาทมีส่วนร่วมในการเอื้อประโยชน์ทางการศึกษาเรียนรู้และส่งเสริมสุขภาพพลานามัยแก่เยาวชนของชุมชนด้วยอีกทางหนึ่งโดยยังคงได้กำไรจากการค้าขาย

นอกจากนี้ ยังมี “ชุมชนตามความผูกพันทางสังคม” (functional community) ที่บรรดาโรงเรียนประเภทต่าง ๆ หรือสังกัดต่าง ๆ จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ด้วย เช่น กลุ่มโรงเรียน ประถมศึกษา กลุ่มสถานศึกษา อาชีวศึกษา ฯลฯ ในชุมชน หรือต่างชุมชนที่อยู่ห่างไกลกันตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ แต่อาจเป็นคู่แข่งกันทางวิชาชีพ กรณีดังกล่าวมีความขัดแย้งปรากฏให้เห็นหลายประเภทและหลายระดับ เช่น ความขัดแย้งในการแข่งขันกีฬาประจำปีระหว่างโรงเรียน ความขัดแย้งระหว่างอาจารย์หรือนักเรียน/นักศึกษาต่างสถาบันถึงขั้นทำร้ายร่างกาย ทำลายชีวิตและทรัพย์สินของคู่อริโดยปราศจากความเมตตาหรือคำนึงถึงเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายร่วมสังคมชุมชนเหล่านั้น เป็นต้น

ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นการแสดงความพยายามหาทางออกต่อปัญหาความขัดแย้งร่วมกันของสังคมส่วนรวมโดยเริ่มต้นจากการสร้างทางเลือกเบื้องต้นในการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ให้แก่สังคมด้วยวิธีการง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนที่ระดับรากหญ้าของสถาบันซึ่งให้การขัดเกลาทางสังคมอย่างมีระบบ คือ โรงเรียน/สถานศึกษาเป็นสำคัญ

2.5.5 การนำยุทธธรรมทางเลือกมาใช้ในสถานศึกษา

การนำยุทธธรรมทางเลือกมาใช้ในสถานศึกษาจัดว่าเป็นการพัฒนาเชิงยกระดับมาตรฐานศีลธรรมของสังคมสู่ระดับที่มีความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธีทางหนึ่ง อันจะช่วยนำพาให้สังคมเคลื่อนตัวเข้าใกล้เป้าหมายแห่งการสร้างสันติสุขยุทธธรรมสู่การเป็น “สังคมสมานฉันท์” ที่น่าพึงใจสำหรับทุกคนเป็นผลลัพธ์สุดท้ายเมื่อผลผลิตรุ่นต่อ ๆ ไปจากสถาบันการศึกษาที่ใช้ยุทธธรรมเชิงสมานฉันท์เหล่านั้นถูกผลิตออกสู่สังคมพร้อมด้วยองค์ความรู้ความเข้าใจในหลักการเชิงสมานฉันท์และมียุทธวิธีรับมือกับปัญหาความขัดแย้งในชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนกระบวนการทางสังคมในการนำการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์มาใช้ในสถานศึกษาครั้งนี้จึงควรได้รับการสนับสนุนจากรัฐและสังคม เช่นเดียวกับครั้งที่มีการนำยุทธธรรมเชิงสมานฉันท์ไปใช้ในการปรับกระบวนการสันติกระบวนการยุทธธรรมไทยและนำไปใช้ปฏิบัติจริงอย่างประสบผลสำเร็จมาแล้วตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมานี้ เนื่องจาก

ประการแรก การจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ในสถานศึกษามีลักษณะสำคัญทางสังคม คือ การกำหนดนิยามความหมายใหม่ให้กับคำว่า “วินัย” (discipline) และเปลี่ยนจุดเน้นของการแทรกตัวเข้าจัดการปัญหาอย่างเป็นทางการจากระบบ “การกล่าวหา” (accusation) พัฒนาไปสู่ระบบ “การจัดการกับอารมณ์อย่างใช้สติปัญญา” (emotional intelligence) จากธรรมเนียมปฏิบัติที่ผ่านมามีปรากฏว่าหลักเกณฑ์ ด้านวินัยของสถานศึกษาทั่วไปล้วนสะท้อนภาพพึงประสงค์ในทิศทางเดียวกับหลักเกณฑ์

ของระบบยุติธรรมในสังคม ซึ่งไม่ได้สอนให้วัยรุ่นรู้จักกับวิธีการจัดการกับอารมณ์และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างใช้สติปัญญาใด ๆ ขณะเดียวกันวิธีการเชิงสมานฉันท์จะสามารถอบรมสั่งสอนกันได้ดีที่สุดด้วยการเรียนรู้ผ่านกระบวนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง นั่นคือการเรียนรู้ที่จะประยุกต์ใช้ปรัชญาและภาษาของยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ทะลุผ่านขั้นตอนและกลไกต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันในเวทีการประชุมกลุ่ม

ประการที่สอง การจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาดูเหมือนเป็นการเปิดเวทีใหม่ในการแปลความหมายทางสังคม ด้วยการใช้อย่างที่ผู้คุมเพื่อยกกว่าและใช้พื้นที่ของอิสระชนมากกว่า เนื่องจากมีวิธีการกำหนดบทบาทที่กลับทางจากวิถีทางปกติที่เคยรับรู้มาในอดีต เพราะวัยรุ่นมีการใช้ภาษาเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ตามแบบของตนในห้องประชุมเชิงสมานฉันท์ โดยที่กระบวนการเรียนรู้เหล่านั้นไม่ต้องมีครูอาจารย์คนใดเข้าไปเกี่ยวข้องหรือเข้าไปมีส่วนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของพวกเขาแต่อย่างใด พวกเขารู้สึกอิสระที่จะพูดแสดงความรู้สึกของเหยื่อผู้ถูกกระทำ รวมทั้งพูดแทนครู/อาจารย์และพ่อแม่ของตนซึ่งเป็นประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้นในความคิดของวัยรุ่นที่มีคุณค่ายิ่งสำหรับทั้งครู/อาจารย์และพ่อแม่ผู้ปกครอง ทั้ง ๆ ที่โดยปกติกลไกของช่วงชั้นทางการปกครองมักจะตรึงบทบาทของผู้เกี่ยวข้องเหล่านี้ไว้กับที่โดยไม่เปิดโอกาสให้ครู/อาจารย์และพ่อแม่ผู้ปกครองแสดงความรู้สึกดังกล่าวออกมาได้อย่างอิสระก็ตาม

ประการที่สาม การจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษามีลักษณะเป็นการเน้นที่ “การจัดการต่อพฤติกรรม” (behavior management approach) ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมเกรง พฤติกรรมฝ่าฝืนระเบียบกฎเกณฑ์ของสถานศึกษา ฯลฯ ก็ตาม ซึ่งมีลักษณะมุ่งเน้นที่ผู้กระทำผิด (offender-focus) เป็นสำคัญ จำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนหันเหแนวทางไปสู่การมุ่งเน้นที่ “การจัดการต่อสัมพันธภาพ” (relationship management approach) ซึ่งมีลักษณะมุ่งเน้นที่ความสัมพันธ์ทางสังคมอันเป็นแก่นสารหลักของวิธีการเชิงสมานฉันท์ที่ผู้คนประสงค์จะใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบในเชิงของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคมมากกว่ารวมทั้งเป็นการกำหนดนิยามใหม่ให้กับบทบาทของครู/อาจารย์ในการสนับสนุนให้เกิดการรักษาระเบียบวินัยในหมู่วัยรุ่นซึ่งเป็นบทบาทแบบเปิดและสมัครใจที่เคลื่อนย้ายปรับเปลี่ยนจากบทบาทตามธรรมเนียม (traditional roles) ของครู/อาจารย์แต่เดิมมา

ประการที่สี่ เป็นเรื่องบทบาทของ “คนกลาง” ในการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา แม้ว่าการสวมบทบาท “คนกลาง” หรือ “ผู้ประสานงาน” จัดให้มีการประชุมกัน เป็นบทบาทที่ต้องใช้ทักษะความชำนาญสูงที่ต้องได้รับการฝึกหัดอบรมก่อนนำไปใช้ซึ่งอาจดูว่าเป็นเรื่องยุ่งยากซับซ้อน แต่แนวคิดยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ก็สามารถนำไปใช้เป็นการจัดการปัญหาความขัดแย้ง

แบบไม่เป็นทางการได้และใช้ได้ดีกว่าการนำไปใช้ตรง ๆ แบบเต็มรูปแบบกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎเกณฑ์สถานศึกษาหรือฝ่าฝืนข้อบังคับของครู/อาจารย์ที่กำหนดไว้

ประการที่ห้า บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ประสบความสำเร็จในสถานศึกษาคือ คณะดี/อธิการบดี ความยากของการนำยุติธรรมทางเลือกมาใช้อยู่ที่การปรับเปลี่ยน “นโยบายการลงโทษ” ต่อพฤติกรรมเกรงของนักศึกษาไปสู่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการ “ปรับพฤติกรรมเชิงบวก” ให้แก่เยาวชนเหล่านี้ว่าจะทำให้เกิดความพอเหมาะพอควรกับแต่ละประชาคมสถานศึกษาได้อย่างไร ดังนั้น บุคคลดังกล่าว จึงเป็นบุคคลสำคัญในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาว่าจะบริหารจัดการไปในทิศทางเชิงสมานฉันท์ หรือเชิงแก้แค้นลงโทษทันที

ประการที่หก การนำยุติธรรมทางเลือกมาใช้แบบ “ทั้งโรงเรียน/สถานศึกษา” (whole-school approach) จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบและกระบวนการคิดอย่างรอบคอบหลายประการ ทั้งการจัดระบบค่านิยม พัฒนาความเป็นมืออาชีพ สร้างหลักสูตร รวมทั้งการพัฒนาการบริหารจัดการองค์การสถานศึกษาควบคู่กันไป แต่ก็เป็นเรื่องท้าทายที่คุ้มค่าแก่การลงทุนลงแรงสำหรับอนาคตของสังคมไทย

ประการที่เจ็ด ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นวิธีการที่ใช้จัดการความขัดแย้งที่ใช้ได้ในทุกที่ที่เกิดความ ขัดแย้ง ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงระดับที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม หรือระดับเล็ก ๆ น้อย ๆ ในสถานศึกษา ก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากผู้มีส่วนได้เสียในปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีลักษณะไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ

1. ผู้เสียหายหรือเหยื่อที่ได้รับอันตราย มีลักษณะเจ็บปวด ทุกข์ระทม โกรธแค้น เช่นเดียวกับเหยื่ออาชญากรรมทั่วไปในสังคม แตกต่างกันตรงที่การกระทำนั้นเกิดขึ้นในหรือนอกรั้วสถานศึกษาเท่านั้น
2. ผู้กระทำให้เกิดความเสียหาย มีลักษณะไม่ต่างจากเด็กและเยาวชนกระทำผิดทั่วไป เพียงแต่พฤติกรรมหรือการกระทำในสถานศึกษาส่วนใหญ่จะมีระดับความรุนแรงน้อยกว่า
3. กฎเกณฑ์ของโรงเรียน เปรียบเทียบได้กับกฎหมายของบ้านเมืองที่ผู้ฝ่าฝืนจะต้องได้รับการลงโทษ
4. ครูอาจารย์ คือ ผู้รักษากฎกติกาของโรงเรียน เช่นเดียวกับการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
5. อาจารย์ใหญ่/คณะดี/อธิการบดี เปรียบได้กับผู้พิพากษาที่ตัดสินลงโทษอย่างหนึ่งอย่างใด ต่อความผิดที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจกระทำด้วยตนเองหรือโดยรับฟังความเห็นของคณะกรรมการฝ่าย

ปกครอง/กิจการนักศึกษาเมื่อใช้กับเด็กและเยาวชนกระทำผิดที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้สำเร็จก็น่าจะสามารถใช้กับเด็กและเยาวชนทั่วไปได้ผลดีเช่นเดียวกัน

การจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ในสถานศึกษามีลักษณะเป็นกระบวนการเชิงป้องกันที่มีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการจัดการสัมพันธภาพ (relationship management) ระหว่างบุคคล มิใช่เน้นที่การจัดการพฤติกรรม (behavior management) ของบุคคล สิ่งที่จะช่วยให้เกิดการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ในสถานศึกษาได้ก็คือการช่วยให้บรรดาครูอาจารย์เปลี่ยนมุมมองบทบาทของตัวเองว่าตนสามารถเป็นผู้ประสานงานให้เกิดการเยียวยาและสมานฉันท์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งเมื่อไรที่ครูรู้สึกว่าการแสดงบทบาทเดิมของตนมีความอ่อนแอไม่มีความมั่นคง เมื่อนั้นจะเอื้ออำนวยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้สำหรับทั้งตัวครู/อาจารย์เองและสำหรับนักเรียน/นักศึกษา

สำหรับบทบาทของ “หิริโอตตัปปะ” หรือ “ความรู้สึกละอายใจ” ในยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้นไม่ควรจะสร้างให้มีลักษณะเป็นเพียงเครื่องจักรหรือกลไกที่ผลิตวัฒนธรรมดังกล่าวออกมาอย่างปราศจากความจริงใจในลักษณะกระบวนการเปลี่ยนผ่านหรือมุ่งเน้นรับสารภาพเพื่อนำไปสู่รูปแบบการแสดงความละอายแก่ใจแบบฉาบฉวย โดยควรคำนึงถึงพิธีกรรมและนัยความสำคัญของพิธีกรรมในกระบวนการเชิงสมานฉันท์บางลักษณะประกอบด้วยเช่นกัน ขณะเดียวกันก็ต้องกำหนดรู้ให้ชัดเจนว่ากระบวนการขอภัยและให้อภัยเชิงสมานฉันท์แบบไทย ๆ ควรมีรูปแบบพิธีกรรมที่เหมาะสมอย่างไร เพื่อประยุกต์รูปแบบการแสดงออกทางวัฒนธรรมตะวันตก บางอย่างให้สอดคล้องเหมาะสมกับสังคมไทย

ท้ายที่สุด กิจกรรมที่เสริมกำลังใจให้กับพฤติกรรมที่ถูกต้องดีงามที่ผู้กระทำผิดเหล่านั้นได้ปรับแก้เยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการกระทำของเขาให้เข้าที่เข้าทางดังเดิมแล้ว เช่น การกล่าวชมเชย การเลี้ยงอาหารว่างมือเล็กๆ ฯลฯ เพราะยุวชนเหล่านั้นเรียนรู้แล้วว่าเขาได้กระทำบางสิ่งบางอย่างผิดไปแล้วและได้ทำการแก้ไขด้วยการลบและล้างภาพเหล่านั้นออกอย่างเรียบร้อย ดังนั้นเขาควรได้รับแรงเสริมพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสมซึ่งพึงจะลงมือกระทำการแก้ไขให้สิ่งต่าง ๆ ให้เข้าที่เข้าทางและเป็นพิธีกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่มีคุณค่า ทางจิตใจในการส่งเสริมการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในสังคมอย่างมหาศาล

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยลักษณะความผิดทางอาญาด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดลหุโทษ อันมีผลต่อผลลัพธ์จากการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในสถาบันอุดมศึกษา ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการศึกษาวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

- 1) แนวทางที่ใช้ในการศึกษาวิจัย
- 2) ประชากร และการสุ่มตัวอย่าง
- 3) เครื่องมือ และวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 4) นิยามปฏิบัติการ การสร้างมาตรวัด และการทดสอบความเชื่อถือได้ของมาตรวัด
- 5) การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 แนวทางที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อใช้วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) จากกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย คือ นักศึกษา และอาจารย์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ นักศึกษา และอาจารย์ เพื่อศึกษาปัจจัยลักษณะความผิดทางอาญาด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วยมาตรวัดตัวแปรประจักษ์ตามกรอบแนวความคิดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และทดสอบความถูกต้องของเนื้อหา (content validity) ความเชื่อถือได้ (reliability) รวมถึง ความใช้ได้ทางปฏิบัติ (practicality) ของมาตรวัดก่อนเก็บข้อมูลจากประชากรเป้าหมาย เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ทางสถิติ ข้อค้นพบจากงานวิจัย และสรุปผลการวิจัยซึ่งเป็นขั้นสุดท้าย

3.2 ประชากรเป้าหมาย การคำนวณกลุ่มตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากรเป้าหมายในการวิจัย เป็นรูปแบบการวิจัยที่ข้อมูล คือ นักศึกษา และอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พื้นที่เทคนิคกรุงเทพ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) จำนวน 5,687 ราย ประกอบด้วย ประชากรกลุ่มที่ 1 นักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พื้นที่

เทคนิคกรุงเทพ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย จำนวน 5,314 คน ประชากรกลุ่มที่ 2 ได้แก่ อาจารย์ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พื้นที่เทคนิคกรุงเทพ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย จำนวน 373 คน และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างประชากรแต่ละกลุ่ม ตามเป้าหมาย

3.2.2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดตัวอย่างโดยใช้วิธีการของ Taro Yamane (Yamane, 1973) กำหนดให้ $n = N / (1 + N(e)^2)$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของกลุ่มประชากร

e คือ ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่ม

จากนั้นผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มความผิดพลาดไว้ร้อยละ 5 ($\alpha = 0.05$) ดังนั้นจึงแบ่งการสุ่มตัวอย่างออกเป็นสองกลุ่มตัวอย่าง จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พื้นที่เทคนิคกรุงเทพ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างนักศึกษา (ผู้เสียหายและผู้กระทำผิด) จำนวนตัวอย่าง 372 ตัวอย่าง และจำนวนตัวอย่างของกลุ่มอาจารย์ คือ 193 ตัวอย่าง (ตาราง 3.1) เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลรายละเอียด ด้านความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ วิธีการดำเนินงาน วิธีการที่ทำให้ผู้กระทำผิดยอมรับ วิธีการที่ทำให้ผู้เสียหายพึงพอใจ และความรับผิดชอบของผู้กระทำผิดในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก และด้านลักษณะความผิดและผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือกแต่ละตัวแปร ได้แก่ ความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ความผิดลหุโทษ และผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

ตาราง 3.1 จำนวนประชากรและตัวอย่างของงานวิจัย เรื่อง การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	จำนวน	นักศึกษา (ผู้เสียหายและผู้กระทำผิด)	อาจารย์	รวม
กรุงเทพ (เทคนิคกรุงเทพ)	ประชากร	4,514	293	4,807
	ตัวอย่าง	316	152	468
ตะวันออก (วิทยาเขตอุเทนถวาย)	ประชากร	800	80	880
	ตัวอย่าง	56	41	97
รวม	ประชากร	5,314	373	5,687
	ตัวอย่าง	372	193	565

3.3 เครื่องมือ และวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำหนังสือถึงอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก เพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากอาจารย์ และนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย สำหรับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ผู้วิจัยมีบันทึกนำแบบสอบถาม ถึงผู้ให้ข้อมูลเพื่อขอความร่วมมือในการกรอกแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือ และวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เหมาะสมและสอดคล้องกับประชากร เป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูลหลัก การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยลักษณะความคิด ได้แก่ ความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดลหุโทษ และผลลัพธ์ของการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการสถาบันอุดมศึกษา จากแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากนักศึกษา และอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พื้นที่เทคนิคกรุงเทพ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย โดยแบ่งคำถามออกเป็นหมวดหมู่ และจัดมาตรวัดลักษณะแบบ 5 มาตรวัด ตามกรอบแนวความคิดในการศึกษา 5 ลักษณะความคิด คือ

- 1) ความผิดต่อร่างกาย
- 2) ความผิดต่อเสรีภาพ
- 3) ความผิดฐานหมิ่นประมาท
- 4) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และ
- 5) ความผิดลหุโทษ

โดยแบ่งคำถามออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา และคณาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พื้นที่เทคนิคกรุงเทพ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert Scale) ดังนี้

1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่มีข้อความปลายเปิด (Open Ended Form) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการกระทำผิดคดีอาญา 5 ลักษณะความผิด นอกเหนือจากที่ได้กำหนดไว้ในตอนที่สอง

3.4 นิยามปฏิบัติการ การสร้างมาตรวัด และการทดสอบความเชื่อถือได้ของมาตรวัด

จากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อค้นหานิยามปฏิบัติการในการสร้างมาตรวัด และกำหนดรายการข้อคำถามทั้งรูปแบบมาตรวัดเชิงวัตถุวิสัย (objective measurement) และมาตรวัดเชิงเมตริก ซึ่งเป็นมาตรวัดเชิงจิตพิสัย (subjective measurement) สามารถกำหนดนิยามปฏิบัติต่าง ๆ ดังนี้

3.4.1 นิยามปฏิบัติการ ได้แก่ คำปัจจัย/ตัวแปรต่างๆ ที่ถูกกำหนดไว้ตามค่ามาตรวัดที่สร้างขึ้น โดยมีข้อคำถามต่าง ๆ ที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก และปัจจัย (ตัวแปรแฝง) ต่าง ๆ ที่ได้จากการคำนวณสมการโครงสร้างและสมการมาตรวัด ดังนี้

1) การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก หมายถึง การดำเนินกระบวนการที่พยายามยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นโดยคู่กรณีและผู้เกี่ยวข้อง หลีกเลี่ยงการนำข้อพิพาทนั้นเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก และพยายามหลีกเลี่ยงผลร้ายที่เกิดจากความบกพร่องของการดำเนินคดีตามกฎหมายและระเบียบวิธีพิจารณาความที่เคร่งครัด

2) ความผิดต่อร่างกาย หมายถึง ทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยเจตนาให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บแก่กาย หรือจิตใจ หรือได้รับอันตรายสาหัส หรือกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย หรือสาหัส หรือเข้าร่วมการชุมนุมต่อสู้ของบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย หรือสาหัส

3) ความผิดต่อเสรีภาพ หมายถึง ข่มขืนใจผู้อื่นให้กระทำการหรือไม่กระทำการ หรือจำยอม หรือโดยใช้กำลังประทุษร้ายโดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย หรือเพื่อให้กระทำการแก่ตนหรือบุคคลอื่น หรือกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกหน่วงเหนี่ยว ถูกกักขัง หรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกาย หรือเรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่มีควรได้จากผู้กระทำความผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าใด หรือพราวดังกล่าวยังไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล หรือพราวดังกล่าวยังไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล โดยผู้เยาว์นั้นไม่เต็มใจไปด้วย หรือเพื่อหาทำหรือเพื่อการอนาจารโดยผู้เยาว์นั้นเต็มใจไปด้วย

4) ความผิดฐานหมิ่นประมาท หมายถึง ใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม ทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง หรือเป็นเหตุให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง หรือหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร หรือสื่อต่าง ๆ

5) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หมายถึง การกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ทั้งในเวลากลางวัน หรือกลางคืน โดยใช้ หรือไม่ใช่อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ หรือกระทำความผิดฐานฉ้อโกงทรัพย์ หรือกระทำความผิดฐานกรรโชกทรัพย์ หรือกระทำความผิดฐานริดเอาทรัพย์ หรือกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ หรือกระทำความผิดฐานฉ้อโกง หรือกระทำความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ หรือกระทำความผิดฐานขกยอก หรือกระทำความผิดฐานรับของโจร หรือกระทำความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ โดยทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์ของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย หรือชิงทรัพย์ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือกระทำความผิดฐานบุกรุก หรือถือเอาอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นเป็นของตน หรือของบุคคลที่สาม ยักยอกหรือทำลาย เครื่องหมายเขตแห่งอสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือซ่อนตัวอยู่ในเคหสถาน อาคารเก็บรักษาทรัพย์ หรือสำนักงานในความครอบครองของผู้อื่น หรือไม่ยอมออกไปจากสถานที่ เช่นว่านั้น โดยไม่มีเหตุอันสมควรเข้าไป เมื่อผู้มีสิทธิที่จะห้ามมิให้เข้าไปได้ไล่ให้ออก

6) ความผิดหลอกลวง หมายถึง การไม่ยอมบอกหรือแกล้งบอกชื่อ หรือที่อยู่เป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานที่ปฏิบัติการตามกฎหมาย หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานที่สั่งการตามกฎหมาย โดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร หรือส่งเสียง ทำให้เกิดเสียง หรือกระทำความอื้ออึงโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือพกอาวุธไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะโดยเปิดเผย หรือโดยไม่มีเหตุสมควร หรือพาไปในชุมนุมชน หรือทะเลาะอย่างอื้ออึงในทางสาธารณะ หรือสาธารณะสถาน หรือกระทำให้เสียความสงบเรียบร้อยในทางสาธารณะ หรือสาธารณะสถาน หรือยิงปืนโดยใช้ดินระเบิด เข้าไปในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมนุมชน หรือเสพยาเสพติด หรือของเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้มาประพาดวันวาย หรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะ หรือสาธารณะสถาน หรือชัก หรือแสดงอาวุธในการวิวาทต่อสู้ หรือกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ หรือใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ หรือทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว หรือความตกใจโดยการขู่เข็ญ หรือดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้า หรือด้วยการโฆษณา หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการรังแกหรือข่มเหงผู้อื่น หรือกระทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญในที่สาธารณะหรือต่อหน้าธารกำนัล

3.4.2 การสร้างมาตรวัด ตามกรอบแนวความคิด ซึ่งแสดงถึง ความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ของกลุ่มประชากรตัวอย่าง สามารถนำไปสร้างมาตรวัดของแต่ละตัวแปร ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ วิธีการดำเนินงาน วิธีการที่ทำให้ผู้กระทำความผิดยอมรับ วิธีการที่ทำให้

ผู้เสียหายพึงพอใจ และความรับผิดชอบของผู้กระทำผิดในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก และแบบจำลองสมการโครงสร้างตามกรอบแนวความคิด ซึ่งแสดงถึงอิทธิพลของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีต่อผลลัพธ์ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก สามารถนำไปสร้างมาตรวัดของปัจจัยด้านลักษณะความผิด และผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือกแต่ละตัวแปร ได้แก่ ความผิดต่อร่างกาย (BODY) ความผิดต่อเสรีภาพ (FREEDOM) ความผิดฐานหมิ่นประมาท (DEFAMAT) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน (PROPERTY) ความผิดลหุโทษ (MISDEM) และผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) สรุปได้ดังตาราง 3.2

ตาราง 3.2 มาตรวัดของการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรการวัด	ระดับการวัดของตัวแปร	รายการ/ข้อความที่ใช้
ความผิดต่อร่างกาย (BODY)	- ทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย (BODY1: X_1) - ทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่จิตใจ (BODY2: X_2) - ทำร้ายร่างกายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายถึงสาหัส (BODY3: X_3) - กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย (BODY4: X_4) - กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส (BODY5: X_5) - เข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้ระหว่างบุคคลแต่สามคนขึ้นไป เป็นเหตุให้บุคคลที่เข้าร่วมได้รับอันตรายแก่กาย (BODY6: X_6) - เข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้ระหว่างบุคคลแต่สามคนขึ้นไป เป็นเหตุให้บุคคลที่เข้าร่วมได้รับอันตรายแก่กายถึงสาหัส (BODY7: X_7)	คะแนน 1 -5	7
ความผิดต่อเสรีภาพ (FREEDOM)	- ข่มขืนใจผู้อื่นให้กระทำการหรือไม่กระทำการ หรือจำยอม หรือโดยใช้กำลังประทุษร้ายโดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน (FREEDOM1: X_8) - หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย (FREEDOM2: X_9)	คะแนน 1 -5	8

ตาราง 3.2 (ต่อ)

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรการวัด	ระดับการวัด ของตัวแปร	รายการ/ ข้อความที่ใช้
	- หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย เพื่อให้กระทำการแค้นหรือบุคคลอื่น (FREEDOM3: X_{10}) - กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกหน่วงเหนี่ยว ถูกกักขัง หรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกาย (FREEDOM4: X_{11}) - เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่มีควรได้จากผู้กระทำความผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าไถ่ (FREEDOM5: X_{12}) - พรากเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล (FREEDOM6: X_{13}) - พรากผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล โดยผู้เยาว์นั้นไม่เต็มใจไปด้วย (FREEDOM7: X_{14}) - พรากผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล เพื่อหากำไรหรือเพื่อการอนาจารโดยผู้เยาว์นั้นเต็มใจไปด้วย (FREEDOM8: X_{15})		
ความผิดฐานหมิ่นประมาท (DEFAMAT)	- ใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม ทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง (DEFAMAT1: X_{16}) - ใส่ความผู้ตายต่อบุคคลที่สาม เป็นเหตุให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง (DEFAMAT2: X_{17}) - หมิ่นประมาทโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร หรือสื่อต่าง ๆ (DEFAMAT3: X_{18})	คะแนน 1 - 5	3
ความผิดฐาน ลักทรัพย์ตาม จำนวนทรัพย์ (VPROP)	- ลักทรัพย์มูลค่าไม่เกินหนึ่งพันบาท (VPROP1: X_{19}) - ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าหนึ่งพันบาทแต่ไม่เกินห้าพันบาท (VPROP2: X_{20}) - ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าห้าพันบาทแต่ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท (VPROP3: X_{21}) - ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าหนึ่งหมื่นบาทขึ้นไป (VPROP4: X_{22})	คะแนน 1 - 5	4

ตาราง 3.2 (ต่อ)

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรการวัด	ระดับการวัด ของตัวแปร	รายการ/ ข้อความที่ใช้
ความผิดฐานลัก ทรัพย์ตามช่วงเวลา (TPROP)	- ลักทรัพย์ในเวลากลางวัน (TPROP1:X ₂₃) - ลักทรัพย์ในเวลากลางคืน (TPROP2:X ₂₄)	คะแนน 1 -5	2
ความผิดฐาน ลักทรัพย์กรณีใช้ อุปกรณ์หรืออาวุธ ในการลักทรัพย์ (OPROP)	- ลักทรัพย์ปราศจากอุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ (OPROP1:X ₂₅) - ลักทรัพย์มีอุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ (OPROP2:X ₂₆)	คะแนน 1 -5	2
ลักษณะการ กระทำเพื่อได้มาซึ่ง ทรัพย์ (APROP)	- วิ่งราวทรัพย์ (APROP1:X ₂₇) - ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์ (APROP2:X ₂₈) - ความผิดฐานรีดเอาทรัพย์ (APROP3:X ₂₉) - ความผิดฐานชิงทรัพย์ (APROP4:X ₃₀)	คะแนน 1-5	4
วิธีการที่ได้มาซึ่ง ทรัพย์ (MPROP)	- กระทำความผิดฐานถือ โกง (MPROP1:X ₃₁) - กระทำความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ (MPROP2:X ₃₂) - กระทำความผิดฐานยักยอก (MPROP3:X ₃₃) - กระทำความผิดฐานรับของโจร (MPROP4:X ₃₄)	คะแนน 1 -5	4
กระทำความผิด ฐานทำให้เสีย ทรัพย์ (IPROP)	- ทรัพย์ที่เป็นของส่วนบุคคล (IPROP1:X ₃₅) - ทรัพย์ที่เป็นของสาธารณประโยชน์ (IPROP2:X ₃₆)	คะแนน 1 -5	2
กระทำความผิด ฐานบุกรุก (NPROP)	- เข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น เพื่อถือการครอบครอง อสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมด หรือบางส่วน หรือเข้าไป กระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนการครอบครอง อสังหาริมทรัพย์ของเขาโดยปกติสุข (NPROP1:X ₃₇) - ถือเอาอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นเป็นของตน หรือของ บุคคลที่สาม ยักยอกหรือทำลายเครื่องหมายเขตแห่ง อสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมด หรือแต่บางส่วน (NPROP2:X ₃₈) - ซ่อนตัวอยู่ในเคหสถาน อาคารเก็บรักษาทรัพย์ หรือ สำนักงานในความครอบครองของผู้อื่น หรือไม่ยอมออกไป จากสถานที่เช่นนั้น โดยไม่มีเหตุอันสมควรเข้าไป เมื่อผู้มี สิทธิที่จะห้ามมิให้เข้าไปได้ไล่ให้ออก (NPROP3:X ₃₉)	คะแนน 1 -5	3

ตาราง 3.2 (ต่อ)

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรการวัด	ระดับการวัด ของตัวแปร	รายการ/ ข้อความที่ใช้
ความผิดหลูโทษ (MISDEMEA)	- ไม่ยอมบอกหรือแกล้งบอกชื่อ หรือที่อยู่เป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานที่ปฏิบัติการตามกฎหมาย (MISDEM01:X₄₀) - ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานที่สั่งการตามกฎหมายโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร (MISDEM02:X₄₁) - ส่งเสียง ทำให้เกิดเสียง หรือกระทำความอื้ออึงโดยไม่มีเหตุอันสมควร (MISDEM03:X₄₂) - พกอาวุธไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะโดยเปิดเผย หรือโดยไม่มีเหตุสมควร หรือพาไปในชุมนุมชน (MISDEM04:X₄₃) - ทะเลาะอย่างอื้ออึงในทางสาธารณะ หรือสาธารณะสถาน หรือกระทำให้เสียความสงบเรียบร้อยในทางสาธารณะ หรือสาธารณะสถาน (MISDEM05:X₄₄) - ยิงปืนโดยใช้ดินระเบิด เข้าไปในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมนุมชน (MISDEM06:X₄₅) - เสพย์สุรา หรือของเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้มาประพฤติดู๋นวาย หรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะ หรือสาธารณะสถาน (MISDEM07:X₄₆) - ชัก หรือแสดงอาวุธในการวิวาทต่อสู้ (MISDEM08:X₄₇) - กระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ (MISDEM09:X₄₈) - ใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ (MISDEM10:X₄₉) - ทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว หรือความตกใจโดยการขู่เข็ญ (MISDEM11:X₅₀) - ดูหมิ่นผู้อื่น ชิงหน้า หรือด้วยการโฆษณา (MISDEM12:X₅₁) - กระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการรังแกหรือข่มเหงผู้อื่น หรือกระทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญในที่สาธารณะหรือต่อหน้าธารกำนัล (MISDEM13:X₅₂)	คะแนน 1 -5	13

ตาราง 3.2 (ต่อ)

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรการวัด	ระดับการวัด ของตัวแปร	รายการ/ ข้อความที่ใช้
ผลลัพธ์จากการ ดำเนิน กระบวนการ ยุทธธรรมทางเลือก (OUTCOME)	- กระทำความคิดได้สำนึกผิด / ผู้เสียหายได้ให้อภัย (OUTCOME 1:Y₁) - ผู้กระทำความผิดให้คำมั่นว่าจะไม่กลับมากระทำ ความผิดซ้ำอีก / ผู้เสียหายได้รับคำมั่นว่าผู้กระทำผิดจะไม่ กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก (OUTCOME 2:Y₂) - ผู้กระทำความผิดได้รับรู้ถึงความรู้สึกของผู้เสียหาย / ผู้เสียหายมีโอกาสนำความรู้สึกที่เป็นผู้ถูกกระทำ (OUTCOME 3:Y₃) - ผู้กระทำความผิดมีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเอง / ผู้เสียหายมอบโอกาสให้ผู้กระทำความผิดปรับปรุงตนเอง (OUTCOME 4:Y₄) - ผู้กระทำความผิดไม่ถูกตีตราจากสังคมว่าต้องคดีอาญา (OUTCOME 5:Y₅)	คะแนน 1-5	5

3.4.3 การทดสอบความเชื่อถือได้ของมาตรวัด การตรวจสอบคุณภาพมาตรวัดจากแบบสอบถาม ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็นการหาความเที่ยงตรง (validity) และค่าความเชื่อมั่น (reliability)

1) ความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา ผู้วิจัยนำข้อคำถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา แล้วนำมาปรับปรุงข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กระบวนการยุทธธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา

2) ความเที่ยงตรงการวัด และค่าความเชื่อมั่น ผู้วิจัยนำแบบวัดแต่ละฉบับที่ได้หาค่าความเที่ยงตรง แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษา และอาจารย์ของทั้งสองสถาบัน ซึ่งมีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อในข้อคำถามที่เป็นมาตรวัดเชิงจิตพิสัย (ตาราง 3.3 และ 3.4) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (pearson correlation coefficient) และเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (r) เป็นบวก ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ระหว่าง $r = 0.552$ ถึง $r = 0.970$ มีค่าตั้งแต่ 0.500 ขึ้นไป และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแต่ละตัวแปร ระหว่าง $\alpha = 0.761$ ถึง $\alpha = 0.958$ มาใช้ในแบบสอบถาม ส่วนการหาค่าความเชื่อมั่นของของตัวแปรแฝงแต่ละปัจจัย ผู้วิจัยวัดด้วยวิธี ความ

เที่ยงตรงเชิงเหมือน (convergent validity) และความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (discriminant validity) ตามวิธีที่กระทำในการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง โดยการใช้โปรแกรม Partial Least Squares Analysis: PLS-Graph (Chin, 2001) ในบทที่ 4

ตาราง 3.3 ค่าอำนาจจำแนกและสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้รายข้อ ของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ วิธีดำเนินการ วิธีการในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

มาตรวัดตัวแปร	Corrected Item-Total Correlation (r)	Cronbach's Alpha (α)
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก		0.964
1.1 ผู้กระทำผิดไม่ต้องถูกส่งตัวเพื่อดำเนินคดีทางอาญา	0.901	
1.2 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง(ผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย อาจารย์) ประชุมหารือร่วมกันในสิ่งที่เกิดขึ้น	0.926	
1.3 ผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสพูดคุย สร้างความเข้าใจกัน	0.932	
1.4 เป็นการกระทำความผิดครั้งแรกเท่านั้น ที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้	0.884	
2. วิธีดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ควรนำมาดำเนินการ		0.905
2.1 โกล่เกลี่ย หรือระดับข้อพิพาทของคู่กรณีระหว่างสถาบัน หรือภายในสถาบัน	0.809	
2.2 มอบหมายให้คนกลาง อาทิ อาจารย์ หรือผู้มีบทบาทในชุมชนเข้าร่วมพิจารณาตัดสิน	0.812	
2.3 ผู้ปกครองของคู่กรณีมีโอกาสเข้าร่วมการพูดคุย หรือประชุมแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น	0.811	
3. วิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้กระทำผิดยอมรับผิด		0.887
3.1 ให้ผู้กระทำความผิดได้แสดงความรู้สึกที่ได้กระทำลงไป	0.802	
3.2 ผู้เสียหายได้แสดงให้เห็นถึงความเสียหายที่ได้รับ	0.802	
4. วิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้เสียหายพึงพอใจ		0.958
4.1 ผู้กระทำผิดกล่าวขอโทษ หรือขอขมาต่อผู้เสียหาย	0.956	
4.2 ผู้กระทำผิดขอโทษกรรมในสิ่งที่ตนเองกระทำต่อผู้เสียหาย	0.940	

ตาราง 3.3 (ต่อ)

มาตรวัดตัวแปร	Corrected Item-Total Correlation (r)	Cronbach's Alpha (α)
4.3 ผู้กระทำผิดให้คำมั่นสัญญาว่าจะไม่กระทำความผิดอีก และสำนึกใน การกระทำ	0.838	
5. ความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด		0.877
5.1 กราบขอขมาต่อผู้เสียหาย	0.810	
5.2 ยอมให้ภาคทัณฑ์	0.628	
5.3 ทำงานบริการสังคม หรือบริการชุมชน	0.717	
5.4 เสนอให้เข้าปฏิบัติธรรม	0.794	

ตาราง 3.4 ค่าอำนาจจำแนกและสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้รายข้อ ของแบบสอบถามความ
คิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความผิด และผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรม
ทางเลือก

มาตรวัดตัวแปร	Corrected Item-Total Correlation (r)	Cronbach's Alpha (α)
1. ความผิดต่อร่างกาย		0.936
1.1 ทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย	0.844	
1.2 ทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่จิตใจ	0.728	
1.3 ทำร้ายร่างกายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายถึงสาหัส	0.817	
1.4 กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย	0.730	
1.5 กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส	0.825	
1.6 เข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้ระหว่างบุคคลแต่สามคนขึ้นไป เป็นเหตุให้บุคคลที่ เข้าร่วมได้รับอันตรายแก่กาย	0.921	
1.7 เข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้ระหว่างบุคคลแต่สามคนขึ้นไป เป็นเหตุให้บุคคลที่ เข้าร่วมได้รับอันตรายแก่กายถึงสาหัส	0.694	
2. ความผิดต่อเสรีภาพ		0.932
2.1 ข่มขืนใจผู้อื่นให้กระทำการหรือ ไม่กระทำการ หรือจำยอม หรือโดยใช้กำลัง ประทุษร้ายโดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกายเสรีภาพ ชื่อเสียง หรือ ทรัพย์สิน	0.817	
2.2 หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย	0.827	

ตาราง 3.4 (ต่อ)

มาตรวัดตัวแปร	Corrected Item-Total Correlation (r)	Cronbach's Alpha (α)
2.3 หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย เพื่อให้กระทำการแก่ตนหรือบุคคลอื่น	0.870	
2.4 กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกหน่วงเหนี่ยว ถูกกักขัง หรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกาย	0.615	
2.5 เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่มีควรได้จากผู้กระทำความผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าไถ่	0.791	
2.6 พรางเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล	0.815	
2.7 พรางผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล โดยผู้เยาว์นั้นไม่เต็มใจไปด้วย	0.814	
2.8 พรางผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล เพื่อหาทำไรหรือเพื่อการอนาจารโดยผู้เยาว์นั้นเต็มใจไปด้วย	0.603	
ความผิดฐานหมิ่นประมาท		0.909
3.1 ใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียงถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง	0.924	
3.2 ใส่ความผู้ตายต่อบุคคลที่สาม เป็นเหตุให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง	0.796	
3.3 หมิ่นประมาทโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร หรือสื่อต่าง ๆ	0.752	
4. ความผิดฐานลักทรัพย์		
4.1 ความผิดฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์		0.888
4.1.1 ลักทรัพย์มูลค่าไม่เกินหนึ่งพันบาท	0.552	
4.1.2 ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าหนึ่งพันบาทแต่ไม่เกินห้าพันบาท	0.885	
4.1.3 ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าห้าพันบาทแต่ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท	0.889	
4.1.4 ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าหนึ่งหมื่นบาทขึ้นไป	0.738	
4.2 ความผิดฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา		0.856
4.2.1 ลักทรัพย์ในเวลากลางวัน	0.757	
4.2.2 ลักทรัพย์ในเวลากลางคืน	0.757	
4.3 ความผิดฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์		0.761
4.3.1 ลักทรัพย์ปราศจากอุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์	0.669	
4.3.2 ลักทรัพย์มีอุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์	0.669	

ตาราง 3.4 (ต่อ)

มาตรวัดตัวแปร	Corrected Item-Total Correlation (r)	Cronbach's Alpha (α)
4.4 ลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สิน		0.973
4.4.1 วังราวทรัพย์สิน	0.843	
4.4.2 ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์สิน	0.965	
4.4.3 กระทำความผิดฐานริดเอาทรัพย์สิน	0.959	
4.4.4 กระทำความผิดฐานชิงทรัพย์สิน	0.970	
4.5 วิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์สิน		0.911
4.5.1 กระทำความผิดฐานฉ้อโกง	0.890	
4.5.2 กระทำความผิดฐาน โกงเจ้าหนี้	0.872	
4.5.3 กระทำความผิดฐานยักยอก	0.828	
4.5.4 กระทำความผิดฐานรับของโจร	0.627	
4.6. กระทำความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สิน		0.919
4.6.1 ทรัพย์สินที่เป็นของส่วนบุคคล	0.851	
4.6.2 ทรัพย์สินที่เป็นของสาธารณะประโยชน์	0.851	
4.7 กระทำความผิดฐานบุกรุก		0.897
4.7.1 เข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น เพื่อถือการครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมด หรือบางส่วน หรือเข้าไปกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของเขาโดยปกติสุข	0.798	
4.7.2 ถือเอาอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นเป็นของตน หรือของบุคคลที่สาม ยักย้ายหรือทำลายเครื่องหมายเขตแห่งอสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมด หรือแต่บางส่วน	0.771	
4.7.3 ซ่อนตัวอยู่ในเคหสถาน อาคารเก็บรักษาทรัพย์สิน หรือสำนักงานในความครอบครองของผู้อื่น หรือไม่ยอมออกไปจากสถานที่เช่นนั้น โดยไม่มีเหตุอันสมควรเข้าไป เมื่อผู้มีสิทธิที่จะห้ามมิให้เข้าไปได้ไล่ให้ออก	0.837	
5. ความผิดลหุโทษ		0.943
5.1 ไม่ยอมบอกหรือแจ้งบอกชื่อ หรือที่อยู่เป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานที่ปฏิบัติการตามกฎหมาย	0.819	
5.2 ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานที่สั่งการตามกฎหมายโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร	0.898	
5.3 ส่งเสียง ทำให้เกิดเสียง หรือกระทำความอื้ออึงโดยไม่มีเหตุอันสมควร	0.673	
5.4 พกอาวุธไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะ โดยเปิดเผย หรือโดยไม่มีเหตุสมควร หรือพาไปในชุมนุมชน	0.715	

ตาราง 3.4 (ต่อ)

มาตรวัดตัวแปร	Corrected Item-Total Correlation (r)	Cronbach's Alpha (α)
5.5 ทะเลาะอย่างอื่นในทางสาธารณะ หรือสาธารณสถาน หรือกระทำให้เสีย ความสงบเรียบร้อยในทางสาธารณะ หรือสาธารณสถาน	0.684	
5.6 ยิงปืนโดยใช้ดินระเบิด เข้าไปในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมนุมชน	0.577	
5.7 เสพสุรา หรือของเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้เมาประพฤตินุณาย หรือครอง สติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะ หรือสาธารณสถาน	0.809	
5.8 ชัก หรือแสดงอาวุธในการวิวาทต่อสู้	0.625	
5.9 กระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กาย หรือจิตใจ	0.803	
5.10 ใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ	0.676	
5.11 ทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว หรือความตกใจโดยการขู่เข็ญ	0.803	
5.12 ดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้า หรือด้วยการโฆษณา	0.766	
5.13 กระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการรังแกหรือข่มเหงผู้อื่น หรือกระทำให้ ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญในที่สาธารณสถานหรือต่อหน้า ธารกำนัล	0.705	
12. ผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก		0.950
12.1 กระทำความผิดได้สำนึกผิด / ผู้เสียหายได้ให้อภัย	0.881	
12.2 ผู้กระทำความผิดให้คำมั่นว่าจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก / ผู้เสียหาย ได้รับคำมั่นว่าผู้กระทำความผิดจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก	0.882	
12.3 ผู้กระทำความผิดได้รับรู้ถึงความรู้สึกของผู้เสียหาย / ผู้เสียหายมีโอกาส ระบายความรู้สึกที่เป็นผู้ถูกกระทำ	0.929	
12.4 ผู้กระทำความผิดมีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเอง / ผู้เสียหายมอบโอกาสให้ ผู้กระทำความผิดปรับปรุงตนเอง	0.939	
12.5 ผู้กระทำความผิดไม่ถูกตีตราจากสังคมว่าต้องคดีอาญา	0.685	

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการทางสถิติ ดังต่อไปนี้

3.5.1 สถิติเชิงพรรณนา ผู้วิจัยใช้เพื่อแจกแจงให้เห็นถึงคุณสมบัติของประชากรที่ศึกษา (ตาราง 3.5) ของผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก จากข้อมูล 565 ตัวอย่าง โดยใช้การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง (Central Tendency) เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยดู

ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รวมทั้ง การหาการแจกแจงความถี่ของข้อมูล (Distribution) เพื่อหาความเบ้ (Skewness) และหาความโด่ง (Kurtosis) ของตัวแปรเชิงประจักษ์ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการกระทำความผิดกฎหมายอาญา ด้านความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดลหุโทษของนักศึกษา ภายใต้บริบทของสถาบันอุดมศึกษา ที่มีต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

3.5.2 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง (structural equations model [SEM]) เพื่อตอบคำถามวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (model causality) โดยการใช้โปรแกรม PLS-Graph เพื่อหาค่า R^2 และสามารถโยงตัวแปรในลักษณะทั้ง reflective และ formative ได้ โดยตามกรอบแนวความคิดที่ได้กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้โปรแกรม PLS Graph โดยใช้เทคนิควิเคราะห์ต่าง ๆ เป็นไปตามคุณสมบัติระดับการวัด ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple regression analysis) การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) และการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุ (path analysis) โดยการวิเคราะห์ตัวแปรที่ศึกษาที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในบทที่ 4

3.5.3 สมการโครงสร้างและสมการมาตรวัด การวิเคราะห์ดังกล่าวใช้โปรแกรม PLS-Graph ซึ่งเป็นโปรแกรมที่สามารถวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรได้หลายระดับของ SEM ทั้งวิเคราะห์อิทธิพลใน inner model (structure model) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ใน outer model (measurement model) ไปในคราวเดียวกัน คือ เป็นการวิเคราะห์ที่เบ็ดเสร็จครั้งเดียว แบบ variance based model ซึ่งพัฒนาตามวิธี OLS ที่ใช้ principal component regression (PCR) เป็นเครื่องมือตามวิธี Least Square แบบ Variance-based SEM :VBSEM หรือ อาจเรียกว่า Component-Based SEM เพราะใช้ principal component regression (PCR) ในอัลกอริทึมสำหรับประมาณค่า VBSEM จะใช้วิธี OLS ในการวิเคราะห์ คือจะใช้วิธี minimize $\sum e_i^2$ ตามที่ใช้กันในการวิเคราะห์การถดถอยโดยทำการวิเคราะห์ทีละ block (1 block คือโครงสร้างที่ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง (construct) 1 ตัว พร้อมตัวชี้วัด (indicator) ของตัวแปรแฝงนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ การวิเคราะห์มาตรวัดเป็นแบบ formative และ reflective ในการวิเคราะห์แบบ formative measurement model ตัวแปรแฝงเป็นที่เกิดขึ้น เกิดจากการรวมกันของหลายดัชนีชี้วัด (ชุดของดัชนีชี้วัด) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์กันแบบชี้เข้า (inner-directed measurement model) เป็นสถานการณ์ที่ตัวแปรแฝงเกิดขึ้นจากการรวมของตัวแทนตัวชี้วัดตามแนวความคิดแบบสมการถดถอยพหุ ถือว่าตัวแปรอิสระ ที่ใช้อธิบายตัวแปรตาม และการวิเคราะห์แบบ reflective measurement model เป็นความสัมพันธ์แบบชี้ออกนอก (outer directed

measurement model) เป็นสิ่งที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของแต่ละตัวแปรแฝง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทั้งแบบ factor analysis โดยที่ตัวแปรประจักษ์หรือตัวชี้วัด ใน block หนึ่ง ๆ ตัวแปรแฝง จะส่งอิทธิพลต่อตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดเหล่านี้จะผันแปรร่วมกัน (Bollen & Lennox, 1991; Edwards & Bagozzi, 2000; มนตรี พริยะกุล, 2553)

1) สมการโครงสร้างของการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วยปัจจัยภายนอก 11 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยความผิดต่อร่างกาย ปัจจัยความผิดต่อเสรีภาพ ปัจจัยความผิดฐานหมิ่นประมาท ปัจจัยความผิดฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์สิน ปัจจัยความผิดฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา ปัจจัยความผิดฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ ปัจจัยความผิดฐานลักทรัพย์ตามการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สิน ปัจจัยความผิดฐานลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์สิน ปัจจัยความผิดฐานลักทรัพย์ตามฐานทำให้เสียทรัพย์สิน ปัจจัยความผิดฐานลักทรัพย์ตามฐานบุกรุก ความผิดละหุโทษ ส่งผลต่อผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก แสดงดังภาพ 3.1 (Lauro & Vinzi, 2002)

ให้ $X = \{X_1, X_2, \dots, X_{52}\}$ เป็นเซตของตัวชี้วัดของตัวแปร exogenous 11 ตัว คือ

$$\xi = \{\xi_1, \xi_2, \xi_3, \dots, \xi_{11}\} \text{ ในที่นี้ } H = 11$$

ให้ $Y = \{Y_1, Y_2, \dots, Y_5\}$ เป็นเซตของตัวชี้วัดของตัวแปร endogenous 1 ตัว คือ

$$\eta = \{\eta_1\} \text{ ในที่นี้ } K = 1$$

สมการโครงสร้างคือ

$$\eta_1 = \gamma_{01}\xi_1 + \gamma_{02}\xi_2 + \gamma_{03}\xi_3 + \dots + \gamma_{11}\xi_{11} + \zeta_1$$

จากสมการโครงสร้างดังกล่าว พบว่ามีสมการ reduced form เป็น

$$\eta = \beta^* \xi + \zeta^*$$

โดยที่ $E(\zeta^* \xi) = 0$ ดังนั้น $E(\eta \xi) = \beta^* \xi$ คือสมการพยากรณ์ η จาก ξ ตามความคิดของ least square จะต้องดำเนินการ minimize $\sum e_i^2$ เทียบต่อ β ผลที่ได้คือ $\hat{\beta}$ ที่ทำให้ $\sum e_i^2$ มีค่าต่ำที่สุด แต่ $e_i = Y_i - \hat{Y}_i$ นั้นหมายความว่า การใช้ OLS ประมาณค่าของ β จะทำให้ $\hat{Y}_i$ คาดคะเน (predict) ค่าของ Y_i ก็คือ การพัฒนา path model โดยยึดหลัก OLS ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้ใน MRA ตามปกติทั่วไป (มนตรี พริยะกุล, 2553) ดังนั้นสมการที่ใช้ในการพยากรณ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{OUTCOME} = & \hat{\beta}_1 \text{ BODY} + \hat{\beta}_2 \text{ FREEDOM} + \hat{\beta}_3 \text{ DEFAMAT} + \hat{\beta}_4 \text{ VPROP} + \hat{\beta}_5 \text{ TPROP} \\ & + \hat{\beta}_6 \text{ OPROP} + \hat{\beta}_7 \text{ APROP} + \hat{\beta}_8 \text{ MPROP} + \hat{\beta}_9 \text{ IPROP} + \hat{\beta}_{10} \text{ NPROP} \\ & + \hat{\beta}_{11} \text{ MISDEM} \end{aligned} \quad \dots\dots\dots(3.1)$$

2) สมการมาตรวัดของตัวแปรแฝงภายนอก ได้แก่ ความผิดต่อร่างกาย (BODY) ความผิดต่อเสรีภาพ (FREEDOM) ความผิดฐานหมิ่นประมาท (DEFAMAT) ความผิดฐานลักทรัพย์

ได้แก่ ตามจำนวนทรัพย์สิน (VPROP) ตามช่วงเวลา (TPROP) กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ (OPROP) ลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สิน (APROP) วิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์สิน (MPROP) กระทำ ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สิน (IPROP) และกระทำความผิดฐานบุกรุก (NPROP) และ ความผิดลหุโทษ (MISDEMEANOR) มีรูปแบบในการวิเคราะห์เป็นแบบformative ในกรณีนี้ ตัวชี้วัดร่วมกันสร้างตัวแปรแฝงภายนอก เรียกว่า ตัวแบบมาตรวัดชี้เข้าใน (inner-directed measurement model) ตัวแบบความสัมพันธ์ในรูปแบบเมทริกซ์ คือ

$\xi = \Pi_x X_x + \delta_x$ และ $E(\delta_x | X_x) = \Pi_x X_x$ ซึ่ง Π_x คือ เมทริกซ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยในการคาดคะเนค่าตัวแปรตามให้แม่นยำที่สุด คือหาค่าประมาณของสัมประสิทธิ์ต่าง ๆ ที่มีผลให้ $\sum \text{residual}^2$ มีค่าต่ำสุด คือ minimize $\sum \delta_i^2$ ซึ่งเป็นเป้าหมายของ SEM โดยการลด residual ของความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างให้น้อยที่สุด และได้ค่าประมาณ $\hat{\pi}_{nx}$ คือ สัมประสิทธิ์การถดถอยพหุของแต่ละดัชนีชี้วัด ได้แก่

ชุดที่ (1) ความผิดต่อร่างกาย (BODY) ดังนี้

$$\text{BODY} = \hat{\pi}_{11} \text{BODY1} + \hat{\pi}_{12} \text{BODY2} + \dots + \hat{\pi}_{17} \text{BODY7} \quad \dots\dots\dots(3.2)$$

ชุดที่ (2) ความผิดต่อเสรีภาพ (FREEDOM) ดังนี้

$$\text{FREEDOM} = \hat{\pi}_{21} \text{FREEDOM1} + \hat{\pi}_{22} \text{FREEDOM2} + \dots + \hat{\pi}_{28} \text{FREEDOM8} \dots\dots\dots(3.3)$$

ชุดที่ (3) ความผิดฐานหมิ่นประมาท (DEFAMAT) ดังนี้

$$\text{DEFAMAT} = \hat{\pi}_{31} \text{DEFAMAT1} + \hat{\pi}_{32} \text{DEFAMAT2} + \hat{\pi}_{33} \text{DEFAMAT3} \dots\dots\dots(3.4)$$

ชุดที่ (4) ความผิดฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์สิน (VPROP) ดังนี้

$$\text{VPROP} = \hat{\pi}_{41} \text{VPROP1} + \hat{\pi}_{42} \text{VPROP2} + \dots + \hat{\pi}_{44} \text{VPROP4} \quad \dots\dots\dots(3.5)$$

ชุดที่ (5) ความผิดฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา (TPROP) ดังนี้

$$\text{TPROP} = \hat{\pi}_{51} \text{TPROP1} + \hat{\pi}_{52} \text{TPROP2} \quad \dots\dots\dots(3.6)$$

ชุดที่ (6) ความผิดฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ (OPROP) ดังนี้

$$\text{OPROP} = \hat{\pi}_{61} \text{OPROP1} + \hat{\pi}_{61} \text{OPROP1} \quad \dots\dots\dots(3.7)$$

ชุดที่ (7) ความผิดฐานลักทรัพย์ลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สิน (APROP) ดังนี้

$$\text{APROP} = \hat{\pi}_{71} \text{APROP1} + \hat{\pi}_{72} \text{APROP2} + \dots + \hat{\pi}_{74} \text{APROP4} \quad \dots\dots\dots(3.8)$$

ชุดที่ (8) ความผิดฐานลักทรัพย์วิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์สิน (MPROP) ดังนี้

$$\text{MPROP} = \hat{\pi}_{81} \text{MPROP1} + \hat{\pi}_{82} \text{MPROP2} + \dots + \hat{\pi}_{84} \text{MPROP4} \quad \dots\dots\dots(3.9)$$

ชุดที่ (9) ความผิดฐานลักทรัพย์กระทำความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สิน (IPROP) ดังนี้

$$\text{IPROP} = \hat{\pi}_{91} \text{IPROP1} + \hat{\pi}_{92} \text{IPROP2} \quad \dots\dots\dots(3.10)$$

ชุดที่ (10) ความผิดฐานลักทรัพย์กระทำความผิดฐานบุกรุก (NPROP) ดังนี้

$$\text{NPROP} = \hat{\pi}_{101} \text{NPROP1} + \hat{\pi}_{102} \text{NPROP2} + \hat{\pi}_{103} \text{NPROP3} \dots\dots\dots(3.11)$$

ชุดที่ (11) ความผิดฐานโทษ (MISDEM) ดังนี้

$$\text{MISDEM} = \hat{\pi}_{1101} \text{MISDEM01} + \hat{\pi}_{1102} \text{MISDEM02} + \dots + \hat{\pi}_{1113} \text{MISDEM01} \dots(3.12)$$

3) แบบจำลองสมการมาตรวัดตัวแปรแฝงภายใน มีรูปแบบในการวิเคราะห์เป็นแบบ reflective จาก $Y = \Lambda_y \eta + \varepsilon_y$ และ $E(Y|\eta) = \Lambda_y \eta$ กรณีนี้ Λ_x และ Λ_y คือ loading matrix (หรือ component matrix) ซึ่งตัวชี้วัดเป็นสิ่งที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรแฝงซึ่งถึงอย่างไรก็ต้อง มีความผิดพลาดอยู่ในตัว เรียกว่าการวัดความผิดพลาด (error-afflicted measurement) ซึ่งหากตัวแปรแฝงเปลี่ยนแปลงไปค่าของตัวชี้วัดก็จะต้องถูกกระทบ ซึ่งเป็นผลสะท้อนของตัวแปรแฝง ดังนั้น λ_{ky} เป็นค่าน้ำหนักปัจจัย (loading) ของแต่ละดัชนีชี้วัด ได้แก่ ชุดที่ (1) ผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก(OUTCOME) ประกอบด้วย กระทำความผิดได้สำนึกผิด / ผู้เสียหายได้ให้อภัย (OUTCOME 1) ผู้กระทำความผิดให้คำมั่นว่าจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก / ผู้เสียหายได้รับคำมั่นว่าผู้กระทำความผิดจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก (OUTCOME 2) ผู้กระทำความผิดได้รับรู้ถึงความรู้สึกของผู้เสียหาย / ผู้เสียหายมีโอกาสระบายความรู้สึกที่เป็นผู้ถูกกระทำ (OUTCOME 3) ผู้กระทำความผิดมีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเอง / ผู้เสียหายมอบโอกาสให้ผู้กระทำความผิดปรับปรุงตนเอง (OUTCOME 4) และ ผู้กระทำความผิดไม่ถูกตีตราจากสังคมว่าต้องคดีอาญา (OUTCOME 5)

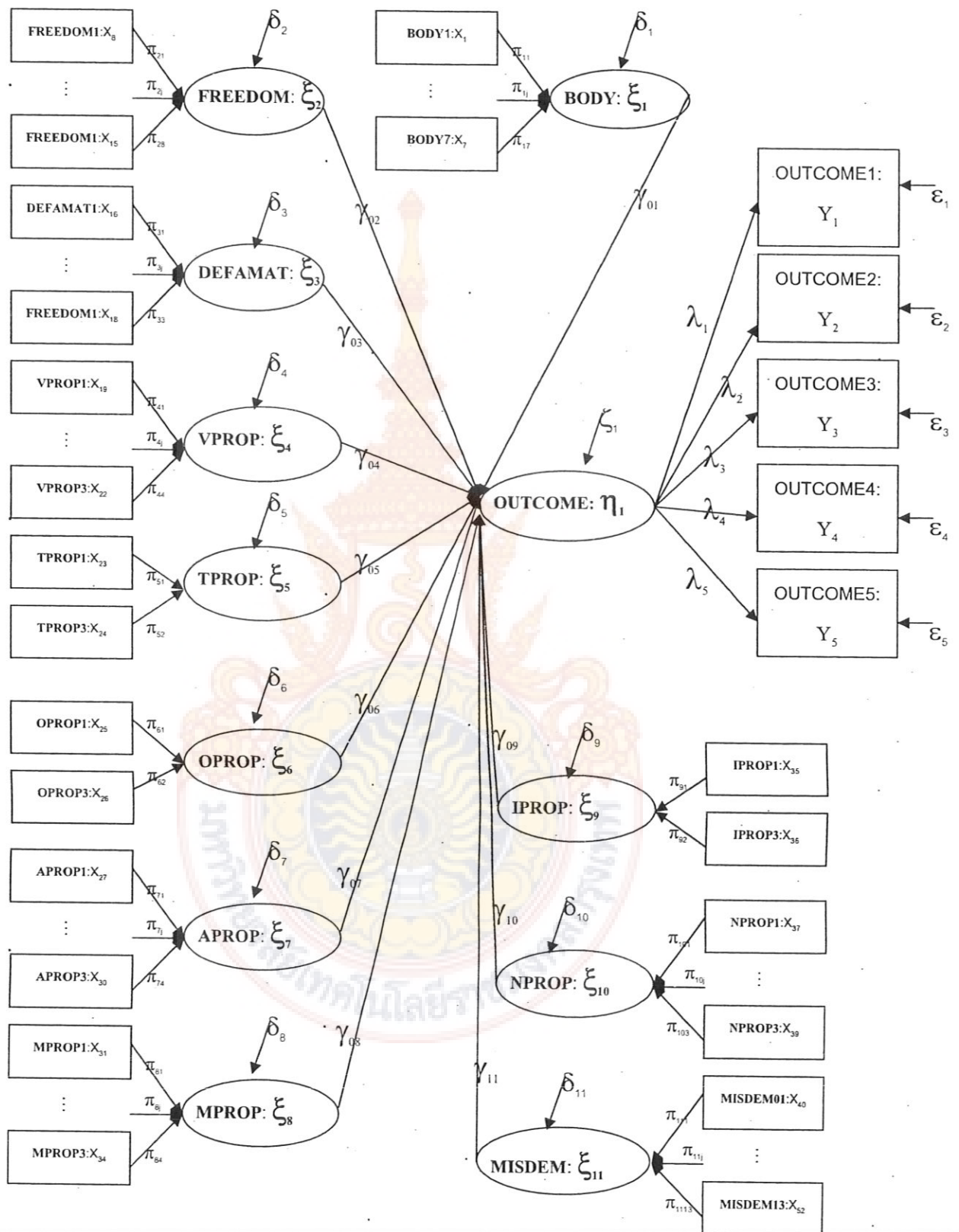
$$\text{OUTCOME 1} = \lambda_1 \text{OUTCOME} + \varepsilon_1 \dots\dots\dots(3.13)$$

$$\text{OUTCOME 2} = \lambda_2 \text{OUTCOME} + \varepsilon_2 \dots\dots\dots(3.14)$$

$$\text{OUTCOME 3} = \lambda_3 \text{OUTCOME} + \varepsilon_3 \dots\dots\dots(3.15)$$

$$\text{OUTCOME 4} = \lambda_4 \text{OUTCOME} + \varepsilon_4 \dots\dots\dots(3.16)$$

$$\text{OUTCOME 5} = \lambda_5 \text{OUTCOME} + \varepsilon_5 \dots\dots\dots(3.17)$$

ภาพ 3.1 โครงสร้างสมการและสมการมาตรฐานวัดการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก
ในสถาบันอุดมศึกษา

3.6 สรุป

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยเพื่อนำไปสู่การวิจัย ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณแบบ จิตพิสัยจากแบบสอบถาม ทั้งสิ้น 12 มาตรฐาน ได้ค่าจำแนกรายข้อมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป มีค่าระหว่าง $r = 0.552$ ถึง $r = 0.970$ และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ ค่าความเชื่อมั่นของแต่ละตัวแปรตามแบบสอบถามมีค่า ระหว่าง $\alpha = 0.761$ ถึง $\alpha = 0.958$ ซึ่ง ประกอบเป็นตัวแปรแฝงภายนอก จำนวน 11 มาตรฐานและตัวแปรแฝงภายใน 1 มาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของ

การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา

สำหรับบทนี้ จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรประจักษ์ และตัวแปรแฝงแต่ละชุดตามที่กำหนดในกรอบแนวคิด เพื่อทราบความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละชุด โดยเริ่มจากการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของตัวแปรการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา

4.1 ผลการวิเคราะห์สภาพข้อมูลทั่วไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากร ที่ใช้เป็นหน่วยวิเคราะห์ในการศึกษาการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา คือ นักศึกษา และอาจารย์ โดยมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ผลการวิเคราะห์ลักษณะ ปรากฏดังนี้

ตาราง 4.1 จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (n= 565 ตัวอย่าง)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	จำนวน	ร้อยละ
นักศึกษา	372	65.84
กรุงเทพ (เทคนิคกรุงเทพ)	316	55.93
ตะวันออก (วิทยาเขตอุเทนถวาย)	56	9.91
อาจารย์	193	34.16
กรุงเทพ (เทคนิคกรุงเทพ)	152	26.90
ตะวันออก (วิทยาเขตอุเทนถวาย)	41	7.26
รวม	565	100.00

จากตาราง 4.1 จากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 565 ตัวอย่าง แบ่งสัดส่วนของตัวอย่างในการสอบถามดังนี้ สอบถามนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ (เทคนิคกรุงเทพ) และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก (อุเทนถวาย) ทั้งหมด 372 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 65.84 ส่วนที่เหลือสอบถามข้อมูลจากอาจารย์ทั้งสองมหาวิทยาลัย โดยสอบถามนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ (เทคนิคกรุงเทพ) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.93 รองลงมาสอบถามข้อมูลจากอาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ (เทคนิคกรุงเทพ) นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก (วิทยาเขตอุเทนถวาย) และอาจารย์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก (วิทยาเขตอุเทนถวาย) คิดเป็นร้อยละ 26.90 9.91 และ 7.26 ตามลำดับ

ตาราง 4.2 ข้อมูลทั่วไปจำแนกตามเพศและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (n= 565 ตัวอย่าง)

คุณสมบัติ				ร้อยละของตัวอย่าง		
				เทคนิคกรุงเทพ	อุเทนถวาย	รวม
เพศ	หญิง			30.97	6.19	37.16
	ชาย			51.86	10.98	62.84
	รวม			82.83	17.17	100.00
		นักศึกษา	หญิง	27.43	4.95	32.38
			ชาย	28.50	4.96	33.46
			รวม	55.93	9.91	65.84
		อาจารย์	หญิง	3.54	1.24	4.78
			ชาย	23.36	6.02	29.38
			รวม	26.9	7.26	34.16
สถานภาพ	ผู้เสียหาย			28.14	6.19	34.33
	ผู้กระทำความผิด			27.79	3.72	31.51
	อาจารย์			26.90	7.26	34.16
	รวม			82.83	17.17	100.00

จากตาราง 4.2 ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ ส่วนใหญ่ เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 62.84 ส่วนที่เหลือเป็นเพศหญิง จำนวนนักศึกษายามมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ (เทคนิคกรุงเทพฯ) เป็นผู้ให้ข้อมูล มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.50 รองลงมาได้แก่นักศึกษาเพศหญิง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ (เทคนิคกรุงเทพฯ) คิดเป็นร้อยละ 27.43 ของทั้งหมด ส่วนนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก (วิทยาเขตอุเทนถวาย) เพศหญิง และชาย ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละของทั้งหมดเท่ากับ 4.95 และ 4.96 ตามลำดับ และอาจารย์ทั้งสองมหาวิทยาลัย ที่ตอบแบบสอบถามส่วนให้เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 29.38 อาจารย์เพศชายส่วนใหญ่ที่ให้ข้อมูล อยู่ที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ (เทคนิคกรุงเทพ) คิดเป็นร้อยละ 26.90 รองลงมา ได้แก่ อาจารย์เพศชายมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก (วิทยาเขตอุเทนถวาย) คิดเป็นร้อยละ 6.02 และจำแนกตามสถานภาพในการตอบ

แบบสอบถาม เป็นผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และอาจารย์ มีจำนวนพอ ๆ กัน โดยคิดเป็นร้อยละ 34.33 31.51 และ 34.16 ตามลำดับ

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของตัวแปรเบื้องต้น

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรต่าง ๆ ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก และลักษณะความผิดทางอาญา ที่เห็นควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 565 คน และดำเนินการวิเคราะห์ค่าทางสถิติ โดยใช้การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง (Central Tendency) เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยดูความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รวมทั้งการแจกแจงของข้อมูล (Distribution) เพื่อหาความเบ้ (kewness) และหาค่าความโด่ง (Kurtosis) เพื่อหาการแจกแจงความถี่ข้อมูล จากการให้คะแนนของผู้ตอบแบบสอบถาม ตั้งแต่ 1-5 คะแนน และแบ่งช่วงคะแนนออกเป็น 5 ระดับเกณฑ์ ดังนี้

ช่วงคะแนน 0.00 – 1.50 อยู่ในระดับเกณฑ์เห็นด้วยน้อยที่สุด หรือ ไม่สมควรนำมาใช้

ช่วงคะแนน 1.51 – 2.50 อยู่ในระดับเกณฑ์เห็นด้วยน้อย หรือ มีโอกาสที่จะนำมาใช้

ช่วงคะแนน 2.51 – 3.50 อยู่ในระดับเกณฑ์เห็นด้วยปานกลาง หรือ สมควรที่จะนำไปใช้

ช่วงคะแนน 3.51 – 4.50 อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก หรือ สมควรมากที่จะนำไปใช้

ช่วงคะแนน 4.5 – 5.00 อยู่ในระดับเกณฑ์เห็นด้วยมากที่สุด หรือ สมควรมากที่สุดที่จะนำไปใช้

4.2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรทั้งหมด 4 ตัวแปร ได้แก่

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก มีข้อคำถามทั้งหมด 4 ข้อ
2. วิธดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ควรนำมาดำเนินการ มีข้อคำถามทั้งหมด 3 ข้อ
3. วิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดยอมรับผิด มีข้อคำถามทั้งหมด 2 ข้อ
4. วิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้เสียหายพึงพอใจ มีข้อคำถามทั้งหมด 3 ข้อ
5. ความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด มีข้อคำถามทั้งหมด 4 ข้อ

ตาราง 4.3 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ และความโด่งของข้อมูล ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก จากผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น ¹			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก	ผู้เสียหาย	3.70	0.726	-0.595	0.919
	ผู้กระทำความผิด	3.39	0.643	-0.376	-0.059
	อาจารย์	3.24	0.905	-0.411	0.111
	รวม	3.44**	0.792	-0.533	0.530
2. วิธีดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ควรนำมาใช้	ผู้เสียหาย	3.81	0.852	-0.859	0.856
	ผู้กระทำความผิด	3.84	0.880	-0.833	0.521
	อาจารย์	3.85	1.045	-0.925	0.501
	รวม	3.83	0.929	-0.884	0.672
3. วิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดยอมรับผิด	ผู้เสียหาย	4.06	0.898	-1.081	0.977
	ผู้กระทำความผิด	4.28	0.865	-1.297	1.575
	อาจารย์	4.00	1.141	-1.361	1.116
	รวม	4.11*	0.984	-1.339	1.547
4. วิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้เสียหายพึงพอใจ	ผู้เสียหาย	3.95	0.929	-0.814	0.330
	ผู้กระทำความผิด	4.05	1.000	-1.156	1.131
	อาจารย์	4.01	1.222	-1.265	0.577
	รวม	4.00	1.058	-1.142	0.805
5. ความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด	ผู้เสียหาย	3.58	1.028	-0.532	-0.496
	ผู้กระทำความผิด	4.03	0.876	-1.006	0.989
	อาจารย์	3.93	1.179	-0.982	-0.210
	รวม	3.84**	1.056	-0.829	-0.121

* หมายถึง $p \leq 0.05$, ** หมายถึง $p \leq 0.01$

1) ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ได้แก่ ผู้กระทำความผิดไม่ต้องถูกส่งตัวเพื่อดำเนินคดีทางอาญา ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (ผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย อาจารย์) ประชุมหารือร่วมกันในสิ่งที่เกิดขึ้น ผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสพูดคุย

สร้างความเข้าใจกัน และเป็นการกระทำความผิดครั้งแรกเท่านั้นที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ จากตาราง 4.3 มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.44 หมายถึง ภาพรวมของผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกอยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยปานกลาง มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 0.792 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และโด่งเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งกลุ่มผู้เสียหายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกอยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.70) และกลุ่มผู้กระทำความผิด และกลุ่มอาจารย์มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกอยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.39 และ 3.24 ตามลำดับ) และจากการทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มผู้เสียหายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกอยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยมาก มีความแตกต่างกับกลุ่มผู้กระทำความผิด และกลุ่มอาจารย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=18.183$, $Sig= 0.000$)

2) ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำวิธีดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ควรนำมาใช้ ได้แก่ ให้มีการไกล่เกลี่ย หรือระงับข้อพิพาทของคู่กรณีระหว่างสถาบัน หรือภายในสถาบัน โดยมอบหมายให้คนกลาง อาทิ อาจารย์ หรือผู้มีบทบาทในชุมชนเข้าร่วมพิจารณาตัดสิน หรือผู้ปกครองของคู่กรณีมีโอกาสเข้าร่วมการพูดคุย หรือประชุมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยไม่ต้องถูกส่งตัวเพื่อดำเนินคดีทางอาญา จากตาราง 4.3 มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.83 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยมากที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 0.984 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และโด่งเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งกลุ่มอาจารย์เห็นด้วยกับการนำวิธีดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ควรนำมาใช้ในระดับที่เห็นด้วยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้กระทำความผิดและกลุ่ม ผู้เสียหาย (ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.85 3.84 และ 3.81) และจากการทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำวิธีดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ควรนำมาดำเนินการอยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยมาก ที่ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=.075$, $Sig= 0.928$)

3) ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจถึงวิธีการหรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดยอมรับผิด ได้แก่ ให้ผู้กระทำความผิดได้แสดงความรู้สึกที่ได้กระทำลงไปแก่ผู้เสียหาย และให้ผู้เสียหายได้มีโอกาสแสดงให้เห็นถึงความเสียหายที่ได้รับจากผู้กระทำความผิด จากตาราง 4.3 มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.11 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยมากที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 0.984 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และโด่งปานกลาง และซึ่งกลุ่มผู้กระทำความผิดมีความเข้าใจถึงวิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดยอมรับผิด ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด รองมา

ได้แก่ กลุ่มผู้เสียหาย และกลุ่มอาจารย์ (ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.28 4.06 และ 4.00 ตามลำดับ) และจากการทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มผู้กระทำความผิดมีความเข้าใจถึงวิธีการหรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดยอมรับผิด อยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยมาก มีความแตกต่างกับกลุ่มผู้เสียหาย และอาจารย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=4.138$, $Sig=0.016$)

4) ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจถึงวิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้เสียหายพึงพอใจ ได้แก่ ผู้กระทำความผิดกล่าวขอโทษ หรือขอขมาต่อผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิดขอให้อภัยกรรมในสิ่งที่ตนเองกระทำต่อผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิดให้คำมั่นสัญญาว่าจะไม่กระทำความผิดอีก และสำนึกในการกระทำ จากตาราง 4.3 มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ในระดับเห็นด้วยมากที่จะนำใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.058 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และ โด่งเพียงเล็กน้อย และซึ่งกลุ่มผู้กระทำความผิดมีความเข้าใจถึงวิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้เสียหายพึงพอใจในระดับเห็นด้วยมากที่สุด รองมาได้แก่ กลุ่มอาจารย์ และกลุ่มผู้เสียหาย (ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.05 4.01 และ 3.95 ตามลำดับ) และจากการทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ทั้งกลุ่มมีความเข้าใจถึงวิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้เสียหายพึงพอใจ อยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=0.420$, $Sig=0.657$)

5) ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจถึงความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด ได้แก่ การกราบขอขมาต่อผู้เสียหาย หรือยอมให้ภาคทัณฑ์ ทำงานบริการสังคม หรือบริการชุมชน หรือการเสนอให้เข้าปฏิบัติธรรม จากตาราง 4.3 มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.84 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยมากที่จะนำใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.056 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายและแบนเล็กน้อย และซึ่งกลุ่มผู้กระทำความผิดมีความเข้าใจถึงความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด รองมาได้แก่ กลุ่มอาจารย์ และกลุ่มผู้เสียหาย (ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.03 3.95 และ 3.58) และจากการทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มผู้เสียหายมีความเข้าใจถึงความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด อยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งมีความแตกต่างกับกลุ่มผู้กระทำความผิด และอาจารย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=9.941$, $Sig=0.000$)

4.2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความผิดทางอาญาที่เห็นควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ดังตาราง 4.4 – 4.14 โดยมีรายละเอียด และตาราง ดังต่อไปนี้

1) ความผิดต่อร่างกาย มีข้อคำถามทั้งหมด 7 ข้อ ดังตาราง 4.4

- 2) ความผิดต่อเสรีภาพ มีข้อคำถามทั้งหมด 8 ข้อ ดังตาราง 4.5
- 3) ความผิดฐานหมิ่นประมาท มีข้อคำถามทั้งหมด 3 ข้อ ดังตาราง 4.6
- 4) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ประกอบด้วย
- (1) ความผิดฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์ มีข้อคำถามทั้งหมด 4 ข้อ ดังตาราง 4.7
 - (2) ความผิดฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา มีข้อคำถามทั้งหมด 2 ข้อ ดังตาราง 4.8
 - (3) ความผิดฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ มีข้อคำถามทั้งหมด 2 ข้อ ดังตาราง 4.9
 - (4) ลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์ มีข้อคำถามทั้งหมด 4 ข้อ ดังตาราง 4.10
 - (5) วิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์ มีข้อคำถามทั้งหมด 4 ข้อ ดังตาราง 4.11
 - (6) กระทำความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ มีข้อคำถามทั้งหมด 2 ข้อ ดังตาราง 4.12
 - (7) กระทำความผิดฐานบุกรุก มีข้อคำถามทั้งหมด 3 ข้อ ดังตาราง 4.13
- 5) ความผิดลหุโทษ มีข้อคำถามทั้งหมด 13 ข้อ ดังตาราง 4.14

ตาราง 4.4 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่งของข้อมูลความคิดเห็นตามลักษณะความผิดต่อร่างกาย จากผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)

ลักษณะความผิดทางอาญา		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
ความผิดต่อร่างกาย	ผู้เสียหาย	3.45	0.944	-0.657	.061
	ผู้กระทำความผิด	3.35	1.200	-.384	-1.010
	อาจารย์	3.26	1.304	-.185	-1.354
	รวม	3.35	1.158	-.394	-.912
1. ทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย	ผู้เสียหาย	3.60	1.121	-.440	-.583
	ผู้กระทำความผิด	3.50	1.443	-.434	-1.200
	อาจารย์	3.29	1.591	-.117	-1.607
	รวม	3.46	1.401	-.355	-1.201
2. ทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่จิตใจ	ผู้เสียหาย	3.59	1.154	-.280	-.795
	ผู้กระทำความผิด	3.28	1.393	-.149	-1.281
	อาจารย์	3.61	1.241	-.497	-.822
	รวม	3.50	1.270	-.342	-.974

ตาราง 4.4 (ต่อ)

ลักษณะความผิดทางอาญา		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
3.ทำร้ายร่างกายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายถึงสาหัส	ผู้เสียหาย	3.48	1.455	-.500	-1.151
	ผู้กระทำความผิด	3.41	1.631	-.430	-1.463
	อาจารย์	3.16	1.787	-.148	-1.794
	รวม	3.35	1.633	-.361	-1.511
4. กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย	ผู้เสียหาย	3.40	1.197	-.166	-.872
	ผู้กระทำความผิด	3.41	1.287	-.273	-1.036
	อาจารย์	3.41	1.344	-.351	-1.165
	รวม	3.41	1.275	-.272	-1.033
5. กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส	ผู้เสียหาย	3.26	1.271	-.169	-.979
	ผู้กระทำความผิด	3.40	1.367	-.362	-1.127
	อาจารย์	3.40	1.476	-.468	-1.135
	รวม	3.35	1.373	-.339	-1.093
6. เข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้ระหว่างบุคคลแต่สามคนขึ้นไปเป็นเหตุให้บุคคลที่เข้าร่วมได้รับอันตรายแก่กาย	ผู้เสียหาย	3.49	1.148	-.433	-.402
	ผู้กระทำความผิด	3.19	1.460	-.194	-1.312
	อาจารย์	3.05	1.552	.057	-1.543
	รวม	3.25	1.406	-.217	-1.219
7. เข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้ระหว่างบุคคลแต่สามคนขึ้นไปเป็นเหตุให้บุคคลที่เข้าร่วมได้รับอันตรายแก่กายถึงสาหัส	ผู้เสียหาย	3.30	1.265	-.311	-.770
	ผู้กระทำความผิด	3.29	1.482	-.336	-1.270
	อาจารย์	2.90	1.652	.118	-1.649
	รวม	3.16	1.484	-.187	-1.345

* หมายถึง $p \leq 0.05$, **หมายถึง $p \leq 0.01$

จากตาราง 4.4 พบว่า ความผิดต่อร่างกาย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.35 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.158 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบนปานกลาง ซึ่งกลุ่มผู้เสียหายมีความคิดเห็นว่าสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.45) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้กระทำความผิด (3.35) และกลุ่มอาจารย์ (3.26) เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดร้ายแรงแก่กายที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ไม่มีความ

แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 1.305$ Sig = 0.272) โดยมีรายละเอียด ข้อคำถาม 7 ข้อ ได้แก่

- การทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.46 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.401 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งกลุ่มผู้เสียหายมีความคิดเห็นว่าจะสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.60) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้กระทำผิด (3.50) และกลุ่มอาจารย์ เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ (3.29)

- การทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่จิตใจ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.50 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.270 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบบเล็กน้อย ซึ่งกลุ่มอาจารย์ และกลุ่มผู้เสียหาย มีความคิดเห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และรองลงมาตามลำดับ (3.61 และ 3.59) ส่วนกลุ่มผู้กระทำความผิด เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ (3.28)

- การทำร้ายร่างกายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายถึงสาหัส มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.35 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.633 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งกลุ่มผู้เสียหาย กลุ่มผู้กระทำความผิด และกลุ่มอาจารย์ มีความคิดเห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.48 3.41 และ 3.16 ตามลำดับ

- การกระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.41 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.275 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม มีความคิดเห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.40 3.41 และ 3.41 ตามลำดับ

- การกระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.35 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.373 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม มีความคิดเห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.26 3.40 และ 3.40 ตามลำดับ

- การเข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้ระหว่างบุคคลแต่สามคนขึ้นไป เป็นเหตุให้บุคคลที่เข้าร่วมได้รับอันตรายแก่กาย มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.25 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.406 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.49 3.19 และ 3.05 ตามลำดับ

- การเข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้ระหว่างบุคคลแต่สามคนขึ้นไป เป็นเหตุให้บุคคลที่เข้าร่วมได้รับอันตรายแก่กายถึงสาหัส มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.16 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.484 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม มีความเห็นว่าควรจะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยที่ 3.30 3.29 และ 2.90 ตามลำดับ

ตาราง 4.5 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่งของข้อมูลความคิดเห็น

เกี่ยวกับความผิดต่อเสรีภาพ จากผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)

ลักษณะความผิดทางอาญา		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
ความผิดต่อเสรีภาพ	ผู้เสียหาย	3.45	0.972	-0.422	-0.363
	ผู้กระทำความผิด	3.21	1.217	-0.386	-1.272
	อาจารย์	3.07	1.495	-0.012	-1.577
	รวม	3.24*	1.255	-0.308	-1.156
1. ข่มขืนใจผู้อื่นให้กระทำการหรือไม่กระทำการ หรือจำยอม หรือโดยใช้กำลังประทุษร้ายโดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต	ผู้เสียหาย	3.42	1.296	-0.381	-0.857
	ผู้กระทำความผิด	3.29	1.602	-0.269	-1.500
	อาจารย์	3.10	1.744	-0.101	-1.756
	รวม	3.28	1.561	-0.278	-1.429
2. หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย	ผู้เสียหาย	3.39	1.134	-0.127	-0.707
	ผู้กระทำความผิด	3.28	1.464	-0.357	-1.217
	อาจารย์	3.17	1.638	-0.206	-1.600
	รวม	3.28	1.427	-0.302	-1.188
3. หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย เพื่อให้กระทำการแค้น	ผู้เสียหาย	3.40	1.093	-0.156	-0.399
	ผู้กระทำความผิด	3.33	1.456	-0.349	-1.259
	อาจารย์	3.17	1.667	-0.220	-1.626
	รวม	3.30	1.425	-0.323	-1.163

ตาราง 4.5 (ต่อ)

ลักษณะความผิดทางอาญา		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
4. กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกหน่วงเหนี่ยว ถูกกักขัง หรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกาย	ผู้เสียหาย	3.31	1.072	-.018	-.697
	ผู้กระทำความผิด	3.34	1.244	-.540	-.701
	อาจารย์	3.37	1.341	-.223	-1.044
	รวม	3.34	1.221	-.271	-.807
5. เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่มิควรได้จากผู้กระทำความผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าไถ่	ผู้เสียหาย	3.31	1.341	-.270	-.978
	ผู้กระทำความผิด	3.27	1.338	-.334	-1.030
	อาจารย์	2.89	1.670	.108	-1.672
	รวม	3.15	1.463	-.184	-1.325
6. พรากเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล	ผู้เสียหาย	3.49	1.389	-.493	-.945
	ผู้กระทำความผิด	3.07	1.657	-.042	-1.655
	อาจารย์	2.91	1.740	.047	-1.777
	รวม	3.16	1.617	-.182	-1.560
7. พรากผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล โดยผู้เยาว์นั้นไม่เต็มใจไปด้วย	ผู้เสียหาย	3.60	1.389	-.585	-.890
	ผู้กระทำความผิด	3.19	1.675	-.180	-1.658
	อาจารย์	2.97	1.727	.053	-1.729
	รวม	3.26	1.621	-.250	-1.537
8. พรากผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล เพื่อหากำไรหรือเพื่อการอนาจารโดยผู้เยาว์นั้นเต็มใจไปด้วย	ผู้เสียหาย	3.61	1.247	-.628	-.479
	ผู้กระทำความผิด	2.90	1.495	.093	-1.421
	อาจารย์	2.98	1.762	-.014	-1.766
	รวม	3.17	1.547	-.217	-1.431

* หมายถึง $p \leq 0.05$, **หมายถึง $p \leq 0.01$

จากตาราง 4.5 พบว่า ความผิดต่อเสรีภาพ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.24 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.255 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบนปานกลาง ซึ่งกลุ่มผู้เสียหายมีความคิดเห็นที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.45) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้กระทำความผิด (3.21) และกลุ่มอาจารย์ (3.07) เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดต่อเสรีภาพที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มีอย่างน้อยหนึ่ง

กลุ่มที่มีความคิดเห็นที่มีความแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 4.553$ Sig = 0.011) โดยความผิดต่อเสรีภาพ มีข้อคำถาม 8 ข้อ ได้แก่

- ช่มชื่นใจผู้อื่นให้กระทำการหรือ ไม่กระทำการ หรือจำยอม หรือโดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.28 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.561 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งกลุ่มผู้เสียหาย กลุ่มผู้กระทำความผิด และกลุ่มอาจารย์ เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.42 3.29 และ 3.10 ตามลำดับ

- หน่วงเหนี่ยว หรือกักขังผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.28 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.427 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อยและแบบปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.39 3.28 และ 3.17 ตามลำดับ

- หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย เพื่อให้กระทำการแก่ตนหรือบุคคลอื่น มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.30 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.425 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.40 3.33 และ 3.17 ตามลำดับ

- กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกหน่วงเหนี่ยว ถูกกักขัง หรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกาย มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.34 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.221 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบบเล็กน้อย ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.31 3.34 และ 3.37 ตามลำดับ

- เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่มีควรได้จากผู้กระทำความผิด เพื่อให้ได้มาซึ่งค่าไถ่ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.15 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.463 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.31 3.27 และ 2.89 ตามลำดับ

- พรากเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.16 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มี

ค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.617 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.49 3.07 และ 2.91 ตามลำดับ

- พรากผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล โดยผู้เยาว์นั้นไม่เต็มใจไปด้วย มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.26 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.621 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง โดยกลุ่มผู้เสียหายมีความเห็นว่าสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มาก โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 3.60 สำหรับกลุ่มผู้กระทำความผิด และกลุ่มอาจารย์ มีความเห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.19 และ 2.97 ตามลำดับ

- พรากผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล เพื่อหาทำไรหรือเพื่อการอนาจาร โดยผู้เยาว์นั้นเต็มใจไปด้วย มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.17 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.547 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งกลุ่มผู้เสียหายมีความเห็นว่าสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มาก โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 3.61 สำหรับกลุ่มผู้กระทำความผิด และกลุ่มอาจารย์ มีความเห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.90 และ 2.98 ตามลำดับ

ตาราง 4.6 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่งของข้อมูลความคิดเห็นตามลักษณะความผิดฐานหมิ่นประมาท จากผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)

ลักษณะความผิดทางอาญา		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
ความผิดฐานหมิ่นประมาท	ผู้เสียหาย	3.35	1.037	-0.452	-0.405
	ผู้กระทำความผิด	3.36	1.199	-0.295	-1.001
	อาจารย์	3.26	1.334	-0.233	-1.21
	รวม	3.32	1.195	-0.322	-0.91
1. ได้รับความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม ทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง	ผู้เสียหาย	3.38	1.187	-0.494	-0.526
	ผู้กระทำความผิด	3.47	1.263	-0.289	-0.978
	อาจารย์	3.45	1.388	-0.305	-1.151
	รวม	3.43	1.280	-0.344	-0.909

ตาราง 4.6 (ต่อ)

ลักษณะความผิดทางอาญา		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
2. ใส่ความผู้ตายต่อบุคคลที่สาม เป็นเหตุให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง	ผู้เสียหาย	3.36	1.121	-.292	-.611
	ผู้กระทำความผิด	3.30	1.381	-.235	-1.205
	อาจารย์	3.16	1.472	-.212	-1.295
	รวม	3.27	1.332	-.274	-1.043
3. หมิ่นประมาทโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร หรือสื่อต่าง ๆ	ผู้เสียหาย	3.30	1.089	-.338	-.392
	ผู้กระทำความผิด	3.31	1.259	-.253	-.898
	อาจารย์	3.17	1.349	-.200	-1.085
	รวม	3.26	1.236	-.271	-.818

* หมายถึง $p \leq 0.05$, **หมายถึง $p \leq 0.01$

จากตาราง 4.6 พบว่า ความผิดฐานหมิ่นประมาท มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.32 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.195 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบนเล็กน้อย ซึ่งกลุ่มผู้กระทำความผิดมีความคิดเห็นว่าจะสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.36) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้เสียหาย (3.35) และกลุ่มอาจารย์ (3.26) เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาทที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ไม่มีความแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 0.392$ Sig = 0.676) โดยความผิดฐานหมิ่นประมาท มีข้อคำถาม 3 ข้อ ได้แก่

- ใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม ทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.43 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.280 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบนเล็กน้อย ซึ่งกลุ่มผู้เสียหาย กลุ่มผู้กระทำความผิด และกลุ่มอาจารย์ เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.38 3.47 และ 3.45 ตามลำดับ

- ใส่ความผู้ตายต่อบุคคลที่สาม เป็นเหตุให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.27 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.332 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบนปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.36 3.30 และ 3.16 ตามลำดับ

- หัมนี้นประมาทโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร หรือสื่อต่าง ๆ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.26 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.236 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบนเล็กน้อย ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.30 3.31 และ 3.17 ตามลำดับ

ตาราง 4.7 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่งของข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์สินจากผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)

ความผิดฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์สิน		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
ความผิดฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์สิน	ผู้เสียหาย	3.11	1.051	-0.237	-0.578
	ผู้กระทำความผิด	3.11	1.047	-0.180	-0.788
	อาจารย์	3.16	1.388	-0.379	-1.234
	รวม	3.13	1.174	-0.292	-0.879
1. ลักทรัพย์มูลค่าไม่เกินหนึ่งพันบาท	ผู้เสียหาย	3.30	1.401	-.272	-1.178
	ผู้กระทำความผิด	3.40	1.214	-.148	-.931
	อาจารย์	3.36	1.422	-.410	-1.029
	รวม	3.35	1.351	-.308	-1.025
2. ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าหนึ่งพันบาทแต่ไม่เกินห้าพันบาท	ผู้เสียหาย	3.16	1.251	-.242	-.886
	ผู้กระทำความผิด	3.20	1.135	-.113	-.727
	อาจารย์	3.21	1.406	-.442	-1.130
	รวม	3.19	1.270	-.304	-.924
3. ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าห้าพันบาทแต่ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท	ผู้เสียหาย	3.06	1.197	-.018	-.803
	ผู้กระทำความผิด	2.99	1.162	-.142	-.865
	อาจารย์	3.09	1.552	-.166	-1.498
	รวม	3.05	1.317	-.106	-1.104
4. ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าหนึ่งหมื่นบาทขึ้นไป	ผู้เสียหาย	2.94	1.405	.077	-1.224
	ผู้กระทำความผิด	2.85	1.533	.268	-1.443
	อาจารย์	2.99	1.615	-.050	-1.611
	รวม	2.93	1.518	.090	-1.452

* หมายถึง $p \leq 0.05$, ** หมายถึง $p \leq 0.01$

จากตาราง 4.7 พบว่า ความผิความผิฐานลักทรัพย์ตามจำนวนมูลค่าของทรัพย์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.13 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.174 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบนเล็กน้อยซึ่งกลุ่มอาจารย์มีความคิดเห็นว่าสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.16) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้เสียหายและกลุ่มผู้กระทำความผิด (3.11) เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิความผิฐานลักทรัพย์ตามจำนวนมูลค่าของทรัพย์ ที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ไม่มีความแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 1.116$ Sig = 0.890) โดยความผิความผิฐานลักทรัพย์ตามจำนวนมูลค่าของทรัพย์ มีข้อคำถาม 4 ข้อ ได้แก่

- ลักทรัพย์มูลค่าไม่เกินหนึ่งพันบาท มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.35 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.351 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบนปานกลาง ซึ่งกลุ่มผู้เสียหาย กลุ่มผู้กระทำความผิด และกลุ่มอาจารย์ เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.30 3.40 และ 3.36 ตามลำดับ

- ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าหนึ่งพันบาทแต่ไม่เกินห้าพันบาท มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.19 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.270 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบนเล็กน้อย กลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.16 3.20 และ 3.21 ตามลำดับ

- ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าห้าพันบาทแต่ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.05 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.317 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบนปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.06 2.99 และ 3.09 ตามลำดับ

- ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าหนึ่งหมื่นบาทขึ้นไป มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.93 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.518 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบนปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 2.94 2.85 และ 2.93 ตามลำดับ

ตาราง 4.8 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่งของข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา จากผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)

ความผิดฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
ความผิดฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา	ผู้เสียหาย	3.24	1.218	-0.316	-0.843
	ผู้กระทำความผิด	3.35	1.293	-0.297	-1.048
	อาจารย์	2.96	1.563	-0.109	-1.592
	รวม	3.18*	1.375	-0.278	-1.191
1. ลักทรัพย์ในเวลากลางวัน	ผู้เสียหาย	3.16	1.234	-.141	-.841
	ผู้กระทำความผิด	3.35	1.311	-.212	-1.103
	อาจารย์	3.03	1.571	-.198	-1.514
	รวม	3.18	1.385	-.228	-1.152
2. ลักทรัพย์ในเวลากลางคืน	ผู้เสียหาย	3.33	1.367	-.369	-.996
	ผู้กระทำความผิด	3.35	1.454	-.269	-1.314
	อาจารย์	2.89	1.647	0.77	-1.637
	รวม	3.19	1.507	-.200	-1.383

* หมายถึง $p \leq 0.05$, **หมายถึง $p \leq 0.01$

จากตาราง 4.8 พบว่า ความผิดฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.18 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.375 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อยและแบนปานกลาง ซึ่งกลุ่มผู้กระทำความผิดมีความคิดเห็น่าสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.35) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้เสียหาย (3.24) และกลุ่มอาจารย์ (2.96) เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งกลุ่มอาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลาที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มีความแตกต่างกันกับกลุ่มผู้เสียหายและกลุ่มผู้กระทำความผิด ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 4.038$ Sig = 0.018) โดยความผิดฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา มีข้อคำถามตามช่วงเวลาในการลักทรัพย์ 2 ข้อ ได้แก่

- ลักทรัพย์ในเวลากลางวัน มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.18 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.385 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบนปานกลาง ซึ่งกลุ่มผู้เสียหาย กลุ่มผู้กระทำความผิด และกลุ่ม

อาจารย์ เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.16 3.35 และ 3.03 ตามลำดับ

- ลัทธิพยานในเวลากลางคืน มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.19 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.507 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบนปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.33 3.35 และ 2.89 ตามลำดับ

ตาราง 4.9 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่งของข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิฐานลัทธิพยานกรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ จากผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)

ความผิฐานลัทธิพยาน กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
ความผิฐานลัทธิพยาน กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธ ในการลักทรัพย์	ผู้เสียหาย	3.27	1.16	-0.26	-0.89
	ผู้กระทำความผิด	3.33	1.18	-0.436	-0.894
	อาจารย์	2.99	1.481	-0.071	-1.52
	รวม	3.19*	1.292	-0.281	-1.146
1. ลัทธิพยานปราศจากอุปกรณ์หรือ อาวุธในการลักทรัพย์	ผู้เสียหาย	3.12	1.269	-0.035	-0.989
	ผู้กระทำความผิด	3.25	1.138	-1.03	-0.786
	อาจารย์	3.10	1.472	-0.250	-1.332
	รวม	3.16	1.303	-0.180	-1.035
2. ลัทธิพยานมีอุปกรณ์หรืออาวุธใน การลักทรัพย์	ผู้เสียหาย	3.41	1.394	-0.410	-1.089
	ผู้กระทำความผิด	3.40	1.582	-0.420	-1.405
	อาจารย์	2.89	1.673	0.088	-1.694
	รวม	3.23	1.570	-0.252	-1.484

* หมายถึง $p \leq 0.05$, ** หมายถึง $p \leq 0.01$

จากตาราง 4.9 พบว่า ความผิฐานลัทธิพยานกรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.19 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.292 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อยและแบนปานกลาง ซึ่งกลุ่มผู้กระทำความผิดมีความคิดเห็นว่าสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.33) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้เสียหาย (3.27) และกลุ่มอาจารย์ (2.99) เห็นสมควรที่จะนำ

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งกลุ่มอาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์ กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ ที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มีความแตกต่างกันกับกลุ่มผู้เสียหายและกลุ่มผู้กระทำความผิด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ ที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มีความแตกต่างกัน ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 3.550$ Sig= 0.029) โดยความผิดฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ มีข้อคำถาม 2 ข้อได้แก่

- ลักทรัพย์ปราศจากอุปกรณ์ หรืออาวุธในการลักทรัพย์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.16 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.303 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งกลุ่มผู้เสียหาย กลุ่มผู้กระทำความผิด และกลุ่มอาจารย์ เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.12 3.25 และ 3.10 ตามลำดับ

- ลักทรัพย์มีอุปกรณ์ หรืออาวุธในการลักทรัพย์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.23 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.570 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.14 3.40 และ 2.89 ตามลำดับ

ตาราง 4.10 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ และความโด่งของข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์ตามลักษณะการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินจากผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)

ความผิดฐานลักทรัพย์ ตามลักษณะการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
ความผิดฐานลักทรัพย์ ตามลักษณะการกระทำ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน	ผู้เสียหาย	3.29	1.278	-0.346	-1.084
	ผู้กระทำความผิด	3.25	1.471	-0.286	-1.465
	อาจารย์	3.00	1.646	0.02	-1.72
	รวม	3.18*	1.475	-0.205	-1.474
1. ความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์	ผู้เสียหาย	3.25	1.389	-.239	-1.164
	ผู้กระทำความผิด	3.37	1.468	-.393	-1.230
	อาจารย์	3.03	1.630	-.007	-1.600
	รวม	3.21	1.503	-.211	-1.378

ตาราง 4.10 (ต่อ)

ความผิดฐานลักทรัพย์ ตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น ^๑			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความแ่	ความโด่ง
2. ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์	ผู้เสียหาย	3.32	1.419	-.349	-1.180
	ผู้กระทำความผิด	3.16	1.618	-.185	-1.564
	อาจารย์	2.99	1.723	-.015	-1.713
	รวม	3.16	1.594	-.191	-1.518
3. ความผิดฐานริดเอาทรัพย์	ผู้เสียหาย	3.29	1.422	-.258	-1.230
	ผู้กระทำความผิด	3.26	1.530	-.310	-1.400
	อาจารย์	3.07	1.709	-.108	-1.697
	รวม	3.21	1.559	-.235	-1.459
4. ความผิดฐานชิงทรัพย์	ผู้เสียหาย	3.27	1.389	-.383	-1.082
	ผู้กระทำความผิด	3.21	1.618	-.237	-1.574
	อาจารย์	2.91	1.711	.058	-1.722
	รวม	3.13	1.583	-.186	-1.523

* หมายถึง $p \leq 0.05$, ** หมายถึง $p \leq 0.01$

จากตาราง 4.10 พบว่า ความผิดฐานลักทรัพย์ตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.18 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.475 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งกลุ่มผู้เสียหายมีความคิดเห็นว่าจะสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.29) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้กระทำผิด (3.25) และกลุ่มอาจารย์ (3.00) เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์ตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์ ที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ไม่มีความแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 2.137$ Sig = 0.119) โดยความผิดฐานลักทรัพย์ตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์ มีข้อคำถาม 4 ข้อ ได้แก่

- ความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.21 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.503 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งกลุ่มผู้เสียหาย กลุ่มผู้กระทำความผิด และกลุ่มอาจารย์ เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.25 3.37 และ 3.03 ตามลำดับ

- ความผิดฐานกรโชกทรัพย์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.16 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.594 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.32 3.16 และ 2.99 ตามลำดับ

- ความผิดฐานริศนาอาทรัพย์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.21 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.559 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.29 3.26 และ 3.07 ตามลำดับ

- ความผิดฐานชิงทรัพย์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.13 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.583 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.27 3.21 และ 2.91 ตามลำดับ

ตาราง 4.11 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่งของข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์ จากผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)

ความผิดฐานลักทรัพย์ ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
ความผิดฐานลักทรัพย์ ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์	ผู้เสียหาย	3.24	1.085	-0.359	-0.857
	ผู้กระทำความผิด	3.25	1.18	-0.459	-0.948
	อาจารย์	3.08	1.402	-0.144	-1.368
	รวม	3.19	1.231	-0.322	-1.071
1. ความผิดฐานฉ้อโกง	ผู้เสียหาย	3.29	1.350	-.258	-1.164
	ผู้กระทำความผิด	3.29	1.366	-.410	-1.087
	อาจารย์	3.15	1.604	-.163	-1.562
	รวม	3.24	1.446	-.278	-1.295
2. ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้	ผู้เสียหาย	3.31	1.326	-.248	-1.101
	ผู้กระทำความผิด	3.26	1.426	-.300	-1.221
	อาจารย์	3.08	1.574	-.113	-1.509
	รวม	3.21	1.447	-.233	-1.286

ตาราง 4.11 (ต่อ)

ความผิดฐานลักทรัพย์ ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
3. ความผิดฐานลักขโมย	ผู้เสียหาย	3.16	1.257	-.189	-1.050
	ผู้กระทำความผิด	3.21	1.326	-.271	-1.068
	อาจารย์	3.02	1.403	-.026	-1.241
	รวม	3.13	1.330	-.161	-1.134
4. ความผิดฐานรับของโจร	ผู้เสียหาย	3.18	1.206	-.227	-.836
	ผู้กระทำความผิด	3.26	1.174	-.305	-.819
	อาจารย์	3.07	1.366	-.0224	-1.169
	รวม	3.17	1.254	-.182	-.970

* หมายถึง $p \leq 0.05$, ** หมายถึง $p \leq 0.01$

จากตาราง 4.11 พบว่า ความผิดฐานลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.19 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.231 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งกลุ่มผู้กระทำความผิดมีความคิดเห็นว่าจะสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.25) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้เสียหาย (3.24) และกลุ่มอาจารย์ (3.08) เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์ ที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ไม่มีความแตกต่างกัน ที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ($F = 1.169$ Sig= 0.311) โดยความผิดฐานลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์ มีข้อคำถามตามวิธีการได้มาซึ่งทรัพย์ 4 ข้อ ได้แก่

- ความผิดฐานฉ้อโกง มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.24 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.446 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งทั้งกลุ่มผู้เสียหาย กลุ่มผู้กระทำความผิด และกลุ่มอาจารย์เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.60 3.50 และ 3.29 ตามลำดับ

- ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.21 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.447 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.60 3.50 และ 3.29 ตามลำดับ

- ความผิฐานชักยอก มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.13 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.330 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.60 3.50 และ 3.29 ตามลำดับ

- ความผิฐานรับของโจร มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.17 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.254 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.60 3.50 และ 3.29 ตามลำดับ

ตาราง 4.12 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่งของข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิฐานทำให้เสียทรัพย์ จากผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)

ความผิฐานทำให้เสียทรัพย์		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
ความผิฐานทำให้เสียทรัพย์	ผู้เสียหาย	3.07	1.083	-0.247	-0.531
	ผู้กระทำความผิด	3.33	1.186	-0.265	-0.976
	อาจารย์	3.04	1.265	0.021	-0.925
	รวม	3.14*	1.185	-0.14	-0.838
1. ทรัพย์ที่เป็นของส่วนบุคคล	ผู้เสียหาย	3.11	1.177	-.203	-.704
	ผู้กระทำความผิด	3.34	1.226	-.179	-.951
	อาจารย์	3.08	1.336	-.034	-1.126
	รวม	3.18	1.252	-.133	-.940
2. ทรัพย์ที่เป็นของสาธารณะประโยชน์	ผู้เสียหาย	3.03	1.077	-.188	-.375
	ผู้กระทำความผิด	3.32	1.250	-.277	-.919
	อาจารย์	2.99	1.275	-.011	-.850
	รวม	3.11	1.209	-.130	-.761

* หมายถึง $p \leq 0.05$, ** หมายถึง $p \leq 0.01$

จากตาราง 4.12 พบว่า ความผิฐานทำให้เสียทรัพย์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.14 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.185 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบเล็กน้อย ซึ่งกลุ่มผู้กระทำความผิดมีความคิดเห็นว่าสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.33) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้เสียหาย

(3.07) และกลุ่มอาจารย์ (3.04) เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งกลุ่มผู้กระทำผิดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีความแตกต่างกันกับกลุ่มผู้เสียหายและกลุ่มอาจารย์ ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 3.408$ Sig = 0.034) โดยความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ กรณีทรัพย์สินส่วนบุคคล และทรัพย์สินที่เป็นสาธารณประโยชน์ มีข้อคำถาม จำนวน 2 ข้อ ได้แก่

- ทรัพย์สินที่เป็นของส่วนบุคคล มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.18 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.252 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบนเล็กน้อย ซึ่งกลุ่มผู้เสียหาย กลุ่มผู้กระทำความผิด และกลุ่มอาจารย์ เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.11 3.34 และ 3.08 ตามลำดับ

- ทรัพย์สินที่เป็นของสาธารณประโยชน์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.11 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.209 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบนเล็กน้อย ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.03 3.32 และ 2.99 ตามลำดับ

ตาราง 4.13 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่งของข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์กรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน จากผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)

ความผิดฐานลักทรัพย์ กรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
ความผิดฐานลักทรัพย์ กรณีบุกรุก เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน	ผู้เสียหาย	3.24	1.062	-0.3	-0.61
	ผู้กระทำความผิด	3.19	1.198	-0.301	-0.932
	อาจารย์	2.98	1.357	0.07	-1.229
	รวม	3.14	1.215	-0.18	-0.98
1. เข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น เพื่อถือการครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมด หรือบางส่วน หรือเข้าไปกระทำการใดๆ อันเป็นการรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของเขาโดยปกติสุข	ผู้เสียหาย	3.30	1.294	-0.366	-0.903
	ผู้กระทำความผิด	3.24	1.379	-0.221	-1.108
	อาจารย์	3.05	1.515	-0.007	-1.427
	รวม	3.20	1.401	-0.198	-1.193

ตาราง 4.13 (ต่อ)

ความผิดฐานลักทรัพย์ กรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความนับ	ความโด่ง
2. ถือเอาสิ่งหามทรัพย์ของผู้อื่น เป็นของตน หรือของบุคคลที่สาม ยก ย้าย หรือทำลายเครื่องหมายเขตแห่ง อสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมด หรือแต่ บางส่วน	ผู้เสียหาย	3.16	1.234	-.242	-.843
	ผู้กระทำความผิด	3.21	1.356	-.246	-1.138
	อาจารย์	2.98	1.454	-.119	-1.342
	รวม	3.11	1.352	-.112	-1.163
3. ซ่อนตัวอยู่ในเคหสถาน อาคาร เก็บรักษาทรัพย์ หรือสำนักงานใน ความครอบครองของผู้อื่น หรือไม่ ยอมออกไปจากสถานที่เช่นนั้น โดยไม่มีเหตุอันสมควรเข้าไป เมื่อผู้ มีสิทธิที่จะห้ามมิให้เข้าไปได้ไล่ให้ ออก	ผู้เสียหาย	3.26	1.160	-.206	-.740
	ผู้กระทำความผิด	3.13	1.244	-.088	-.914
	อาจารย์	2.92	1.330	-.144	-1.091
	รวม	3.10	1.253	-.062	-.964

* หมายถึง $p \leq 0.05$, ** หมายถึง $p \leq 0.01$

จากตาราง 4.13 พบว่า ความผิดฐานลักทรัพย์กรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.14 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.215 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบนเล็กน้อย ซึ่งกลุ่มผู้เสียหายมีความคิดเห็นว่าจะสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.24) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้กระทำความผิด (3.19) และกลุ่มอาจารย์ (2.98) เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์กรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์ ที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ไม่มีความแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 2.485$ Sig = 0.084) โดยความผิดฐานลักทรัพย์กรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์ มีข้อคำถามตามจำนวนมูลค่าของทรัพย์ 3 ข้อ ได้แก่

- เข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น เพื่อถือการครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมดหรือบางส่วน หรือเข้าไปกระทำการใดๆ อันเป็นการรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของเขาโดยปกติสุข มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.20 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.401 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย

และแบบปานกลาง ซึ่งกลุ่มผู้เสียหาย กลุ่มผู้กระทำความผิด และกลุ่มอาจารย์ เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.30 3.24 และ 3.05 ตามลำดับ

- ถือเอาอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นเป็นของตน หรือของบุคคลที่สาม ยักยอก หรือทำลาย เครื่องหมายเขตแห่งอสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมด หรือแต่บางส่วน มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.11 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.352 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบบปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.16 3.21 และ 2.98 ตามลำดับ

- ชอนตัวอยู่ในสถาน อาคารเก็บรักษาทรัพย์ หรือสำนักงานในความครอบครองของผู้อื่น หรือไม่ยอมออกไปจากสถานที่เช่นนั้น โดยไม่มีเหตุอันสมควรเข้าไป เมื่อผู้มีสิทธิที่จะห้ามมิให้เข้าไปได้ไล่ให้ออก มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.10 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.253 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบบเล็กน้อย ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.26 3.13 และ 2.92 ตามลำดับ

ตาราง 4.14 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่งของข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดฐานหลอ โทษ จากผู้ตอบแบบสอบถามการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)

ความผิดฐานหลอ โทษ		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
ความผิดหลอ โทษ	ผู้เสียหาย	3.23	0.82	-0.103	0.009
	ผู้กระทำความผิด	3.06	1	-0.021	-0.864
	อาจารย์	3.09	1.191	-0.134	-1.08
	รวม	3.13	1.016	-0.148	-0.68
1. ไม่ยอมบอกหรือแกล้งบอกชื่อหรือที่อยู่เป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานที่ปฏิบัติการตามกฎหมาย	ผู้เสียหาย	3.55	1.147	-0.229	-0.802
	ผู้กระทำความผิด	3.07	1.221	-0.066	-0.912
	อาจารย์	3.01	1.354	-0.070	-1.101
	รวม	3.21	1.265	-0.166	-0.919
2. ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานที่สั่งการตามกฎหมายโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร	ผู้เสียหาย	3.31	1.067	-0.139	-0.462
	ผู้กระทำความผิด	3.06	1.148	-0.043	-0.780
	อาจารย์	3.01	1.384	-0.114	-1.242
	รวม	3.13	1.214	-0.160	-0.849

ตาราง 4.14 (ต่อ)

ความผิดฐานลหุโทษ		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็นฯ			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
3. ส่งเสียง ทำให้เกิดเสียง หรือกระทำความอื้ออึงโดยไม่มีเหตุอันสมควร	ผู้เสียหาย	3.34	1.132	-.104	-.758
	ผู้กระทำความผิด	2.99	1.276	-.028	-.960
	อาจารย์	3.22	1.269	-.026	-.972
	รวม	3.19	1.232	-.076	-.880
4. พกอาวุธไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะโดยเปิดเผย หรือโดยไม่มีเหตุสมควร หรือพาไปในชุมนุมชน	ผู้เสียหาย	3.05	1.244	-.072	-.850
	ผู้กระทำความผิด	3.10	1.322	.030	-1.121
	อาจารย์	2.75	1.618	.307	-1.518
	รวม	2.96	1.412	.072	-1.249
5. ทะเลาะอย่างอื้ออึงในทางสาธารณะ หรือสาธารณสถาน หรือกระทำให้เสียความสงบเรียบร้อยในทางสาธารณะ หรือสาธารณสถาน	ผู้เสียหาย	3.25	.978	-.023	-.117
	ผู้กระทำความผิด	2.96	1.255	.040	-.981
	อาจารย์	3.14	1.368	-.095	-1.134
	รวม	3.12	1.214	-.080	-.805
6. ยิงปืนโดยใช้ดินระเบิด เข้าไปในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมนุมชน	ผู้เสียหาย	3.37	1.364	-.365	-.984
	ผู้กระทำความผิด	3.04	1.700	-.092	-1.706
	อาจารย์	2.91	1.704	-.183	-1.698
	รวม	3.11	1.603	-.102	-1.559
7. เสพย์สุรา หรือของเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้เมาประพฤตินุญวาย หรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะ หรือสาธารณสถาน	ผู้เสียหาย	3.05	1.231	-.072	-.884
	ผู้กระทำความผิด	2.97	1.340	.119	-1.118
	อาจารย์	3.07	1.420	-.030	-1.290
	รวม	3.03	1.331	.008	-1.118
8. ชัก หรือแสดงอาวุธในการวิวาทต่อสู้	ผู้เสียหาย	3.34	1.246	-.296	-.846
	ผู้กระทำความผิด	3.03	1.518	.021	-1.445
	อาจารย์	2.87	1.693	.207	-1.677
	รวม	3.08	1.507	-.045	-1.434
9. กระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ	ผู้เสียหาย	3.42	1.150	-.147	-.761
	ผู้กระทำความผิด	3.11	1.342	-.084	-1.147
	อาจารย์	3.09	1.384	-.052	-1.303
	รวม	3.21	1.301	-.137	-1.075

ตาราง 4.14 (ต่อ)

ความผิดฐานลหุโทษ		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็นฯ			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
10. ใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ	ผู้เสียหาย	3.17	1.164	-.097	-.665
	ผู้กระทำความผิด	3.24	1.249	-.140	-.980
	อาจารย์	3.35	1.312	-.422	-1.262
	รวม	3.25	1.312	-.235	-1.025
11. ทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว หรือความตกใจโดยการขู่ข่มขู่	ผู้เสียหาย	3.09	1.212	-.064	-.750
	ผู้กระทำความผิด	3.03	1.263	.087	-1.055
	อาจารย์	3.31	1.333	-.320	-1.001
	รวม	3.16	1.273	-.098	-.986
12. ดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้า หรือด้วยการโฆษณา	ผู้เสียหาย	2.94	1.284	.077	-1.005
	ผู้กระทำความผิด	3.13	1.203	-.015	-.784
	อาจารย์	3.22	1.306	-.137	-1.091
	รวม	3.10	1.270	-.027	-.991
13. กระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการรังแกหรือข่มเหงผู้อื่น หรือกระทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญในที่สาธารณะสถานหรือต่อหน้าธารกำนัล	ผู้เสียหาย	3.16	1.138	-.148	-.744
	ผู้กระทำความผิด	3.04	1.270	-.018	-.961
	อาจารย์	3.19	1.193	-.125	-.945
	รวม	3.13	1.199	-.102	-.888

* หมายถึง $p \leq 0.05$, ** หมายถึง $p \leq 0.01$

จากตาราง 4.14 พบว่า ความผิดฐานลหุโทษ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.13 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.016 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อยและแบนปานกลาง ซึ่งกลุ่มผู้เสียหายมีความคิดเห็นว่าจะสมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.23) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มอาจารย์ (3.09) และกลุ่มผู้กระทำความผิด (3.06) เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดฐานลหุโทษ ที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ไม่มีความแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 1.571$ Sig = 0.209) โดยความผิดฐานลหุโทษ มีข้อคำถาม 13 ข้อ ได้แก่

- ไม่ยอมบอกหรือแกล้งบอกชื่อ หรือที่อยู่เป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานที่ปฏิบัติการตามกฎหมาย มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.21 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการ

ยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.265 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบนเล็กน้อย ซึ่งกลุ่มผู้เสียหายมีความคิดเห็นว่าควรจะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ 3.55 สำหรับกลุ่มผู้กระทำความผิด และกลุ่มอาจารย์ เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.07 3.01 ตามลำดับ

- ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานที่สั่งการตามกฎหมายโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.13 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.214 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบนเล็กน้อย ซึ่งทั้งกลุ่มผู้เสียหาย กลุ่มผู้กระทำความผิด และกลุ่มอาจารย์ เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.31 3.06 และ 3.01 ตามลำดับ

- ส่งเสียง ทำให้เกิดเสียง หรือกระทำความอื้ออึงโดยไม่มีเหตุอันสมควร มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.19 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.232 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบนเล็กน้อย ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.34 2.99 และ 3.22 ตามลำดับ

- พกอาวุธไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะโดยเปิดเผย หรือโดยไม่มีเหตุสมควร หรือพาไปในชุมนุมชน มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.96 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.412 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบนปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.05 3.10 และ 2.75 ตามลำดับ

- ทะเลาะอย่างอื้ออึงในทางสาธารณะ หรือสาธารณะสถาน หรือกระทำให้เสียความสงบเรียบร้อยในทางสาธารณะ หรือสาธารณะสถาน มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.12 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.214 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบนเล็กน้อย ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.25 2.96 และ 3.14 ตามลำดับ

- ยิงปืน โดยใช้ดินระเบิด เข้าไปในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมนุมชน มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.11 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.603 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบนปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.37 3.04 และ 2.91 ตามลำดับ

- เสพย์สุรา หรือของเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้เมาประพตวิ่นวาย หรือครองสติไม่ได้ ขณะอยู่ในถนนสาธารณะ หรือสาธารณสถาน มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.03 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.331 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อยและแบนปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.05 2.97 และ 3.07 ตามลำดับ

- ชัก หรือแสดงอาวุธในการวิวาทต่อสู้ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.08 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.507 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบนปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.34 3.03 และ 2.87 ตามลำดับ

- กระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.21 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.301 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบนปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.42 3.11 และ 3.09 ตามลำดับ

- ใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.25 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.312 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และแบนปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.17 3.24 และ 3.35 ตามลำดับ

- ทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว หรือความตกใจโดยการขู่เข็ญ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.16 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.273 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบนเล็กน้อย ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.09 3.03 และ 3.31 ตามลำดับ

- ดุหมั่นผู้อื่นซึ่งหน้า หรือด้วยการโฆษณา มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.10 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.270 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบนเล็กน้อย ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 2.94 3.13 และ 3.22 ตามลำดับ

- กระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการรังแกหรือข่มเหงผู้อื่น หรือกระทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญในที่สาธารณสถานหรือต่อหน้าธารกำนัล มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.13 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการ

กระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.199 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบนเล็กน้อย ซึ่งทั้งสามกลุ่มเห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.16 3.04 และ 3.19 ตามลำดับ

4.2.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ดังตาราง 4.15 ได้แก่

- (1) กระทำความผิดได้สำนึกผิด / ผู้เสียหายได้ให้อภัย
- (2) ผู้กระทำความผิดให้คำมั่นว่าจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก / ผู้เสียหายได้รับคำมั่นว่าผู้กระทำความผิดจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก
- (3) ผู้กระทำความผิดได้รับรู้ถึงความรู้สึกของผู้เสียหาย / ผู้เสียหายมีโอกาสรบายความรู้สึกที่เป็นผู้ถูกกระทำ
- (4) ผู้กระทำความผิดมีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเอง / ผู้เสียหายมอบโอกาสให้ผู้กระทำความผิดปรับปรุงตนเอง
- (5) ผู้กระทำความผิดไม่ถูกตีตราจากสังคมว่าต้องคดีอาญา

ตาราง 4.15 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ และความโด่งของข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก จากผู้ตอบแบบสอบถามการ บังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา (จำนวน 565 ตัวอย่าง)

ผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการ ยุติธรรมทางเลือก		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
ผลลัพธ์ จากการดำเนินกระบวนการ ยุติธรรมทางเลือก	ผู้เสียหาย	3.56	1.117	-0.517	-0.409
	ผู้กระทำความผิด	3.51	1.127	-0.416	-0.764
	อาจารย์	3.63	1.048	-0.475	-0.364
	รวม	3.57	1.096	-0.475	-0.517
1. กระทำความผิดได้สำนึกผิด / ผู้เสียหายได้ให้อภัย	ผู้เสียหาย	3.60	1.248	-0.363	-0.856
	ผู้กระทำความผิด	3.54	1.328	-0.464	-0.903
	อาจารย์	3.68	1.090	-0.552	-0.206
	รวม	3.61	1.222	-0.470	-0.675
2. ผู้กระทำความผิดให้คำมั่นว่าจะไม่ กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก / ผู้เสียหายได้รับคำมั่นว่าผู้กระทำความผิด จะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก	ผู้เสียหาย	3.60	1.235	-0.406	-0.894
	ผู้กระทำความผิด	3.55	1.240	-0.513	-0.648
	อาจารย์	3.63	1.143	-0.361	-0.697
	รวม	3.60	1.204	-0.433	-0.738

ตาราง 4.15 (ต่อ)

ผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการ ยุทธธรรมทางเลือก		ค่าสถิติในการแสดงความคิดเห็น			
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความนับ	ความโด่ง
3. ผู้กระทำความผิดได้รับรู้ถึง ความรู้สึกของผู้เสียหาย / ผู้เสียหายมี โอกาสระบายความรู้สึกที่เป็น ผู้ถูกกระทำ	ผู้เสียหาย	3.53	1.205	-.378	-.721
	ผู้กระทำความผิด	3.60	1.228	-.538	-.586
	อาจารย์	3.70	1.105	-.434	-.450
	รวม	3.61	1.179	-.460	-.581
4. ผู้กระทำความผิดมีโอกาสแก้ไข ปรับปรุงตนเอง / ผู้เสียหายมอบ โอกาสให้ผู้กระทำความผิดปรับปรุง ตนเอง	ผู้เสียหาย	3.54	1.201	-.403	-.753
	ผู้กระทำความผิด	3.59	1.300	-.559	-.804
	อาจารย์	3.74	1.215	-.536	-.839
	รวม	3.62	1.238	-.499	-.798
5. ผู้กระทำความผิดไม่ถูกตีตราจาก สังคมว่าต้องคดีอาญา	ผู้เสียหาย	3.55	1.247	-.394	-.827
	ผู้กระทำความผิด	3.29	1.379	-.254	-1.159
	อาจารย์	3.39	1.186	-.104	-.995
	รวม	3.41	1.272	-.274	-.980

* หมายถึง $p \leq 0.05$, ** หมายถึง $p \leq 0.01$

จากตาราง 4.15 พบว่า ผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุทธธรรมทางเลือก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.57 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับสมควรมากที่จะนำกระบวนการยุทธธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.096 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย และเบ้นเล็กน้อย ซึ่งกลุ่มอาจารย์ มีความคิดเห็นว่าจะสมควรมากที่จะนำกระบวนการยุทธธรรมทางเลือกมาใช้มาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.63) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้เสียหาย (3.56) และกลุ่มผู้กระทำความผิด (3.51) เห็นสมควรมากที่จะนำกระบวนการยุทธธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุทธธรรมทางเลือก ที่จะนำกระบวนการยุทธธรรมทางเลือกมาใช้ไม่มีความแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 0.509$ Sig = 0.601) โดยผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุทธธรรมทางเลือก มีข้อคำถาม 5 ข้อ ได้แก่

- กระทำความผิดได้สำนึกผิด / ผู้เสียหายได้ให้อภัย มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.61 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุทธธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.222 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และเบ้นเล็กน้อย ซึ่งกลุ่มผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และกลุ่มอาจารย์ เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุทธธรรมทางเลือกมาใช้มาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.60 3.54 และ 3.68 ตามลำดับ

- ผู้กระทำความผิดให้คำมั่นว่าจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก / ผู้เสียหายได้รับคำมั่นว่าผู้กระทำความผิดจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.60 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.204 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบนเล็กน้อย ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.60 3.55 และ 3.63 ตามลำดับ

- ผู้กระทำความผิดได้รับรู้ถึงความรู้สึกของผู้เสียหาย / ผู้เสียหายมีโอกาสนำความรู้สึกที่เป็นผู้ถูกกระทำ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.61 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.179 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบนเล็กน้อย ซึ่งทั้งสามกลุ่ม เห็นสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มาก 3.53 3.60 และ 3.70 ตามลำดับ

- ผู้กระทำความผิดมีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเอง / ผู้เสียหายมอบโอกาสให้ผู้กระทำความผิดปรับปรุงตนเอง มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.62 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.238 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบนเล็กน้อย 3.54 3.59 และ 3.74 ตามลำดับ

- ผู้กระทำความผิดไม่ถูกตีตราจากสังคมว่าต้องคดีอาญา มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.41 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย 1.272 และข้อมูลแจกแจงเบ้ซ้าย และแบนเล็กน้อย ซึ่งกลุ่มผู้เสียหายมีความเห็นว่าสมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มาก โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 3.55 ส่วนกลุ่มผู้กระทำความผิดและกลุ่มอาจารย์เห็นสมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.29 และ 3.39 ตามลำดับ

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อนำมาสนับสนุนผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก และลักษณะความผิดทางอาญาที่เห็นควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ปรากฏผลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก สรุปได้ว่าพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมทางเลือกโดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ อาจมีวิธีการที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับการพิจารณา หรือลงโทษโดยวิธีอื่นที่เหมาะสม และด้านวิธีดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ควรนำใช้ เห็นว่า ควรมีการไกล่เกลี่ย หรือระงับข้อพิพาทของคู่กรณีระหว่างสถาบัน หรือภายในสถาบัน โดยมอบหมายให้คนกลาง อาทิ อาจารย์ หรือผู้ปกครองของคู่กรณี ร่วมพิจารณา พุศุข หรือ

ประชุมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยไม่ต้องถูกส่งตัวเพื่อดำเนินคดีทางอาญา สำหรับวิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้กระทำผิดยอมรับผิด รวมถึงวิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้เสียหายพึงพอใจ สรุปได้ว่าควรให้ คู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้แสดงความรู้สึกที่แต่ละฝ่ายได้รับ

สำหรับปัจจัยลักษณะความผิดทางอาญาที่เห็นควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ จากการสัมภาษณ์เจาะลึก พบว่า ควรใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกกับลักษณะความผิดที่มีอัตรา โทษไม่เกิน 1 ปี หรือคดีละหุโทษ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณดังกล่าว

4.4 สรุป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 565 ตัวอย่าง ประกอบด้วยกลุ่มนักศึกษา จำนวน ร้อยละ 65.84 ส่วนที่เหลือเป็นกลุ่มอาจารย์ จากผลการวิเคราะห์รายละเอียดของปัจจัย ดังนี้

ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก พบว่า นักศึกษากลุ่ม ผู้เสียหายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีความ แตกต่างกับนักศึกษากลุ่มผู้กระทำความผิด และกลุ่มอาจารย์ ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกอยู่ในระดับปานกลาง

ปัจจัยด้านวิธีดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ควรนำมาใช้ ทั้งสามกลุ่มมีความ คิดเห็นเกี่ยวกับการนำวิธีดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ควรนำมาดำเนินการอยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก ซึ่งไม่มีความแตกต่างกัน

ปัจจัยด้านวิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้กระทำผิด ยอมรับผิด นักศึกษากลุ่มผู้กระทำความผิดมีความเข้าใจวิธีการ หรือการดำเนินการกระบวนการยุติธรรม ทางเลือกที่จะทำให้ผู้กระทำผิดยอมรับผิดอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่มีความแตกต่างกับนักศึกษากลุ่ม ผู้เสียหาย และกลุ่มอาจารย์ที่มีความเข้าใจวิธีการ หรือการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะ ทำให้ผู้กระทำผิดยอมรับผิดอยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยมากเช่นกัน

ปัจจัยด้านความเข้าใจถึงวิธีการ หรือการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ ผู้เสียหายพึงพอใจ ทั้งสามกลุ่มมีความเข้าใจถึงวิธีการหรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรม ทางเลือกที่จะทำให้ผู้เสียหายพึงพอใจอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งไม่มีความแตกต่างกัน

ปัจจัยด้านความเข้าใจในความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด นักศึกษากลุ่มผู้กระทำ ความผิด และกลุ่มอาจารย์ มีความเข้าใจถึงวิธีการหรือการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะ ทำให้ผู้เสียหายพึงพอใจอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีความแตกต่างกับกลุ่มผู้เสียหาย

ปัจจัยความผิต่อร่างกาย อยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิต่อร่างกายที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ไม่มีความแตกต่างกัน

ปัจจัยความผิต่อเสรีภาพอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งนักศึกษากลุ่มผู้เสียหายมีความคิดเห็น่าสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มาก ซึ่งแตกต่างกับนักศึกษากลุ่มผู้กระทำความผิ และกลุ่มอาจารย์

ปัจจัยความผิฐานหมิ่นประมาทอยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิฐานหมิ่นประมาทที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ไม่มีความแตกต่างกัน

ปัจจัยความผิฐานลักทรัพย์ตามจำนวนมูลค่าของทรัพย์ ตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์ ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์ และ ความผิฐานลักทรัพย์กรณีบุกรุก ซึ่งทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิฐานหมิ่นประมาทที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยความผิความผิฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ กลุ่มอาจารย์มีความคิดเห็นแตกต่างกับนักศึกษากลุ่มผู้เสียหาย และนักศึกษากลุ่มผู้กระทำความผิ ส่วนปัจจัยความผิความผิฐานลักทรัพย์ตามความผิฐานทำให้เสียทรัพย์ นักศึกษากลุ่มผู้กระทำความผิมีความคิดเห็นแตกต่างกับนักศึกษากลุ่มผู้เสียหาย และกลุ่มอาจารย์

ปัจจัยความผิผลหุโทษ ทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้กับความผิผลหุโทษ ไม่มีความแตกต่างกัน

สำหรับปัจจัยด้านผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือกอยู่ในเกณฑ์ระดับสมควรมากที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ไม่มีความแตกต่างกัน

ทั้งนี้ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มอาจารย์ นักศึกษาที่เป็นตัวแทนผู้กระทำความผิ และนักศึกษาที่เป็นตัวแทนผู้เสียหาย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกพอสมควร และเห็นควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในลักษณะความผิผลหุโทษ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณดังกล่าว

จากการวิเคราะห์เบื้องต้นของปัจจัยต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์สมการมาตรฐานและสมการโครงสร้างเกี่ยวกับการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา ในบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของลักษณะความผิดทางอาญา ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของลักษณะความผิดทางอาญา ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดลหุโทษ และผลลัพธ์ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา โดยการศึกษาจำแนกตามประเภทกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย กลุ่มนักศึกษาผู้เสียหาย กลุ่มผู้กระทำผิด และกลุ่มอาจารย์

ผู้วิจัย ใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (structural equations model [SEM]) เพื่อวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (model causality) ทั้งแบบ formative และ reflective model ในการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลของตัวแปรทุกตัว โดยการใช้โปรแกรม PLS-Graph โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงประจักษ์และอิทธิพลของปัจจัยด้านความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดลหุโทษ และผลลัพธ์ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา ในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงประจักษ์

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (multicollinearity) ของปัจจัยแฝงภายนอกของแต่ละปัจจัยของแต่ละกลุ่มตัวอย่างโดยตรวจสอบค่าสหสัมพันธ์ (r) ของตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง แบบ formative model (ภาคผนวก ข)

5.1.1 กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่เป็นผู้เสียหาย จากจำนวน 194 ตัวอย่าง พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัยภายนอก มีค่าอยู่ระหว่าง 0.162 ถึง 0.888 ซึ่งค่าสหสัมพันธ์บางค่ามีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป จึงทำให้เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ ซึ่งแต่ละตัวแปรของปัจจัยแฝงภายนอกมีค่าสหสัมพันธ์กัน ดังนี้

1) ปัจจัยความผิดต่อร่างกายประกอบด้วย 7 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง .300 ถึง .876 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่า ค่าสหสัมพันธ์ค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร BODY2 กับ BODY4 มีค่าเท่ากับ 0.876

2) ปัจจัยความผิดต่อเสรีภาพ ประกอบด้วย 8 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง .320 ถึง .888 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่า ค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM2 กับ FREEDOM3 มีค่าเท่ากับ 0.888 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM2 กับ FREEDOM4 มีค่าเท่ากับ 0.861 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM3 กับ FREEDOM4 มีค่าเท่ากับ 0.851 และ ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM6 กับ FREEDOM7 มีค่าเท่ากับ 0.843

3) ปัจจัยความผิดฐานหมิ่นประมาท ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง .687 ถึง .829 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่าค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร DEFAMAT1 กับ DEFAMAT2 มีค่าเท่ากับ 0.829

4) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ประกอบด้วยปัจจัยย่อย ได้แก่

4.1) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์สิน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง .094 ถึง .863 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่าค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร VPROP1 กับ VPROP2 มีค่าเท่ากับ 0.863 และ ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร VPROP3 กับ VPROP4 มีค่าเท่ากับ 0.803

4.2) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง มีค่าเท่ากับ 0.751

4.3) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์สิน ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง เท่ากับ .528

4.4) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สินประกอบด้วย 4 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง .675 ถึง .869 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่าค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร APROP1กับ APROP2 มีค่าเท่ากับ 0.828 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร APROP2 กับ APROP3 มีค่าเท่ากับ 0.869 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร APROP2 กับ APROP4 มีค่าเท่ากับ 0.814 และค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร APROP3 กับ APROP4 มีค่าเท่ากับ 0.806

4.5) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์สิน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง .353 ถึง .861 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่าค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร MPROP1 กับ MPROP2 มีค่าเท่ากับ 0.861

4.6) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานหลักทรัพย์ทำให้เสียทรัพย์สิน ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กันอย่างน้อยสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร IPROP1 กับ IPROP2 มีค่าเท่ากับ 0.847 และค่าสหสัมพันธ์ดังกล่าวที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป

4.7) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานหลักทรัพย์กรณีถูกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง .575 ถึง .699 อย่างน้อยสำคัญอย่างยิ่ง

5) ปัจจัยความผิดหลุโทษ ประกอบด้วย 13 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง .162 ถึง .736 อย่างน้อยสำคัญอย่างยิ่ง

ส่วนปัจจัยผลลัพธ์ที่มีผลลัพธ์ต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาผู้เสียหาย ใช้วิเคราะห์แบบ reflective model ความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (convergent validity) คือ ความเที่ยงตรงของมาตรวัดที่ใช้แสดงให้เห็นว่าตัวชี้วัดสามารถวัด construct เดียวกันได้ พิจารณาจากค่า loading ของตัวแปรภายใน มีค่าตั้งแต่ 0.797 ถึง 0.925 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.706 และ มีนัยสำคัญทางสถิติ ($|t| \geq 1.96$) และเป็นปริมาณบวกทุกค่า) แสดงว่า มาตรวัดมีความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (Lauro & Vinzi, 2004; Henseler et al., 2009) (ตาราง 5.1)

ตาราง 5.1 ค่าสถิติความเที่ยงตรงเชิงเหมือนของมาตรวัดตัวแปรแฝงแบบ reflective model ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาผู้เสียหาย

Construct/Item	Loading	t-stat	AVE
ผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก	CR=.960		0.829
1. กระทำความคิดได้สำนึกผิด / ผู้เสียหายได้ให้อภัย	0.929	86.145**	
2. ผู้กระทำความผิดให้คำมั่นว่าจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก / ผู้เสียหายได้รับคำมั่นว่าผู้กระทำความผิดจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก	0.924	84.994**	
3. ผู้กระทำความผิดได้รับรู้ถึงความรู้สึกของผู้เสียหาย / ผู้เสียหายมีโอกาสรบายความรู้สึกที่เป็นผู้ถูกระทำ	0.926	50.374**	
4. ผู้กระทำความผิดมีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเอง / ผู้เสียหายมอบโอกาสให้ผู้กระทำความผิดปรับปรุงตนเอง	0.922	56.102**	
5. ผู้กระทำความผิดไม่ถูกตีตราจากสังคมว่าต้องคดีอาญา	0.849	25.083**	

** Significant at $p \leq 0.01$

5.1.2 กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่เป็นผู้กระทำความผิด จากจำนวน 178 ตัวอย่าง พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.146 ถึง 0.932 ซึ่งค่าสหสัมพันธ์บางค่ามีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป จึงทำให้เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ ซึ่งแต่ละตัวแปรของปัจจัยแฝงภายนอกมีค่าสหสัมพันธ์กัน ดังนี้

1) ปัจจัยความผิดต่อร่างกายประกอบด้วย 7 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง 0.543 ถึง .854 อย่างน้อยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่า ค่าสหสัมพันธ์ค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป

ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร BODY4 กับ BODY5 มีค่าเท่ากับ 0.854 และค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร BODY6 กับ BODY7 มีค่าเท่ากับ 0.843

2) ปัจจัยความผิต่อเสรีภาพ ประกอบด้วย 8 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง 0.273 ถึง 0.932 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่า ค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM1 กับ FREEDOM2 มีค่าเท่ากับ 0.807 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM2 กับ FREEDOM3 มีค่าเท่ากับ 0.932 และ ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM6 กับ FREEDOM7 มีค่าเท่ากับ 0.932

3) ปัจจัยความผิฐานหมิ่นประมาท ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง 0.764 ถึง 0.789 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง

4) ปัจจัยความผิเกี่ยวกับทรัพย์สิน ประกอบด้วยปัจจัยย่อย ได้แก่

4.1) ปัจจัยความผิเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์สิน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง 0.193 ถึง 0.818 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่าค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร VPROP3 กับ VPROP4 มีค่าเท่ากับ 0.818

4.2) ปัจจัยความผิเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่งมีค่าเท่ากับ 0.748

4.3) ปัจจัยความผิเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์สิน ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง เท่ากับ 0.493

4.4) ปัจจัยความผิเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สินประกอบด้วย 4 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง 0.789 ถึง 0.906 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่าค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร APROP1 กับ APROP2 มีค่าเท่ากับ 0.820 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร APROP1 กับ APROP4 มีค่าเท่ากับ 0.808 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร APROP2 กับ APROP3 มีค่าเท่ากับ 0.905 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร APROP2 กับ APROP4 มีค่าเท่ากับ 0.887 และค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร (APROP3)กับ (APROP4) มีค่าเท่ากับ 0.906

4.5) ปัจจัยความผิเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์สิน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง 0.662 ถึง 0.855 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่าค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร MPROP1 กับ MPROP2 มีค่าเท่ากับ 0.855

4.6) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนบุคคลทรัพย์สินทำให้เสียทรัพย์สิน ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร IPROP1 กับ IPROP2 มีค่าเท่ากับ 0.835 และค่าสหสัมพันธ์ดังกล่าวที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป

4.7) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนบุคคลทรัพย์สินบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง 0.611 ถึง 0.834 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่าค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป คือค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร NPROPI กับ NPROP2 มีค่าเท่ากับ 0.834

5) ปัจจัยความผิดละเมิดโทษ ประกอบด้วย 13 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง 0.146 ถึง 0.807 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่าค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร MISDEM01 กับ MISDEM02 มีค่าเท่ากับ 0.807

ส่วนปัจจัยผลลัพธ์ที่มีผลลัพธ์ต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกใช้วิเคราะห์แบบ reflective model ความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (convergent validity) คือ ความเที่ยงตรงของมาตรวัดที่ใช้แสดงให้เห็นว่าตัวชี้วัดสามารถวัด construct เดียวกันได้ พิจารณาจากค่า loading ของตัวแปร มีค่าตั้งแต่ 0.797 ถึง 0.925 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.706 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($|t| \geq 1.96$) และเป็นปริมาณบวกทุกค่า) แสดงว่า มาตรวัดมีความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (Lauro & Vinzi, 2004; Henseler et al., 2009) (ตาราง 5.2)

ตาราง 5.2 ค่าสถิติความเที่ยงตรงเชิงเหมือนของมาตรวัดตัวแปรแฝงแบบ reflective model ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาผู้กระทำผิด

Construct/Item	Loading	t-stat	AVE
ผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก	CR=0.941		0.761
1. กระทำความผิดได้สำนึกผิด / ผู้เสียหายได้ให้อภัย	0.884	45.376**	
2. ผู้กระทำความผิดให้คำมั่นว่าจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก / ผู้เสียหายได้รับคำมั่นว่าผู้กระทำความผิดจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก	0.896	42.300**	
3. ผู้กระทำความผิดได้รับรู้ถึงความรู้สึกของผู้เสียหาย / ผู้เสียหายมีโอกาสระบายความรู้สึกที่เป็นผู้ถูกกระทำ	0.862	24.894**	
4. ผู้กระทำความผิดมีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเอง / ผู้เสียหายมอบโอกาสให้ผู้กระทำความผิดปรับปรุงตนเอง	0.924	82.199**	
5. ผู้กระทำความผิดไม่ถูกตีตราจากสังคมว่าต้องคดีอาญา	0.791	19.983**	

** Significant at $p \leq 0.01$

5.1.3 กลุ่มตัวอย่างอาจารย์ จากจำนวน 193 ตัวอย่าง พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.250 ถึง 0.970 ซึ่งค่าสหสัมพันธ์บางค่ามีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป จึงทำให้เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรง พหุ ซึ่งแต่ละตัวแปรของปัจจัยแฝงภายนอกมีค่าสหสัมพันธ์กัน ดังนี้

1) ปัจจัยความผิดต่อร่างกาย ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง 0.520 ถึง 0.926 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่า ค่าสหสัมพันธ์ค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร BODY3 กับ BODY7 มีค่าเท่ากับ 0.817 และค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร BODY6 กับ BODY7 มีค่าเท่ากับ 0.926

2) ปัจจัยความผิดต่อเสรีภาพ ประกอบด้วย 8 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง 0.570 ถึง .970 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่า ค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM1 กับ FREEDOM2 มีค่าเท่ากับ 0.911 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM1 กับ FREEDOM3 มีค่าเท่ากับ 0.884 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM1 กับ FREEDOM5 มีค่าเท่ากับ 0.877 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM1 กับ FREEDOM7 มีค่าเท่ากับ 0.846 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM2 กับ FREEDOM3 มีค่าเท่ากับ 0.970 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM2 กับ FREEDOM5 มีค่าเท่ากับ 0.908 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM3กับ FREEDOM5 มีค่าเท่ากับ 0.905 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM5 กับ FREEDOM6 มีค่าเท่ากับ 0.819 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM6 กับ FREEDOM7 มีค่าเท่ากับ 0.904 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM6 กับ FREEDOM8 มีค่าเท่ากับ 0.847 และค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร FREEDOM7 กับ FREEDOM8 มีค่าเท่ากับ 0.818

3) ปัจจัยความผิดฐานหมิ่นประมาท ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง 0.831 ถึง 0.872 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่าค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร DEFAMAT1 กับ DEFAMAT2 มีค่าเท่ากับ 0.872 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร DEFAMAT1 กับ DEFAMAT3 มีค่า เท่ากับ 0.868 และค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร DEFAMAT2 กับ DEFAMAT3 มีค่า เท่ากับ 0.831

4) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ประกอบด้วยปัจจัยย่อย ได้แก่

4.1) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์สิน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง 0.611 ถึง 0.908 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่าค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร VPROP1 กับ VPROP2 มีค่า เท่ากับ 0.898 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร VPROP2 กับ VPROP3 มีค่าเท่ากับ 0.889 และค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร VPROP3 กับ VPROP4 มีค่า เท่ากับ 0.908

4.2) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร TPROP1 กับ TPRO2 มีค่าเท่ากับ 0.887 และค่าสหสัมพันธ์ดังกล่าวที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป

4.3) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง เท่ากับ 0.773

4.4) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สิน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง 0.907 ถึง 0.941 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่าค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร APROP1 กับ APROP2 มีค่าเท่ากับ 0.907 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร APROP1 กับ APROP3 มีค่าเท่ากับ 0.915 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร APROP1 กับ APROP4 มีค่าเท่ากับ 0.937 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร APROP2 กับ APROP3 มีค่าเท่ากับ 0.941 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร APROP2 กับ APROP4 มีค่าเท่ากับ 0.922 และค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร APROP3 กับ APROP4 มีค่าเท่ากับ 0.935

4.5) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์สิน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง 0.752 ถึง 0.959 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่าค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร MPROP1 กับ MPROP2 มีค่าเท่ากับ 0.959 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร MPROP1 กับ MPROP3 มีค่าเท่ากับ 0.871 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร MPROP2 กับ MPROP3 มีค่าเท่ากับ 0.902 และค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร MPROP3 กับ MPROP4 มีค่าเท่ากับ 0.847

4.6) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ทำให้เสียทรัพย์สิน ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร IPROP1 กับ IPROP2 มีค่าเท่ากับ 0.878 และค่าสหสัมพันธ์ดังกล่าวที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป

4.7) ปัจจัยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์กรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง 0.803 ถึง 0.887 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่าค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป คือค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร NPROP1 กับ NPROP2 มีค่าเท่ากับ 0.887 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร NPROP1 กับ NPROP3 มีค่าเท่ากับ 0.803 และค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร NPROP2 กับ NPROP3 มีค่าเท่ากับ 0.842

5) ปัจจัยความผิดลหุโทษ ประกอบด้วย 13 ตัวแปร ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กัน ระหว่าง 0.250 ถึง 0.947 อย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง และพบว่าค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร MISDEM01 กับ MISDEM02 มีค่าเท่ากับ 0.947 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร

MISDEM04 กับ MISDEM06 มีค่าเท่ากับ 0.901 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร MISDEM04 กับ MISDEM08 มีค่าเท่ากับ 0.889 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร MISDEM05 กับ MISDEM07 มีค่าเท่ากับ 0.805 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร MISDEM06 กับ MISDEM08 มีค่าเท่ากับ 0.904 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร MISDEM08 กับ MISDEM09 มีค่าเท่ากับ 0.841 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร MISDEM09 กับ MISDEM10 มีค่าเท่ากับ 0.843 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร MISDEM09 กับ MISDEM11 มีค่าเท่ากับ 0.824 และค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร MISDEM10 กับ MISDEM11 มีค่าเท่ากับ 0.818

ส่วนปัจจัยผลลัพธ์ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกใช้การวิเคราะห์แบบ reflective model ความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (convergent validity) คือ ความเที่ยงตรงของมาตรวัดที่ใช้แสดงให้เห็นว่าตัวชี้วัดสามารถวัด construct เดียวกันได้ พิจารณาจากค่า loading ของตัวแปรมีค่าตั้งแต่ 0.780 ถึง 0.959 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.706 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($|t| \geq 1.96$) และเป็นปริมาณบวกทุกค่า) แสดงว่า มาตรวัดมีความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (Lauro & Vinzi, 2004; Henseler et al., 2009) (ตาราง 5.3)

ตาราง 5.3 ค่าสถิติความเที่ยงตรงเชิงเหมือนของมาตรวัดตัวแปรแบบ reflective model ของกลุ่มตัวอย่างอาจารย์

Construct/Item	Loading	t-stat	AVE
ผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก	CR=0.962		0.836
1. กระทำความผิดได้สำนึกผิด / ผู้เสียหายได้ให้อภัย	0.932	42.227**	
2. ผู้กระทำความผิดให้คำมั่นว่าจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก / ผู้เสียหายได้รับค่านั่นว่าผู้กระทำความผิดจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก	0.950	124.099**	
3. ผู้กระทำความผิดได้รับรู้ถึงความรู้สึกของผู้เสียหาย / ผู้เสียหายมีโอกาสรบายความรู้สึกที่เป็นผู้ถูกกระทำ	0.959	114.035**	
4. ผู้กระทำความผิดมีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเอง / ผู้เสียหายมอบโอกาสให้ผู้กระทำความผิดปรับปรุงตนเอง	0.938	96.094**	
5. ผู้กระทำความผิดไม่ถูกตีตราจากสังคมว่าต้องคดีอาญา	0.780	16.719**	

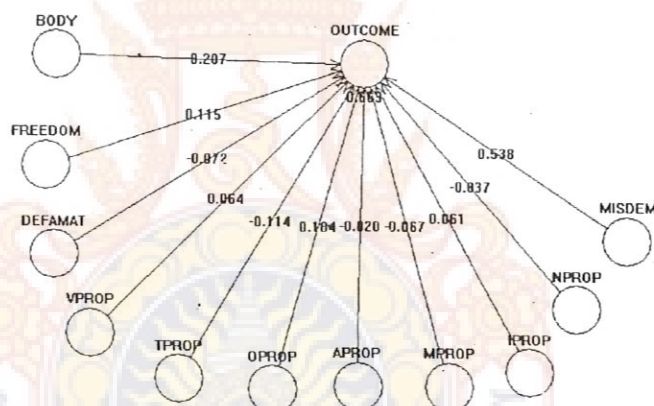
** Significant at $p \leq 0.01$

5.2 ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง

ผลการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม PLS สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้หลายระดับของ SEM ทั้งวิเคราะห์อิทธิพลในระดับสมการโครงสร้าง (inner model หรือ structure model) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์สมการมาตรวัด (outer model หรือ measurement model) โดย

ดำเนินการวิเคราะห์มาตรวัดทั้งในแบบ formative และ reflective model ไปในคราวเดียวกัน โดยไม่นำตัวแปรที่เกิปัญหาวะร่วมเส้นตรงพหุซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่า 0.800 ขึ้นไปมาใช้ในการวิเคราะห์ โดยจำแนกการวิเคราะห์ตามกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

5.2.1 กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่เป็นผู้เสียหาย ได้แก่ ตัวแปร BODY4 FREEDOM3 FREEDOM7 DEFAMAT1 VPROP1 VPROP3 APROP2 APROP3 MPROP2 และ IPROP2 ที่เกิดปัญหาวะร่วมเส้นตรงพหุไม่ได้นำมาใช้การวิเคราะห์หือทธิพลในสมการโครงสร้างและสมการมาตรวัด ซึ่งผลการวิเคราะห์หือทธิพลที่สนับสนุนลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาผู้เสียหาย เกี่ยวกับปัจจัยความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดหลุโทษ และผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา ดังภาพ 5.1 และตาราง 5.5

ภาพ 5.1 ความสัมพันธ์ของลักษณะความผิดทางอาญาเกี่ยวกับปัจจัยความผิดต่อร่างกาย (BODY) ความผิดต่อเสรีภาพ (FREEDOM) ความผิดฐานหมิ่นประมาท (DEFAMAT) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์ (VPROP) ฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา (TPROP) ฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ (OPROP) ฐานลักทรัพย์ตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์ (APROP) ฐานลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์ (MPROP) ฐานลักทรัพย์ทำให้เสียทรัพย์ (IPROP) ฐานลักทรัพย์กรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์ (NPROP) ความผิดหลุโทษ (MISDEM) และผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ในสถาบันอุดมศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่เป็นผู้เสียหาย

ตาราง 5.4 อิทธิพลทางตรงลักษณะความผิดทางอาญาที่สนับสนุนต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาผู้เสียหาย

ลำดับที่	ตัวแปรตาม	R ²	ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง	ค่า t-stat
1	OUTCOME	.669	BODY	0.207	2.634**
			FREEDOM	0.115	1.731*
			DEFAMAT	-0.072	1.071
			VPROP	0.064	0.905
			TPROP	-0.114	1.412
			OPROP	0.184	2.674**
			APROP	-0.020	0.285
			MPROP	-0.067	0.922
			IPROP	0.061	0.854
			NPROP	-0.037	0.612
			MISDEM	0.358	6.482**

* $p \leq 0.10$, ** $p \leq 0.05$

จากภาพ 5.1 และตาราง 5.4 พบว่าลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรม ทั้งหมด 11 ปัจจัย สามารถร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) คิดเป็นร้อยละ 66.9 ส่วนที่เหลือเกิดจากปัจจัยอื่นๆ ซึ่งเขียนในรูปแบบสมการถดถอยพหุเชิงเส้นตรง ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{OUTCOME} = & 0.207\text{BODY} + 0.115\text{FREEDOM} + (-0.072)\text{DEFAMAT} \\
 & + 0.064\text{VPROP} + (-0.114)\text{TPROP} + 0.184\text{OPROP} + (-0.020)\text{APROP} \\
 & + (-0.067)\text{MPROP} + 0.061\text{IPROP} + (-0.037)\text{NPROP} \\
 & + 0.358\text{MISDEM} \quad ; R^2 = 0.669 \dots\dots\dots(5.1)
 \end{aligned}$$

จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาผู้เสียหาย พบว่าปัจจัยลักษณะความผิดทางอาญาเกี่ยวกับปัจจัยความผิดต่อร่างกาย (BODY)ฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ (OPROP) และความผิดลหุโทษ (MISDEM) มีอิทธิพลทางตรงสนับสนุนต่อผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา เท่ากับ 0.207 0.184 และ 0.358 ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และ ปัจจัยส่วนความผิดต่อเสรีภาพ (FREEDOM) มีอิทธิพลทางตรงสนับสนุนต่อผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา เท่ากับ 0.115 ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ส่วนปัจจัยอื่นๆ ที่เหลือไม่มีอิทธิพลทาง

ตรงที่สนับสนุนต่อผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาของกลุ่มนักศึกษาผู้เสียหาย และได้แสดงผล (ตาราง 5.5) การทดสอบสมมติฐานทั้ง 5 ข้อ ตามที่กำหนดไว้

ตาราง 5.5 แสดงค่าสถิติทดสอบสมมติฐานของลักษณะความผิดทางอาญาที่สนับสนุนต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาของนักศึกษาผู้เสียหาย

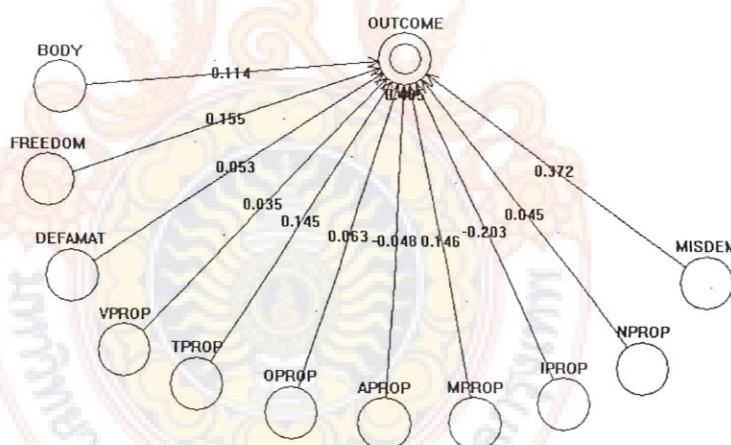
Hypothesis	coef.	t-stat	สรุป
H ₁ : ความผิดต่อร่างกายมีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (BODY → OUTCOME)	0.207	2.634**	สนับสนุน
H ₂ : ความผิดต่อเสรีภาพมีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (FREEDOM → OUTCOME)	0.115	1.731*	สนับสนุน
H ₃ : ความผิดต่อฐานหมิ่นประมาทมีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (DEFAMAT → OUTCOME)	-0.072	1.071	ไม่สนับสนุน
H _{4.1} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักทรัพย์สินตามจำนวนทรัพย์สิน อิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (VPROP → OUTCOME)	0.064	0.905	ไม่สนับสนุน
H _{4.2} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักทรัพย์สินตามช่วงเวลา มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (TPROP → OUTCOME)	-0.114	1.412	ไม่สนับสนุน
H _{4.3} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักทรัพย์สินกรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OPROP → OUTCOME)	0.184	2.674**	สนับสนุน
H _{4.4} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักทรัพย์สินตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สิน มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (APROP → OUTCOME)	-0.020	0.285	ไม่สนับสนุน
H _{4.5} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักทรัพย์สินตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์สิน มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (MPROP → OUTCOME)	-0.067	0.922	ไม่สนับสนุน
H _{4.6} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักทรัพย์สินทำให้เสียทรัพย์สิน มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (IPROP → OUTCOME)	0.061	0.854	ไม่สนับสนุน
H _{4.7} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักทรัพย์สินกรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก	-0.037	0.612	ไม่สนับสนุน

ตาราง 5.5 (ต่อ)

Hypothesis	coef.	t-stat	สรุป
H ₅ : ความผิดหลูโทษมีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก(MISDEM → OUTCOME)	0.358	6.482**	สนับสนุน

* $p \leq 0.10$, ** $p \leq 0.05$

5.2.2. กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่เป็นผู้กระทำความผิด ได้แก่ตัวแปร BODY5 BODY7 FREEDOM2 FREEDOM7 VPROP3 APROP1 APROP2 MPROP2 IPROP2 NPROP2 และ MISDEM02 ที่เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุไม่ได้นำมาใช้การวิเคราะห์อิทธิพลในสมการโครงสร้างและสมการมาตรวัด ซึ่งผลการวิเคราะห์อิทธิพลที่สนับสนุนลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับปัจจัยความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดหลูโทษ และผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาของนักศึกษาผู้กระทำความผิด ดังภาพ 5.2 และตาราง 5.6

ภาพ 5.2 ความสัมพันธ์ของลักษณะความผิดทางอาญาเกี่ยวกับปัจจัยความผิดต่อร่างกาย (BODY) ความผิดต่อเสรีภาพ (FREEDOM) ความผิดฐานหมิ่นประมาท (DEFAMAT) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์ (VPROP) ฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา (TPROP) ฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ (OPROP) ฐานลักทรัพย์ตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์ (APROP) ฐานลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์ (MPROP) ฐานลักทรัพย์ทำให้เสียทรัพย์ (IPROP) ฐานลักทรัพย์กรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์ (NPROP) และความผิดหลูโทษ (MISDEM) และผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาผู้กระทำความผิด

ตาราง 5.6 อิทธิพลทางตรงลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรม
ทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาผู้กระทำผิด

ลำดับที่	ตัวแปรตาม	R ²	ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง	ค่า t-stat
1	OUTCOME	.405	BODY	0.114	1.759*
			FREEDOM	0.115	2.237**
			DEFAMAT	0.053	0.703
			VPROP	0.035	0.474
			TPROP	0.145	1.511
			OPROP	0.063	0.576
			APROP	-0.048	0.533
			MPROP	0.146	1.702*
			IPROP	-0.203	2.097**
			NPROP	0.045	0.475
			MISDEM	0.372	4.403**

* $p \leq 0.10$, ** $p \leq 0.05$

จากภาพ 5.2 และตาราง 5.6 พบว่าลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมของนักศึกษาผู้กระทำผิด ทั้งหมด 11 ปัจจัย สามารถร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) คิดเป็นร้อยละ 40.5 ส่วนที่เหลือเกิดจากปัจจัยอื่นๆ ซึ่งเขียนในรูปแบบสมการถดถอยพหุเชิงเส้นตรง ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{OUTCOME} = & 0.114\text{BODY} + 0.115\text{FREEDOM} + 0.053\text{DEFAMAT} \\
 & + 0.035\text{VPROP} + 0.145\text{TPROP} + 0.063\text{OPROP} + (-0.048)\text{APROP} \\
 & + 0.146\text{MPROP} + (-0.203)\text{IPROP} + 0.045\text{NPROP} \\
 & + 0.372\text{MISDEM} \quad ; R^2 = 0.405 \dots\dots\dots(5.2)
 \end{aligned}$$

จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาผู้กระทำผิด พบว่าปัจจัยลักษณะความผิดทางอาญาเกี่ยวกับปัจจัยความผิดต่อร่างกาย (BODY) และฐานลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์ (MPROP) มีอิทธิพลทางตรงสนับสนุนต่อผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา เท่ากับ 0.114 และ 0.146 ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 90 เท่านั้น และความผิดต่อเสรีภาพ (FREEDOM) ฐานลักทรัพย์ทำให้เสียทรัพย์ (IPROP) และความผิดหลอกลวง (MISDEM) มีอิทธิพลทางตรงสนับสนุนต่อผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรม

ทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา เท่ากับ 0.115 -0.203 และ 0.372 ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ที่เหลือไม่มีอิทธิพลทางตรงที่สนับสนุนต่อผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาของกลุ่มนักศึกษาผู้กระทำผิด และได้แสดงผล (ตาราง 5.7) การทดสอบสมมติฐานทั้ง 5 ข้อ ตามที่กำหนดไว้

ตาราง 5.7 แสดงค่าสถิติทดสอบสมมติฐานของลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาผู้เสียหาย

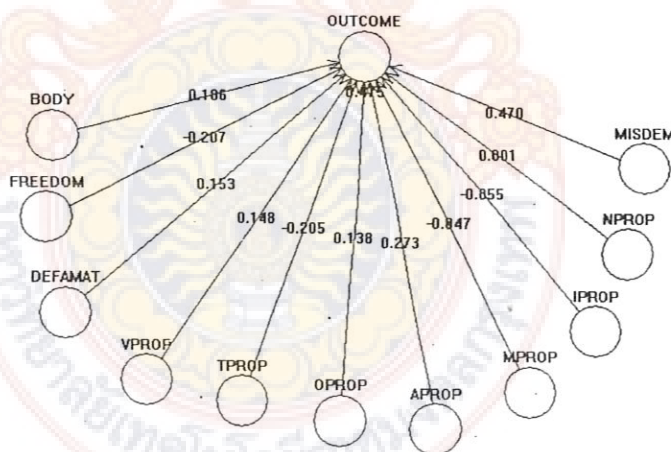
Hypothesis	coef.	t-stat	สรุป
H ₁ : ความผิดต่อร่างกายมีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (BODY → OUTCOME)	0.114	1.759*	สนับสนุน
H ₂ : ความผิดต่อเสรีภาพมีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (FREEDOM → OUTCOME)	0.115	2.237**	สนับสนุน
H ₃ : ความผิดต่อฐานหมิ่นประมาทมีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (DEFAMAT → OUTCOME)	0.053	0.703	ไม่สนับสนุน
H _{4.1} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์สิน มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (VPROP → OUTCOME)	0.035	0.474	ไม่สนับสนุน
H _{4.2} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินลักทรัพย์ตามช่วงเวลา มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (TPROP → OUTCOME)	0.145	1.511	ไม่สนับสนุน
H _{4.3} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OPROP → OUTCOME)	0.063	0.576	ไม่สนับสนุน
H _{4.4} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินลักทรัพย์ตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สิน มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (APROP → OUTCOME)	-0.048	0.533	ไม่สนับสนุน
H _{4.5} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์สิน มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (MPROP → OUTCOME)	0.146	1.702*	สนับสนุน
H _{4.6} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินลักทรัพย์ทำให้เสียทรัพย์สิน มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (IPROP → OUTCOME)	-0.203	2.097**	สนับสนุน
H _{4.7} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินลักทรัพย์กรณีขโมยเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สิน มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก	0.045	0.475	ไม่สนับสนุน

ตาราง 5.7 (ต่อ)

Hypothesis	coef.	t-stat	สรุป
H ₅ : ความผิดหูโทษมีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก(MISDEM → OUTCOME)	0.372	4.403**	สนับสนุน

* $p \leq 0.10$, ** $p \leq 0.05$

5.2.3. กลุ่มตัวอย่างอาจารย์ ได้แก่ตัวแปร BODY7 FREEDOM2 FREEDOM3 FREEDOM5 FREEDOM6 FREEDOM7 DEFAMAT2 DEFAMAT3 VPROP1 VPROP3 TPRO2 APROP2 APROP3 APROP4 MPROP2 MPROP3 IPROP2 NPROP2 NPROP3 MISDEM02 MISDEM05 MISDEM06 MISDEM08 MISDEM10 และ MISDEM11 ที่เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุไม่ได้นำมาใช้การวิเคราะห์อิทธิพลในสมการโครงสร้างและสมการมาตรวัด ซึ่งผลการวิเคราะห์อิทธิพลที่สนับสนุนลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาผู้กระทำผิด เกี่ยวกับปัจจัยความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดหูโทษ และผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาของกลุ่มตัวอย่างอาจารย์ ดังภาพ 5.3 และตาราง 5.8

ภาพ 5.3 ความสัมพันธ์ของลักษณะความผิดทางอาญาเกี่ยวกับปัจจัยความผิดต่อร่างกาย (BODY) ความผิดต่อเสรีภาพ (FREEDOM) ความผิดฐานหมิ่นประมาท (DEFAMAT) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์ (VPROP) ฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา (TPROP) ฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ (OPROP) ฐานลักทรัพย์ตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์ (APROP) ฐานลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์ (MPROP) ฐานลักทรัพย์ทำให้เสียทรัพย์ (IPROP) ฐานลักทรัพย์กรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์ (NPROP) ความผิดหูโทษ (MISDEM) และผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างอาจารย์

ตาราง 5.8 อิทธิพลทางตรงลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างอาจารย์

ลำดับที่	ตัวแปรตาม	R ²	ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง	ค่า t-stat
1	OUTCOME	.475	BODY	0.186	2.461**
			FREEDOM	-0.207	1.875*
			DEFAMAT	0.153	1.325
			VPROP	0.148	1.541
			TPROP	-0.205	1.888*
			OPROP	0.138	1.519
			APROP	0.273	1.537
			MPROP	-0.047	0.245
			IPROP	-0.055	0.302
			NPROP	0.001	0.009
			MISDEM	0.470	4.071**

* $p \leq 0.10$, ** $p \leq 0.05$

จากภาพ 5.3 และตาราง 5.8 พบว่าลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมของกลุ่มอาจารย์ ทั้งหมด 11 ปัจจัย สามารถร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) คิดเป็นร้อยละ 47.5 ส่วนที่เหลือเกิดจากปัจจัยอื่นๆ ซึ่งเขียนในรูปแบบสมการถดถอยพหุเชิงเส้นตรง ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{OUTCOME} = & 0.186\text{BODY} + (-0.207)\text{FREEDOM} + 0.153\text{DEFAMAT} \\
 & + 0.148\text{VPROP} + (-0.205)\text{TPROP} + 0.138\text{OPROP} + 0.273\text{APROP} \\
 & + (-0.047)\text{MPROP} + (-0.055)\text{IPROP} + 0.001\text{NPROP} \\
 & + 0.470\text{MISDEM} \quad ; R^2 = 0.475 \dots\dots\dots(5.3)
 \end{aligned}$$

จากกลุ่มตัวอย่างอาจารย์ พบว่าปัจจัยลักษณะความผิดทางอาญาเกี่ยวกับปัจจัยความผิดต่อเสรีภาพ (FREEDOM) และฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา (TPROP) มีอิทธิพลทางตรงสนับสนุนต่อผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา เท่ากับ -0.207 และ -0.205 ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 90 เท่านั้น และ ความผิดต่อร่างกาย (BODY) และความผิดหลอกลวง (MISDEM) มีอิทธิพลทางตรงสนับสนุนต่อผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา เท่ากับ 0.186 และ 0.470 ความ

เชื่อมั่นร้อยละ 95 ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ที่เหลือไม่มีอิทธิพลทางตรงที่สนับสนุนต่อผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาของกลุ่มอาจารย์ และได้แสดงผล (ตาราง 5.9) การทดสอบสมมติฐานทั้ง 5 ข้อ ตามที่กำหนดไว้

ตาราง 5.9 แสดงค่าสถิติทดสอบสมมติฐานของลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรม ทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาของกลุ่มอาจารย์

Hypothesis	coef.	t-stat	สรุป
H ₁ : ความผิดต่อร่างกายมีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (BODY → OUTCOME)	0.186	2.461**	สนับสนุน
H ₂ : ความผิดต่อเสรีภาพมีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (FREEDOM → OUTCOME)	-0.207	1.875*	สนับสนุน
H ₃ : ความผิดต่อฐานหมิ่นประมาทมีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (DEFAMAT → OUTCOME)	0.153	1.325	ไม่สนับสนุน
H _{4.1} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์สิน มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (VPROP → OUTCOME)	0.148	1.541	ไม่สนับสนุน
H _{4.2} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินลักทรัพย์ตามช่วงเวลา มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (TPROP → OUTCOME)	-0.205	1.888*	สนับสนุน
H _{4.3} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OPROP → OUTCOME)	0.138	1.519	ไม่สนับสนุน
H _{4.4} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินลักทรัพย์ตามลักษณะการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (APROP → OUTCOME)	0.273	1.537	ไม่สนับสนุน
H _{4.5} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์สิน มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (MPROP → OUTCOME)	-0.047	0.245	ไม่สนับสนุน
H _{4.6} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินลักทรัพย์ทำให้เสียทรัพย์สิน มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (IPROP → OUTCOME)	-0.055	0.302	ไม่สนับสนุน
H _{4.7} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินลักทรัพย์กรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (NPROP → OUTCOME)	0.001	0.009	ไม่สนับสนุน

ตาราง 5.9 (ต่อ)

Hypothesis	coef.	t-stat	สรุป
H ₅ : ความผิดหลูโทษมีอิทธิพลสนับสนุนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (MISDEM → OUTCOME)	0.470	4.071**	สนับสนุน

* $p \leq 0.10$, ** $p \leq 0.05$

ดังนั้น สรุปได้ว่าปัจจัยลักษณะความผิดทางอาญามีอิทธิพลทางตรงที่สนับสนุนต่อการบังคับใช้ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาจากกลุ่มนักศึกษาผู้เสียหาย นักศึกษาผู้กระทำผิด และกลุ่มอาจารย์ ดังนี้

ตาราง 5.10 แสดงการเปรียบเทียบอิทธิพลของปัจจัยลักษณะความผิดทางอาญามีอิทธิพลทางตรงที่สนับสนุนต่อการบังคับใช้ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาผู้เสียหาย นักศึกษาผู้กระทำผิด และกลุ่มอาจารย์

สมมติฐาน	ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงของแต่ละปัจจัยจากกลุ่มตัวอย่าง		
	ผู้เสียหาย	ผู้กระทำผิด	อาจารย์
H ₁ : ความผิดต่อร่างกายมีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (BODY → OUTCOME)	0.207**	0.114*	0.186**
H ₂ : ความผิดต่อเสรีภาพมีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (FREEDOM → OUTCOME)	0.115*	0.115**	-0.207*
H ₃ : ความผิดต่อฐานหมิ่นประมาทมีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (DEFAMAT → OUTCOME)	-0.072	0.053	0.153
H _{4.1} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์สิน มีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (VPROP → OUTCOME)	0.064	0.035	0.148
H _{4.2} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักทรัพย์ตามช่วงเวลา มีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (TPROP → OUTCOME)	-0.114	0.145	-0.205*
H _{4.3} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ มีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OPROP → OUTCOME)	0.184**	0.063	0.138
H _{4.4} : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักทรัพย์ตามลักษณะการกระทำเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สิน มีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (APROP → OUTCOME)	-0.020	-0.048	0.273

ตาราง 5.10 (ต่อ)

สมมติฐาน	ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงของ แต่ละปัจจัยจากกลุ่มตัวอย่าง		
	ผู้เสียหาย	ผู้กระทำความผิด	อาจารย์
H _{4.5} : ความคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์สิน มีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (MPROP → OUTCOME)	-0.067	0.146*	-0.047
H _{4.6} : ความคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ทำให้เสียทรัพย์สิน มีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (IPROP → OUTCOME)	0.061	-0.203**	-0.055
H _{4.7} : ความคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์กรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน มีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (NPROP → OUTCOME)	-0.037	0.045	0.001
H _{4.8} : ความผิดลหุโทษมีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (MISDEM → OUTCOME)	0.358**	0.372**	0.470**
R ²	0.669	0.405	0.475

* $p \leq 0.10$, ** $p \leq 0.05$

5.3 ผลการวิเคราะห์ผลการมาตรวัด

5.3.1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ตัวแปรเชิงประจักษ์ปัจจัยแฝงภายนอก ที่มีอิทธิพลโดยตรงที่สนับสนุนต่อผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ในสถาบันอุดมศึกษาที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ขึ้นไป ทั้งสามกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแปรแฝงความผิดต่อร่างกาย (BODY) และความผิดลหุโทษ (MISDEM) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ส่วนตัวแปรแฝงความผิดต่อเสรีภาพ (FREEDOM) มีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ในสถาบันอุดมศึกษาที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ขึ้นไป แต่กลุ่มอาจารย์มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงที่มีค่าเป็นลบ ซึ่งทิศทางสนับสนุนที่ตรงข้ามต่อดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ในสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้น จึงแสดงแสดงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของแต่ละตัวแปรเชิงประจักษ์ของปัจจัยแฝงความผิดต่อร่างกาย (BODY) และความผิดลหุโทษ (MISDEM) เท่านั้น ดังนี้

ตาราง 5.11 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของแต่ละตัวแปรเชิงประจักษ์ในแต่ละปัจจัยแฝงภายนอกเกี่ยวกับลักษณะความผิดทางอาญาที่มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาทั้งสามกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยแฝงภายนอก	ตัวแปรเชิงประจักษ์	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยตัวแปรเชิงประจักษ์ของกลุ่มตัวอย่าง		
		ผู้เสียหาย	ผู้กระทำความผิด	อาจารย์
BODY	BODY1	0.644**	1.191**	-0.397
	BODY2	0.255**	0.017	0.926**
	BODY3	-0.096	-1.220**	-0.556*
	BODY4	-	0.518*	0.205
	BODY5	0.182**	-	0.618*
	BODY6	0.146	0.134	-0.029
	BODY7	-0.036	-	-
MISDEM	MISDEM01	0.552**	-0.157	-0.026
	MISDEM02	-0.090	-	-
	MISDEM03	0.331**	0.419**	0.391**
	MISDEM04	0.041	0.017	-0.525**
	MISDEM05	0.071	0.078	-
	MISDEM06	-0.061	-0.640**	-
	MISDEM07	0.284**	-0.064	-0.129
	MISDEM08	-0.146	0.139	-
	MISDEM09	0.106	0.085	-0.059
	MISDEM10	0.094	0.459**	-
	MISDEM11	0.106	0.351	-
	MISDEM12	-0.086	-0.172	0.207
	MISDEM13	0.030	0.341	0.926**

* $p \leq 0.10$, ** $p \leq 0.05$

ความผิดต่อร่างกาย (BODY) มีอิทธิพลโดยตรงที่สนับสนุนต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ซึ่งพบว่า ผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกนั้น จะประสบความสำเร็จได้ ย่อมขึ้นอยู่กับฐานความผิดต่อร่างกาย (BODY) ซึ่งลักษณะความผิดบางกลุ่มตัวอย่างระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ขึ้นไป ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะความผิดทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย (BODY1) ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่จิตใจ (BODY2) กระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย (BODY4) และฐานความผิด

กระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส (BODY5) ส่วนทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายถึงสาหัส (BODY3) นั้นมีอิทธิพลสนับสนุนในทิศทางตรงข้ามกันที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ขึ้นไป และเข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้ระหว่างบุคคลแต่สามคนขึ้นไปเป็นเหตุให้บุคคลที่เข้าร่วมได้รับอันตรายแก่กาย (BODY6) และ เข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้ระหว่างบุคคลแต่สามคนขึ้นไปเป็นเหตุให้บุคคลที่เข้าร่วมได้รับอันตรายแก่กายถึงสาหัส (BODY7) ไม่มีอิทธิพลต่อการสนับสนุนต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก

ความผิดลหุโทษ (MISDEM) มีอิทธิพลโดยตรงที่สนับสนุนต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ซึ่งพบว่าผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกนั้นจะประสบความสำเร็จได้ ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะความผิดฐานลหุโทษตามฐานความผิด ซึ่งทุกกลุ่มตัวอย่าง เห็นว่าการส่งเสียง ทำให้เกิดเสียง หรือกระทำความอื้ออึงโดยไม่มีเหตุอันสมควร (MISDEM3) นั้นมีอิทธิพลโดยตรงสนับสนุนต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ขึ้นไป และบางกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการไม่ยอมบอกหรือเกลี้ยบอกชื่อ หรือที่อยู่เป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานที่ปฏิบัติการตามกฎหมาย (MISDEM1) เสพย์สุรา หรือของเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้มาประพาดิ่วนวาย หรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะ หรือสาธารณสถาน (MISDEM7) ใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ (MISDEM10) และกระทำความผิดประการใด ๆ อันเป็นการรังแกหรือข่มเหงผู้อื่นหรือกระทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอาย หรือเดือดร้อนรำคาญในที่สาธารณสถานหรือต่อหน้าธารกำนัล (MISDEM13) มีอิทธิพลโดยตรงสนับสนุนต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ขึ้นไป ส่วนความผิดฐานความผิดลหุโทษ พกอาวุธไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะโดยเปิดเผย หรือโดยไม่มีเหตุสมควร หรือพาไปในชุมนุมชน (MISDEM4) และ ยิงปืน โดยใช้ดินระเบิด เข้าไปในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมนุมชน (MISDEM6) นั้น มีอิทธิพลสนับสนุนในทิศทางตรงข้ามกันต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ขึ้นไป และการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานที่สั่งการตามกฎหมายโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร (MISDEM2) ทะเลาะอย่างอื้ออึงในทางสาธารณะ หรือสาธารณสถาน หรือกระทำให้เสียความสงบเรียบร้อยในทางสาธารณะ หรือสาธารณสถาน (MISDEM5) ชักหรือแสดงอาวุธในการวิวาทต่อสู้ (MISDEM8) กระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ (MISDEM9) ทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว หรือความตกใจโดยการขู่เจิญ (MISDEM11) และ ดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้า หรือด้วยการโฆษณา (MISDEM12) ไม่มีอิทธิพลโดยตรงที่สนับสนุนต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก

5.3.2. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลปัจจัยแฝงภายใน ได้แก่ ผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ที่มีอิทธิพลส่งผลต่อตัวแปรเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สมการมาตรวัดในแบบ reflective ซึ่งสามารถแสดงค่า Loadings ของแต่ละตัวแปรเชิงประจักษ์ในแต่ละปัจจัยแฝงภายในทั้งสามกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ตาราง 5.12 ค่า Loadings ของแต่ละตัวแปรเชิงประจักษ์ในแต่ละปัจจัยแฝงภายใน เกี่ยวกับลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาทั้งสามกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยแฝงภายใน	ตัวแปรเชิงประจักษ์	ค่า Loadings ของตัวแปรของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง		
		ผู้เสียหาย	ผู้กระทำผิด	อาจารย์
OUTCOME	OUTCOME1	0.929*	0.886*	0.932*
	OUTCOME2	0.924*	0.897*	0.949*
	OUTCOME3	0.926*	0.864*	0.958*
	OUTCOME4	0.922*	0.924*	0.938*
	OUTCOME5	0.849*	0.787*	0.784*

* $p \leq 0.05$

จากตาราง 5.12 ลักษณะความผิดทางอาญาที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมที่มีอิทธิพลโดยตรงที่สนับสนุนต่อผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (OUTCOME) ซึ่งจะส่งผลให้ผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก สามารถใช้ในการประมาณค่า กระทำความคิดได้ตำหนักผิด / ผู้เสียหายได้ให้อภัย (OUTCOME1) ผู้กระทำผิดให้คำมั่นว่าจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก / ผู้เสียหายได้รับคำมั่นว่าผู้กระทำผิดจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก (OUTCOME2) ผู้กระทำความผิดได้รับรู้ถึงความรู้สึกของผู้เสียหาย / ผู้เสียหายมีโอกาสรบายความรู้สึกที่เป็นผู้ถูกกระทำ (OUTCOME3) ผู้กระทำความผิดมีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเอง / ผู้เสียหายมอบโอกาสให้ผู้กระทำความผิดปรับปรุงตนเอง (OUTCOME4) และ ผู้กระทำความผิดไม่ถูกตีตราจากสังคมว่าต้องคดีอาญา (OUTCOME5) ได้อย่างมีนัยสำคัญระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ขึ้นไป

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยไม่ได้นำข้อมูลไปเชื่อมโยงกับกรอบแนวความคิดในการวิจัย แต่นำมาสนับสนุนงานวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้เห็นสภาพของตัวแปรที่ศึกษา และเป็นข้อมูลใน

การขยายความในการอภิปรายผลให้เห็นลักษณะของตัวแปรหลักได้ชัดเจนมากขึ้น อันนำไปสู่การสรุปผลงานวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการเก็บข้อมูลที่แจ้งไม่เป็นตัวเลข คือ ไม่ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติ ไม่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการทดสอบสมมติฐาน และนัยสำคัญทางสถิติ แต่ใช้การอุปนัย (induction approach) เน้นการเข้าใจความหมาย ไม่ใช่ความถูกต้อง สร้างแนวคิด และตีความ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรม และสังคม โดยใช้การสัมภาษณ์ สทนทนา และจดบันทึก ให้ความสำคัญกับโลกทัศน์และความรู้สึกนึกคิดของปัจเจกบุคคลเป็นหลัก เป็นการทำวิจัยในสภาพธรรมชาติ ไม่มีการจัดหรือควบคุมสภาพแวดล้อม สรุปปัญหาคด้วยตรรกะแบบอุปนัย (Inductive) มองภาพรวมรอบ ๆ ด้าน (Holistic Perspective) เน้นกระบวนการพลวัต (Dynamic) ความรู้สึกร่วม ความเข้าใจ (Empathy and insight) และบริบท (Contextual) วิธีการวิจัยมีความยืดหยุ่นสูง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องเป็นกลาง ฉะนั้น เกณฑ์ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการประเมินงานวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ความเข้มงวด (Rigor) และความสอดคล้อง (Relevance) ความไว้วางใจได้ (Credibility) ซึ่งเทียบได้กับความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability) ในงานวิจัยเชิงปริมาณ (อมรรตน์ รัตนศิริ, 2551)

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้เกี่ยวข้องกับลักษณะความผิดทางอาญา กับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ด้วยวิธีการค้นคว้าหาข้อมูล โดยให้ความสำคัญกับบริบท และประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนดในทัศนะของผู้ตอบ ซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อเสริมงานวิจัยเชิงปริมาณให้ชัดเจนและหนักแน่นยิ่งขึ้นซึ่งเป็นไปตามทฤษฎี แนวคิด และสมมติฐาน โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้ผลสรุป ดังนี้

ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างในทุกกลุ่มอาจารย์ และนักศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงความถูกต้องของการได้มาซึ่งข้อมูล จากกลุ่มอาจารย์ จำนวน 8 คน ประกอบด้วย รองอธิการบดี คณบดีคณะอุตสาหกรรมสิ่งทอ คณบดีคณะวิทยาศาสตร์ คณบดีคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ รองคณบดีฝ่ายกิจการทั่วไป คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอ และหัวหน้าภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

นอกจากนี้ ข้อมูลจากนักศึกษา จำนวน 8 คน ได้แก่ นักศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอ และคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ (เทคนิคกรุงเทพฯ) จำนวน 4 คน รวมทั้งนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก (อุเทนถวาย) คณะวิศวกรรมศาสตร์ และสถาปัตยกรรมศาสตร์

ทั้งนี้ ได้กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในบริบทของของสถาบันอุดมศึกษา ลักษณะความผิดทางอาญาที่สามารถใช้กับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ดังผลการวิเคราะห์ต่อไปนี้

1) ประเด็นการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา สำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา พบว่า หากเป็นการกระทำความผิดอาญาร้ายแรงสมควรนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่หากเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรง เช่น ความผิดลหุโทษ ก็สามารถนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ได้ และควรขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2) ประเด็นความรู้ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก พบว่า เป็นการให้โอกาสนักศึกษาในสถานศึกษาที่กระทำความผิด และเป็นกระบวนการที่ไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยใช้วิธีอื่นที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้กลับมาเป็นคนดีของสังคมต่อไป

3) ประเด็นการกระทำความผิดซ้ำ กรณีใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก พบว่า ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล รวมถึง สภาพแวดล้อม ปัจจัยเกื้อหนุน เป็นต้น

4) ประเด็นเงื่อนไขของเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา ที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ พบว่า ควรเป็นความผิดที่ไม่รุนแรง หรือ ไม่มีเจตนา หรือเป็นเหตุสุดวิสัย หรือเป็นความผิดครั้งแรก

5) ประเด็นเงื่อนไขด้านอัตราโทษจำคุก ควรนำมาพิจารณาเพื่อบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วย เพราะอัตราโทษจำคุกมีความสัมพันธ์กับความรุนแรงของการกระทำความผิด

6) ประเด็น เงื่อนไขด้านจำนวนครั้งที่กระทำความผิด ควรนำมาพิจารณาเพื่อบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยเพราะหากผู้กระทำความผิดซ้ำซาก แสดงว่าไม่มีการปรับปรุงตัว และไม่สำนึกในการกระทำของตนเอง

7) ประเด็นการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก จะทำให้ปัญหาเยาวชนพินาศระหว่างสถาบันลดน้อยลง พบว่า มีทั้งมีความเห็นว่าลดลง และไม่ลดลง สำหรับที่เห็นว่าลดลง ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องเข้าใจบริบทของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก แต่ที่ไม่เห็นด้วย เพราะบางรายที่ได้รับโทษเบา อาจทำให้ไม่สำนึกในความผิดที่ตนกระทำลง

5.5 สรุป

ลักษณะความผิดทางอาญาทั้งหมด 11ฐานความผิด ที่มีอิทธิพลโดยตรงที่สนับสนุนต่อผลลัพธ์การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาจากทั้งสามกลุ่มตัวอย่าง มีเพียง 2 ฐานความผิด ได้แก่ ปัจจัยความผิดต่อร่างกาย และความผิดลหุโทษ เท่านั้น ที่มีอิทธิพลอย่าง

มีนัยสำคัญที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับผลสรุปจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ส่วนฐานความผิดอื่น ๆ ไม่มีอิทธิพลโดยตรงที่สนับสนุนต่อผลลัพธ์การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา

จากการพิจารณาจากความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจากตัวแปรเชิงประจักษ์ของแต่ละฐานความผิดพบว่า ฐานความผิดทางร่างกาย ได้แก่ ลักษณะความผิดทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย การทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่จิตใจ การกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย และฐานความผิดกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส และฐานความผิดหลอโกบาย ได้แก่ การส่งเสียง ทำให้เกิดเสียง หรือกระทำความอื้ออึงโดยไม่มีเหตุอันสมควร การไม่ยอมบอกหรือเกลี้ยบอกชื่อ หรือที่อยู่เป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานที่ปฏิบัติการตามกฎหมายเสพยาสุรา หรือของเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้เมาประพฤดิ์วุ่นวาย หรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะ หรือสาธารณสถาน การใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ และกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการรังแกหรือข่มเหงผู้อื่นหรือกระทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญในที่สาธารณสถานหรือต่อหน้าธารกำนัล ซึ่งส่งผลต่อผลลัพธ์ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ขึ้นไป ที่จะนำไปสู่การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาที่ทำให้ผู้กระทำความผิดได้สำนึกผิด / ผู้เสียหายได้ให้อภัย ผู้กระทำความผิดให้คำมั่นว่าจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก / ผู้เสียหายได้รับคำมั่นว่าผู้กระทำความผิดจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ผู้กระทำความผิดได้รับรู้ถึงความรู้สึกของผู้เสียหาย / ผู้เสียหายมีโอกาสนบายความรู้สึกที่เป็นผู้ถูกกระทำ ผู้กระทำความผิดมีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเอง / ผู้เสียหายมอบโอกาสให้ผู้กระทำความผิดปรับปรุงตนเอง และผู้กระทำความผิดไม่ถูกตีตราจากสังคมว่าต้องคดีอาญา

บทที่ 6

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

6.1 ความนำ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของเยาวชน และผู้ที่เกี่ยวข้องในสถาบันอุดมศึกษาว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเพียงใด วิธีดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก วิธีการหรือกระบวนการที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดยอมรับผิดและผู้เสียหายพึงพอใจ และความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด และเพื่อศึกษาอิทธิพลการกระทำ ความผิดทางอาญาของเยาวชนในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ การกระทำความผิดกฎหมายอาญา ด้านความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดลหุโทษ ที่มีผลต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา รวมถึงผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ซึ่งสามารถนำมาสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก

การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ และความโด่ง ของตัวแปรเชิงประจักษ์ต่าง ๆ พร้อมทั้งวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง ด้วยโปรแกรม PLS – Graph ดังที่ได้เสนอไว้ในบทที่ 4 และ 5

ดังนั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา และใช้เป็นแนวทางกำหนดนโยบาย และวางแผนบริหารจัดการเพื่อยุติข้อพิพาท หรือยุติการกระทำความผิดอาญา ผู้วิจัยสรุปข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และข้อค้นพบที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พร้อมอภิปรายผลที่ได้จากข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางการวิจัยในอนาคต ดังจะได้กล่าวต่อไป

6.2 สรุปข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

6.2.1 สรุปข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 ศึกษาสภาพทั่วไปของการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสอบถามข้อมูลจากนักศึกษาและอาจารย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ (เทคนิคกรุงเทพฯ) และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก (อุเทนถวาย) จำนวน 565 ตัวอย่าง โดยจำแนกเป็นนักศึกษา 372 ตัวอย่าง และอาจารย์ จำนวน 193 ตัวอย่าง ซึ่งแบ่งเป็นนักศึกษาที่เป็นผู้เสียหาย นักศึกษาที่เป็นผู้กระทำความผิด และอาจารย์ที่เกี่ยวข้อง ทั้งสองมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 34.33

31.51 และ 34.16 ตามลำดับ จากข้อมูลตัวอย่างดังกล่าว ได้ดำเนินการประมวลผลตัวแปรเชิงประจักษ์ต่าง ๆ สรุปข้อค้นพบ ดังนี้

1) สภาพทั่วไปของนักศึกษาและอาจารย์ที่เกี่ยวข้องในระดับอุดมศึกษาจากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ มีความเห็นว่าควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางและระดับมาก ดังนี้

1.1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก พบว่า นักศึกษาและอาจารย์ที่เกี่ยวข้องในระดับอุดมศึกษาทั้งสองสถาบัน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก อยู่ในระดับปานกลางและมาก โดยนักศึกษากลุ่มผู้เสียหายมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาก อาทิ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้กระทำผิดที่จะไม่ต้องถูกส่งตัวเพื่อดำเนินคดีทางอาญา โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีโอกาสประชุมหารือร่วมกันในสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งนักศึกษาผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสพูดคุย สร้างความเข้าใจกัน และหากเป็นการกระทำความผิดครั้งแรกควรใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก

1.2) วิธีดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ควรนำมาใช้ พบว่า นักศึกษา และอาจารย์ที่เกี่ยวข้องในระดับอุดมศึกษาทั้งสองสถาบัน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำวิธีดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ควรนำมาใช้ ได้แก่ ให้มีการไกล่เกลี่ย หรือระงับข้อพิพาทของคู่กรณีระหว่างสถาบัน หรือภายในสถาบัน โดยมอบหมายให้คนกลาง อาทิ อาจารย์ หรือผู้มีบทบาทในชุมชนเข้าร่วมพิจารณาตัดสิน หรือผู้ปกครองของคู่กรณีมีโอกาสเข้าร่วมการพูดคุย หรือประชุมแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น โดยไม่ต้องถูกส่งตัวเพื่อดำเนินคดีทางอาญา อยู่ในเกณฑ์ที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกไปใช้ในระดับมาก

1.3) วิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดยอมรับผิด พบว่า นักศึกษา และอาจารย์ที่เกี่ยวข้องในระดับอุดมศึกษาทั้งสองสถาบัน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการหรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดยอมรับผิด ได้แก่ ให้ผู้กระทำความผิดได้แสดงความรู้สึกที่ได้กระทำลงไปแก่ผู้เสียหาย และให้ผู้เสียหายได้มีโอกาสแสดงให้เห็นถึงความเสียหายที่ได้รับจากการกระทำผิดของผู้กระทำความผิด อยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่จะนำไปใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกไปใช้

1.4) วิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้เสียหายพึงพอใจ พบว่า นักศึกษา และอาจารย์ที่เกี่ยวข้องในระดับอุดมศึกษาทั้งสองสถาบัน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้เสียหายพึงพอใจ ได้แก่ ผู้กระทำความผิดกล่าวขอโทษ หรือขอขมาต่อผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิดขอโทษกรรมในสิ่งที่

ตนเองกระทำต่อผู้เสียหาย และผู้กระทำผิดให้คำนึงสัญญาว่าจะไม่กระทำความผิดอีก และสำนึกในการกระทำ อยู่ในเกณฑ์ในระดับเห็นด้วยที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มาก

1.5) ความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด พบว่า นักศึกษา และอาจารย์ที่เกี่ยวข้องในระดับอุดมศึกษาทั้งสองสถาบัน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด ได้แก่ การกราบขอขมาต่อผู้เสียหาย หรือยอมให้ภาคทัณฑ์ ทำงานบริการสังคม หรือบริการชุมชน หรือการเสนอให้เข้าปฏิบัติธรรม อยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มาก

2) ด้านสภาพทั่วไปของนักศึกษา และอาจารย์ที่เกี่ยวข้องในระดับอุดมศึกษา จากข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะความผิดทางอาญาที่สมควรจะนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก พบว่า ลักษณะความผิดทางอาญาที่กำหนดไว้อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางที่สมควรที่จะนำไปใช้ที่เห็นควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือก และมีเห็นด้วยอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก เกี่ยวกับผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก รายละเอียดดังนี้

2.1) ความผิดต่อร่างกาย อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งกลุ่มนักศึกษาผู้เสียหายมีความคิดเห็นว่าสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มศึกษาผู้กระทำผิด และกลุ่มอาจารย์

2.2) ความผิดต่อเสรีภาพ อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ โดยกลุ่มนักศึกษาผู้เสียหายมีความคิดเห็นว่าสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาผู้กระทำผิด และกลุ่มอาจารย์

2.3) ความผิดฐานหมิ่นประมาท อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งกลุ่มนักศึกษาผู้เสียหายมีความคิดเห็นว่าสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาผู้กระทำผิด และกลุ่มอาจารย์

2.4) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ประกอบด้วย

- ความผิดฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งกลุ่มอาจารย์มีความคิดเห็นว่าสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาผู้เสียหายและกลุ่มผู้กระทำผิด

- ความผิดฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลาในเกณฑ์ระดับปานกลางที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งกลุ่มนักศึกษาผู้กระทำผิดมีความคิดเห็นว่าสมควรที่จะนำ

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาผู้เสียหาย และ
กลุ่มอาจารย์

- ความผิดฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งกลุ่มนักศึกษาผู้กระทำความผิดมีความคิดเห็นว่าสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาผู้เสียหาย และกลุ่มอาจารย์

- ลักษณะการกระทำเพื่อให้มาซึ่งทรัพย์สินซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางที่สมควร
นำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกรมาใช้ ซึ่งกลุ่มนักศึกษาผู้เสียหายมีความคิดเห็นว่าสมควรที่จะนำ
กระบวนการยุติธรรมทางเลือกรมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้กระทำผิด และกลุ่ม
อาจารย์

- วิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์สินซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งกลุ่มนักศึกษาผู้กระทำการผิดมีความคิดเห็นว่าสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้เสียหาย และกลุ่มอาจารย์

- ภาระความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งกลุ่มนักศึกษาผู้กระทำผิดมีความคิดเห็นว่าสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้เสียหาย และกลุ่มอาจารย์

- กระทำความผิดฐานบุกรุกซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งกลุ่มนักศึกษาผู้เสียหายมีความคิดเห็นว่าสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้กระทำผิด และกลุ่มอาจารย์

2.5) ความผิดพลาด โทษ อยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งกลุ่มนักศึกษาผู้เสียหายมีความคิดเห็นว่าสมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มอาจารย์ และกลุ่มผู้กระทำความผิด

2.6) ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก อยู่ในเกณฑ์ระดับที่สมควรอย่างมาก ที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ซึ่งกลุ่มอาจารย์มีความคิดเห็นว่าสมควรมากที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้เสียหาย และกลุ่มผู้กระทำความผิด

6.2.2 สรุปข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 จากการศึกษาอิทธิพลของลักษณะความผิดทางอาญา ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มตัวอย่าง ว่าด้วยความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดหลุโทษ ที่มีต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก โดยผู้วิจัย ใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบจำลองสมการ โครงสร้างและสมการมาตรฐาน โดยการใช้โปรแกรม PLS-Graph ดังนี้

ทุกกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความผิดทางอาญาที่มีอิทธิพลโดยตรงสนับสนุนต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก ได้แก่ ความผิดหลุโทษ ที่มีอิทธิพลสนับสนุนต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก มากที่สุด รองมาเป็นความผิดต่อร่างกาย ส่วนความผิดต่อเสรีภาพ มีอิทธิพลสนับสนุนโดยตรงในทิศทางตรงข้ามกับการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก สำหรับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ซึ่งแยกเป็น ความผิดฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา ความผิดฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์ หรืออาวุธในการลักทรัพย์ ความผิดฐานลักทรัพย์ตามวิธีการที่ได้มาซึ่งทรัพย์ ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ มีกลุ่มตัวอย่างเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ที่มีความคิดเห็นว่ามีอิทธิพลโดยตรงสนับสนุนต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก

สำหรับปัจจัยความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์ ความผิดฐานลักทรัพย์กรณีบุกรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์ ทุกกลุ่มมีความคิดเห็นว่ามีอิทธิพลสนับสนุนโดยตรงต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก และจากการพิจารณาสมการมาตรฐานในลักษณะความผิดทางอาญาเฉพาะปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงสนับสนุนการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษาจากทุกกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ลักษณะความผิดต่อร่างกาย (BODY) ซึ่งประกอบด้วย การทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย (BODY1) การทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่จิตใจ (BODY2) การกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย (BODY4) การกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส (BODY5) และปัจจัยความผิดหลุโทษ (MISDEM) ซึ่งประกอบด้วย การไม่ยอมบอกหรือเกลี้ยบอกชื่อ หรือที่อยู่เป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานที่ปฏิบัติการตามกฎหมาย (MISDEM1) การส่งเสียง ทำให้เกิดเสียง หรือกระทำความอื้ออึงโดยไม่มีเหตุอันสมควร (MISDEM3) การเสพยาสุรา หรือของเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้เมาประพฤตินุญวาย หรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะ หรือสาธารณสถาน (MISDEM7) การใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ (MISDEM10) และกระทำความผิดประการใด ๆ อันเป็นการรังแกหรือข่มเหงผู้อื่น หรือกระทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญในที่สาธารณสถานหรือต่อหน้าธารกำนัล (MISDEM13)

จากการกระทำความผิดดังกล่าว ทุกกลุ่มมีความคิดเห็นว่าควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาบังคับใช้ในสถาบันอุดมศึกษา

6.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

6.3.1 ประโยชน์ด้านระเบียบวิธีวิทยาวิจัย (research methodology): การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยโดยการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) โดยใช้โปรแกรม PLS - Graph สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ในลักษณะของตัวแบบเส้นทาง (path model) หรือภาพเส้นทาง (path diagram) เป็นการศึกษาที่เป็นวิธีวิทยาวิจัยขั้นสูงที่ร่วมกัน ระหว่างวิธีวิทยาทางสถิติหลายวิธี คือ การวิเคราะห์ปัจจัย (factor analysis) การวิเคราะห์สมการถดถอย (regression analysis) การวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) ทำให้ได้สารสนเทศที่เพิ่มมากขึ้น และไม่นำสู่การสรุปผลที่ผิดพลาด

นอกจากนี้ SEM ยังให้สารสนเทศเพิ่มเติม คือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง (latent variable) กับตัวแปรมาตรวัด (measurement variable) เป็นองค์ความรู้เพิ่มเติมที่วิธีวิทยาอย่างอื่นให้ไม่ได้

6.3.2 ประโยชน์ทางด้านทฤษฎี (theory): การศึกษาวิจัยนี้เป็นการเสริมทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือทฤษฎีอาชญาวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หรือทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟู (restorative justice theory) ทฤษฎีการควบคุมและยับยั้งอาชญากรรม (Control and deterrence theory) และทฤษฎีความละอายเชิงบูรณาการ (theory of reintegrative shaming) ซึ่งก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำมาใช้ในสถาบันอุดมศึกษา

6.3.3 ประโยชน์ทางด้านนโยบาย (Policy): ผลจากการวิจัยทำให้ทราบว่าอิทธิพลของลักษณะความผิดทางอาญา ที่มีต่อการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ ความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดหลุโทษ เป็นอย่างไร และจะสามารถนำข้อกฎหมายประเด็นใดมาใช้กับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกได้ในระดับสถาบันอุดมศึกษา

ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปกำหนดเป็นนโยบาย หรือวิธีปฏิบัติว่าควรปฏิบัติอย่างไรต่อนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่กระทำความผิด จึงจะได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ คือ การสำนึกผิด ความพึงพอใจของคู่กรณี และการยอมรับจากสังคม เพื่อปรับกระบวนการทัศนกระบวนการยุติธรรมทางเลือกให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งการดำเนินการ

ภาครัฐในอนาคต ตลอดจนกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เด็ก และเยาวชนก้าวสู่เส้นทางการกระทำผิดทางอาญาต่อไป

6.4 ข้อเสนอแนะ

การจะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (alternative justice) มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้นั้น จะต้องเข้าใจในบริบทของกระบวนการทัศน์ของความยุติธรรม (paradigm of justice) และกระบวนการยุติธรรม (criminal justice)

ด้วยเหตุที่ว่า กระบวนทัศน์ของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ คือ การเปลี่ยนความคิด/ความเชื่อใหม่ การเปลี่ยนวิธีคิดจากความยุติธรรมทางอาญามาเป็นความยุติธรรมทางเลือก ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการนี้ทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรที่เข้ามาเป็นผู้ดำเนินกระบวนการ รวมถึงผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิด ควรจะได้รับรู้ในกระบวนทัศน์ดังกล่าว

ความผิดทางอาญาเกี่ยวกับทรัพย์ แม้จะมีหลายฐานความผิดที่จะสามารถดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมได้ แต่ลักษณะความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ก็มีหลายลักษณะที่เป็นความผิดเล็กน้อย อาทิ ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ซึ่งมีอัตราโทษไม่สูงมากที่จะสามารถนำเข้าสู่วกระบวนการยุติธรรมทางเลือกได้

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการกระทำความผิดอาญาลักษณะต่าง ๆ นำไปสู่การปรับพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดให้กลับมาเป็นคนดีของสังคม และสร้างความยับยั้งชั่งใจให้กับสมาชิกในสังคมโดยรวมที่จะไม่เอาอย่าง โดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษาในสถาบันการศึกษาที่ควรเปิดโอกาสให้กลับสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรี

อาชญากรรมเป็นการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การจัดการกับอาชญากรรมที่ดีที่สุด คือ การฟื้นฟูความสัมพันธ์ของบุคคล (to restore relationship) ความต้องการของผู้เสียหายได้รับการตอบสนอง และผู้กระทำความผิดปฏิบัติตามพันธะสัญญา มีการเยียวยาความเสียหาย ได้มีโอกาสมาพูดคุยกัน, ทำข้อตกลงร่วมกัน (agreement making) การที่จะเรียกว่าความยุติธรรม ให้ดูที่ผลลัพธ์ คือ ความต้องการของผู้เสียหายได้รับการตอบสนอง ผู้กระทำความผิดได้แสดงความรับผิดชอบ (accountability) และคู่กรณีมีความปรองดองกัน

ข้อค้นพบใหม่

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ควรจัดให้มีกฎหมายรองรับในการดำเนินกระบวนการดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีอยู่ระหว่างการดำเนินกระบวนการ หากได้มีการเจรจา และการเจรจานั้นไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งโดยทั่วไปจะต้องยอมรับว่ากระบวนการนี้ไม่อาจสำเร็จผลทุกกรณีไป เพราะองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินการนำเข้าสู่กระบวนการ ได้แก่ เหน็ด และเงื่อนไข

รวมถึงการยอมรับการดำเนินกระบวนการของกลุ่มพิพาททั้งสองฝ่าย ฉะนั้น นอกจากจะต้องมีกฎหมายออกมาเพื่อใช้เป็นกฎเกณฑ์อย่างเป็นธรรม และสร้างความสมานฉันท์แล้วควรจะต้องมีกระบวนการทางกฎหมายรองรับ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2554). จำนวนคดีที่เด็กและเยาวชนใน สถานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งหมด จำแนกตามประเภทของยาเสพติด ระหว่างปี พ.ศ. 2544 - 2553 สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2554 จาก http://www2.djop.moj.go.th/stat/upload/backupload/back53_drug%20categories.pdf
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2549). ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมูลนิธิพัฒนากระบวนการยุติธรรม.
- ขัตติยา รัตนดิลก. (2554). การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน : หันทางสู่ความเป็นธรรมทางสังคมอย่างยั่งยืน. การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 9. "การขับเคลื่อนพลังสังคมสู่การพัฒนากระบวนการยุติธรรมที่ยั่งยืน" 30 - 31 สิงหาคม 2554. อิมแพ็ค เมืองทองธานี กรุงเทพฯ
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ. (2552). บทคัดย่องานวิจัยกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ปี พ.ศ. 2546 - 2552 "การพัฒนารอบแนวทางการวิจัยชุดโครงการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสังคมไทย" โดย สำนักงานกิจการยุติธรรม ร่วมกับ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2554 จาก <http://www.oja.go.th/doc/Lists/doc1/Attachments/446/%E0%B8%89%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%AA%E0%B8%A1%E0%B8%9A%E0%B8%B9%E0%B8%A3%E0%B8%93%E0%B9%8C.pdf>
- ณัฐฐา กิณะพันธ์. (2550). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของเด็ก. สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2554 จาก http://www.unicef.org/thailand/tha/reallives_7299.html
- เดชา สังขวรรณ และคณะ. (2548). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในสังคมไทย. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2553 จาก http://elibrary.trf.or.th/project_contentTRFN.asp?PJID=RDG4740014
- เนาวรัตน์ พลายน้อย. มปป. กระบวนการยุติธรรมทางเลือก : ศึกษากรณีศึกษาชุมชนกับการสร้างความสมานฉันท์ใน 4 ภูมิภาค. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2554 จาก <http://www.oja.go.th/doc/Lists/doc1/Attachments/446/%E0%B8%89%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%AA%E0%B8%A1%E0%B8%9A%E0%B8%B9%E0%B8%A3%E0%B8%93%E0%B9%8C.pdf>

พรทิพย์ อุดมสิน และคณะ. (2546). การไต่ถามถึงข้อพิพาทในศาลกับการช่วยลดภาระการบริหารจัดการคดี. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช 2553. (2553, พฤศจิกายน 22). ใน ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 127, ตอน 72 ก, หน้า 12-73). กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

พ.ต.อ.ปริดา สดาวาร. (2555). นครบาลคุมเข้มป้องกันเหตุนักเรียนตีกัน. สืบค้นเมื่อ ธันวาคม 15, 2554 จาก <http://www.dailynews.co.th/crime/9624>

มนตรี พิริยะกุล. (2553). **Partial Least Square Path Modeling (PLS Path Modeling)**. สืบค้นเมื่อ พฤศจิกายน 21, 2554 จาก http://www.ru.ac.th/research/30_7_53_1.pdf

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาชญาวิทยาและกระบวนการยุติธรรม. (2546). **โครงการศึกษาและพัฒนาระบบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และการส่งเสริมการไต่ถามถึงข้อพิพาท กรณีศึกษาพัฒนาต้นแบบชุมชนสมานฉันท์**. สืบค้นเมื่อ มกราคม 15, 2554 จาก <http://www.oja.go.th/doc/Lists/doc1/Attachments/446/%E0%B8%89%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%AA%E0%B8%A1%E0%B8%9A%E0%B8%B9%E0%B8%A3%E0%B8%93%E0%B9%8C.pdf>

ยศวินต์ บริบูรณ์ธนา. มปป. ผลกระทบของงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ต่อผู้เสียหาย: การวิเคราะห์แบบ **Meta analysis**. สืบค้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2553 จาก http://210.246.159.136/rdi/prdi/asset/e_library/research-archive_files/rjimpactsonvictim.pdf

ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาชญาวิทยาและกระบวนการยุติธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2546).

โครงการศึกษาและพัฒนาระบบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและการส่งเสริมการไต่ถามถึงข้อพิพาท : กรณีศึกษาพัฒนาต้นแบบชุมชนสมานฉันท์.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาชญาวิทยาและกระบวนการยุติธรรม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. คณะสังคมศาสตร์., มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์., มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. วิทยาเขตปัตตานี. หน่วยประสานงานวิจัยท้องถิ่นภาคใต้ตอนล่าง. สืบค้นเมื่อ พฤศจิกายน 19, 2554 จาก <http://index.library.tu.ac.th:8000/ipac20/ipac.jsp?session=13J5273801U45.5641&profile=direck&uri=full=3100001@!432089@!0&ri=1&aspect=advanced&menu=search>

สิทธิกร สักดิ์แสง และคณะ. (2553). กระบวนการยุติธรรม เชิงสมานฉันท์กับการระงับข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน. รัฐสภาสาร. ปีที่ : 58 ฉบับที่ : 5 (84-139)

สุทธิพล ทวีชัยการ. (2546). กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในคดีอาญา. หน่วยที่ 9 นนทบุรี:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

สุทธิพล ทวีชัยการ. (2548). “ทางเลือกในการเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งกรณีผู้มีส่วนได้เสียหลาย

ฝ่าย: การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ย หรือกระบวนการผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่าย” วารสาร

กฎหมายธุรกิจบัณฑิต ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2548 หน้า 32.

อมรรัตน์ รัตนศิริ. (2551). การเขียนรายงานการศึกษาเชิงคุณภาพ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คณะแพทยศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

Amstutz, L., & Mullet, J. (2005). **The Little Book of Restorative Discipline for Schools**. Intercourse, PA: Good Books.

Bollen, K. & Lennox, R. (1991). Conventional wisdom on measurement: A structural equation perspective. **Psychological Bulletin**. (110:2), September, pp.305-314.

Braithwaite, J. (1989). **Crime, shame and reintegration**. Cambridge, NY: Cambridge University Press

Braithwaite, J. (2002). **Restorative justice and responsive regulation**. New York: Oxford University Press.

Chin, W.W. (February, 2001). **PLS-Graph User's Guide**. Version 3.0. Retrieved 25 September, 2011, from <http://www.pubinfo.vcu.edu/carma/Documents/OCT1405/PLSGRAPH3.0Manual.hubona.pdf>

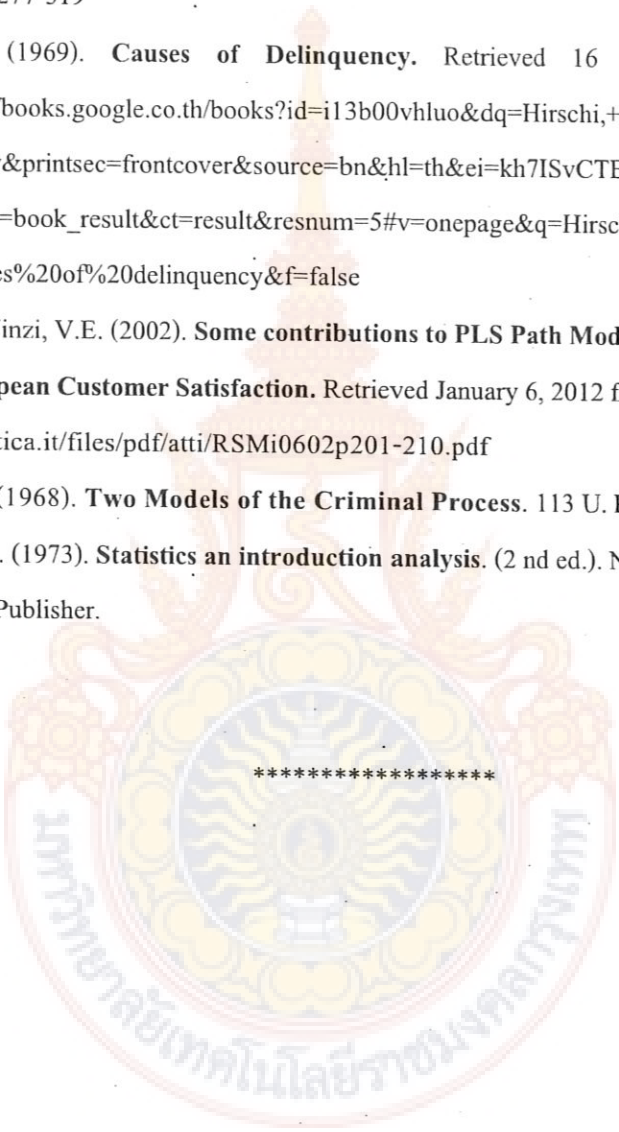
Christie, N. (1982). Conflicts as property. In C.L. Boydell & I.A. Connidis (Eds.), **The Canadian criminal justice system**. Toronto: Holt, Reinhart, and Winston of Canada, Ltd.

Edward B.T. (1877). **Primitive Culture Researches into the Development of Mythology, religions, languages, Art and Customs**. New York: Henry Holt.

Edwards, J.R. & Bagozzi, R.P. (2000). On the Nature and Direction of Relationships between Constructs and Measures. **Psychological Methods**. (5:2), 155-174.

Gehm, J. (1998). **Victim-Offender Mediation Programs: An Exploration of Practice and Theoretical Frameworks**. Retrieved 11 October, 2010, from <http://wcr.sonoma.edu/v1n1/gehm.html>

- Goldstein, H. (1973). **Social work practice: A unitary approach**. Columbia: University of South Carolina Press.
- Henseler, J., Christain, M., Ringle, R., & Sinkovics (2009), "The use of Partial Least Square Path modeling in international Marketing," **Advances in International Marketing**, Vol. (20), 277-319
- Hirschi, T. (1969). **Causes of Delinquency**. Retrieved 16 December, 2010, from http://books.google.co.th/books?id=i13b00vhluo&dq=Hirschi,+1969,+Causes+of+delinquency&printsec=frontcover&source=bn&hl=th&ei=kh7ISvCTEMqfkQXfpvTbBQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=5#v=onepage&q=Hirschi%2C%201969%2C%20Causes%20of%20delinquency&f=false
- Lauro, C. & Vinzi, V.E. (2002). **Some contributions to PLS Path Modeling and System for the European Customer Satisfaction**. Retrieved January 6, 2012 from <http://www.sis-statistica.it/files/pdf/atti/RSMi0602p201-210.pdf>
- Packer, L.H. (1968). **Two Models of the Criminal Process**. 113 U. Pa. L. Rev. 1.
- Yamane, Taro. (1973). **Statistics an introduction analysis**. (2 nd ed.). New York: Harper & Row Publisher.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เรียน ผู้ตอบแบบสอบถาม

ชุดที่.....

ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากอาจารย์/นักศึกษาในการแสดงความคิดเห็นเพื่อตอบแบบสอบถามงานวิจัย เรื่อง “การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา” แบบสอบถามมีทั้งสิ้น 4 ตอน โดยข้อมูลที่ท่านตอบทั้งหมดจะไม่มีผลใด ๆ ต่อท่าน ความคิดเห็นของท่านจะนำไปใช้ในเชิงวิชาการเท่านั้น และขอขอบคุณท่านที่ให้ความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

ผศ.ดร.สุวิมล สายสวัสดิ์ พิชญ์ไพญญ์

ก่อนเข้าสู่แบบสอบถาม ผู้วิจัยใคร่ขอกำหนดนิยามความหมายของศัพท์ต่าง ๆ ในแบบสอบถามนี้ เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ดังต่อไปนี้

ผู้กระทำความผิด หมายถึง นักศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ หรือนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ที่กระทำความผิดอาญาเกี่ยวกับร่างกาย กระทำโดยประมาท หุนหันประมาท เสรีภาพ ทรัพย์สิน และละเมิดสิทธิ ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี

ผู้เสียหาย หมายถึง นักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ หรือนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก หรืออาจารย์ หรือเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่ง

กระบวนการยุติธรรมทางเลือก หมายถึง วิธีดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดเฉพาะคดีอาญา โดยไม่นำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ใช้ในปัจจุบัน คือ ไม่มีการแจ้งความดำเนินคดี สั่งฟ้องต่อศาล โดยความผิดนั้นจะต้องมีอัตราโทษไม่เกิน 5 ปี

การกระทำความผิดโดยประมาท หมายถึง การกระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้น จักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ แต่ใช้ความระมัดระวังไม่เพียงพอ

การได้รับอันตรายแก่กายถึงสาหัส หมายถึง การได้รับอันตราย ดังต่อไปนี้

1. ตาบอดแม้เพียงข้างเดียว หูเสียจนไม่สามารถได้ยินเสียงอะไรเลย ลิ้นขาดเพียงบางส่วนหรือขาดทั้งลิ้น จมูกไม่สามารถดมกลิ่นหรือรับรู้กลิ่นได้
2. การที่บุคคลไม่สามารถสืบพันธุ์ได้ตามปกติเพราะไม่มีอวัยวะสืบพันธุ์หรือสูญเสียความสามารถในการสืบพันธุ์
3. การเสียแขน ขา มือ เท้า นิ้วหรืออวัยวะอื่นๆ ที่มีความสำคัญเทียบเท่ากับการเสียแขน ขา มือ เท้า นิ้ว
4. การเสียความงามบนใบหน้าและต้องเป็นการเสียโฉมบนใบหน้าแบบติดตัวถาวร ไม่ใช่อาการเกิดขึ้นเพียงครั้งคราว
5. เป็นการทำให้เด็กตายในครรภ์มารดาคลอดก่อนกำหนดเท่านั้น
6. การที่จิตใจได้รับอันตรายจนไม่อยู่ในสภาพปกติ แต่ไม่ต้องถึงกับวิกลจริต
7. การที่ไม่สามารถใช้อวัยวะหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายได้ตามปกติ ซึ่งลักษณะเช่นนี้อาจเป็นถึงตลอดชีวิต
8. การเจ็บป่วยหรือทุพพลภาพทำให้ผู้ถูกทำร้ายมีความรู้สึกลำบากหรือเจ็บปวดทรมาน หรือการที่ไม่สามารถทำการใด ๆ ที่เคยทำอยู่ตามปกติได้ ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวนี้จะต้องมีระยะเวลาเกินกว่ายี่สิบวัน

เสรีภาพ หมายถึง ความเป็นเสรีที่มนุษย์หรือบุคคลสามารถทำอะไรก็ได้ตามที่ใจปรารถนา ตราบเท่าที่ไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายของบ้านเมือง หรือกระทบกระเทือนต่อสิทธิ และเสรีภาพของผู้อื่น

แบบสอบถามงานวิจัย

เรื่อง

“การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสถาบันอุดมศึกษา”

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ☐ 1) หญิง ☐ 2) ชาย
2. อายุ _____ ปี
3. สถานภาพปัจจุบัน
- ☐ 1) อาจารย์ (กรณีเป็นอาจารย์ ไม่ต้องตอบข้อ 4) ☐ 2) นักศึกษา
4. นักศึกษาตอบแบบสอบถามในฐานะ
- ☐ 1) ผู้กระทำความผิด ☐ 2) ผู้เสียหาย

ส่วนที่ 2 ความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

- 1 หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นที่เห็นด้วยน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นที่เห็นด้วยน้อย
- 3 หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นที่เห็นด้วยปานกลาง
- 4 หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นที่เห็นด้วยมาก
- 5 หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นที่เห็นด้วยมากที่สุด

โปรดทำ ✓ ในช่องที่ท่านแสดงความคิดเห็นแต่ละข้อเพียงช่องเดียว

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก		1	2	3	4	5
1.	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก					
	1.1 ผู้กระทำความผิดไม่ต้องถูกส่งตัวเพื่อดำเนินคดีทางอาญา	1	2	3	4	5
	1.2 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง(ผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย อาจารย์) ประชุมหารือร่วมกันในสิ่งที่เกิดขึ้น	1	2	3	4	5
	1.3 ผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสพูดคุย สร้างความเข้าใจกัน	1	2	3	4	5
	1.4 เป็นการกระทำความผิดครั้งแรกเท่านั้น ที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้	1	2	3	4	5
2.	วิธีดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ควรนำมาใช้					
	2.1 ไกล่เกลี่ย หรือระงับข้อพิพาทของคู่กรณีระหว่างสถาบัน หรือภายในสถาบัน	1	2	3	4	5
	2.2 มอบหมายให้คนกลาง อาทิ อาจารย์ หรือผู้มีบทบาทในชุมชนเข้าร่วมพิจารณาตัดสิน	1	2	3	4	5
	2.3 ผู้ปกครองของคู่กรณีมีโอกาสเข้าร่วมการพูดคุย หรือประชุมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	1	2	3	4	5
3.	วิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดยอมรับผิด					
	3.1 ให้ผู้กระทำความผิดได้แสดงความรู้สึกที่ได้กระทำลงไป	1	2	3	4	5
	3.2 ผู้เสียหายได้แสดงให้เห็นถึงความเสียหายที่ได้รับ	1	2	3	4	5
4.	วิธีการ หรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่จะทำให้ผู้เสียหายพึงพอใจ					
	4.1 ผู้กระทำความผิดกล่าวขอโทษ หรือขอขมาต่อผู้เสียหาย	1	2	3	4	5
	4.2 ผู้กระทำความผิดขอโทษกรรมในสิ่งที่ตนเองกระทำต่อผู้เสียหาย	1	2	3	4	5
	4.3 ผู้กระทำความผิดให้คำมั่นสัญญาว่าจะไม่กระทำความผิดอีก และสำนึกในการกระทำ	1	2	3	4	5

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก		1	2	3	4	5
5.	ความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด					
	5.1 กราบขอขมาต่อผู้เสียหาย	1	2	3	4	5
	5.2 ยอมให้ภาคทัณฑ์	1	2	3	4	5
	5.3 ทำงานบริการสังคม หรือบริการชุมชน	1	2	3	4	5
	5.4 เสนอให้เข้าปฏิบัติธรรม	1	2	3	4	5

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อลักษณะความผิดทางอาญาที่ท่านเห็นควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้

- 1 หมายถึง ไม่สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้
- 2 หมายถึง มีโอกาสที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้
- 3 หมายถึง สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้
- 4 หมายถึง สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มาก
- 5 หมายถึง สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มากที่สุด

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านแสดงความคิดเห็นแต่ละข้อเพียงช่องเดียว

ลักษณะความผิด		1	2	3	4	5
1	ความผิดต่อร่างกาย					
	1.1 ทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย	1	2	3	4	5
	1.2 ทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่จิตใจ	1	2	3	4	5
	1.3 ทำร้ายร่างกายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายถึงสาหัส	1	2	3	4	5
	1.4 กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย	1	2	3	4	5
	1.5 กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส	1	2	3	4	5
	1.6 เข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้ระหว่างบุคคลแต่สามคนขึ้นไป เป็นเหตุให้บุคคลที่เข้าร่วมได้รับอันตรายแก่กาย	1	2	3	4	5
	1.7 เข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้ระหว่างบุคคลแต่สามคนขึ้นไป เป็นเหตุให้บุคคลที่เข้าร่วมได้รับอันตรายแก่กายถึงสาหัส	1	2	3	4	5
2	ความผิดต่อเสรีภาพ					
	2.1 ข่มขืนใจผู้อื่นให้กระทำการหรือ ไม่กระทำการ หรือจำยอม หรือโดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน	1	2	3	4	5
	2.2 หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย	1	2	3	4	5
	2.3 หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย เพื่อให้กระทำการแก่ตนหรือบุคคลอื่น	1	2	3	4	5
	2.4 กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกหน่วงเหนี่ยว ถูกกักขัง หรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกาย	1	2	3	4	5
	2.5 เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่มีควรได้จากผู้กระทำความผิด เพื่อให้ได้มาซึ่งค่าไถ่	1	2	3	4	5
	2.6 พรางเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล	1	2	3	4	5

ลักษณะความผิด		1	2	3	4	5
	2.7 พรากผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล โดยผู้เยาว์นั้นไม่เต็มใจไปด้วย					
	2.8 พรากผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเพื่อทำการหรือเพื่อการอนาจารโดยผู้เยาว์นั้นเต็มใจไปด้วย					
3	ความผิดฐานหมิ่นประมาท					
	3.1 ใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม ทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง					
	3.2 ใส่ความผู้ตายต่อบุคคลที่สาม เป็นเหตุให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง					
	3.3 หมิ่นประมาทโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร หรือสื่อต่าง ๆ					
4	ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์					
	4.1 กระทำความผิดฐานลักทรัพย์					
	4.1.1 ความผิดฐานลักทรัพย์ตามจำนวนทรัพย์					
	4.1.1.1 ลักทรัพย์มูลค่าไม่เกินหนึ่งพันบาท					
	4.1.1.2 ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าหนึ่งพันบาทแต่ไม่เกินห้าพันบาท					
	4.1.1.3 ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าห้าพันบาทแต่ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท					
	4.1.1.4 ลักทรัพย์มูลค่ามากกว่าหนึ่งหมื่นบาทขึ้นไป					
	4.1.2 ความผิดฐานลักทรัพย์ตามช่วงเวลา					
	4.1.2.1 ลักทรัพย์ในเวลากลางวัน					
	4.1.2.2 ลักทรัพย์ในเวลากลางคืน					
	4.1.3 ความผิดฐานลักทรัพย์กรณีใช้อุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์					
	4.1.3.1 ลักทรัพย์ปราศจากอุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์					
	4.1.3.2 ลักทรัพย์มีอุปกรณ์หรืออาวุธในการลักทรัพย์					
	4.2 กระทำความผิดฐานฉ้อโกงทรัพย์ คือ การฉ้อโกงทรัพย์เอาซึ่งหน้า					
	4.3 ความผิดฐานกรโชกทรัพย์ โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะทำอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน จนผู้ถูกข่มขืนใจยอมเช่นนั้น					
	4.4 กระทำความผิดฐานรีดเอาทรัพย์ ข่มขืนใจผู้อื่น ให้ยอมให้ตนได้ประโยชน์ในทรัพย์สิน โดยขู่เข็ญว่าจะเปิดเผยความลับ ทำให้ยอม					
	4.5 กระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย					
	4.6 กระทำความผิดฐานฉ้อโกง หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริง ได้ไปซึ่งทรัพย์สิน					
	4.7 กระทำความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ เอาไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ในทรัพย์สินที่จำนำไว้แก่ผู้อื่น					
	4.8 กระทำความผิดฐานยักยอก ครอบครองทรัพย์ซึ่งเป็นของผู้อื่น หรือซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย เบียดบังเอาทรัพย์สินเป็นของตน หรือบุคคลที่สามโดยทุจริต					

	ลักษณะความผิด	1	2	3	4	5
	4.9 กระทำความผิดฐานรับของโจร ช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซื้อ รับจำนำ ทรัพย์สินได้มาโดยการกระทำความผิด					
	4.10 กระทำความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย					
	4.11 ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์					
	4.12 กระทำความผิดฐานบุกรุก เข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น เพื่อถือการครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมด หรือบางส่วน หรือเข้าไปกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของเขาโดยปกติสุข					
	4.13 ถู้อาอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นเป็นของตน หรือของบุคคลที่สาม ยักยอกหรือทำลาย เครื่องหมายเขตแห่งอสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมด หรือแต่บางส่วน	1	2	3	4	5
	4.14 ซ่อนตัวอยู่ในเคหสถาน อาคารเก็บรักษาทรัพย์ หรือสำนักงานในความครอบครองของผู้อื่น หรือไม่ยอมออกไปจากสถานที่เช่นนั้น โดยไม่มีเหตุอันสมควรเข้าไป เมื่อผู้มีสิทธิที่จะห้ามมิให้เข้าไปได้ไล่ให้ออก	1	2	3	4	5
5	ความผิดหลุโทษ					
	5.1 ไม่ยอมบอกหรือแถลงบอกชื่อ หรือที่อยู่เป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานที่ปฏิบัติการตามกฎหมาย	1	2	3	4	5
	5.2 ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานที่สั่งการตามกฎหมายโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร	1	2	3	4	5
	5.3 ส่งเสียง ทำให้เกิดเสียง หรือกระทำความอื่นโดยไม่มีเหตุอันสมควร	1	2	3	4	5
	5.4 พกอาวุธไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะ โดยเปิดเผย หรือโดยไม่มีเหตุสมควร หรือพาไปในชุมนุมชน	1	2	3	4	5
	5.5 ทะเลาะอย่างอื่นในทางสาธารณะ หรือสาธารณะสถาน หรือกระทำให้เสียความสงบเรียบร้อยในทางสาธารณะ หรือสาธารณะสถาน	1	2	3	4	5
	5.6 ยิงปืน โดยใช้กระบอกปืน เข้าไปในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมนุมชน	1	2	3	4	5
	5.7 เสพย์สุรา หรือของเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้เมาประพฤติดู่นวาย หรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะ หรือสาธารณะสถาน	1	2	3	4	5
	5.8 ชก หรือแสดงอาวุธในการวิวาทต่อสู้	1	2	3	4	5
	5.9 กระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ	1	2	3	4	5
	5.10 ใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ	1	2	3	4	5
	5.11 ทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว หรือความตกใจโดยการขู่ขู่	1	2	3	4	5
	5.12 ดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้า หรือด้วยการโฆษณา	1	2	3	4	5
	5.13 กระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการรังแกหรือข่มเหงผู้อื่น หรือกระทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญในที่สาธารณะสถานหรือต่อหน้าธารกำนัล	1	2	3	4	5

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

ความคิดเห็นต่อผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก		1	2	3	4	5
1	ผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือก					
	1.1 ผู้กระทำความผิดได้สำนึกผิด / ผู้เสียหายได้ให้อภัย	1	2	3	4	5
	1.2 ผู้กระทำความผิดให้คำมั่นว่าจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก / ผู้เสียหายได้รับคำมั่นว่าผู้กระทำความผิดจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก	1	2	3	4	5
	1.3 ผู้กระทำความผิดได้รับรู้ถึงความรู้สึกของผู้เสียหาย / ผู้เสียหายมีโอกาสนำความรู้สึกที่เป็นผู้ถูกกระทำ	1	2	3	4	5
	1.4 ผู้กระทำความผิดมีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเอง / ผู้เสียหายมอบโอกาสให้ผู้กระทำความผิดปรับปรุงตนเอง	1	2	3	4	5
	1.5 ผู้กระทำความผิดไม่ถูกตีตราจากสังคมว่าต้องคดีอาญา	1	2	3	4	5

ความคิดเห็นอื่น ๆ.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

ชุดที่.....

แบบสัมภาษณ์ (indepth interview)

1. ท่านเข้าใจคำว่า “กระบวนการยุติธรรมทางเลือก” หมายความว่าอย่างไร

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าเยาวชนทุกคนที่กระทำความผิดอาญาต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าหากนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้กับเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา จะทำให้เยาวชนอาจกระทำความผิดซ้ำอีกหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

4. เจื่อนใจของเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา ที่สมควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ ควรมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

5. อัตราโทษจำคุก ควรเป็นเงื่อนไขของการพิจารณาการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก ท่านเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

6. จำนวนครั้งที่กระทำความผิด ควรเป็นเงื่อนไขของการพิจารณาการบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก ท่านเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

7. ลักษณะความผิดทางอาญาใดต่อไปนี้ (ความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดลหุโทษ) ที่ท่านเห็นควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้และเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

8. การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก ท่านคิดว่าจะทำให้ปัญหาเยาวชนพินาศระหว่างสถาบันลดน้อยลงหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

9. ท่านคิดว่าผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางเลือกคืออะไร

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล สายสวัสดิ์ พิษณุไพรบูลย์
วัน เดือน ปีเกิด	เสาร์ 5 กันยายน 2502
สถานที่เกิด	ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร
การศึกษา	พ.ศ. 2520 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2525 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2528 สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (อาชีวศึกษาและงานยุติธรรม) มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2548 ประกาศนียบัตร กฎหมายมหาชน สำนักงาน ก.พ. พ.ศ. 2552 ประกาศนียบัตร กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาพื้นฐาน WIPO พ.ศ. 2552 ปรัชญาคุณวุฒิบัณฑิตการบริหารการพัฒนา (การบริหารงานยุติธรรม) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ตำแหน่งงาน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ตำแหน่งอื่น	กรรมการสภาคณาจารย์และข้าราชการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ กรรมการฝ่ายวิจัย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
สถานที่ทำงาน	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
ประวัติรับราชการ และการทำงาน	2548 – ปัจจุบัน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ กระทรวงศึกษาธิการ 2542 – 2548 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ 2536 – 2542 สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และที่ปรึกษากฎหมายแรงงาน บริษัท เอเชียนส์พลาสติก จำกัด 2534 – 2536 สำนักงานประกันสังคม กระทรวงมหาดไทย 2531 – 2534 กรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี 2529 – 2531 สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
งานอื่น ๆ	เลขาธิการสมาคมผู้ปกครองและครู โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย
